

Ministerul Educației

art Klett

Silviu Neguț
Carmen-Camelia Rădulescu
Ionuț Popa

Geografie

Clasa a VII-a

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației.

Acest manual școlar este realizat în conformitate cu Programa școlară aprobată prin Ordinul ministrului educației naționale nr. 3393/28.02.2017.

119 – număr unic de telefon la nivel național pentru cazurile de abuz împotriva copiilor

116.111 – numărul de telefon de asistență pentru copii

Silviu Neguț
Carmen-Camelia Rădulescu
Ionuț Popa

Geografie

Clasa a VII-a

Manualul școlar a fost aprobat de Ministerul Educației prin ordinul de ministru nr. 6169/22.08.2024.

Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital, și este transmisibil timp de patru ani școlari, începând din anul școlar 2024-2025.

Inspectoratul Școlar

Școala / Colegiul / Liceul

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

* Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: **nou**, **bun**, **îngrijit**, **neîngrijit**, **deteriorat**.

- Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. George Erdeli, Facultatea de Geografie, Universitatea din București

Prof. grad I Constantin Dincă, Liceul Teoretic „Onisifor Ghibu”, Sibiu, inspector de specialitate ISJ Sibiu

Coordonator redacție: Cătălin Georgescu

Redactare: Ionuț Popa

Corectură: Adrian Crețu

Grafic design și coperta: Faber Studio

Tehnoredactare: Mariana Chivu

DTP copertă: Florin Paraschiv

Grafice și cartografie: Ionuț Popa

Activități digitale interactive și platformă e-learning: Learn Forward Ltd. Website: <https://learnfwd.com>

Înregistrări și procesare sunet: ML Sistems Consulting

Voce: Camelia Pintilie

Credite foto și video: Dreamstime; Shutterstock; Science Photo Library, Pixabay, Wikimedia Commons

Animații: SC Buzilan Studio SRL

ISBN: 978-606-076-823-4

Pentru comenzi puteți contacta Departamentul Difuzare

C.P. 12, O.P. 63, cod poștal 014880, sector 1, București

Telefoane: 021.796.73.83, 021.796.73.80

Fax: 021.369.31.99

www.art-educational.ro

Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate Editurii Art Klett.

Nicio parte a acestei lucrări nu poate fi reprodușă, stocată ori transmisă, sub nicio formă (electronic, mecanic, fotocopiare, înregistrare sau altfel), fără acordul prealabil scris al editurii.

© Editura Art Klett, 2024

Cuvânt-înainte

Ca un adevărat explorator, ai descoperit în clasele anterioare informații interesante despre elementele care caracterizează planeta noastră (prin intermediul geografiei fizice) și despre modul în care noi, oamenii, ne-am pus amprenta asupra naturii din jur (prin intermediul geografiei umane). De asemenea, ai făcut cunoștință cu Europa, „bătrânul” nostru continent, și cu unele țări de pe întinsul acesteia.

Acum a venit vremea să afli lucruri noi și la fel de interesante despre celelalte continente ale planetei: Asia, Africa, America (de Nord și de Sud), Australia și imensa regiune marină presărată cu mii de petice de uscat, Oceania, dar și despre Antarctica, ținutul înghețat de la Polul Sud.

Vei observa că, în general, caracteristicile geografice ale fiecărui continent sunt prezentate în aceeași succesiune:

- pentru partea fizico-geografică vei descoperi, pas cu pas, poziția geografică și țărmurile, relieful, hidrografia, precum și diferențierile climatice și biogeografice;
- la partea de geografie umană te vei familiariza mai întâi cu harta politică a fiecărui continent, pentru a putea apoi să înțelegi elementele ce țin de diversitatea umană (dinamica și răspândirea populației, caracteristici etnice, religioase etc.) și formele de aglomerare umană, pentru a încheia cu diferențierile economice regionale;
- problemele actuale ale fiecărui continent le vei regăsi în lecții speciale, sintetizate sub forma unor atractive studii de caz.

În cadrul fiecărui continent îți sunt prezentate cele mai deosebite state, reprezentative din punct de vedere geografic și, totodată, cu un anumit specific al populației și al economiei.

Fiecare lecție este o nouă provocare: *explorezi* și *analizezi* cu puterea gândirii critice diferite elemente și fapte geografice, *aplici* ceea ce știi și *reții* ceea ce ai înțeles. Vei fi astfel capabil să răspunzi la noi provocări: să realizezi *investigații* și să desfășori împreună cu colegii (pe echipe sau în perechi) activități de deslușire a „misterelor” ascunse ale continentelor planetei. La rubrica *Știi că* am grupat cele mai inedite informații: de la varietatea minunilor naturale din Yellowstone și cascadele Niagara și Victoria la uriașele calote ce acoperă Antarctica și Groenlanda; de la straniile viețuitoare din Arhipelagul Galápagos la incredibila cantitate de zăpadă care cade în stațiunea Paradise din Munții Stâncoși; de la triburile amerindiene din inima Amazoniei la „uriașii demografici” de astăzi, China și India.

Toate aceste informații te vor ajuta să îți faci o imagine mai clară asupra lumii, să înțelegi elemente și fenomene naturale, dar și specificul oamenilor care trăiesc într-o altă țară, pe un alt continent.

Manualul îți oferă texte clare, explicite, adecvate înțelegerii tale, însoțite de o grafică de excepție (hărți, reprezentări și fotografii sugestive, care completează informațiile din text). Totodată, conține recapitulări și autoevaluări, dar și teste ce cuprind o gamă largă de itemi (cerințe) într-o formulare logică, ușor de înțeles și de rezolvat, care îți stimulează inteligența.

Suntem încrezători că, la finele anului școlar, vei fi nu doar un elev mai *informat*, ci mai ales *format*, pregătit să înțeleagă lumea în care trăiește alături de ceilalți peste 8 miliarde de locuitori. O lume în care trebuie să învățăm să ne respectăm între noi, o lume pe care, cu toții, trebuie să o protejăm! Pentru că, așa cum vei descoperi în capitolul referitor la elementele de geografie a mediului înconjurător, omul, cu sau fără voia sa, a afectat, prin activitățile pe care le desfășoară zi de zi, echilibrul fragil al planetei.

Prezentarea manualului

Instrucțiuni de utilizare a manualului digital

Varianta digitală a manualului este similară cu cea tipărită, având în plus, peste 100 de AMII, activități multimedia interactive de învățare, cu rolul de a spori valoarea cognitivă. Activitățile multimedia interactive de învățare sunt de trei feluri, simbolizate pe parcursul manualului astfel:

- **Activitate statică**, de ascultare activă și de observare dirijată a unei imagini semnificative
- **Activitate animată**, filmuleț sau scurtă animație
- **Activitate interactivă**, de tip exercițiu sau joc, în urma căreia elevul are feedback imediat

Modern, perfect adaptat formării și dezvoltării de competențe și, implicit, a abilităților de viață, manualul de geografie pentru clasa a VII-a îi propune elevului un nou model didactic: învățarea prin observare, explorare, analiză și interpretare.

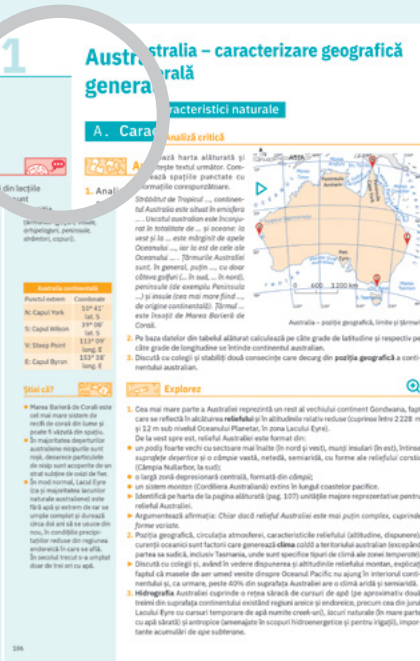
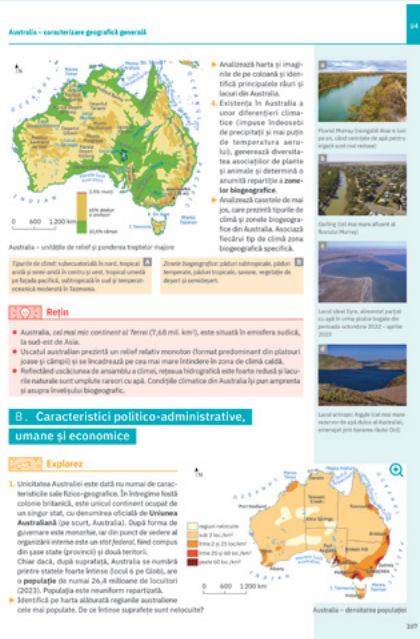
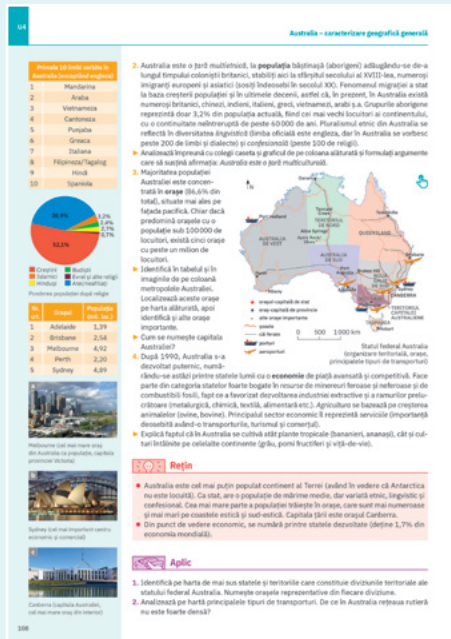
Pornind de la cunoștințele dobândite în anii anteriori de studiu la Geografie, dar și la alte discipline, precum Istorie, Matematică, Fizică, Biologie sau Științe ale naturii, lecția debutează (în general) cu o secvență de actualizare, prin care se discută, se actualizează și se consolidează noțiuni deja cunoscute; demersul este necesar pentru valorificarea achizițiilor învățării și stimularea interesului elevilor în abordarea noilor conținuturi.

Integrând tehnici și mijloace moderne de învățare-evaluare, manualul oferă posibilitatea asimilării cunoștințelor atât în manieră clasică, prin intermediul instrumentelor de tip hartă, atlas sau caiet, cât și prin intermediul mijloacelor multimedia actuale, în pas cu tehnologia digitală, prin trimiteri către pagini web unde pot fi înțelese diferite tipuri de fenomene și realități geografice.

În abordarea problemelor de geografie a continentelor și de geografie a mediului înconjurător, lucrarea prezintă, pentru fiecare temă, legătura acestora cu realitatea cotidiană și, acolo unde este cazul, menționează contribuțiile românești la cunoașterea regiunii sau fenomenului respectiv. În acest fel, i se oferă elevului șansa de a conecta experiența personală, imediată, din orizontul apropiat și local, cu mecanismele generale ale realității geografice globale.

Structura unității de învățare:

lecție de predare – învățare

Structura lecției: Un parcurs de învățare coerent și adaptat nevoilor/intereselor elevilor de astăzi

 Analiză critică

Presupune observarea și analiza activă de către elev a realității geografice, urmate de sarcini de lucru care să conducă la înțelegerea elementului, procesului sau fenomenului respectiv.

 Explorez

Este secvența prin care elevul descoperă elementele geografice care formează realitatea observată, direct, în viața de zi cu zi, sau indirect, prin intermediul imaginilor, al hărților și al graficelor.

 Rețin

Rețin este expresia sintetică a lecției, care conduce spre dobândirea competențelor ce fac obiectul programei școlare.

 Aplic

Secvențele de aplicații (rubrica **Aplic**) cuprind activități de fixare a cunoștințelor, dar și activități de formare și de exersare a abilităților intelectuale și practice.

Alte butoane folosite în varianta digitală:

- Cuprins
- Ecran complet
- Mod de afișare 2 pagini (tip carte)
- Mod de afișare pagină lată (pagină sub pagină)
- Mod de afișare digital responsive
- Mod de afișare comutare automată
- Notițe
- Ajutor
- Navigare către pagina precedentă
- Navigare către pagina următoare

Manualul este structurat în 5 unități de învățare

Imaginea de pe copertă și imaginile utilizate pentru deschiderile de unități de învățare sunt generate cu ajutorul aplicațiilor bazate pe Inteligență Artificială. Ele nu reflectă adevărul științific și nu reprezintă o reflectare a realității cotidiene. Sunt imagini „concept” și au exclusiv rol vizual/grafic.

studiu de caz

recapitulare și autoevaluare

test secvențial

Unicitatea biogeografică a Australiei

Deși mare parte din teritoriul este diversificată și mai ales...

1. Scrie pe caiet litera de mai jos, după modelul...

1. Principala insulă a...

a. Fiji; b. ... c. ... d. ...

2. ...

3. ...

4. ...

5. ...

6. ...

7. ...

8. ...

9. ...

10. ...

11. ...

12. ...

13. ...

14. ...

15. ...

16. ...

17. ...

18. ...

19. ...

20. ...

21. ...

22. ...

23. ...

24. ...

25. ...

26. ...

27. ...

28. ...

29. ...

30. ...

31. ...

32. ...

33. ...

34. ...

35. ...

36. ...

37. ...

38. ...

39. ...

40. ...

41. ...

42. ...

43. ...

44. ...

45. ...

46. ...

47. ...

48. ...

49. ...

50. ...

51. ...

52. ...

53. ...

54. ...

55. ...

56. ...

57. ...

58. ...

59. ...

60. ...

61. ...

62. ...

63. ...

64. ...

65. ...

66. ...

67. ...

68. ...

69. ...

70. ...

71. ...

72. ...

73. ...

74. ...

75. ...

76. ...

77. ...

78. ...

79. ...

80. ...

81. ...

82. ...

83. ...

84. ...

85. ...

86. ...

87. ...

88. ...

89. ...

90. ...

91. ...

92. ...

93. ...

94. ...

95. ...

96. ...

97. ...

98. ...

99. ...

100. ...

Recapitulare și autoevaluare

I. Scrie pe caiet litera de mai jos, după modelul...

1. Principala insulă a...

a. Fiji; b. ... c. ... d. ...

2. ...

3. ...

4. ...

5. ...

6. ...

7. ...

8. ...

9. ...

10. ...

11. ...

12. ...

13. ...

14. ...

15. ...

16. ...

17. ...

18. ...

19. ...

20. ...

21. ...

22. ...

23. ...

24. ...

25. ...

26. ...

27. ...

28. ...

29. ...

30. ...

31. ...

32. ...

33. ...

34. ...

35. ...

36. ...

37. ...

38. ...

39. ...

40. ...

41. ...

42. ...

43. ...

44. ...

45. ...

46. ...

47. ...

48. ...

49. ...

50. ...

51. ...

52. ...

53. ...

54. ...

55. ...

56. ...

57. ...

58. ...

59. ...

60. ...

61. ...

62. ...

63. ...

64. ...

65. ...

66. ...

67. ...

68. ...

69. ...

70. ...

71. ...

72. ...

73. ...

74. ...

75. ...

76. ...

77. ...

78. ...

79. ...

80. ...

81. ...

82. ...

83. ...

84. ...

85. ...

86. ...

87. ...

88. ...

89. ...

90. ...

91. ...

92. ...

93. ...

94. ...

95. ...

96. ...

97. ...

98. ...

99. ...

100. ...

Test secvențial

I. Scrie pe foaia de test litera de mai jos, după modelul...

1. Altitudinile maxime din...

a. 1 000 m; b. ... c. ... d. ...

2. ...

3. ...

4. ...

5. ...

6. ...

7. ...

8. ...

9. ...

10. ...

11. ...

12. ...

13. ...

14. ...

15. ...

16. ...

17. ...

18. ...

19. ...

20. ...

21. ...

22. ...

23. ...

24. ...

25. ...

26. ...

27. ...

28. ...

29. ...

30. ...

31. ...

32. ...

33. ...

34. ...

35. ...

36. ...

37. ...

38. ...

39. ...

40. ...

41. ...

42. ...

43. ...

44. ...

45. ...

46. ...

47. ...

48. ...

49. ...

50. ...

51. ...

52. ...

53. ...

54. ...

55. ...

56. ...

57. ...

58. ...

59. ...

60. ...

61. ...

62. ...

63. ...

64. ...

65. ...

66. ...

67. ...

68. ...

69. ...

70. ...

71. ...

72. ...

73. ...

74. ...

75. ...

76. ...

77. ...

78. ...

79. ...

80. ...

81. ...

82. ...

83. ...

84. ...

85. ...

86. ...

87. ...

88. ...

89. ...

90. ...

91. ...

92. ...

93. ...

94. ...

95. ...

96. ...

97. ...

98. ...

99. ...

100. ...

Știu!

Acolo unde este cazul, lecția debutează cu o secvență de actualizare a informațiilor din anii anteriori sau din lecțiile anterioare, plasată pe coloana laterală și marcată cu titlul **Știu.**

Știi că?

Îmbogățirea cunoștințelor, stimularea intereselor cognitive ale elevilor și dezvoltarea capacității de a aplica aceste cunoștințe în practică se realizează prin intermediul secvenței **Știi că?**

Investigație

Investigația este cea activitate de cercetare (analizare, studiere) efectuată cu scopul de a căuta informații pe o anumită temă, de a descoperi ceva nou.

Portofoliu

Portofoliul este o mapă (un dosar) în care elevii vor aduna diferite materiale, adică produsele obținute în cadrul activităților la clasă, dar și suplimentare.

Cuprins

	Nr pag.	Lecții
UNITATEA 1 Asia. Caracterizare geografică	10	L1: Poziția geografică
	12	L2: Relieful – caracteristici generale și unități majore. Munții Himalaya
	16	L3: Hidrografia – caracteristici generale. Fluvii și lacuri
	20	L4: Diferențieri climatice. Musonii
	22	L5: Contraste biogeografice
	23	Recapitulare și autoevaluare
	24	L6: Harta politică
	26	L7: Elemente de diversitate umană
	28	L8: Marile aglomerări umane
	30	L9: Resursele naturale
	32	L10: Activitățile economice. Contraste economice regionale
	34	Studii de caz: Particularități geografice ale unor state/Asia în lumea contemporană
	44	Recapitulare și autoevaluare
	45	Test secvențial
UNITATEA 2 Africa. Caracterizare geografică	48	L1: Poziția geografică – simetrie latitudinală
	50	L2: Relieful Africii – caracteristici generale. Riftul African
	52	L3: Hidrografia, clima și biogeografia
	57	Recapitulare și autoevaluare
	58	L4: Harta politică
	60	L5: Specificul demografic al Africii
	62	L6: Marile orașe
	64	Studii de caz: Problemele Africii în lumea contemporană/Sahara/ Caracterizarea geografică a unor state
	72	Recapitulare și autoevaluare
73	Test secvențial	
UNITATEA 3 America de Nord și America de Sud. Caracterizare geografică	76	L1: Poziția geografică
	78	L2: Relieful – caracteristici generale. Sistemul muntos cordiliero-andin
	82	L3: Hidrografia – caracteristici generale. Fluvii și lacuri
	86	L4: Diferențieri climatice și biogeografice
	89	Recapitulare și autoevaluare
	90	L5: Harta politică și contraste teritoriale între state
	92	L6: Elemente de diversitate umană
	94	L7: Forme de aglomerare urbană
	96	L8: Diferențieri economice regionale
	98	Studii de caz: Particularități geografice ale unor state
	102	Recapitulare și autoevaluare
103	Test secvențial	
UNITATEA 4 Australia și Oceania. Antarctica. Caracterizare geografică	106	L1: Australia – caracterizare geografică generală
	108	Studiu de caz – Unicitatea biogeografică australiană
	110	L2: Oceania – particularități geografice
	112	L3: Antarctica – elemente de identitate geografică
	114	Recapitulare și autoevaluare
115	Test secvențial	
UNITATEA 5 Elemente de geografia mediului înconjurător	118	L1: Componentele mediului și relațiile dintre acestea
	120	L2: Degradarea mediului înconjurător, o problemă a lumii contemporane. Schimbări globale ale mediului
	124	Test final
	126	Glosar

Competențe generale și specifice

Competențe specifice

1.1., 1.2., 2.1., 2.2.,
2.3., 3.1., 3.2., 3.3.,
3.4., 4.1., 4.2., 4.3.,
4.4.

1.1., 1.2., 2.1., 2.2.,
2.3., 3.1., 3.2., 3.3.,
3.4., 4.1., 4.2., 4.3.,
4.4.

1.1., 1.2., 2.1., 2.2.,
2.3., 3.1., 3.2., 3.3.,
3.4., 4.1., 4.2., 4.3.,
4.4.

1.1., 1.2., 2.1., 2.2., 2.3.,
3.1., 3.2., 3.3., 3.4., 4.1.,
4.2., 4.3., 4.4.

1.1., 1.2., 2.2., 2.3., 3.1.,
4.1., 4.2., 4.3., 4.4.

Competențe generale

1. Prezentarea realității geografice, utilizând mijloace și limbaje specifice
2. Raportarea realității geografice spațiale și temporale la reprezentări cartografice
3. Studiarea spațiului geografic, realizând conexiuni cu informații dobândite la alte discipline școlare
4. Elaborarea unui demers investigativ din perspectiva educației permanente și pentru viața cotidiană

Competențe specifice

- 1.1. Precizarea, în cuvinte proprii, a sensului termenilor geografici identificați în contexte diferite
- 1.2. Elaborarea unui text pe o temă geografică dată, utilizând termeni dați
- 2.1. Localizarea elementelor geografice pe reprezentări cartografice
- 2.2. Interpretarea fenomenelor și a proceselor geografice pe baza reprezentărilor grafice și cartografice
- 2.3. Corelarea elementelor și fenomenelor geografice date prin raportare la suporturi grafice și cartografice
- 3.1. Ierarhizarea elementelor cu caracter geografic cu ajutorul instrumentelor TIC/GIS și al elementelor din matematică și din științe
- 3.2. Realizarea proiectelor/studiilor de caz utilizând instrumente TIC/GIS
- 3.3. Explicarea diversității naturale, umane și culturale a realității geografice, realizând corelații interdisciplinare
- 3.4. Prezentarea patrimoniului mondial utilizând diverse surse
- 4.1. Utilizarea unor metode de investigare
- 4.2. Ierarhizarea unor elemente, fenomene și procese după caracteristicile lor geografice
- 4.3. Explicarea relațiilor între grupuri de elemente, fenomene și procese ale mediului geografic
- 4.4. Identificarea soluțiilor de protecție a mediului geografic

U1

Asia. Caracterizare geografică

Lecția 1	10	Poziția geografică
Lecția 2	12	Relieful – caracteristici generale și unități majore. Munții Himalaya
Lecția 3	16	Hidrografia – caracteristici generale. Fluvii și lacuri
Lecția 4	20	Diferențieri climatice. Musonii
Lecția 5	22	Contraste biogeografice
Recapitulare și autoevaluare	23	
Lecția 6	24	Harta politică
Lecția 7	26	Elemente de diversitate umană
Lecția 8	28	Marile aglomerări umane
Lecția 9	30	Resursele naturale
Lecția 10	32	Activitățile economice. Contraste economice regionale
Studii de caz	34	Particularități geografice ale unor state (la alegere)/Asia în lumea contemporană
Recapitulare și autoevaluare	44	
Test secvențial	45	

Asia, continentul superlativelor:

- cea mai mare suprafață (44,5 mil. km²) și cea mai mare amplitudine a reliefului (între – 430 m pe țărmul Mării Moarte și 8 850 m în vârful Chomolungma/Everest);
- este singurul continent cu munți de peste 8 000 de metri altitudine;
- cea mai rece așezare locuită permanent de pe Terra, Oimiakon, unde s-au înregistrat temperaturi de –71,2 °C;
- „polul ploilor”, Cherrapunji (Assam, India), unde într-un an au căzut aproape 23 000 mm de precipitații;
- cel mai mare număr de locuitori (peste 4,7 miliarde);
- cea mai mare arie metropolitană (Tōkyō, cu 37 500 000 de locuitori);
- cele mai multe orașe cu peste 10 milioane de locuitori de pe Glob.

Poziția geografică

Știu!

Amintește-ți ce știi despre *paralele, meridiane, latitudine, longitudine, țărături și articulațiile țărăturilor.*

ASIA (numai partea continentală)	
Punctul extrem	Coordonate
N: Capul Celiuskin	77° 44' lat. N
S: Capul Tanjung Piai	1° 15' lat. N
V: Capul Baba	26° 03' long. E
E: Capul Dejnev	169° 39' long. V

ASIA (inclusiv partea insulară)	
Punctul extrem	Coordonate
N: Insula Komsomolets	81° 12' lat. N
S: Insula Pamana/Roti	11° lat. S
V: Insula Gökçeada	25° 39' long. E
E: Insula Marele Diomedede	169° 03' long. V

Știi că?

- Denumirea de Asia provine din cuvântul asirian „asu”, care înseamnă „răsărit”. Termenul a fost folosit mai întâi de greci, în Antichitate, pentru a desemna pământurile aflate la est de lumea lor.
- În apropiere de Ekaterinburg (Rusia) există un obelisc (foto) care marchează „limita” dintre Asia și Europa.

Analiză critică

Analizează reprezentările cartografice de mai jos și tabelele de pe coloana din stânga.

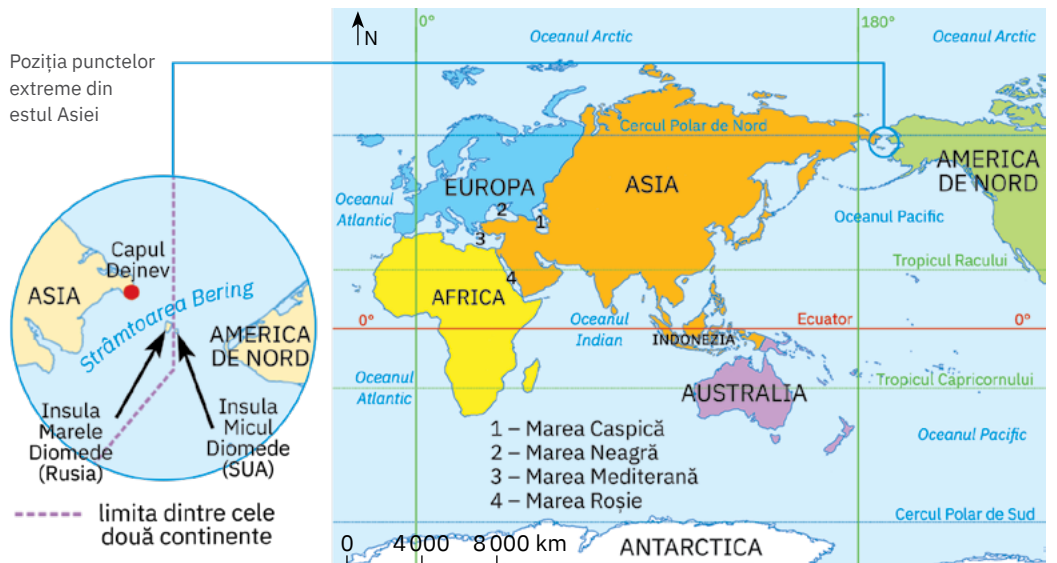
- Identifică principalele paralele și meridiane care traversează Asia și apoi stabilește dacă următoarele enunțuri sunt adevărate sau false.
 - Ecuatorul traversează arhipelagul asiatic cunoscut sub numele de Indonezia.
 - Meridianul de 180° traversează extremitatea de est a Asiei.
 - Cea mai mare parte a uscatului asiatic se întinde în emisfera nordică.

- Numește **punctele extreme** ale Asiei și apoi localizează-le pe harta de la pagina alăturată (pag. 11), precum și pe *Harta fizică a Asiei* din atlasul geografic. Citește afirmațiile din textul de mai jos și completează spațiile punctate cu informațiile corespunzătoare.

Partea continentală a Asiei se desfășoară pe latitudine între Capul Celiuskin din Peninsula Taimîr (în ...) și Capul Tanjung Piai din Peninsula Malacca (în ...), iar pe longitudine se extinde între Capul Baba din Peninsula Asia Mică (în ...) și Capul Dejnev din Peninsula Ciukotsk/Ciukcilor (în ...).

Dacă se au în vedere arhipelagurile limitrofe, punctele extreme ale Asiei sunt: Insula ..., din Arhipelagul Severnaia Zemlea (în nord), ... Pamana/Roti, din Indonezia (în sud), Insula Gökçeada (în ...) și Insula ... Diomedede din Strâmtoarea Bering (în est).

- Discută cu colegii și, cu ajutorul profesorului/profesoarei de geografie, stabiliți **poziția geografică** a Asiei având în vedere inițial numai uscatul continental și apoi înglobând și partea sa insulară. Precizați două consecințe geografice ale poziției Asiei la nivel planetar.
- Calculați pe câte grade de latitudine și pe câte grade de longitudine se desfășoară cel mai întins continent al Terrei. Efectuați calculul atât pentru Asia continentală, cât și pentru situația în care se include și partea insulară.

Asia – poziția geografică

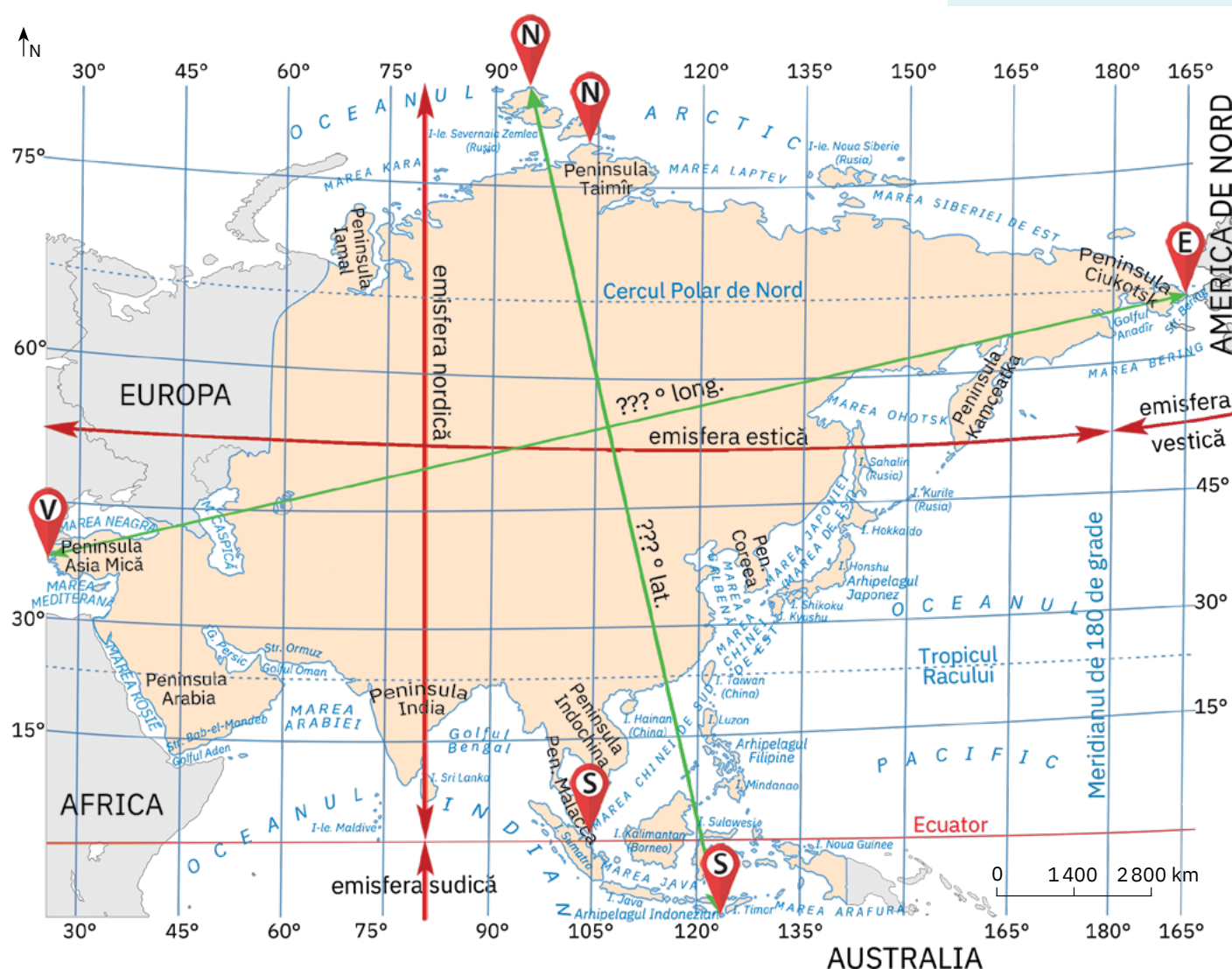

Explorez

Asia, *continentul cu cea mai mare suprafață* (peste 44 mil. km²), se continuă la vest cu Europa, formând împreună cel mai extins uscat al Terrei (Eurasia). Dar Asia se „învinează” în fapt cu patru dintre continentele Terrei și are ieșire la toate oceanele, datorită mărilor care-i scaldă țărăturile.

- Analizează împreună cu colegii harta de la pagina alăturată (pag. 11) și *Harta fizică a lumii* din atlasul geografic și stabiliți:
 - elementele geografice (mări/strâmtoari/arhipelaguri etc.) care despart Asia de cele mai apropiate continente: Africa, Australia și America de Nord;
 - oceanele și mărilor care mărginesc uscatul continental asiatic;
 - prin ce mări și strâmtoari navigatorii din țările sud-asiatice ajung, pe traseul cel mai scurt, în Oceanul Atlantic.

Poziția geografică

Asia – puncte extreme și articulații ale țărmurilor

2. **Țărmurile** Asiei prezintă numeroase creștături/articulații. Se remarcă îndeosebi *peninsulele*, care reprezintă 19% din masa continentală asiatică și domină țărmul sudic (Peninsula Arabia – cea mai mare de pe Glob), și *insulele*, care înglobează 6% din uscatul asiatic, multe fiind de natură vulcanică (șirurile de insule de pe țărmul estic) și formând deseori *arhipelaguri* (Arhipelagul Indonezian – cel mai mare din lume, cuprinde peste 17 000 de insule).

► Identifică pe harta de mai sus principalele articulații ale țărmurilor Asiei și notează-le pe caiet sub forma tabelului de mai jos.

Golfuri	Insule	Peninsule	Strămtori
...

Rețin

- Având în vedere doar uscatul continental, Asia este situată în întregime în emisfera nordică și predominant în emisfera estică. Împreună cu arhipelagurile limitrofe, Asia se extinde în toate cele patru emisfere.
- Asia se întinde de la Oceanul Arctic (în nord) până la Oceanul Indian (în sud) și de la Oceanul Pacific (în est) până la Europa, Marea Mediterană și Marea Roșie (în vest și sud-vest).
- Cu țărmuri extrem de sinuoase, Asia ocupă aproximativ 30% din uscatul planetar, este singurul continent de pe Glob aflat în vecinătatea a patru alte uscaturi continentale și are legături, prin mările care îi scaldă țărmurile, cu toate oceanele Terrei.

Investigație

- *Investigația este o activitate de cercetare (analizare, studiere) efectuată cu scopul de a descoperi informații noi pe o anumită temă.*
- *Cum procedezi? Identifici sursele de informare, cauți și interpretezi informațiile.*
- *Ce finalitate au investigațiile? Dovedești că ai cunoștințe și că le poți aplica și utiliza în diferite moduri, că știi să observi, să pui întrebări, să identifici și să analizezi caracteristicile lumii din jur.*

În mijlocul strămtorii Bering se află Insula Marele Diomede care aparține Rusiei, stat al Asiei, și Insula Micul Diomede, care aparține de SUA, stat al Americii de Nord. Documentează-te din diverse surse și descoperă de ce aceste insule se află, din punct de vedere calendaristic, în zile diferite.

Relieful – caracteristici generale și unități majore. Munții Himalaya

A. Caracteristicile generale ale reliefului Asiei

Știu!

Amintește-ți ce știi despre *formele majore, treptele și tipurile de relief*. De asemenea, amintește-ți noțiunile referitoare la *deplasarea plăcilor tectonice, la mișcările scoarței terestre și la vulcanism*.

Analiză critică

- Identifică împreună cu colegii caracteristicile reliefului Asiei prezentate în infograficele de mai jos și, cu ajutorul *Hărții fizice a lumii*, formulați argumente care să susțină afirmația: *Chiar dacă formează cu Europa o singură întindere de uscat, Asia se remarcă printr-un relief cu aspecte specifice*.

Trepte de relief cu pondere și dispunere diferite

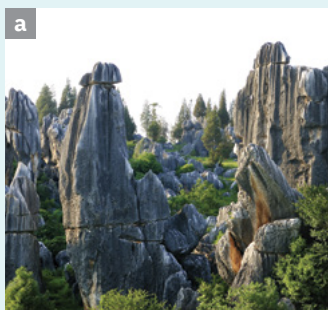
- podișurile ocupă aproape 45% din suprafața Asiei și munții circa 29%;
- peste 65% din uscatul asiatic are altitudini ce depășesc 500 m și 20% are altitudini de peste 3 000 m;
- arealele cu cele mai mari altitudini sunt concentrate îndeosebi în partea centrală.

Relief cu extreme altitudinale

- sunt prezente regiuni montane foarte înalte (Munții Himalaya, cu 8 850 m în vârful Chomolungma/ Everest, cea mai mare altitudine de pe Glob);
- există numeroase arii depresionare, unele situate mult sub nivelul Oceanului Planetar (țărnul Mării Moarte este la -430 m, iar Depresiunea Turpan/ Turfan, din China, la -154 m).

- Asia se distinge prin variate *tipuri de relief* generate de acțiunea forțelor interne (coliziunea plăcilor tectonice, mișcări de ridicare și de coborâre, vulcanism etc.) și a agenților externi (ape curgătoare, ghețari, variații de temperatură, vânturi etc.): *relief tectonic* (lanțuri montane, podișuri înalte), *relief de acumulare fluvială* (în câmpii, depresiuni), *relief vulcanic* (cu conuri, cratere ș.a.), *glaciar* (cu circuri, văi ș.a.), *deșertic, carstic, litoral* etc.

- Analizează imaginile de mai jos (de la **a** la **d**), care prezintă forme specifice pentru patru dintre tipurile de relief caracteristice Asiei: glaciar, vulcanic, deșertic și carstic. Asociază fiecărei imagini tipul de relief corespunzător.

Pădurea de Piatră din China

Safari în India

Peisaj din Asia Centrală

Peisaj din estul Insulei Java

Continentele străvechi Laurasia și Gondwana

Explorez

- Uscatul asiatic este format din fragmente aparținând străvechilor continente Laurasia și Gondwana (imaginea **e**), numite de specialiști „scuturi”, la care s-au adăugat succesiv noi fâșii de uscat, ca urmare a mișcărilor de cutare și de înălțare, dar și a numeroaselor procese vulcanice și de sedimentare.
 - Identifică, pe reprezentarea cartografică de la pagina alăturată (pag. 13), cele mai vechi nuclee continentale ale Asiei, cunoscute sub denumirea de *scuturi*. Analizează poziția acestora și numește fragmentele continentale care au făcut parte din Laurasia (supercontinentul emisferei nordice) și respectiv pe cele care au aparținut Gondwanei (supercontinentul emisferei sudice). Observă, pe această hartă, diferențierea munților după vârstă și apoi localizează respectivele lanțuri montane pe *Harta fizică a Asiei* din atlasul geografic. De ce munții tineri au cele mai mari altitudini?
- Estul și sud-estul Asiei se evidențiază prin numeroase *manifestări seismice* (cutremure) și un *vulcanism* accentuat, datorate contactelor tectonice dintre Placa Eurasiatică și plăcile vecine (Pacifică, a Filipinelor, Indo-Australiană și Nord-Americană).

- Analizează împreună cu colegii imaginea de mai jos (f) și, cu ajutorul profesorului/profesoarei de geografie, explicați afirmația: *Latara estică și latara sud-estică a Asiei fac parte din zona cunoscută sub numele de „Cercul de Foc al Pacificului”*.

Asia – elemente de specificitate a reliefului

Știi că?

- Ghețarul Fedcenko (foto de mai jos) din Podișul Pamir este considerat cel mai lung ghețar din lume situat în afara regiunilor polare (are aspectul unei limbi glaciare care se întinde pe o lungime de aproximativ 77 km).

- În Asia există numeroase întinderi deșertice aflate atât la latitudini tropicale (deșerturile din Peninsula Arabia, Deșertul Thar), cât și temperate (Gobi, Taklamakan, Karakum ș.a.).

Rețin

Principalele **caracteristici ale reliefului Asiei** sunt:

- complexitatea;
- marile contraste altitudinale;
- diversitatea tipurilor de relief;
- ponderea diferită a treptelor majore de relief;
- intensa activitate seismică și vulcanică.

B. Unitățile majore de relief

Explorez

1. Relieful major se evidențiază prin prezența a două puternice *noduri orografice* (Armenia și Pamir), din care se ramifică marile lanțuri montane ale Asiei de Vest și Centrale.
 - Analizează imaginea de mai jos (g) și scrie pe caiet denumirile catenelor montane care converg către Podișul Pamir, cel mai impunător nod orografic. Observă poziția Depresiunii Tarim. Discută în clasă cu ceilalți colegi și cu profesorul/profesoara de geografie și explicați de ce partea centrală a acestei depresiuni are un climat arid, fiind cunoscută sub numele de Deșertul Taklamakan.

2. O caracteristică a reliefului muntos o constituie prezența vulcanilor, concentrați pe latara pacifică, majoritatea activi sau în stare latentă (pot erupe oricând).

Aici se conturează câteva *arii vulcanice* majore: Indonezia, Filipine, Japonia, Kamceatka-Kurile.

În interiorul continentului, în cadrul lanțurilor montane tinere din partea vestică și centrală, se întâlnesc conuri ale unor vulcani stinși (de exemplu, vulcanul Ararat, din Turcia).

Portofoliu

- *Portofoliul este în fapt un dosar/mapă în care vei aduna diferitele materiale pe care le-ai realizat în cadrul activităților la clasă sau suplimentare.*
- *Cum vei întocmi portofoliul? Pe baza recomandărilor din manual și după indicațiile primite de la profesor/profesoară.*
Grupează materialele și ordonează-le pe teme, în funcție de lecțiile parcurse.
- *Ce finalitate are acesta? Cuprinde momentele importante ale învățării, permite aprecierea aptitudinilor și a talentelor tale și constituie dovada evoluției și a progresului tău școlar.*

Asia – Unități majore de relief reprezentative

Realizează o colecție de fotografii în format digital (poți căuta pe internet) cu următoarele cinci unități de relief ale Asiei: Munții Himalaya, Podișul Tibet, Deșertul Gobi, Câmpia Gangelui. Documentează-te, consultând diferite surse (enciclopedii, reviste, internet ș.a.), și realizează, pentru fiecare, o scurtă caracterizare, în care să menționezi aspecte specifice (întindere, altitudini, tipuri și forme de relief etc.). Printează pe o coală A4 fiecare fotografie descărcată și completează pe verso datele colectate. Atașează fișele create la **Portofoliu**.

- ▶ Identifică pe harta de la pagina alăturată (pag. 15) cei mai importanți vulcani din fiecare arie vulcanică. Discută cu colegii și, cu ajutorul profesorului/profesoarei de geografie, explicați lipsa vulcanilor în nordul Asiei.

Analiză critică

Privit în ansamblu, relieful Asiei este format din unități foarte diferite ca geneză, evoluție și aspect.

- ▶ Analizează infograficele de mai jos și identifică unitățile majore reprezentative pentru relieful Asiei. Localizează apoi aceste unități majore de relief pe harta de la pagina alăturată (pag. 15).
- ▶ De ce Podișul Tibet este supranumit „Acoperișul Lumii”? Discută cu colegii și explicați prezența deșerturilor în spațiul asiatic.

Munții

Lanțurile montane se desfășoară în interiorul continentului de-a lungul paralelelor (vest-est), iar în regiunile marginale peninsulare și insulare în lungul meridianelor (nord-sud). Cei mai vechi sunt munții din jurul lacurilor Baikal și Balhaș, urmași de cei din vest (*Ural*) și din centru (*Altai, Tian Shan*). Partea centrală a Asiei este formată din munți tineri, aparținând sistemului alpino-himalayan (*Caucaz, Zagros, Hindukush, Karakorum, Himalaya*), cu multe vârfuri ale căror altitudini depășesc 7 000 m.

Podișurile

Unitățile mai vechi sunt situate spre marginile continentului, pe străvechile scuturi (*Podișul Siberiei Centrale, Podișul Arabiei, Podișul Deccan*). În nordul Munților Himalaya se întinde cel mai înalt podiș al Terrei, *Podișul Tibet* (altitudine medie de peste 4 500 m). Podișurile interioare (*Anatoliei, Iranului etc.*) înconjurare de munți, capătă caracterul unor depresiuni, a căror principală caracteristică este ariditatea.

Câmpiile

Sunt joase (predominant sub 200 m) și relativ netede. În nord, se află *Câmpia Siberiei de Vest*, foarte extinsă și mlăștinoasă, iar în estul Mării Caspice se întinde *Câmpia Turanului*, străbătută de Amu-Daria și Sir-Daria, cu peisaj deșertic. La sud și sud-est se găsesc câmpii de acumulare, formate în lungul marilor fluvii: *Câmpia Mesopotamiei, Câmpia Indusului, Câmpia Gangelui* (împreună formează *Câmpia Indo-Gangetică*), *Marea Câmpie Chineză, Câmpia Mekongului* etc. La acestea se adaugă numeroase câmpii litorale.

Rețin

- Formate în etape și moduri diferite, **unitățile montane** ocupă aproape o treime din suprafața Asiei. Se remarcă prin altitudinile foarte ridicate unitățile din partea centrală (munți tineri, formați în orogeneza alpină: Himalaya, Karakorum etc.).
- **Unitățile de podiș** sunt dominante ca extindere, uneori având înălțimi foarte mari (Podișul Pamir, Podișul Tibet); prezintă o poziție marginală (de ex. Podișul Siberiei Centrale) sau sunt situate între munți (podșiuri interne).
- **Unitățile de câmpie** au o poziție predominant periferică, diferă ca mod de formare, sunt foarte întinse (de exemplu, Câmpia Siberiei de Vest) și se constituie în mari regiuni agricole și de concentrare umană.

Investigație

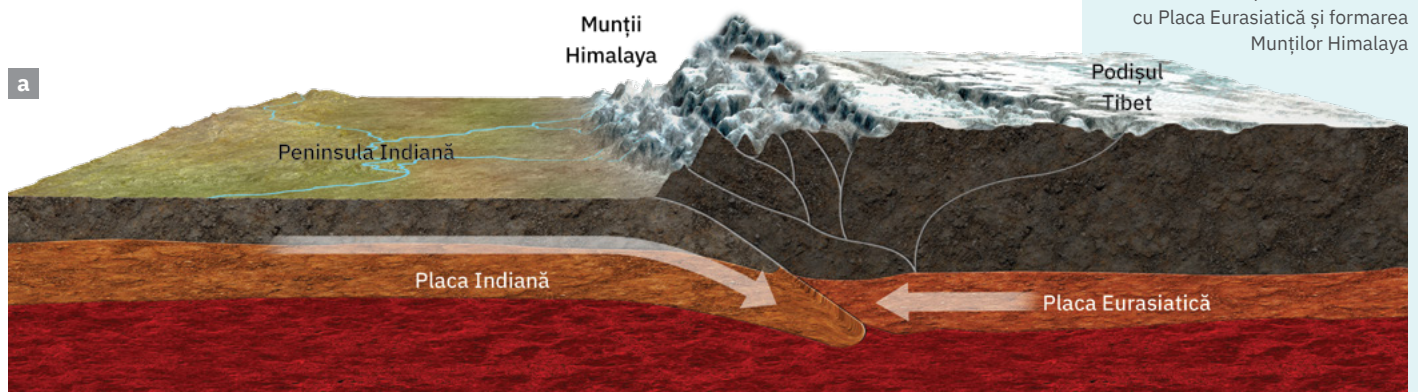
Himalaya sunt cei mai înalți munți din Asia și de pe Glob. Situați în nordul Peninsulei India, deasupra Câmpiei Indo-Gangetice, aceștia se desfășoară de la vest la est pe o lungime de peste 2 800 km; cuprind 50 de vârfuri cu o înălțime de peste 7 000 m și 9 vârfuri de peste 8 000 m. Cel mai înalt este vârful Chomolungma/Everest, situat la granița dintre Nepal și China, cu 8 850 m.

Relieful – caracteristici generale și unități majore. Munții Himalaya

Himalaya reprezintă cel mai impunător lanț muntos din sistemul alpino-himalayan, care s-a format în urma coliziunii dintre două plăci tectonice continentale (Placa Indiană desprinsă din Gondwana s-a deplasat spre nord și s-a ciocnit cu Placa Eurasiatică, generând puternice cutări și înălțări – foto **a** și **b**). Fenomenul de înaintare a Plăcii Indiene continuă și astăzi, cu o viteză de 67 mm/an, ceea ce face ca Munții Himalaya și Podișul Tibet din spatele acestora să se înalțe cu aproximativ 5 mm/an. Din această cauză, regiunea este deosebit de activă din punct de vedere seismic.

Munții Himalaya sunt acoperiți de zăpezi permanente și de ghețari renumiți prin limbile glaciare foarte lungi (depășesc 50 km), cu aspectul unor fluvii de gheață. Trei dintre cele mai mari fluvii ale Asiei sudice (Indus, Gange și Brahmaputra) își au izvoarele în acești munți.

- ▶ Documentează-te pe internet și descoperă cât mai multe informații despre alpinștii români care au cucerit Everestul și realizează o fișă de documentare. Discută cu colegii despre impresiile alpinștilor din timpul ascensiunilor.

Asia – principalele unități majore de relief

Hidrografia – caracteristici generale.

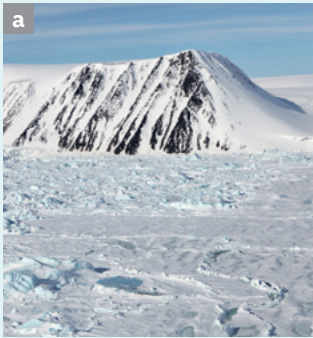
Fluvii și lacuri

A. Caracteristicile generale ale hidrografiei Asiei

Știu!

Amintește-ți de la orele de geografie ce știi despre *apele de suprafață*, dar și despre importanța resurselor de apă pentru comunitățile umane.

Ghețar de calotă în Arhipelagul Severnaia Zemlea

Aliniament de gheizere în Peninsula Kamceatka

Termeni noi

regiune endoreică

regiune în care râurile curg și se varsă în lacuri (permanente sau temporare) sau se pierd treptat, ca urmare a evaporării și infiltrației; regiune fără legătură cu Oceanul Planetar

loess

rocă sedimentară, prăfoasă, de culoare gălbuie; fiind foarte poroasă, este ușor dislocată și modelată de apă, generând forme de relief specifice.

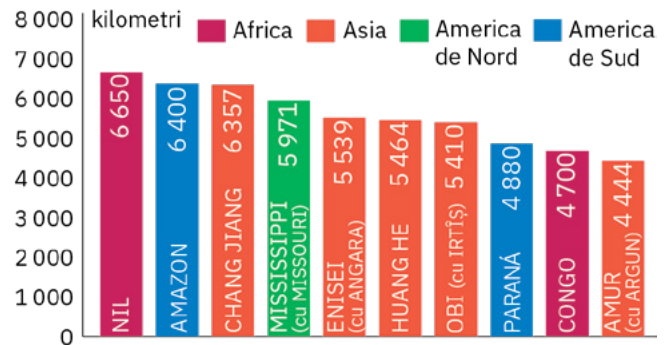
Analiză critică

- Identifică în imagini (a, b, c și d) și în graficul de mai jos tipurile de ape continentale existente pe teritoriul Asiei și apoi citește textul următor, completând spațiile punctate cu informațiile corespunzătoare.

În Asia se găsesc numeroase ... cu debite enorme, diferite tipuri de ..., întinse suprafețe ... (Câmpia Siberiei de Vest), suprafețe însemnate acoperite de ghețari de ... (arhipelagurile arctice) sau de ... montani, bogate ape ..., care uneori apar la zi sub forma izvoarelor termale și a ... (frecvente în Peninsula Kamceatka).

c

Primele fluvii ale Terrei, după lungime
Sursa datelor: Enciclopedia Britannica (2023)

Chang Jiang, cel mai lung fluviu al Asiei

- Identifică în graficul de mai sus numele celor mai lungi fluvii din Asia, apoi localizează-le pe harta de la pagina alăturată (pag. 17).
 - ▶ Având în vedere particularitățile reliefului, discută cu colegii și explicați de ce fluviile Asiei nu au lungimi atât de mari încât să ocupe primele poziții în acest top mondial.

Explorez

Pe aproximativ jumătate din teritoriul Asiei există regiuni lipsite de ape curgătoare și regiuni în care apele se pierd în nisipurile deșerturilor sau se varsă în lacuri, neavând astfel nicio legătură cu oceanul. Acestea din urmă se numesc *regiuni endoreice*.

- ▶ Explică de ce pe mare parte din suprafața Asiei (continent extins foarte mult atât pe latitudine, cât și pe longitudine) cursurile de apă lipsesc sau nu au legătură cu Oceanul Planetar.
- ▶ Analizează harta de la pagina alăturată (pag. 17) și identifică principalele regiuni endoreice din Asia.

Rețin

- Asia deține aproximativ 31% din volumul resurselor de apă de pe Terra.
- **Hidrografia** celui mai extins continent se evidențiază prin *varietate și complexitate*, caracteristici generate de suprafața întinsă, de dispunerea și altitudinea lanțurilor montane și de specificul climei (aici se regăsesc toate zonele de climă).

B. Marile fluvii asiatice

Explorez

- Trei dintre cele mai lungi fluvii asiatice izvorăsc din Podișul Tibet. Se evidențiază prin cantitatea foarte mare de aluviuni fluviul care străbate Podișul de Loess și se varsă în Marea Galbenă. Alte trei mari fluvii izvorăsc din Munții Himalaya și formează la vărsare delte uriașe. Traversând regiuni aflate sub influența musonilor, aceste fluvii produc, pe timpul verii, mari inundații.
 - Analizează *Harta principalelor unități majore de relief din Asia* (de la pagina 15) și identifică fluviile care izvorăsc din Podișul Tibet și, respectiv, din Munții Himalaya. Unde se varsă aceste fluvii? De ce Huang He este cunoscut și sub numele de „Fluviul Galben”?
- Fluviile siberiene au bazine hidrografice foarte extinse, lungimi mari și se varsă prin estuare sau delte. Iarna, aceste fluvii îngheață, iar primăvara, pentru că

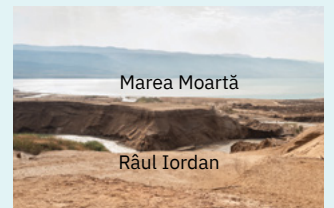
dezghețul are loc de la izvoare spre vărsare, produc inundații pe spații întinse.

- Identifică pe harta de mai jos fluviile care traversează Siberia. Unul dintre acestea formează la vărsare cel mai lung estuar din lume (800 km). Cum se numește acest fluviu?
- Două cursuri de apă străbat Câmpia Mesopotamiei, regiune considerată leagănul primei civilizații cunoscute din istoria omenirii: civilizația sumeriană. Din cauza secetei prelungite din ultimii ani, specialiștii avertizează că debitele acestor fluvii au scăzut considerabil, existând pericolul ca, în viitorul apropiat, văile lor să se transforme în terenuri aride.
 - Amintește-ți unde este localizată Câmpia Mesopotamiei și identifică pe harta de mai jos cele două fluvii care străbat această unitate de relief.

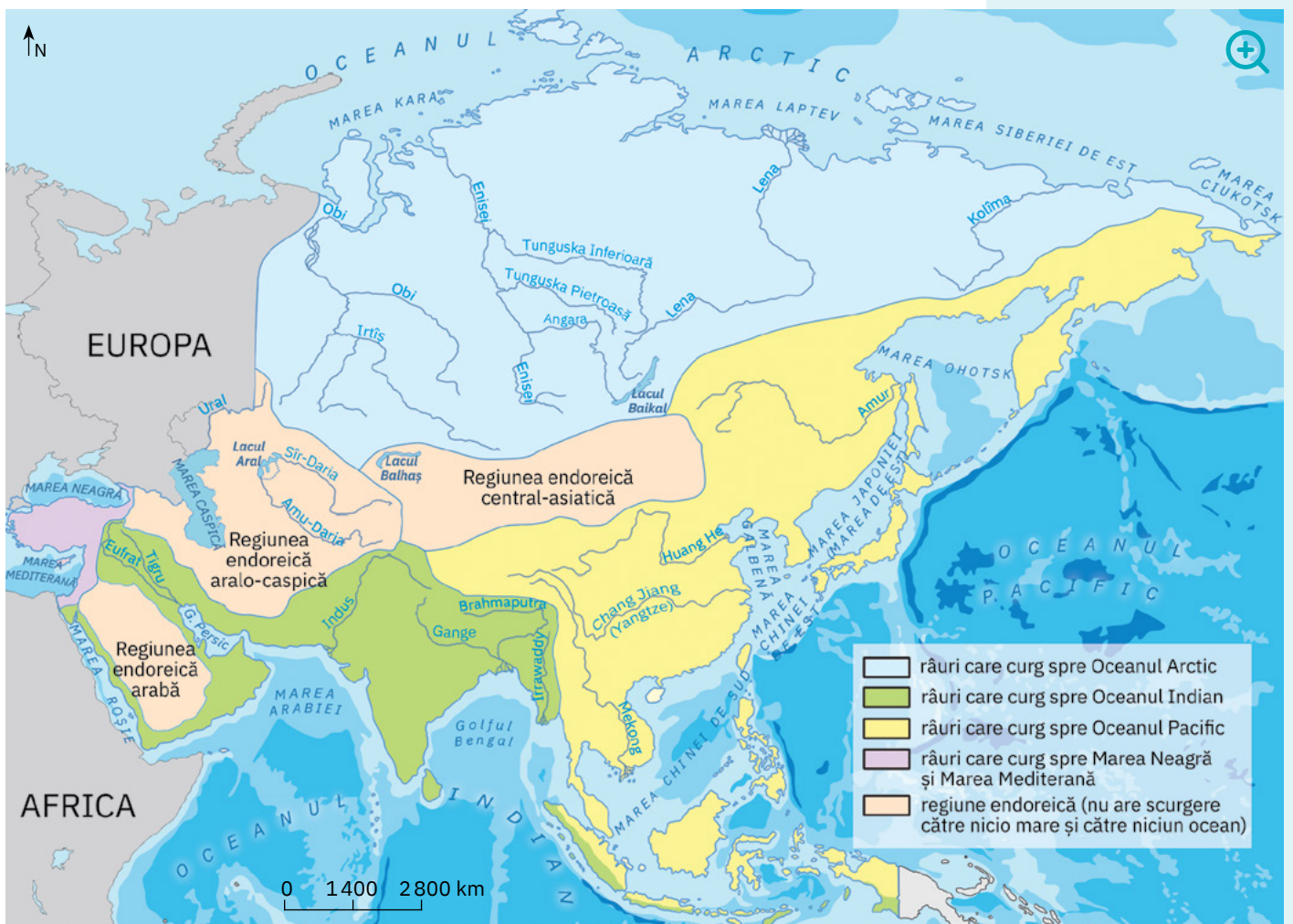
Știi că?

- Marile fluvii au o alimentare complexă (din topirea ghețarilor și a zăpezilor și din precipitații).
- În Peninsula Arabia și în Orientul Apropiat, apele de suprafață sunt neînsemnate. Cel mai important este râul Iordan, care se varsă în Marea Moartă.

Râul Iordan la vărsarea în Marea Moartă

Asia – elemente de hidrografie

Navă de pasageri pe fluviul Gange

Pescuit tradițional în delta fluviului Mekong

Știi că?

- Gangele și Brahmaputra formează la vărsare o deltă comună de aproximativ 100 000 km², considerată cea mai mare din lume.

Delta comună Gange – Brahmaputra, imagine din satelit

- Lacurile Asiei dețin și câteva recorduri mondiale: Marea Caspică este lacul cu cea mai mare suprafață, iar Baikal are cea mai mare adâncime. Marea Moartă este lacul situat la cea mai mică altitudine (cu oglinda apei la 430 m sub nivelul mării) și se numără printre lacurile de pe Glob cu cea mai ridicată salinitate.

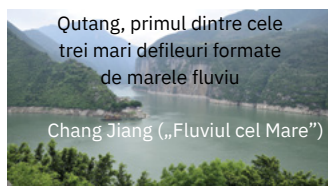
Rețin

- Date fiind particularitățile reliefului și ale climei, rețeaua de **fluvii** (unele cu lungimi și debite enorme) are o repartitie teritorială neuniformă și este tributară mărilor care aparțin bazinelor oceanice înconjurătoare (Arctic, Pacific, Indian), dar și Oceanului Atlantic (prin Marea Neagră, Marea Mediterană).
- Marile fluvii sunt intens utilizate pentru alimentarea cu apă a localităților, pentru navigație (a) și irigații, pentru producerea energiei electrice, pescuit (b) și agrement etc.

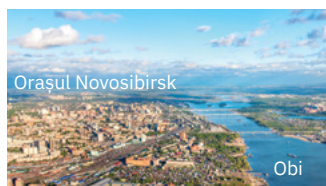

Aplic

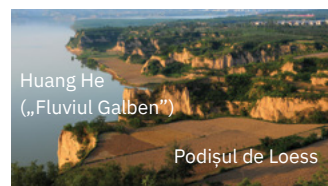
1. Analizează harta de la pagina anterioară (pag. 17) și *Harta fizică a Asiei* din atlasul geografic și identifică fluviile care curg spre:
 - a. Oceanul Arctic;
 - b. Oceanul Indian;
 - c. Oceanul Pacific;
 - d. Marea Mediterană și Marea Neagră.
2. Identifică pe harta de la pagina 17 cele două cursuri asiatice cărora li se poate atribui afirmația: *Apele lor nu se întâlnesc niciodată cu apele Oceanului Planetar*. Argumentează răspunsul dat.
3. Analizează imaginile de mai jos și caracteristicile hidrografice prezentate. Precizează, pentru fiecare fluviu, direcția generală de curgere și bazinul colector (în care se varsă). Calculează:
 - a. debitul mediu al fluviului Obi;
 - b. suprafața bazinului hidrografic al fluviului Huang He.

Cel mai lung fluviu al Asiei, cunoscut și sub numele de Yangtze („Fluviul Albastru”), se evidențiază printr-un debit mediu ridicat (30 146 m³/s). Bazinul său hidrografic (suprafața de pe care fluviul își adună afluenții) se întinde pe 1 808 500 km².

Este fluviul asiatic cu cel mai lung estuar (800 km) și cu cel mai întins bazin hidrografic (2 972 497 km²), colectând majoritatea râurilor care străbat Câmpia Siberiei de Vest. Are debitul mediu cu 17 257 m³/s mai redus decât cel al fluviului Yangtze.

De peste 3 000 de ani, Huang He joacă un rol esențial în dezvoltarea Chinei. Are o lungime comparabilă cu cea a fluviului Obi, dar față de acesta, are un bazin hidrografic mai mic cu 2 219 951 km² și un debit mediu de doar 2 571 m³/s.

C. Lacurile Asiei

Analiză critică

Analizează împreună cu colegii imaginile de la pagina alăturată (pag. 19).

1. Formulați argumente care să susțină varietatea lacurilor din Asia după:
 - a. dimensiuni (întindere, adâncime);
 - b. mod de formare;
 - c. proprietăți chimice (conținutul de substanțe minerale din apă).
2. Citește textul de mai jos și completează spațiile punctate cu informațiile corespunzătoare. *În Asia se găsesc atât lacuri ..., cât și antropice. După modul de formare, există mai multe tipuri de lacuri naturale: lacuri tectonice – provenite din foste bazine marine (Marea ..., lacul Aral) sau formate în regiunile de rift continental (... , Balhaș, Marea Moartă etc.); lacuri vulcanice – foarte multe în Japonia (Tazawa, Akan ș.a.), în Indonezia (... , Kelud etc.), dar și în Peninsula ... (cel mai mare fiind lacul ...); lacuri glaciare – numeroase și aflate la altitudini ridicate (Ororotse-Tso/Horpa-Tso la 5 465 m, în Podișul Tibet, sau lacul ... din Himalaya, la 5 010 m, ș.a.); lacuri de baraj natural – de exemplu lacul Sarez, din Tadjikistan, care a apărut în urma unui cutremur produs în anul 1911, râul ... fiind blocat în spatele unei uriașe alunecări declanșate de seism); lacuri carstice – precum cele din Podișul ...*

Baikal (*lac tectonic*, cu apă dulce, 1642 m adâncime)

Bukhtarma (*lac de acumulare pe Irtiș*, peste 5 000 km²)

Imja (*lac glaciar în Himalaya*, 1,28 km², 147 m adâncime)

Kurulsk (*lac vulcanic din Kamceatka*, 252 km², 306 m adâncime)

Marea Caspică (*lac tectonic*, 371 000 km², 980 m adâncime)

Marea Moartă (*lac tectonic*, salinitate foarte mare, 293 m adâncime)

Obruk (*lac carstic din Podișul Anatoției*; apa sa este intens folosită pentru irigații)

Sarez (*lac de baraj natural, pe râul Murgab*, în Podișul Pamir, 505 m adâncime)

Toba (*lac vulcanic din Indonezia*, 1130 km², 529 m adâncime)

Investigație

Lacul Baikal

În afară de faptul că este cel mai adânc lac din lume (1642 m), Baikalul mai prezintă o serie impresionantă de superlative.

Documentează-te din diferite surse (enciclopedii, internet ș.a.) și descoperă recordurile geografice deținute de lacul Baikal.

Realizează o fișă de investigație și prezintă colegilor, familiei, prietenilor noile informații. Atașează fișa de investigație la **Portofoliu**.

Portofoliu

Datorită lungimilor deosebite și a debitelor importante, pe marile fluvii asiatice s-au construit unele dintre cele mai mari hidrocentrale de pe Glob. În spatele barajelor s-au acumulat importante volume de apă, lacurile antropice formate în acest mod numărându-se printre cele mai mari din lume. De exemplu, *Marea Irtiș/Bukhtarma*, din Kazahstan, este al patrulea lac de acumulare de pe Glob ca suprafață, în timp ce alte două (*Bratsk*, pe Angara, și *Kamensk*, pe Obi) se numără printre primele 10. Documentează-te din enciclopedii, reviste, cărți, pe internet și realizează o listă cu cele mai importante 10 lacuri antropice din Asia. Completează un tabel în care să menționezi numele lacului antropic, râul pe care s-a construit barajul și anul construcției, suprafața lacului și volumul de apă reținut.

Rețin

- **Lacurile Asiei** sunt numeroase și au dimensiuni diferite. Majoritatea conțin apă dulce, dar există și lacuri cu apă sărată (de exemplu, Marea Moartă). Din punct de vedere genetic, se deosebesc lacurile naturale și lacurile antropice.
- **Lacurile naturale** sunt variate ca mod de formare: *tectonice, vulcanice, glaciare, de baraj natural, carstice* etc.
- Dintre **lacurile antropice**, mai importante sunt cele amenajate prin bararea unor cursuri de apă, în scopul obținerii energiei electrice, pentru irigații, pentru alimentarea cu apă a șezărilor umane etc.

Aplic

1. Analizează harta de la pagina 17 și *Harta fizică a Asiei* din atlasul geografic și identifică următoarele lacuri: Baikal, Balhaș, Marea Caspică și Marea Moartă. Explică faptul că Marea Caspică și Marea Moartă sunt considerate lacuri.
2. Observă imaginea alăturată, care este reprezentativă pentru ceea ce există astăzi pe mare parte din suprafața Lacului Aral, care ocupa cu peste șase decenii în urmă locul patru pe Glob ca întindere. Caută pe internet informații despre secarea Lacului Aral, considerată cea mai mare catastrofă ecologică a lumii contemporane. Discută cu colegii despre cauzele reducerii suprafeței și a volumului de apă.

Deșertul Aralkum

Diferențieri climatice. Musonii

A. Diferențierile climatice de pe teritoriul Asiei

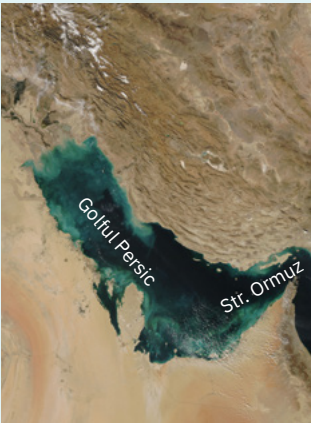
Știu!

Amintește-ți ce știi despre factorii care determină și influențează clima, despre zonele și tipurile de climă de pe Glob.

Podișul Anatoliei

Golful Persic și Strâmtoarea Ormuz

Podișul Pamir

Deșertul Taklamakan

Deșertul Gobi

Explorez

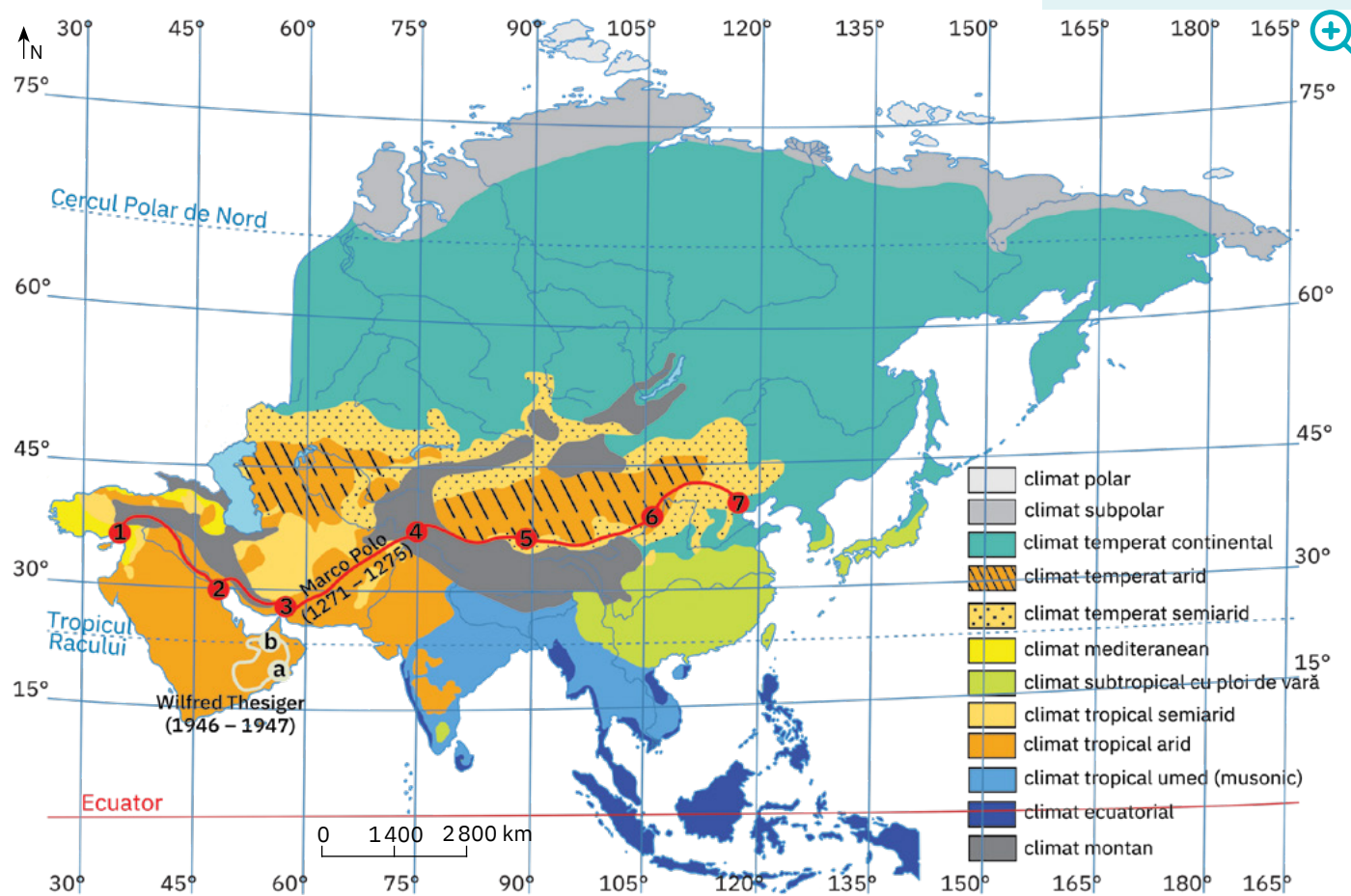
- Citește textele de mai jos, analizează imaginile de pe coloană și urmărește pe harta de la pagina alăturată (pag. 21) traseele prezentate. Numește tipurile de climă specifice regiunilor străbătute de fiecare explorator.
 - La numai 17 ani, Marco Polo pornea în călătorie alături de tatăl și de unchiul său spre îndepărtatul Orient. Cei trei au traversat Podișul Anatoliei (1) și au coborât pe fluviul Tigrul, până pe țărmul Golfului Persic (2). De aici au traversat Munții Zagros, ajungând pe malul strâmtoării Ormuz (3). Și-au continuat drumul străbătând Podișul Pamir (4) și Deșertul Taklamakan (5), pe care l-au ocolit prin sud. Ulterior, au aflat că în acest deșert verile sunt călduroase (peste 30 °C) și iernile sunt reci (-10°...-15 °C). Au traversat apoi Asia Centrală, Deșertul Gobi (6) și au ajuns în capitala Imperiului Chinez (Hanbalâk, astăzi Beijing) din Marea Câmpie Chineză (7).
 - De-a lungul întregii sale vieți, Wilfred Thesiger a căutat să exploreze locuri încă neatinse de civilizația modernă. La acea vreme, astfel de teritorii erau foarte greu de găsit, iar Rub' al Khali (în traducere literală „Patrulaterul Gol”), deșertul nisipos din sudul Peninsulei Arabia, i s-a părut foarte potrivit. În anul 1946, Thesiger a pornit la drum de pe coasta Omanului (a) și după câteva zile a ajuns în regiunea Tropicului de Nord (b). Aici a simțit căldura toropitoare a zilei (temperaturile urcă la peste 50 °C) și răcoarea puternică din timpul nopții (temperaturile scad spre 0 °C). Diferențele mari de temperatură sunt de la zi la noapte, de-a lungul anului fiind însă mereu cald.
- Analizează tabelul de mai jos și identifică zonele și tipurile de climă (climatele) specifice Asiei. Localizează principalele tipuri de climă identificate pe harta de la pagina următoare (pag. 21).
Discută cu colegii și, cu ajutorul profesorului/profesoarei de geografie, explică afirmația: Succesiunea predominant latitudinală a tipurilor de climă din Asia este perturbată de lanțurile montane înalte.

Principalele climate ale Asiei, în succesiune latitudinală, de la nord la sud	climat polar	temperaturi foarte scăzute tot timpul anului, precipitații reduse și vânturi foarte puternice (vânturile polare); localizare: insulele arctice.
	climat subpolar	ierni foarte lungi cu geruri puternice, veri scurte și răcoroase (temperaturi sub 10 °C), precipitații reduse, vânturi puternice; localizare: o fâșie în nordul Asiei, dincolo de Cercul Polar de Nord.
	climat temperat continental	ierni aspre, cu temperaturi negative, veri răcoroase; diferențele de temperatură de la vară la iarnă și precipitațiile cresc spre est; localizare: de la Munții Ural până la Oceanul Pacific.
	climat temperat arid	diferențe mari de temperatură de la vară la iarnă, precipitații reduse (sub 300 mm/an) din cauza barierelor montane din sud; localizare: aprox. între 38° și 48° lat. N, în Asia Centrală.
	climat temperat semiarid	diferențe mari de temperatură de la vară la iarnă, precipitații reduse (300 mm/an) din cauza barierelor montane; localizare: aproximativ între 38° și 50° lat. N, în interiorul Asiei.
	climat mediteranean	cald și secetos vara, blând și ploios iarna; localizare: pe litoralul estic al Mării Mediterane, în sudul Mării Negre și sudul Mării Caspice.
	climat subtropical cu ploi de vară	cald și ploios vara, datorită precipitațiilor aduse de vânturile care bat dinspre ocean, iarna cu invazii de aer rece; localizare: în estul Asiei, aproximativ între 25° și 35° lat. N.
	climat tropical semiarid	diferențe mari de temperatură de la zi la noapte, precipitații foarte reduse (200 mm/an în semideșerturi); localizare: de-o parte și de alta a Tropicului Racului, între 15° și 35° lat. N.
	climat tropical arid	diferențe mari de temperatură de la zi la noapte, precipitații foarte reduse (sub 150 mm/an în deșerturi); localizare: Pen. Arabia, Podișul Iran, bazinul inferior al Indusului și centrul Indiei.
	climat tropical umed (musonic)	două anotimpuri/sezoane impuse de circulația sezonieră a musonilor: vara cu ploi și frecvente furtuni și iarna secetă; localizare: Peninsula India, Peninsula Indochina.
climat ecuatorial	temperaturi ridicate tot anul (medii lunare între 25° și 27 °C), precipitații bogate (1 000 – 3 000 mm/an); localizare: Arhipelagul Indonezian, Filipine, Peninsula Malacca.	

Rețin

- Ca urmare a poziției geografice și a mării extinderi, în Asia se găsesc toate zonele de climă.
- Masivitatea, dispunerea și altitudinile reliefului, circulația maselor de aer și influența oceanelor din jur determină semnificative diferențieri climatice pe latitudine și longitudine (variate tipuri de climă), cât și pe verticală (etaje de climă).

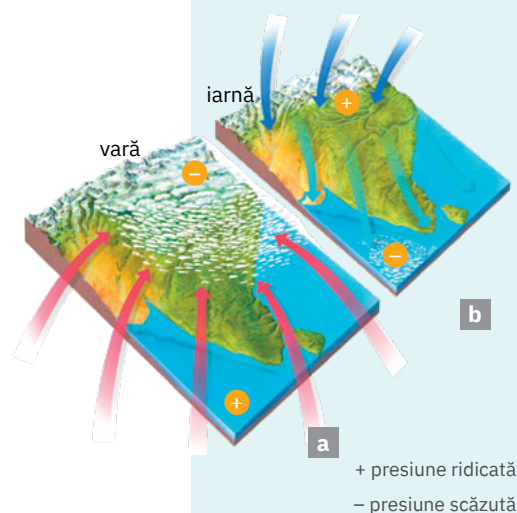
Asia – principalele climate (tipuri de climă)

B. Musonii

Analiză critică

În limba arabă, „mausin” înseamnă „anotimp”. Acest cuvânt a fost utilizat pentru a numi vânturile din sudul Asiei și din Oceanul Indian, care se formează datorită diferențelor sezoniere de temperatură și presiune ale aerului, provocate de încălzirea și, respectiv, de răcirea diferențiată a uscatului și a oceanului.

- ▶ Analizează imaginile alăturate (a și b), care ilustrează schematic formarea și direcția dominantă a musonilor în cele două sezoane ale climatului tropical. Știind că presiunea aerului variază în funcție de temperatură, explică faptul că *musonul de vară* bate dinspre ocean către continent și *musonul de iarnă* dinspre continent spre ocean.

Ploaie musonală

Rețin

Musonii sunt vânturi periodice care se formează între Oceanul Indian și Asia de Sud și de Sud-Est, ca urmare a diferențelor sezoniere de temperatură și presiune atmosferică.

Aplic

1. Explică de ce Podișul Pamir și Deșertul Taklamakan au climate diferite, deși ambele unități de relief sunt situate aproximativ la aceleași latitudini.
2. Explică de ce Amit, un elev de la o școală aflată în India, știe că în perioada aprilie – octombrie trebuie să aibă permanent o îmbrăcăminte sau o umbrelă care să-l protejeze de ploaie.

Contraste biogeografice

Știu!

Amintește-ți care sunt factorii ce determină răspândirea viețuitoarelor pe Glob, care sunt *zonele biogeografice* și cum se distribuie acestea la nivelul Terrei.

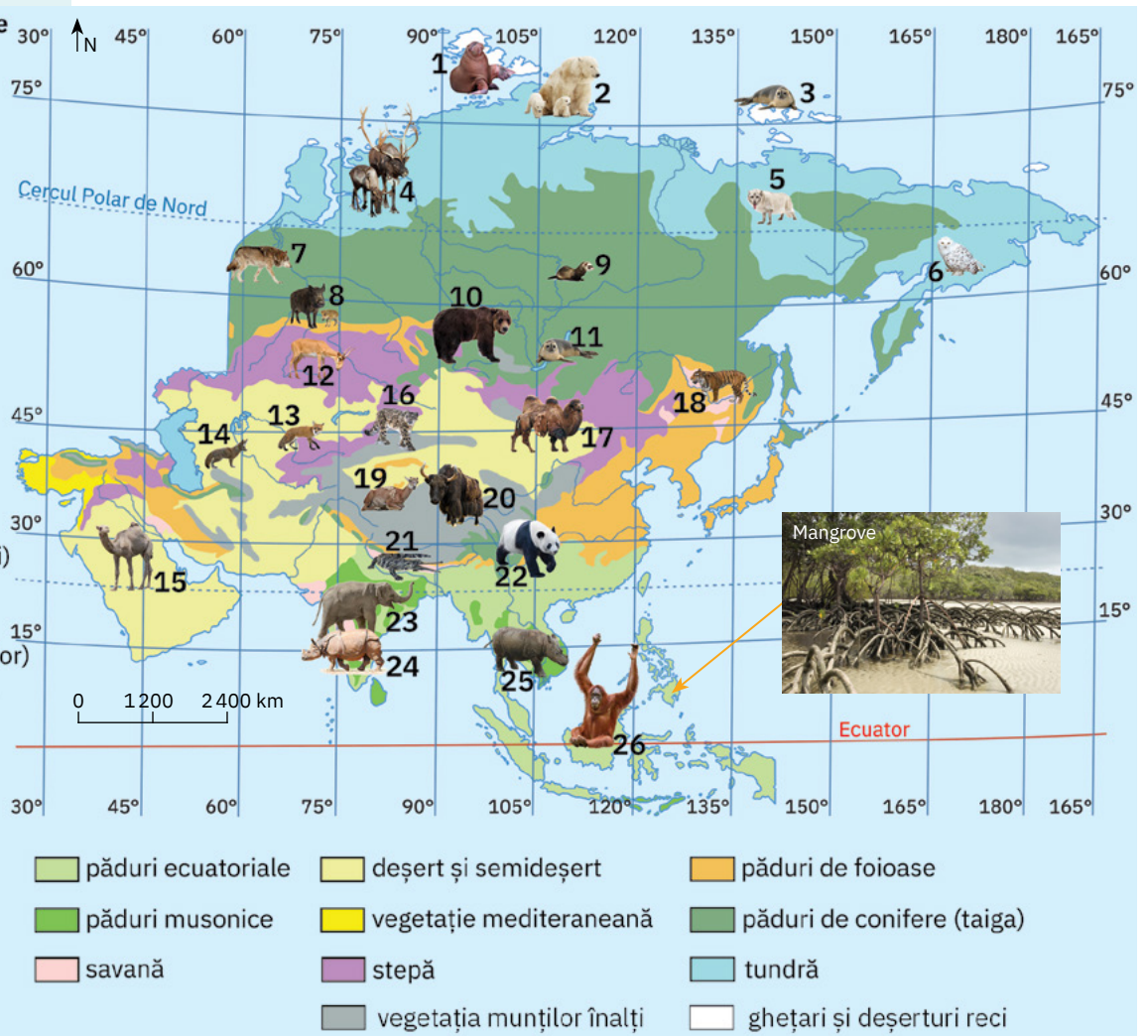

Analiză critică

- Analizează harta de mai jos și identifică **zonele biogeografice** specifice continentului asiatic. Stabilește dacă următoarele afirmații sunt adevărate sau false:
 - În nordul Asiei există o vegetație de *tundră*, iar în insulele arctice doar *ghețari*.
 - Taigaua siberiană*, cea mai extinsă pădure din lume, se desfășoară la sud de tundră, de la Munții Ural (în vest), până la Marea Ohotsk (în est).
 - Elementul faunistic specific *deșerturilor tropicale* este cămila bactriană.
 - În Peninsula Asia Mică și pe țărmul estic al Mării Mediterane se dezvoltă *vegetația mediteraneană*.
 - Regiunilor tropicale din Asia de Sud și de Sud-Est le sunt caracteristice *savanele* și *pădurile musonice*.
 - În Peninsula Indochina, în insulele Arhipelagului Indonezian și în Filipine apar *pădurile ecuatoriale* (foto stânga).

Specii reprezentative din fauna Asiei

- morsa
- ursul polar
- foca
- renul
- vulpea polară
- bufnița polară
- lupul
- mistrețul
- hermelina
- ursul brun
- foca de Baikal
- antilopa saiga
- vulpea
- fenecul (vulpea deșertului)
- dromaderul
- irbisul (leopardul zăpezilor)
- cămila bactriană
- tigru siberian
- argalul
- iacul/iakul
- gavialul
- ursul panda
- elefantul indian
- rinocerul indian
- rinocerul de Sumatra
- urangutanul

Asia – zonele biogeografice

Știi că?

Pe țărmurile joase afectate de marea din sudul și sud-estul Asiei sunt specifice *pădurile de mangrove* (cu specii de arbori ale căror rădăcini rămân în aer la ape mici și sunt acoperite în timpul fluxului).

- Discută cu colegii și, cu ajutorul profesorului/profesoarei de geografie, formulează argumente care să susțină afirmația: *În Asia se succed în fâșii latitudinale toate zonele biogeografice, existând astfel o diversitate de specii de plante și de animale.*

Rețin

Întinderea mare și diversitatea condițiilor climatice determină în spațiul asiatic **contraste biogeografice**, puse în evidență de prezența tuturor *zonelor biogeografice* și de diferențierile impuse la nivelul vegetației și faunei de caracteristicile reliefului montan.

Recapitulare și autoevaluare

I. Scrie pe caiet litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos, după modelul: 1 – a, 2 – b, 3 – c.

Indicație: este corectă o singură variantă de răspuns.

- Punctul extrem nordic al Asiei insulare se află situat în arhipelagul:
 - Filipinez;
 - Indonezian;
 - Nipon;
 - Severnaia Zemlea.
- Strâmtoarea Ormuz leagă Golful Persic de:
 - Golful Aden;
 - Golful Bengal;
 - Golful Oman;
 - Golful Thaiandei.
- Vulcanul Fuji este situat în aria vulcanică:
 - Filipine;
 - Indonezia;
 - Kamceatka;
 - Japonia.
- Mamiferul erbivor, cu corpul masiv, care trăiește în platourile din Podișul Tibet se numește:
 - elefant indian;
 - cămilă bactriană;
 - iac;
 - urs panda.
- Se desprind din nodul orografic Pamir:
 - Munții Altai;
 - Munții Karakorum;
 - Munții Kolîma;
 - Munții Zagros.
- Fluviile Tigru și Eufrat traversează:
 - Câmpia Mekongului;
 - Câmpia Mesopotamiei;
 - Câmpia Siberiei de Vest;
 - Câmpia Turanului.

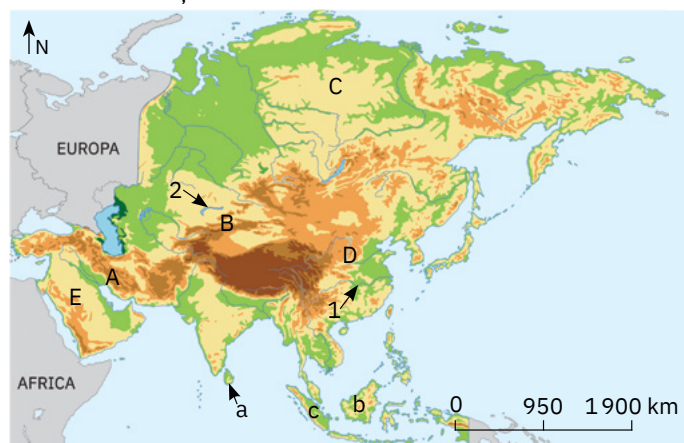
II. Scrie pe caiet informația care completează fiecare dintre afirmațiile următoare, după modelul dat:

6. **Afirmație:** Cel mai lung fluviu asiatic se numește **Răspuns:** Chang Jiang/Yangtze

- Formațiunea vegetală prezentă în Asia, dincolo de Cercul Polar de Nord, este
- În Peninsula Indiană sunt specifice vânturile numite
- Fluviul Asiei care formează la vărsare cel mai lung estuar din lume se numește
- Podișul Deccan este situat în Peninsula
- După modul cum s-a format, Baikal este un lac

III. Analizează harta alăturată și, după modelul dat, scrie pe caiet: Model de răspuns: c – Sumatra.

- numele insulelor marcate pe hartă cu literele **a** și **b**;
- numele unităților de relief marcate pe hartă cu literele **A**, **B**, **C** și **D**;
- numele fluviului marcat pe hartă cu cifra **1**, precum și numele lacului marcat cu cifra **2**;
- tipul de climă specific unității de relief marcate pe hartă cu litera **E**;
- formațiunea vegetală specifică insulei marcate pe hartă cu litera **c**.

IV. Asia este continentul superlativelor geografice. Scrie pe caiet numele:

- cele mai întinse peninsule;
- celui mai înalt vârf montan;
- celui mai extins lac;
- celui mai adânc lac.

Fișă de observare sistematică CINE SUNT EU?

Când aplic ce am învățat, îmi place ...

Citește afirmațiile de mai jos și răspunde cu DA sau NU. Copiază pe caiet tabelul de mai jos și bifează cu X caseta cu varianta de răspuns.

Îmi place ...	DA	NU
să aleg răspunsul corect din mai multe variante date.		
să completez spațiile libere dintr-un enunț.		
să stabilesc dacă o afirmație este adevărată sau falsă.		
să formulez o propoziție cu diferiți termeni geografici.		
să rezolv probleme geografice.		

Grilă de autoevaluare

Subiectul I + Subiectul II + Subiectul III + Subiectul IV = 90 de puncte (90 p).

Din oficiu: 10 puncte (10 p).

Subiectul I	6 x 3 p = 18 p
Subiectul II	5 x 4 p = 20 p
Subiectul III	10 x 4 p = 40 p
Subiectul IV	4 x 3 p = 12 p

Total: 18 p + 20 p + 40 p + 12 p + 10 p din oficiu = 100 de puncte

Prin **autoevaluare** poți afla:

- punctele slabe ale învățării tale;
- cunoștințele incomplete sau insuficiente;
- unde este necesar să îți concentrezi atenția în învățare;
- cum să îți îmbunătățești rezultatele.

Cine sunt eu?

(Fișa de observare sistematică/fișa elevului)

- Aici ai posibilitatea să te descoperi, să afli cine ești, cum ești, ce simți, ce atitudine ai față de învățare la orele de geografie, dacă ai învățat „să înveți”.
- Copiază pe caiet sau pe o foaie de hârtie (după cum recomandă profesorul/profesoara) un tabel asemănător și completează rubricile, conform indicațiilor date.
- Să știi că nu există răspunsuri corecte sau greșite!
- Prin răspunsurile tale sincere, profesorul/profesoara te va cunoaște mai bine și va înțelege cum să te ajute să progresezi.

Harta politică

Știu!

Amintește-ți ce știi despre *harta politică*, despre state și aspectele geografice prin care acestea se diferențiază.

Statele Asiei formate după desființarea URSS

1. Armenia
2. Azerbaidjan
3. Georgia
4. Federația Rusă
5. Kazahstan
6. Kârgâzstan
7. Tadjikistan
8. Turkmenistan
9. Uzbekistan

Statele caucaziene

Investigație

Statutul insulei Taiwan

Printre teritoriile Asiei aflate în situații speciale se numără, în prezent, insula Taiwan, o provincie chineză autoproclamată stat, dar a cărei independență nu este recunoscută nici de China, nici de majoritatea statelor lumii. Documentează-te din mai multe surse și descoperă evoluția istorico-politică a acestui teritoriu asiatic. Discută cu colegii și, cu ajutorul profesorului/profesoarei de geografie, explicați de ce multe state recunosc Taiwanul doar ca entitate (partener) economică și comercială.

Explorez

1. Continentul Asia reprezintă leagănul primelor civilizații din istoria omenirii (mesopotamiană, indiană, chineză) și al primelor forme de organizare politico-teritorială (orașele-stat Ur, Uruk, Kiș ș.a.). Aici au existat vaste imperii (mongol, otoman, țarist) și colonii ale marilor puteri maritime europene (în Asia Sudică), dar tot aici se află și cea mai veche capitală din lume (orașul Damasc – foto).

În perioada contemporană, pe harta politică a Asiei s-au produs schimbări majore, odată cu destrămarea imperiilor coloniale și cu obținerea independenței politice a multor state (India, Pakistan, Bangladesh, Vietnam etc.), dar și ca urmare a desființării Uniunii Sovietice. Cel mai nou stat asiatic (a cărui independență a fost recunoscută în anul 2002) este Timorul de Est, din sud-estul Asiei.

- ▶ Localizează pe *Harta politică a Asiei* de la pagina alăturată (pag. 25) statele prezentate ca foste colonii, precum și cel mai nou stat asiatic.
 - ▶ Identifică în tabelul alăturat statele asiatice desprinse din fostul bloc sovietic (prezentate în ordine alfabetică) și apoi localizează-le pe aceeași hartă (de la pagina 25). Numește cel mai întins stat provenit din Uniunea Sovietică. Acest stat se extinde numai pe teritoriul Asiei?
2. La vest, limitele fizico-geografice ale continentului asiatic nu coincid cu frontierele politice. Ca urmare, mai multe state asiatice sunt considerate *transcontinentale*: Federația Rusă, Kazahstan, Azerbaidjan și Georgia (statele caucaziene ale căror granițe depășesc limita fizico-geografică dintre Asia și Europa; împreună cu Armenia – imaginea a, au legături politice, economice sau culturale cu Europa) și Turcia. Într-o situație specială se află și peninsula asiatică Sinai, care, politic, aparține statului african Egipt. La fel și statul insular Cipru, poziționat în vecinătatea țărmurilor asiatice, este considerat european prin apartenența la Uniunea Europeană, deși în opiniile unor specialiști ar trebui să fie inclus în Asia.
 - ▶ Localizează pe *Harta politică a Asiei* de la pagina 25 statele transcontinentale.
 - ▶ Explică de ce pe harta politică a Asiei nu apare marcat orașul-capitală al Federației Ruse.
 - ▶ Discută cu colegii și stabiliți un avantaj și un dezavantaj ce decurg din statutul de stat transcontinental.

Analiză critică

1. Situată la est de Europa, Asia reprezenta pentru coloniștii europeni un teritoriu oriental și, din această perspectivă, a fost împărțit în mai multe regiuni:
 - *Oriental Apropiat* (partea asiatică de la Marea Mediterană);
 - *Oriental Mijlociu* (care include Pen. Arabia și spațiul din vecinătatea estică a Golfului Persic);
 - *Oriental Îndepărtat/Extremul Orient* (partea estică și sud-estică a Asiei).
 ▶ Explică numele fiecărei regiuni. Identifică și localizează pe *Harta politică a Asiei* de la pagina alăturată (pag. 25) statele incluse în Oriental Apropiat și Oriental Mijlociu.

2. Având în vedere poziția lor geografică, statele Asiei pot fi grupate în șase mari regiuni.

- ▶ Identifică pe harta alăturată regiunile Asiei. Discută cu colegii și, cu ajutorul profesorului/profesoarei de geografie, explicați de ce asocierea statelor după poziția geografică nu reflectă întotdeauna legăturile de natură fizico-geografică și istorico-politică dintre statele unei regiuni.

Asia – regiuni și state

Asia – Harta politică

Rețin

- **Harta politică** a Asiei a înregistrat o complexă și îndelungată evoluție, cuprinzând astăzi 47 de state, precum și o serie de teritorii aflate în situații politice particulare.
- Statele actuale ale Asiei diferă nu doar prin *poziția geografică*, ci și prin *întindere*, *mărime demografică* (număr de locuitori) sau nivel de *dezvoltare economică*. Cu toate că monarhia a apărut în Asia acum peste 5 000 de ani, astăzi majoritatea statelor sunt *republici*.

Aplic

1. Identifică pe harta de mai sus și apoi notează pe caiet câte trei exemple de state:
 - a. continentale, fără ieșire la mare;
 - b. peninsulare;
 - c. insulare;
 - d. foarte întinse;
 - e. de dimensiuni foarte mici.
2. Statele monarhii se regăsesc grupate în aria geografică arabă (Arabia Saudită, Bahrain, Iordania, Kuwait, Oman, Qatar, Emiratele Arabe Unite), în zona pacifică (Cambodgia, Thailanda, Malaysia, Brunei, Japonia) și doar statul Bhutan este oarecum izolat, la poalele Munților Himalaya. Câte dintre statele actuale ale Asiei sunt, după forma de guvernământ, monarhii? Localizează aceste state pe harta de mai sus.

Știi că?

- În Asia există numeroase teritorii *exclave* (teritorii aflate în afara granițelor unui stat). De exemplu, statul Azerbaidjan cuprinde, în afara granițelor sale, un teritoriu mai mic, numit Nahicevan (marcat în imaginea a cu cifra 1), definit ca *exclavă*.
- Indonezia a făcut parte dintre coloniile Olandei, cunoscută atunci sub numele de „Indiile de Est Olandeze”.

Elemente de diversitate umană

Știu!

Amintește-ți principalele caracteristici prin care se evidențiază **populația** dintr-un teritoriu (continent, regiune, țară).

În țările Asiei, deplasările masive de populație, interne și internaționale, sunt determinate de conflictele armate și de amplificarea terorismului (mai ales în Afghanistan, Siria, Irak, Yemen), dar și de catastrofe naturale – cutremure, uragane/taifunuri, inundații, secete etc. (de exemplu, în India, Bangladesh, Sri Lanka, Nepal).

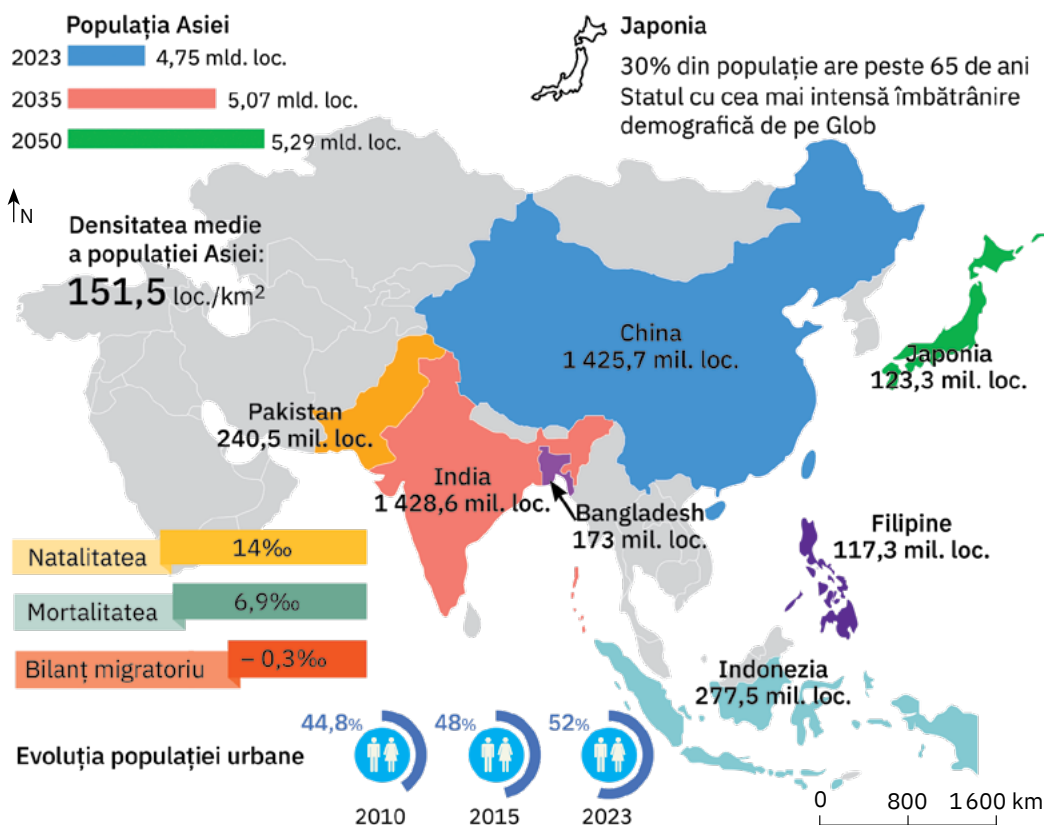
Statele Asiei cu cele mai ridicate ponderi ale imigranților (peste 30% din totalul populației) sunt:

- Arabia Saudită
- Bahrain
- Emiratele Arabe Unite
- Kuwait
- Oman
- Qatar

Analiză critică

1. Analizează împreună cu colegii infograficul de mai jos și casețele de pe coloana din stânga și stabiliți principalele caracteristici ce definesc **populația** Asiei.
2. Discută cu colegii și, cu ajutorul profesorului/profesoarei de geografie, explicați de ce deplasările de populație de la o țară la alta influențează caracteristicile demografice ale unui teritoriu (continent/țară). Aveți în vedere aspectele legate de numărul de locuitori, structura populației din punct de vedere etnic, lingvistic, confesional, schimbări culturale etc.
3. Formulați argumente care să susțină afirmația: *Conflictele armate și amplificarea terorismului, dar și catastrofele naturale amplifică fenomenul de migrație a populației.*

Explorez

1. Tabloul demografic al Asiei de astăzi prezintă o mare varietate a trăsăturilor fizice exterioare, aici întâlnindu-se populații ce aparțin mai multor **grupuri rasiale**.
- Analizează cu colegii casețele de mai jos. Identificați grupurile rasiale predominante în Asia și argumentați următoarea afirmație: *Chiar dacă se remarcă prin trăsături exterioare diferite, toți oamenii sunt egali.*

<p>Grupa europoidă (majoritatea populației din statele arabe, caucaziene și din nordul Indiei)</p> <p>tânără armeană</p>	<p>Grupa mongoloidă (populația din China, Mongolia, Japonia și din statele Indochinei)</p> <p>chinez</p>	<p>Grupa indoneziano-malaysiană (populațiile din Indonezia și Malaysia)</p> <p>indonezian</p>	<p>Grupa indiană (populația din sudul Indiei, Bangladesh, Nepal, Afghanistan, Pakistan etc.)</p> <p>tânără indiană</p>
---	---	--	---

Elemente de diversitate umană

2. Asia, continentul cu peste 4,75 mld. locuitori (2023), reprezintă astăzi un spațiu în care conviețuiesc numeroase *popoare indigene* și *grupuri etnice*, care se identifică prin limbi și dialecte specifice.

► Analizează împreună cu colegii imaginile (de la **a** la **d**) și infograficul de mai jos și stabiliți care sunt elementele de **diversitate umană** prezentate.

► Explicați faptul că populația Asiei reprezintă un adevărat mozaic **etnolingvistic**.

Chinezi han în costume tradiționale de nuntă

• În China trăiesc 56 de grupuri etnice oficial recunoscute (han – grup etnic major, hui, manchu, yi, miao etc.

Tinere javaneze la un prânz tradițional

• Indonezia este țara cu cele mai multe grupuri etnice din Asia de SE (circa 1 300, de ex. javanez, batak, dayak).

Tânăra shan în costum tradițional

• În Myanmar, denumită anterior Birmania, sunt recunoscute oficial 135 de grupuri etnice (bamar, shan, karen, mon etc.).

Dans tradițional al indienilor naga

• India, statul cu o rapidă creștere demografică, are circa 2 000 de grupuri etnice (bengali, hindi, punjabi, naga, tulu etc.).

Exemple de familii lingvistice

3. Asia poate fi supranumit *continentul religiilor*, deoarece aici au apărut marile credințe religioase ale lumii, *creștinismul*, *islamismul* și *budismul*, la care se adaugă multe religii etnice, precum *hinduismul*, *iudaismul* (Israel), *confucianismul*, *taoismul* (ambele mai frecvente în China), *șintoismul* (în Japonia), *șamanismul* (practicat de unele populații din Siberia, Mongolia, Indonezia ș.a.) etc.

► Analizează reprezentarea cartografică de pe coloana din dreapta și explică de ce **credințele religioase** reprezintă un element de diversitate umană. Identifică și notează pe caiet câte două exemple de state în care majoritatea populației este de religie:

a. creștină; **b.** islamică; **c.** budistă.

► Analizează graficul alăturat și numește primele trei religii din Asia după numărul de practicanți.

4. Fiecare popor și grup etnic din Asia se distinge prin variate ritualuri, dansuri, costume și obiceiuri tradiționale, elemente de autenticitate pe plan gastronomic (mâncăruri, condimente ș.a.). China este țara de origine a ceaiului, a busolei, a mătăsii. Tehnica bonsaiului, originară din China, a fost preluată și perfecționată de japonezi, poporul renumit pentru tehnica de pliere a hârtiei în forme decorative (numită origami), pictura în cerneală, dar și pentru primul sistem de navigație auto din lume bazat pe hărți fizice, inventat cu mulți ani înainte ca GPS-ul să existe.

► Documentează-te cu colegii pe internet și dați exemple de mâncăruri și condimente provenite din spațiul asiatic și existente astăzi în bucătăria românească.

► Discută cu colegii și, cu ajutorul profesorului/profesoarei de geografie, formulați argumente care să susțină afirmația: *Cu mii de ani de locuire, Asia se distinge printr-o bogăție culturală impresionantă.*

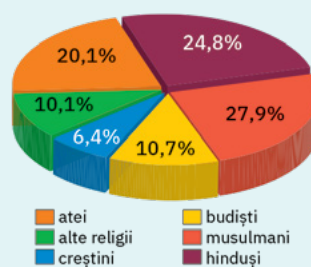
Știi că?

- Insulele Andaman sunt locuite de cel puțin 60 000 – 70 000 de ani, iar printre grupurile indigene de aici (Marii Andamanezi, Jarawa, Onge, Shompen, Jangil) se află și Sentinelezii, care formează ultimul trib preneolitic din lume, considerat totodată și cel mai izolat.
- Coreea de Nord, oficial denumită Republica Populară Democrată Coreeană, este un stat ateu. Conform documentelor oficiale, cetățenii nord-coreeni au dreptul la libertate religioasă, dar, în realitate, practicanții diferitelor religii (șamanismul, creștinismul etc.) sunt considerați dușmani ai statului.

Religii predominante în statele Asiei

Asia – Ponderea populației după religie

Rețin

- Asia, cel mai populat continent, se distinge prin **diversitate etnică, lingvistică, confesională și culturală**.
- În Asia trăiesc două treimi dintre popoarele indigene ale lumii și numeroase grupuri etnice, fiecare remarcându-se prin limbă (se vorbesc aproximativ 2 300 de limbi și numeroase dialecte), religie, tradiții și obiceiuri specifice.
- Prin diversitatea sa umană, Asia prezintă o identitate culturală proprie, unică în lume.

Marile aglomerări umane

Știu!

Amintește-ți ce știi despre factorii care influențează răspândirea populației, despre formele de locuire rurale și urbane.

Regiuni	Populație (mil. loc.)
Asia de Nord	23
Asia Centrală	78
Asia de Est	1662
Asia de Sud-Est	679
Asia de Sud	2017
Asia de Vest și Sud-Vest	294

Distribuirea populației Asiei pe regiuni (2023)

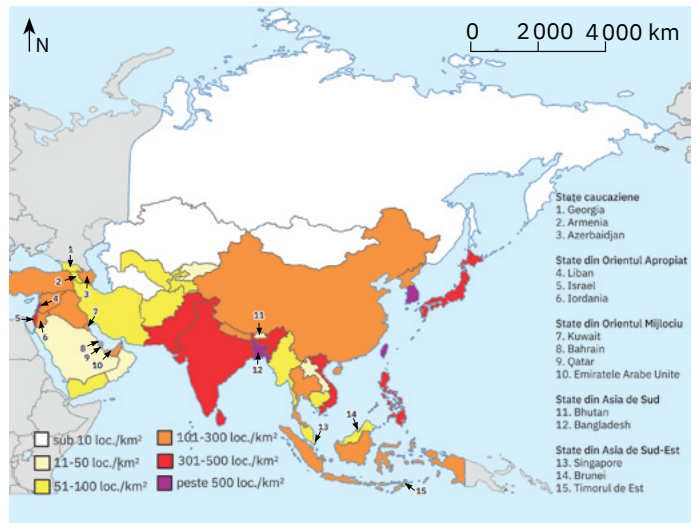
Analiză critică

Populația foarte numeroasă a Asiei este distribuită inegal. Există spații puțin populate, dar și zone cu **mari aglomerări umane**.

1. Analizează împreună cu colegii harta alăturată și tabelul de pe coloana din stânga și formulați argumente care susțin răspândirea neuniformă a populației din Asia.
2. Completați afirmația de mai jos cu informațiile corespunzătoare:

Mari concentrări de populație se găsesc în zonele joase și litorale din părțile ..., sud-estice și ... sau pe văile fluviilor Indus, ..., ..., Chang Jiang.

3. Explicați faptul că Asia de Est și Asia de Sud însumează peste 75% din populația totală a Asiei.

Densitatea medie a populației în statele Asiei (2023)

Explorez

Chiar dacă au un nivel mai redus de urbanizare (comparativ cu America de Nord, America de Sud sau Europa), marile aglomerări umane sub forma *orașelor milionare* (cu peste un milion de locuitori, numite *metropole*) constituie astăzi o trăsătură esențială a Asiei. Fenomenul urban a cunoscut o evoluție cu intensități diferite atât în timp, cât și în spațiu, de la o regiune la alta, în funcție de condițiile naturale (relief, climă, resurse de apă etc.) și de dezvoltarea economică (determinată în unele state de descoperirea și exploatarea unor resurse ale subsolului și/sau de construirea unor axe majore de transport).

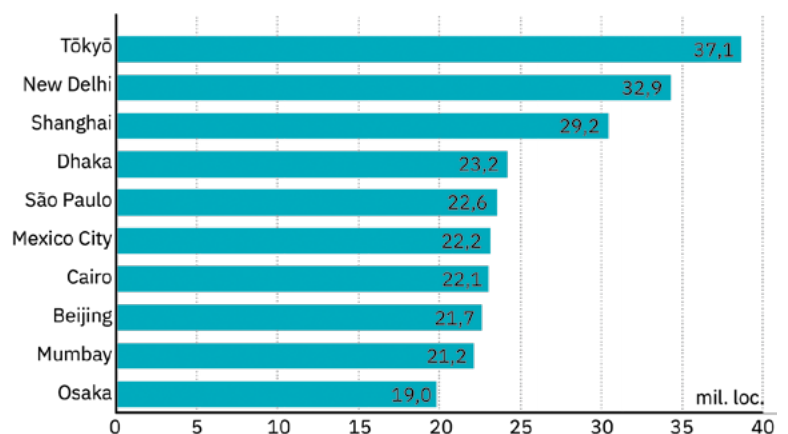
1. Analizează informațiile din tabelul de pe coloana din stânga. Câte metropole deține Asia în anul 2023? Cu cât a crescut numărul megaorașelor (cu peste 10 mil. loc.) asiatice în perioada 2010 – 2023?
2. Analizează caseta și graficul de mai jos. Scrie pe caiet numele orașelor cu peste 10 milioane de locuitori și statele în care acestea se află și apoi subliniază megaorașele asiatice aflate pe primele 10 poziții la nivel mondial.

► Localizează megaorașele Asiei pe harta de la pagina alăturată (pag. 29).

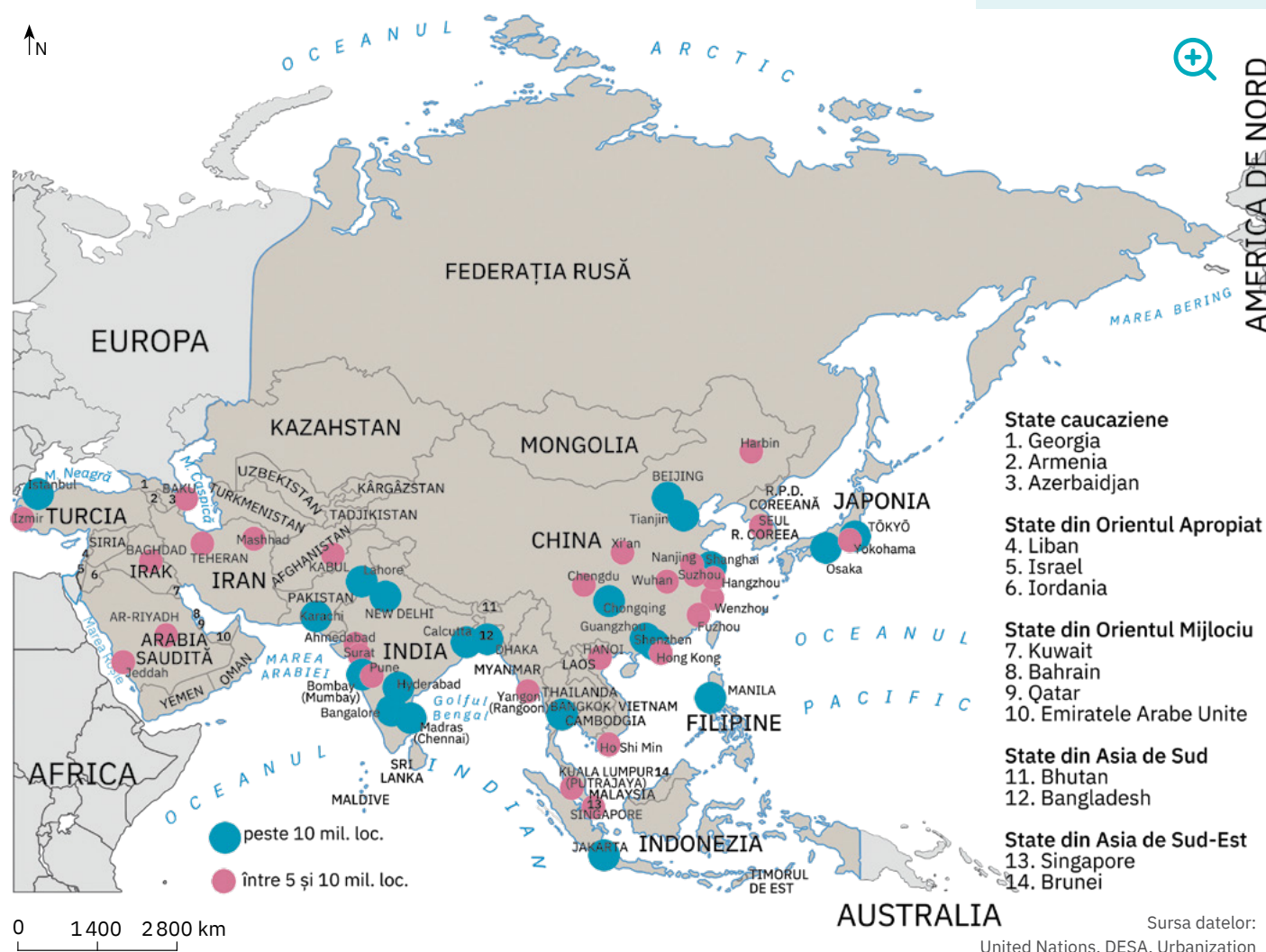
	2010	2023
Total orașe cu peste 1 mil. loc.	229	341
Orașe cu peste 10 mil. loc.	15	21

Evoluția numărului de orașe milionare

Statul asiatic	Orașele cu peste 10 mil. loc.
Bangladesh	Dhaka
China	Beijing, Chongqing, Guangzhou, Shanghai, Shenzhen, Tianjin
Filipine	Manila
India	Bangalore, Chennai/Madras, New Delhi, Hyderabad, Calcutta/Kolkata, Mumbai/Bombay
Indonezia	Jakarta
Japonia	Osaka, Tōkyō
Pakistan	Karachi, Lahore
Thailanda	Bangkok
Turcia	Istanbul

Primele 10 megaorașe ale lumii, după numărul de locuitori

Asia – cele mai mari orașe după numărul de locuitori

Retin

- Asia deține cele mai mari **aglomerări umane** de pe Glob (peste 45% din populația mondială fiind concentrată în regiunile Asia de Sud și Asia de Est) și cele mai numeroase **aglomerări urbane** (concentrate îndeosebi spre fațada pacifică și indiană). Totodată, Asia este continentul cu cele mai numeroase *metropole* și cu cel mai mare număr de *megaorașe*.
- Prin evoluția demografică și urbană, concentrarea și diversificarea activităților economice se individualiză pe teritoriul Asiei arii urbanizate de tip *megalopolis* (în Japonia, India, China, Indonezia).

Aplic

Asociază fiecare oraș din imaginile alăturate (**a** și **b**) cu prezentarea corespunzătoare, după modelul 4–c.

1. Megaorașul situat pe două continente, pe ambele maluri ale strâmtoarei Bosfor.
2. Cel mai sudic oraș asiatic cu peste 10 milioane de locuitori.

Istanbul

Jakarta

Resursele naturale

Știi!

Amintește-ți ce știi despre *resursele naturale*, despre repartitia lor spațială și modul de utilizare.

Știi că?

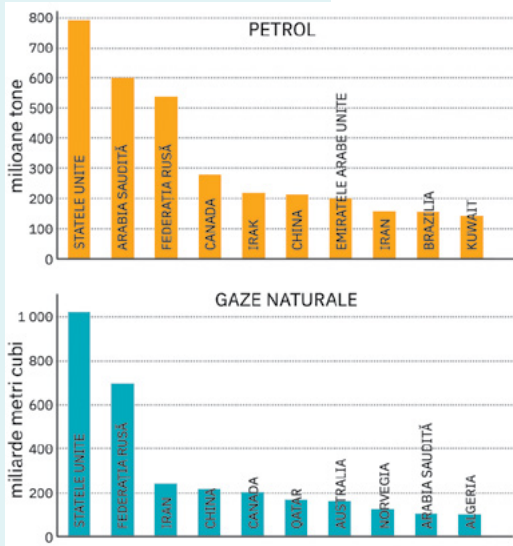
- În 2013, China a lansat proiectul „Noul Drum al Mătăsii” (One Belt, One Road/O centură, un drum), care are tot un scop comercial, dar este de o mai mare anvergură. În plus față de vechiul Drum al Mătăsii, acesta are și o ramură pe mare.
- Arabia Saudită a fost cel mai mare exportator mondial de țiței în 2022.

Câmp petrolifer din Arabia Saudită

Statul	Locul în ierarhia mondială
China	1
India	2
Indonezia	3
Rusia	6
Kazahstan	9

Principalele state asiatice producătoare de cărbuni (2023)

Primele 10 state din lume la producția de petrol și de gaze naturale (2023)

Explorez

Până la mijlocul Evului Mediu, când Vasco da Gama a deschis prima rută maritimă între Europa și India (1497 – 1499), schimburile comerciale între Bătrânul Continent și Extremul Orient se realizau pe uscat, în lungul celebrului Drum al Mătăsii. Vreme de sute de ani, pe această străveche cale comercială, au sosit din Asia în Europa mult râvnitele mătăsuri, mirodenii (scorțișoară, cuișoare, piper), pietre prețioase, aur, dar și hârtia și banii din hârtie (bancnotele), praful de pușcă, busola și porțelanul, toate inventate de chinezi.

1. Accesează site-ul <https://historia.ro/sectiune/general/drumul-matasii-o-legatura-cu-traditie-intre-581315.html> și identifică orașele și regiunile traversate de Drumul Mătăsii.
2. Discută cu colegii și, cu ajutorul profesorului/profesoarei de geografie, formulează argumente care susțin afirmația: *Produsele aduse în Europa pe Drumul Mătăsii erau dovada numeroaselor resurse naturale existente în Asia.*

Analiză critică

1. Pe teritoriul Asiei se găsesc importante rezerve de *combustibili fosili* (*petrol și gaze naturale* – două treimi din rezervele mondiale și *cărbuni* – peste 45% din rezervele mondiale). Cele mai multe exploatări de petrol și de gaze naturale sunt concentrate în zona Golfului Persic, Siberia, China, Arhipelagul Indonezian și în platforma continentală a Mării Caspice.
 - ▶ Analizează harta de mai jos și identifică statele care exploatează petrol și gaze naturale din arealele reprezentate. Numește statul care exploatează petrol și gaze naturale atât din Golful Persic, cât și din platforma continentală a Mării Caspice.
 - ▶ Analizează graficele de mai jos și numește statele Asiei cu o participare semnificativă la producția mondială de petrol și gaze naturale. Ce observi?
 - ▶ Cele mai importante *bazine carbonifere* din Asia se află în China (partea de nord-est) și India. Identifică în tabelul de pe coloana din stânga și alte state cu rezerve importante de cărbuni și locul lor în ierarhia mondială după producția anuală.

Harta exploatărilor de petrol și gaze naturale din regiunea Golfului Persic (A) și din platforma continentală a Mării Caspice (B)

Resursele naturale

2. Combustibilii fosili reprezintă resursele clasice utilizate pentru producerea de energie (în termocentrale). În ultimii ani, tot mai multe state asiatice investesc în tehnologii de generare a *energiei alternative*, care utilizează *resurse regenerabile*. Ca urmare, în producția totală de energie a Asiei, ponderea resurselor regenerabile a ajuns la 27% (2022).

- ▶ Discută cu colegii și explicați de ce sursele regenerabile de energie constituie alternative la combustibilii fosili și sunt din ce în ce mai intens utilizate.
- ▶ Analizează tabelul și identifică statele asiatice aflate în acest top mondial și sursele energetice regenerabile utilizate.

Sursa de energie	Primele state din lume la utilizare și locul lor în ierarhia mondială				
	1	2	3	4	5
	China	SUA	Japonia	Germania	India
	China	SUA	Germania	India	Spania
	SUA	Indonezia	Filipine	Turcia	Noua Zeelandă
	China	Brazilia	SUA	India	Germania

3. Observă imaginile de mai jos și identifică alte importante resurse naturale existente în Asia. Precizează industriile care utilizează ca materii prime minereurile feroase și neferoase și produsele obținute.

- ▶ Discută cu colegii și explicați de ce *solurile* reprezintă pentru țările Asiei o resursă naturală de bază.

Asia asigură peste o treime din producția totală de *hidroenergie* din lume. Hidrocentrala „Trei Defileuri” valorifică *potențialul energetic* al fluviului Chang Jiang. Este cea mai mare din Asia și din lume.

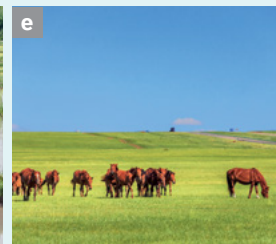
În Asia se găsesc importante zăcămintele de *minereu de fier* (îndeosebi în China, India, Rusia, Iran), de *minereuri neferoase* (cupru, plumb, zinc, bauxită – din care se obține aluminiul, nichel, aur etc.), de *sare* ș.a.

Asia găzduiește unele dintre cele mai bogate și mai diverse păduri din lume. Taigaua siberiană constituie cea mai importantă rezervă de *masă lemnoasă* de pe Glob.

Terenurile arabile, în special cele din regiunile musonice și temperate, reprezintă o importantă bogăție a Asiei. Culturile de orez din estul și sud-estul Asiei sunt cele mai întinse din lume.

Pajiștile stepelor Asiei (din Kazahstan, Uzbekistan, Kârgâzstan, Mongolia etc.) sunt intens utilizate pentru pășunatul cailor, simboluri în cultura respectivelor popoare.

Surse regenerabile de energie

Surse date: Asian Development Bank (ADB), United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (ESCAP), Energy Institute Statistical Review of World Energy, Renewables 2023 Global Status Report – Energy Supply Module

Rețin

- Asia este cel mai bogat continent în ceea ce privește **resursele de combustibili fosili** și dispune de un uriaș potențial de **resurse energetice regenerabile**.
- Asia se remarcă la nivel mondial prin zăcămintele de **minereuri feroase și neferoase**, dar și prin importante **resurse naturale de suprafață** (ape continentale – cu potențial hidroenergetic sau de uz industrial, agricol și menajer, păduri, pășuni, terenuri agricole ș.a.).

Aplic

1. Discută cu colegii și explicați de ce în Indonezia, Filipine, Japonia, Kamceatka și Kurile se află mari resurse de energie geotermală.
2. Teritoriul Asiei conține și o remarcabilă varietate de *roci de construcții*: bazalt (Podișul Deccan), caolin (în estul Chinei), marmură (India, China) etc. Precizați ce utilizări au aceste resurse.
3. Citește cu atenție afirmațiile următoare și stabilește dacă sunt adevărate sau false. Notează pe caiet asocierile corecte, după model: **a** – A (adevărat) sau **a** – F (fals).
 - a. În afară de taigaua siberiană, pădurile ecuatoriale sunt importante resurse de masă lemnoasă.
 - b. Podișul Tibet reprezintă unitatea de relief cu cele mai mari suprafețe arabile din Asia și cu cele mai mari producții de orez din lume, datorită fertilității solurilor.

Știi că?

Apele continentale, dar și marine oferă statelor asiatice însemnate *resurse piscicole*. Mările din jurul Japoniei sunt printre cele mai bogate în pește din lume.

Centrala geotermală Mutnovsky (Kamceatka)

Activitățile economice. Contraste economice regionale

Știu!

Amintește-ți de la orele de *geografie* ce activități definesc *economia* unui teritoriu (continent, stat, regiune) și caracteristicile acestora.

● Agricultură comercială

- bazată pe procedee agrotehnice moderne, mecanizare (a), chimizare, irigații;
- caracter intensiv;
- producții ridicate (produse destinate comercializării).

Recoltare mecanizată a grâului (China)

● Agricultură de subsistență

- bazată pe munca directă a oamenilor (b);
- caracter extensiv;
- culturi (în general) neirigate, păstorit nomad (c);
- producții reduse (produse destinate nevoilor de hrană și traiului locuitorilor).

Cultivarea tradițională a orezului (Laos)

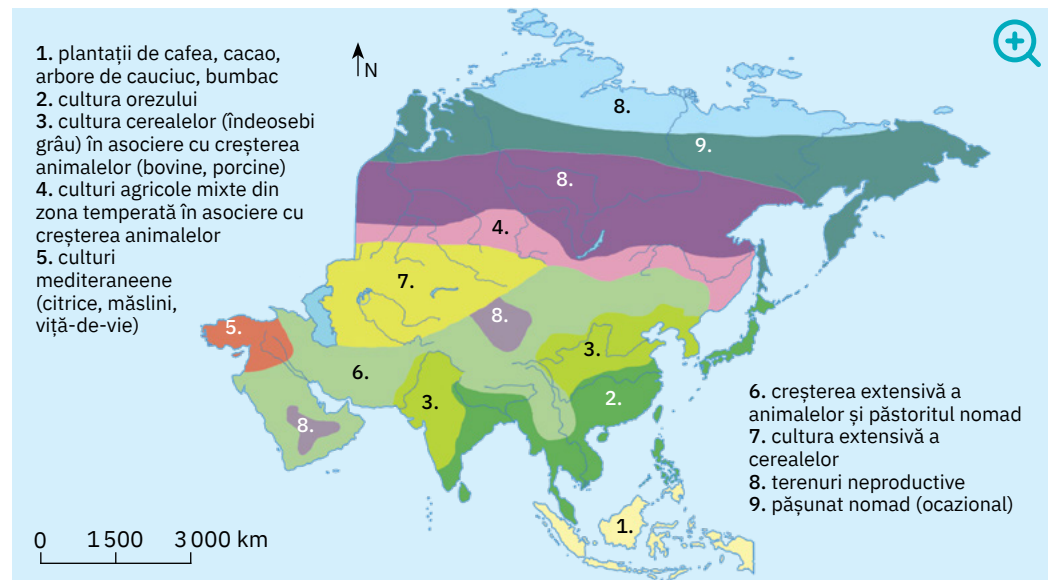

Păstorit nomad tradițional (Mongolia)

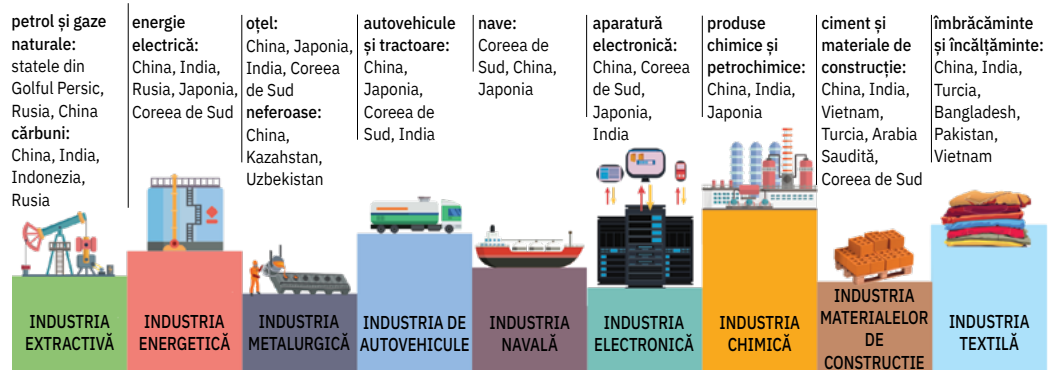
Analiză critică

- Activitățile agricole** sunt influențate atât de factorii naturali (relief, climă, soluri) și demografici (numărul de locuitori, tradiții privind cultivarea terenurilor sau creșterea animalelor, profilul gastronomic etc.), cât și de nivelul de dezvoltare economică a diferitelor state sau regiuni. Ca urmare, în spațiul asiatic se evidențiază două orientări în ceea ce privește practicile agricole.
 - ▶ Identifică în caseta de pe coloana din stânga principalele *tipuri de agricultură* caracteristice Asiei. Ce tip de agricultură consideri că este specific statelor dezvoltate?
 - ▶ Discută cu colegii și explicați de ce mecanizarea, chimizarea și irigațiile contribuie la sporirea producțiilor agricole.
- După modul de valorificare a caracteristicilor cadrului natural și a celor de natură socio-economică, pe teritoriul Asiei se pot distinge *areale/regiuni cu un anumit specific agricol*.
 - ▶ Analizează cu colegii harta de mai jos și identificați principalele plante cultivate și localizarea acestor culturi.
 - ▶ În ce tip de climă este specifică cultura orezului?
 - ▶ Explicați de ce pe spații extinse din nordul, centrul și sud-vestul Asiei există terenuri neproductive.

Asia – areale/regiuni și specificul lor agricol

- Existența în spațiul asiatic a unor bogate și variate resurse naturale și necesitățile de consum și de bunăstare tot mai mari au condus la dezvoltarea și diversificarea **activităților industriale**.
 - ▶ Analizează ilustrația de mai jos și identifică principalele ramuri industriale specifice Asiei, precum și țările care dețin producții de top la nivel mondial. Discută cu colegii și, cu ajutorul profesorului/profesoarei de geografie, stabiliți contribuția fiecărei ramuri industriale la dezvoltarea economică a unui stat.

Explorez

- Asia dispune de toate sistemele de **transport**, dar acestea sunt inegal dezvoltate și răspândite la nivel de state sau regiuni.
 - ▶ Analizează împreună cu colegii caseta de mai jos și imaginile **a** și **b** de pe coloana din dreapta și explicați de ce căile de comunicație rutieră au o lungime și o densitate mai mari comparativ cu cele feroviare. Formulați argumente care să susțină afirmația: *Asia deține transporturi diversificate, dar cu o repartiție neuniformă.*

Rețeaua feroviară, foarte densă în statele cu întinderi mari și aproape inexistentă în statele Asiei Centrale, se află în plin proces de electrificare, de sporire a vitezei și a securității. Se remarcă trenurile de mare viteză apărute în Japonia și extinse treptat în alte țări (China, Coreea de Sud) și mai nou *trenurile maglev* (din Japonia și China).

Rețeaua rutieră, extinsă și mai bine repartizată spațial decât cea feroviară, are densitate mare în Japonia, China, Coreea de Sud, India, țările Orientului Apropiat. Se evidențiază, prin lungimi din ce în ce mai mari, *autostrăzile*. **Transporturile fluviale** se practică pe marile *fluvii navigabile* (Indus, Gange, Mekong, Obi, Enisei ș.a.).

Transporturile maritime se realizează prin numeroase *porturi* (Singapore, Shanghai etc.). **Transporturile aeriene** înregistrează în prezent un trafic intens. Într-un top mondial (2022) al primelor 10 *aeroporturi* internaționale, trei sunt din Asia (Dubai, Istanbul, New Delhi).

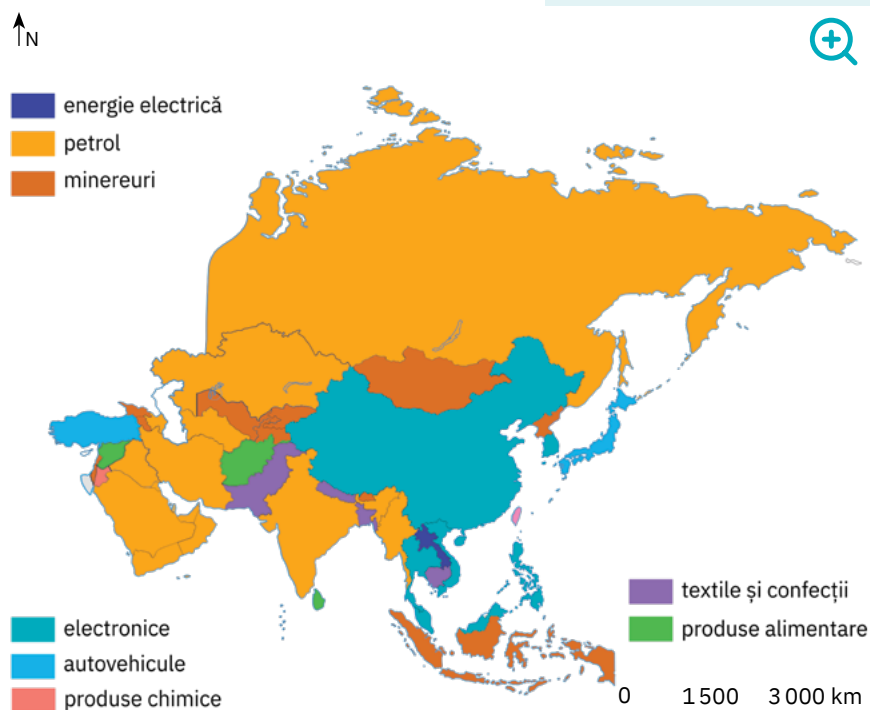

Trenurile maglev bazate pe levitația magnetică (o tehnologie care utilizează forțele magnetice pentru a ridica și propulsa un vehicul).

Autostrăzi din China (statul cu cea mai mare rețea de autostrăzi, cu o lungime totală de peste 170 mil. km).

- Comerțul interior și mai ales cel exterior** au un rol important în creșterea economică a unei țări. Prin *schimburile comerciale* între state se asigură *exporturi* de bunuri și servicii de înaltă calitate, competitive pe piața mondială, și *importuri* în țările care nu au resurse naturale suficiente sau nu pot produce întreaga gamă de bunuri necesare.
 - ▶ Analizează cu colegii harta alăturată și, împreună cu profesorul/profesoara de geografie, identificați pentru cinci state asiatice (la alegere) cel mai important produs pe care îl exportă.
- Asia este un continent cu mari **contraste regionale în dezvoltarea economică**. Unele state sunt *puternic dezvoltate*, ocupând poziții de top în ierarhia mondială (China – locul 2, Japonia – locul 3, India, Coreea de Sud, Indonezia, Arabia Saudită etc., în 2023), dar cele mai multe sunt *în curs de dezvoltare* și chiar *puțin dezvoltate* (Tadjikistan, Yemen, Mongolia, Laos, Timorul de Est). La crearea acestor mari diferențieri economice între statele Asiei au contribuit factorii naturali, istorici și politici, dar și resursele umane (concentrarea populației, specificul etnic și cultural etc.).

Primul produs în lista exporturilor fiecărui stat asiatic

- ▶ Discută cu colegii și explicați afirmația: *Japonia, deși nu dispune de resurse naturale importante, reprezintă o mare putere economică mondială.*

Rețin

- **Agricultura** este principalul domeniu economic în cele mai multe țări. **Industria** este foarte diferențiată teritorial, ramurile prelucrătoare fiind mai dezvoltate în țările Asiei de Est și de Sud-Est (Japonia, China, Coreea de Sud, Indonezia, Thailanda etc.), iar cele extractive în Regiunea Golfului Persic (Arabia Saudită, Iran, Irak, Kuwait, Emiratele Arabe Unite ș.a.). În sectorul **serviciilor**, o importanță deosebită o au sistemele de transporturi, comerțul și turismul (mai ales cel cultural).
- Chiar dacă este continentul cu cea dinamică economie, Asia prezintă puternice **contraste economice regionale**.

Studiu de caz: India

★ **Suprafața:**
3 166 414 km²

👤 **Populația:**
1 428,6 mil. loc.

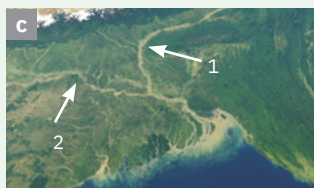
📍 **Capitala:** New Delhi, cartier („oraș nou”) al marelui oraș Delhi; 32,9 mil. loc.

🏛️ **Forma de guvernământ:** republică parlamentară, stat federal

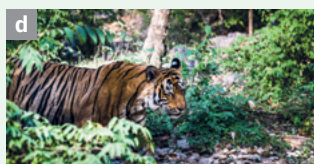
🌐 **Moneda:** rupia

Vf. Kangchenjunga din Munții Himalaya (8 585 m, cel mai înalt din India și al treilea din lume)

Delta comună Gange - Brahmaputra

Tigru bengalez

Elefant indian

Cobra indiană/șarpele cu ochelari

A. Cadrul natural

1. **Situat** în sudul Asiei, teritoriul Indiei de astăzi cuprinde, pe lângă imensa Peninsulă Indiană, și o serie de insule din Marea Arabiei (Laccadive) și Golful Bengal (arhipelagurile Andaman și Nicobar).

2. **Relieful**, foarte variat și de vârste diferite, cuprinde următoarele unități majore:

- **Munții Himalaya** (în nord) (a) și o prelungire a **Munților Karakorum** (în extremitatea nord-vestică);
- o succesiune de coline (*Siwalik*), care fac trecerea către **Câmpia Gangelui**;
- **Deșertul Thar** (b) în vest, spre granița cu Pakistanul;
- **Podișul Deccan** reprezintă un rest al străvechiului continent Gondwana, mărginit de lanțurile muntoase **Ghații de Vest** și **Ghații de Est**;
- câmpiile litorale: **Malabar** (în vest), **Coromandel** (în est).

3. **Clima** este *tropical-musonică* în cea mai mare parte a Indiei și cu nuanțe de *ariditate* în interiorul Podișului Deccan.

4. Pentru **rețeaua hidrografică**, reprezentative sunt:

- **Gange** („fluviul sfânt” al Indiei actuale) și **Brahmaputra** (ambele cu izvoarele în Munții Himalaya, fluvii ce formează la vărsarea în Golful Bengal cea mai mare deltă din lume – c);
- **Indusul** în extremitatea de nord-vest;
- **Godavari**, cel mai important râu din Podișul Deccan.

5. Învelișul **biogeografic** este format din:

- **păduri tropicale** pe coasta vestică (Malabar) și în extremitatea nord-estică;
- **savană** în Câmpia Gangelui;
- **vegetație adaptată la uscăciune** în Deșertul Thar.
- În India trăiesc peste 500 de specii de mamifere (tigru bengalez – d, panteră, elefant indian – e, rinocer indian, bivoli și numeroase specii de maimuțe), peste 550 de specii de reptile (crocodili, șopârle, șerpi – f) și mii de specii de păsări (păun, fazan, cocor, papagali).

Aplic

1. Teritoriul Indiei este delimitat în extremitatea nordică de paralela de 37° 6' lat. N și în cea sudică de paralela de 8° 4' lat. N. Calculează pe câte grade de latitudine se întinde acest stat.
2. Localizează pe harta de mai sus principalele unități de relief și fluvii din India.
3. Numește vânturile specifice acestui stat.
4. Explică faptul că în Podișul Deccan clima tropicală prezintă nuanțe de ariditate.
5. Precizează numele fluviilor marcate în imaginea c cu cifrele 1 și 2.
6. Prezintă două argumente care să susțină diversitatea faunistică a Indiei.

Deșertul Thar (acoperă o suprafață de 238 000 km², aproape cât România)

B. Populația. Marile orașe. Economia

6. India este **cel mai populat stat** atât din Asia, cât și din lume (1,428 mld. loc. în 2023) și, conform estimărilor, populația acestui stat este în creștere (1,6 mld. loc. în 2050).

- *densitatea medie a populației*: peste 480 loc./km², cu valori foarte ridicate în Câmpia Gangelui (peste 1 000 loc./km²) și reduse în Podișul Deccan (sub 40 loc./km²), Deșertul Thar, Munții Himalaya (1 – 2 loc./km²);
- *populație urbană*: 35,4%;
- *diversitate umană*:

Diversitate etnică

aproximativ 2 000 de grupuri etnice, reunite în: indo-ariani (72%), dravidieni (25%), mongoloizi, negritos, alpini etc.

Diversitate lingvistică

- circa 40 de limbi naționale și 2 000 de dialecte;
- hindi și engleza (limbile oficiale de comunicare la nivel național).

Diversitate religioasă

- hinduși (79,8%)
- musulmani (14,2%)
- creștini (2,3%)
- sikhi (1,7%), budiști (0,8%), jainiștii (0,5%).

- în societatea tradițională indiană, un rol important îl joacă sistemul castelor (g).

7. India constituie unul dintre leagănele civilizației urbane mondiale, Mohenjo Daro și Harrapa (aflate astăzi în Pakistan) fiind printre cele mai vechi **orașe** din lume. În prezent există 63 de orașe cu peste un milion de locuitori (metropole), din care șase orașe au peste 10 milioane de locuitori.

New Delhi, orașul-capitală în care arhitectura veche, orientală (străzi înguste, bazaruri, temple) se îmbină cu cea modernă (clădiri monumentale, bulevarde largi, grădini).

Mumbai (fost Bombay) este principalul centru comercial, financiar-bancar, capitala cinematografiei indiene (aici se realizează celebrele producții bollywoodiene).

- Prin unirea treptată a unor metropole și a unor orașe mai mici vecine s-au format arii urbane de dimensiuni mari, considerate de specialiști *megalopolisuri* în dezvoltare: Delhi–NCR (regiunea/teritoriul capitalei naționale New Delhi – h), Mumbai (i) și Calcutta.

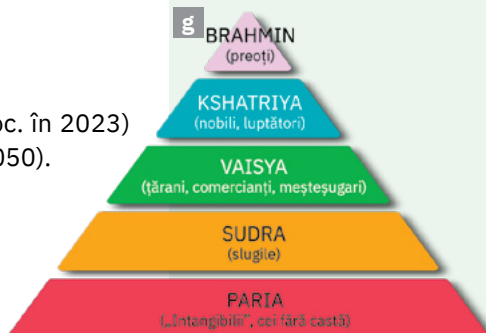
8. India are în prezent o **economie** de piață, în plină dezvoltare și modernizare.

Stat cu importante resurse naturale: cărbuni, mine-reu de fier, plumb, bauxită, cupru, aur, diamante, petrol și gaze naturale, terenuri arabile (locul 2 pe Glob ca suprafață) etc.

Agricultura este principalul domeniu economic al țării; ocupă locul 1 pe Glob la producția de lapte, leguminoase și condimente și locul 2 la cea de orez, grâu, trestie-de-zahăr, bumbac, fructe, ceai, pește de crescătorie; deține cel mai mare șeptel mondial de bovine.

Industria actuală este foarte diversificată, India realizând o gamă largă de produse competitive pe piața externă: oțel, autovehicule, produse electronice, farmaceutice, textile, alimentare, dar și bijuterii (India este cel mai mare prelucrător de diamante), produse de IT (hardware și software) etc.

Transporturile sunt diversificate (se remarcă prin rețeaua extinsă de autostrăzi și de căi ferate). India are un *potențial turistic* deosebit (obiective culturale-istorice: palate, monumente – j, temple – k, moschei etc.), însă insuficient valorificat.

Sistemul de caste, una dintre cele mai vechi forme de organizare a claselor sociale din lume

Megaorașele Indiei

Bangalore	13,6 mil. loc.
Calcutta/Kolkata	15,3 mil. loc.
Chennai/Madras	11,7 mil. loc.
Hyderabad	10,8 mil. loc.
New Delhi	32,9 mil. loc.
Mumbai/Bombay	21,2 mil. loc.

Taj Mahal, Agra

Aplic

1. Discută cu colegii și stabilește împreună trei cuvinte/expresii-cheie care caracterizează populația Indiei.
2. Localizează pe harta de la pagina alăturată (pag. 34) megaorașele Indiei și identifică și alte orașe importante.
3. Discută cu colegii și prezentați specificul activităților economice din India.
4. Accesează site-ul <https://namasteindia.ro/cultura-indiei/> și descoperă diversitatea culturală a Indiei.

Templul Kashi Vishwanath din Vārānasi

Studiu de caz: China

★ **Suprafața:**
9 596 961 km²

👤 **Populația:**
1 425,7 mil. loc.

📍 **Capitala:** Beijing;
21,7 mil. loc.

🏛️ **Forma de guvernământ:**
republică populară

🌐 **Moneda:** yuan

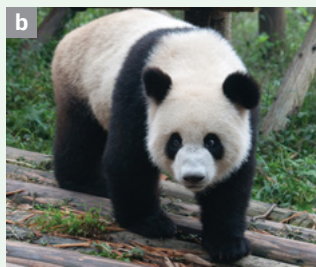
Știi că?

Cea mai mică altitudine din China se înregistrează în Depresiunea Turfan, situată sub nivelul Oceanului Planetar (-154 m).

Pădure de bambus

Urs panda

Iac în Podișul Tibet

Tigru de Ussuri

A. Cadrul natural

1. Situată în Asia de Est, cu o largă deschidere la mările Oceanului Pacific, China este, după suprafață, al doilea stat asiatic după Federația Rusă și al patrulea pe plan mondial. Deține și numeroase *insule*, cele mai mari fiind Hainan și Taiwan.

2. Relieful este foarte variat:

- partea de vest a țării cu lanțuri montane înalte, ce închid depresiuni aride: *Munții Himalaya* (inclusiv vârful Chomolungma, la granița cu Nepal), *Munții Karakorum*, *Podișul Tibet/Xizang-Qinghai*, *Munții Kunlun*, *Munții Tian Shan*, *Depresiunea Tarim* cu *Deșertul Taklamakan*, *Depresiunea Junggar* etc.;
- partea estică, mai joasă: *Munții Hinganul Mare*, *Podișul de Loess*, *Depresiunea Sichuan*, *Câmpia Mancurierei* (în nord-est), *Câmpia Yangtze*, *Marea Câmpie Chineză* ș.a.

3. Clima prezintă mari diferențieri între regiunile litorale și cele din vest: *subtropicală cu ploi de vară* în Marea Câmpie Chineză și *tropical-musonice* spre sud-est, *temperată* cu nuanțe excesive în vest. Marile lanțuri montane închid depresiuni *aride*, în care au luat naștere deșerturi temperate.

4. Hidrografia Chinei cuprinde:

- mari *fluvii*: *Chang Jiang/Yangtze*, *Huang He* (izvorăsc din Podișul Tibet și curg în întregime pe teritoriul țării), *Amur*, *Mekong*, *Indus*, *Brahmaputra* ș.a.;
- *lacuri* cu ape dulci (*Poyang*, *Dongting*) și sărate (*Qinghai*, *Namco* în vest);
- *ghețarii montani*.

Pe aproximativ 35% din întinderea Chinei sunt regiuni cu caracter *endoreic*.

5. Învelișul biogeografic se remarcă prin diversitate:

- *păduri temperate, de foioase și conifere* în regiunile înalte din vest și nord-est;
- *păduri tropicale și subtropicale* (cu cedru, chiparos, bambus – **a**) în sud-est;
- *vegetație adaptată la uscăciune* în deșerturi;
- peste 400 de specii de *mamifere* (ursul panda, simbolul Chinei – **b**, iacul – **c**, tigru de Ussuri – **d**, leopardul de Amur, cerbul sika etc.), *pești*, *reptile*, *amfibieni* și *păsări*.

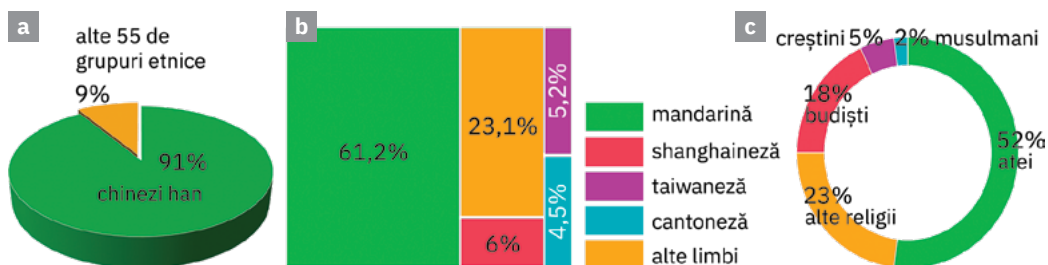
Aplic

1. Localizează pe harta de mai sus principalele unități de relief și marile fluvii din China.
2. Discută cu colegii și explicați de ce pe teritoriul Chinei există atât ghețari, cât și deșerturi.
3. Analizează cu colegii *Harta fizică a Asiei* din atlasul geografic și argumentați afirmația: *Rețeaua hidrografică a Chinei este tributară mărilor care aparțin bazinelor oceanice Arctic, Pacific și Indian.*

B. Populația. Marile orașe. Economia

6. • În prezent, **populația** Chinei ocupă locul 2 în Asia și în lume (1,425 mld. loc.) și, conform estimărilor, va înregistra în următorii ani o scădere treptată (1,312 mld. loc. în 2050).
- *densitatea medie a populației*: 148,5 loc./km²; valori foarte ridicate în partea estică, în lungul cursurilor inferioare ale marilor fluvii Chang Jiang și Huang He (peste 1000 loc./km²);
 - *populație urbană*: 65%;
 - *mozaic demografic* din punct de vedere etnic (a), lingvistic (b), religios (c):

7. Creșterea semnificativă a populației în ultimii 50 de ani a determinat mărirea numărului de **orașe** și extinderea lor teritorială. În prezent (2023), în China se găsesc circa 150 de orașe cu peste un milion de locuitori, dintre care șase au peste 10 milioane de locuitori.

Apropiate ca poziție, marile orașe dinspre fațada pacifică formează în prezent arii urbanizate extinse, de tip *megalopolis*. Orașul-capitală *Beijing* este principalul centru politic, economic și financiar al țării, fiind renumit pe plan mondial pentru templele și palatele sale (Orașul Interzis, vechea reședință imperială – d).

Shanghai (supranumit „Parisul Estului” sau „Regina Orientului”) este nu numai cel mai populat oraș al Chinei, ci și cel mai mare centru industrial, comercial și portuar din acest stat.

8. Parcurgând un lung proces de modernizare, **economia** Chinei a devenit una dintre cele mai puternice din lume (locul 2, după SUA).

Este una dintre cele mai bogate țări ale lumii în *resurse naturale*, numărându-se printre marii producători mondiali de cărbuni, petrol, gaze naturale, minereu de fier, aur etc.

Agricultura se bazează pe o vastă rețea de irigații. China se află printre marii producători mondiali de cereale, bumbac și cartofi și deține mari efective de porcine, ovine, cabaline, iaci etc. Se remarcă prin creșterea viermilor de mătase, o ocupație practică de milenii.

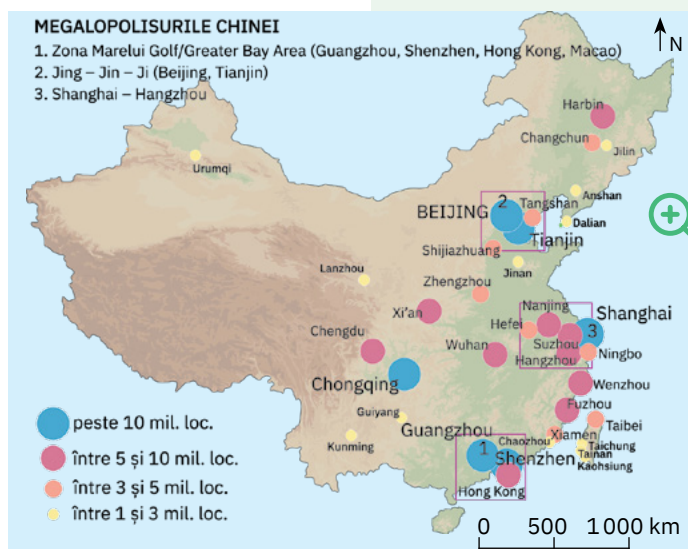
Industria este una dintre cele mai performante și mai diversificate din lume (fontă, oțel, mașini și utilaje, nave, autovehicule, produse electronice, electrotehnice și aerospațiale, biciclete, jucării, produse chimice și petrochimice, ciment, textile din mătase naturală și bumbac, produse alimentare etc.).

Transporturile sunt foarte moderne și diversificate. China se situează printre statele cu cele mai intense *activități comerciale* și între primele *destinații turistice* ale lumii.

Știi că?

Printre cele mai căutate obiective turistice din China se numără Marele Zid, capitala Beijing, metropola Shanghai (cu faimosul Templu de Jad al lui Buddha), Hong Kong, Xi'an (cu celebra „Armată de teracotă” a împăratului Shi Huangdi), Lhasa, capitala Tibetului (cu Palatul Potala) și Munții Himalaya.

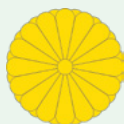
China – Marile orașe

Aplic

1. Explică de ce cea mai mare parte a populației este concentrată în jumătatea estică a Chinei.
2. Identifică pe harta de mai sus megaorașele Chinei, precum și alte orașe importante.
3. Discută cu colegii și, cu ajutorul profesorului/profesoarei de geografie, formulează argumente care să susțină afirmația: *Folosirea tehnologiilor digitale are un rol important în dezvoltarea economică a Chinei și a tuturor statelor lumii și contribuie la creșterea calității vieții oamenilor.*

Studiu de caz: Japonia

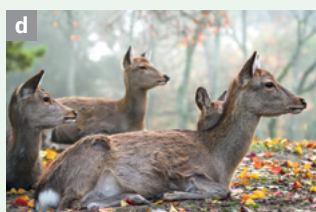
★ **Suprafața:**
337 915 km²

👤 **Populația:**
123,3 mil. loc.

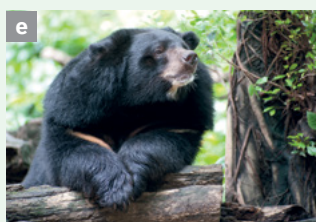
📍 **Capitala:** Tōkyō;
37,1 mil. loc.

🏛️ **Forma de guvernământ:**
monarhie
constituțională
(imperiu ereditar)

🌐 **Moneda:** yen

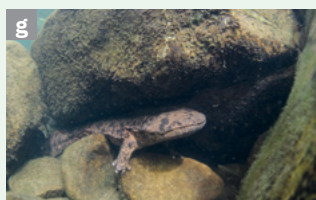
Cerbi japonezi

Urs negru asiatic

Macacii japonezi se încălzesc, în iernile friguroase, în lacurile cu apă termală.

Salamandră uriașă

A. Cadrul natural

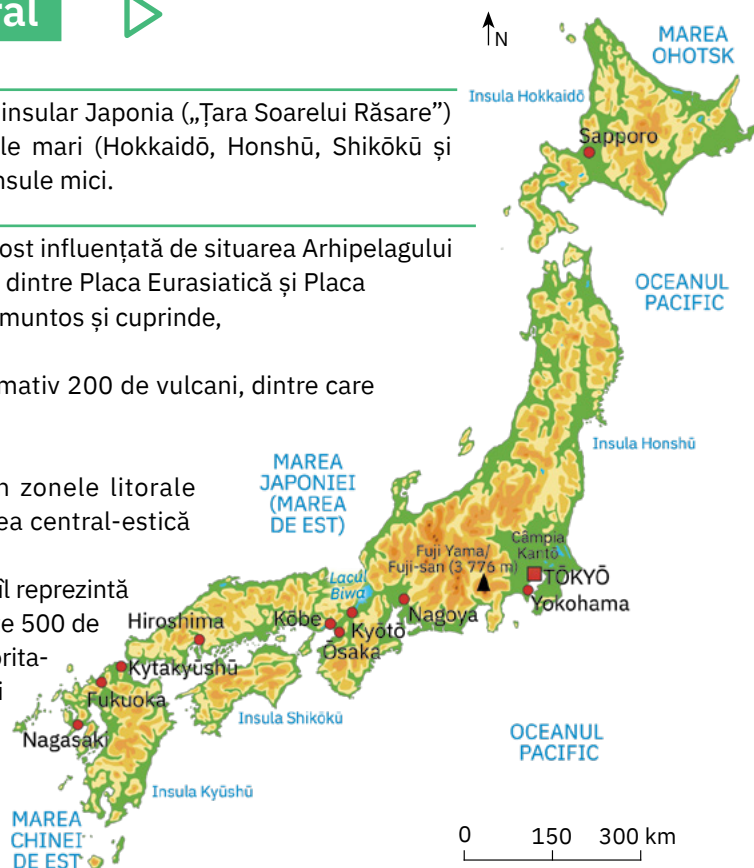

1. **Situat** în Asia de Est, statul insular Japonia („Țara Soarelui Răsare”) este format din patru insule mari (Hokkaidō, Honshū, Shikōkū și Kyūshū) și peste 4000 de insule mici.

2. **Relieful** (a cărui formare a fost influențată de situarea Arhipelagului Japonez/Nipon la contactul dintre Placa Eurasiatică și Placa Pacifică) este predominant muntos și cuprinde, în principal:

- *munți vulcanici* – aproximativ 200 de vulcani, dintre care peste 50 sunt activi (a)
- *munți de încrețire* (b)
- *câmpii* – mai extinse în zonele litorale (Câmpia Kantō, din partea central-estică a Insulei Honshū).

Un aspect specific Japoniei îl reprezintă cutremurele frecvente (peste 500 de mișcări telurice pe an), majoritatea de intensitate mică, dar și cu episoade distrugătoare (cel mai puternic seism a avut loc pe 11 martie 2011, cu o magnitudine de 9,1 grade pe scara Richter).

3. **Clima** este *temperată* în jumătatea nordică a arhipelagului (mai aspră în Insula Hokkaidō, unde iernile sunt lungi, friguroase și cu multă zăpadă) și *subtropicală* în insulele sudice. Sunt frecvente *taifunurile* (furtunile tropicale), care au efecte distrugătoare.

4. Elementele **hidrografice** specifice:

- *râurile* – scurte, dar cu debite bogate și cu un imens potențial hidroenergetic;
- *lacurile* – de diverse tipuri: *tectonice* (c) *vulcanice* (Tazawa, Toya, Mashu, Akan etc.), *de baraj antropic/acumulare* etc.

Vulcanul Fuji-san/Fuji Yama, 3 776 m (altitudinea maximă din Japonia)

Munții de încrețire din partea nordică, numiți și „Alpii Japonezi”

Lacul tectonic Biwa, din Insula Honshū (cel mai extins lac din țară)

5. **Învelișul biogeografic** este deosebit de divers:

- *păduri de foioase și de conifere* în insulele nordice;
- *păduri tropicale* în insulele sudice (cu palmieri, arbori de camfor, bananieri, magnolii etc.);
- *mamifere* (cerbul japonez – d, ursul negru asiatic – e, macacii japonezi – f), peste 1 300 de specii de *păsări* și numeroase specii de *reptile* și *amfibieni* (g).

Aplic

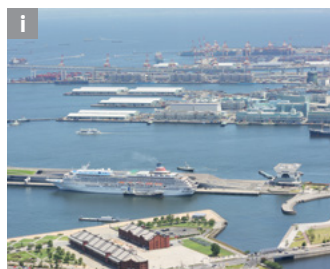
1. Numește principalele insule care alcătuiesc Japonia. Pe ce direcție generală se desfășoară acest stat?
2. Discută cu colegii și formulează argumente care să susțină afirmația: *Viața cotidiană a japonezilor este influențată de mediul natural în care trăiesc.*

B. Populația. Marile orașe. Economia

6. În prezent, Japonia se numără printre *cele mai populate state ale lumii*, dar în ultimii ani, din cauza *sporului natural negativ* și a *procesului constant de îmbătrânire*, **populația** acestui stat este în scădere treptată:
- densitatea medie a populației: 327 loc./km² (unul dintre statele cu cele mai mari densități ale populației);
 - *populație urbană*: 92%;
 - populație *foarte omogenă* din punct de vedere *etnic* (majoritari sunt japonezii yamato – peste 98%, la care se adaugă coreeni, filipinezi, americani, europeni ș.a., precum și un grup mic de băștinași ryūkyūans și ainu, urmași ai vechilor populații din arhipelagul nipon), *lingvistic* (99% sunt vorbitori de japoneză), *confesional* (majoritatea japonezilor practică șintoismul și budismul) și *cultural*.
7. Japonia are puține **orașe** cu peste un milion de locuitori, dar aproape jumătate din populația acestui stat trăiește în *megalopolisul* Tokaidō, format inițial în jurul marilor centre urbane *Tōkyō (h)*, *Nagoya*, *Ōsaka* (din insula Honshū) și extins până la orașele *Kytakyūshū* și *Fukuoka* (din insula Kyūshū). Alte orașe importante sunt *Yokohama (i)*, *Kyōtō (j)*, *Kobe*, *Sapporo* etc.

Capitala *Tōkyō* (cel mai mare oraș al lumii și unul dintre cele mai moderne, primul centru financiar, economic, cultural-științific al țării, port la Oceanul Pacific)

Yokohama (al doilea oraș al țării, cu 3,6 mil. loc., centru economic și cultural, cunoscut ca primul port japonez, în prezent cu cele mai mari șantiere navale din lume)

Kyōtō (fosta capitală a țării, oraș medieval, important centru cultural, universitar și turistic, vestit prin numeroasele monumente de artă, palate, temple, parcuri unice în lume)

8. Deși aproape lipsită de resurse naturale și dependentă de importurile de alimente și carburanți, Japonia deține în prezent o **economie** foarte dezvoltată, fiind a treia putere economică din lume.

Industria, complexă, de înalt nivel tehnologic (deține 60% din roboții industriali din lume), realizează o gamă largă de produse (oțel, nave, automobile, produse electronice, roboți industriali, computere, hârtie etc.).

Agricultura intensivă, puternic tehnologizată, asigură producții importante de orez, ceai, trestie-de-zahăr, legume și fructe. Sectorul zootehnic se bazează pe creșterea bovinelor, porcinelor și a viermilor de mătase, pescuit.

Japonia dispune de o rețea modernă, complexă și foarte performantă de *transporturi* și de un *potențialul turistic* ridicat (turismul cultural-istoric și religios, balneoclimateric și pentru sporturile de iarnă).

Proiect

Proiectul este activitatea prin care aplici ceea ce ai învățat, prin care te antrenezi să lucrezi în echipă, să comunici și să cooperezi, să îți asumi responsabilități. Întocmești proiectul pe baza recomandărilor din manual și după indicațiile primite de la profesor/profesoară. Proiectul începe în clasă, prin definirea și înțelegerea sarcinii de lucru, se continuă acasă și se încheie în clasă, prin prezentarea în fața colegilor a produsului realizat.

Discută cu familia și cu prietenii tăi despre obiectivele turistice din Japonia pe care ați dori să le vizitați. Alege un obiectiv aflat în topul preferințelor și realizează un *poster de prezentare*. Acesta va cuprinde informații privind localizarea și descrierea obiectivului, imagini reprezentative. Prezintă apoi posterul familiei, prietenilor și, bineînțeles, colegilor. Realizați, în clasă, o „confruntare” a posterelor. Ce obiectiv turistic a avut cele mai numeroase postere de prezentare?

Știi că?

- Orașul-port Osaka, supranumit „Veneția Japoniei” sau „Manchester-ul Orientului”, deține numeroase obiective turistice, printre care se numără Muzeul Național de Artă, situat aproape în totalitate în subteran.
- Japonia este renumită pentru căile ferate rapide (Shinkansen) care leagă majoritatea orașelor printr-o rețea de poduri și tuneluri (între care Seikan, dintre insulele Honshū și Hokkaidō, de 54 km lungime).

Aplic

1. Prezintă trei caracteristici ce definesc populația Japoniei.
2. Localizează pe harta de la pagina alăturată principalele orașe japoneze.
3. Discută cu colegii și stabiliți cinci cuvinte/expresii-cheie care descriu/caracterizează economia Japoniei.
4. Marile companii din țară garantează japonezilor angajarea pe viață. Discută cu colegii și stabiliți un avantaj și un dezavantaj al acestei practici tradiționale în statul nipon.

Studiu de caz: Coreea de Nord și Coreea de Sud

COREEA DE NORD (REPUBLICA POPULARĂ DEMOCRATĂ COREEANĂ)

- ★ **Suprafața:**
122 762 km²
- 👤 **Populația:**
26,1 mil. loc.
- 📍 **Capitala:** Phenian/
Pyongyang; 3,2 mil. loc.
- 🏛️ **Forma de guvernământ:**
republică populară
- 🌐 **Moneda:** won

COREEA DE SUD (REPUBLICA COREEA)

- ★ **Suprafața:**
99 720 km²
- 👤 **Populația:**
51,7 mil. loc.
- 📍 **Capitala:** Seul/Söul;
9,8 mil. loc.
- 🏛️ **Forma de guvernământ:**
republică prezidențială
- 🌐 **Moneda:** won

Hyundai, cea mai cunoscută marcă de autovehicule sud-coreene

Produce electronice de vârf, în sediul central Samsung din Seul

A. Cadrul natural

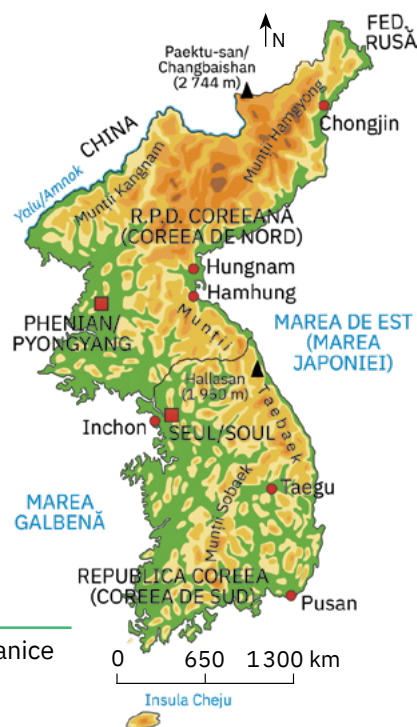
1. **Situate** în Asia de Est, cele două state ocupă Peninsula Coreea, mărginită de Marea de Est (cum o numesc coreenii), în est, și de Marea Galbenă, în vest.

2. **Relieful** peninsulei este format din *munți* (mai înalți în nord, 2 744 m în Vf. Paektu-san/Changbaishan, altitudinea maximă din Peninsula Coreea), *coline* și *câmpii* (de-a lungul litoralului și al principalelor râuri).

3. **Clima** este *temperat continentală* în nord, cu influențe oceanice pe fațada estică, iar spre sud *subtropicală* (cu alternanță de sezoane: umed, vara, și uscat, iarna).

4. **Apele curgătoare** sunt numeroase, dar scurte, cele mai multe vărsându-se în Marea de Est, cu excepția râului nord-coreean Yalu/Amnok, la granița cu China.

5. **Vegetația** este bogată: *păduri de conifere*, *păduri de foioase*, *păduri de amestec* cu arbori de tip temperat și *specii tropicale* în sud.

B. Elemente de identitate politică, umană și economică

6. Vreme îndelungată, în peninsula a existat un singur stat Coreea, care, la sfârșitul secolului al XIX-lea, a fost ocupat de Japonia. După înfrângerea japonezilor în cel de-al Doilea Război Mondial, ca urmare a intereselor marilor puteri, iau naștere două state, separate de paralela de 38° lat. N: **Coreea de Nord** și **Coreea de Sud**.

Statul	Populația (mil. loc. 2023)	Densitatea medie (loc./km ²)	Populație urbană (%)	Orașul-capitală
Coreea de Nord	26,1	217	63	Phenian
Coreea de Sud	51,7	523	81	Seul

7. Aceste state au orientări politice și economice total diferite:

- *R.P.D. Coreeană (Coreea de Nord)* – stat comunist, lipsit de democrație, cu o economie centralizată și controlată de stat, neperformantă (deși dispune de unele resurse și de o industrie diversificată).
- *Republica Coreea (Coreea de Sud)* – stat capitalist, democratic și cu o economie de piață (una dintre cele mai puternice economii mondiale). Deține o *industrie* diversificată și performantă, în care se remarcă siderurgia (important producător mondial de oțel), construcțiile navale (mare producător mondial), construcția de autovehicule (a), industria electronică (Samsung – b) ș.a. *Agricultura* se caracterizează prin culturi de orez, orz, legume și fructe, creșterea de porcine și păsări. Are o rețea de *transporturi* dezvoltată și modernă, cu numeroase autostrăzi și unele dintre cele mai mari porturi (Pusan) și aeroporturi (Seul-Inchön) din lume. Coreea de Sud este una dintre țările cele mai avansate din lume în domeniul comunicațiilor, având cel mai înalt grad de utilizare a internetului și a telefoniei mobile.

Aplic

1. Pe baza hărții, prezintă două caracteristici ale cadrului natural pentru fiecare stat.
2. Explică faptul că în ambele state majoritatea populației este concentrată de-a lungul țărmurilor și în văile din partea de vest.
3. Discută cu colegii și stabiliți două avantaje și două dezavantaje ale utilizării telefonului mobil.

Studiu de caz: Turcia

A. Cadrul natural

- Situată** în Asia de Vest, Turcia ocupă Peninsula Asia Mică și o mică porțiune din Peninsula Balcanică (*stat transcontinental*).
- Relieful** este format din lanțuri muntoase (*Munții Pontici*, *Munții Taurus* și *Antitaurus*) care încadrează platoul central (*Podișul Anatoliei*), un podiș înalt la est, de origine vulcanică (*Podișul Kars*, 1 400 – 3 000 m), dominat de vulcanul stins *Ararat/Büyük Ağri* (a).
- Clima** este *temperat continentală*, cu veri calde și ierni aspre, și *mediteraneană* în regiunile litorale vestice și sudice.
- Hidrografia** cuprinde *râuri* cu potențial hidroenergetic (de pe teritoriul Turciei izvorăsc *Tigrul* și *Eufurul*) și *lacuri* (tectonice, vulcanice, carstice etc.; cele mai mari: *Van*, din Podișul Kars – b și *Tuz*, din Podișul Anatoliei).
- Vegetația** este formată în principal de *asociațiile mediteraneene* (cu pin de Alep, castan spaniol, mirt, laur), *stepe* fiind major înlocuită de terenuri cultivate. **Fauna** este variată (fazanul de Colchida, șacalul, capra ibex, ursul brun, reptile ș.a.).

B. Populația. Marile orașe. Economia

- A doua țară ca **populație** din Asia de Vest (după Iran): peste 85,6 mil. loc. (2023);
 - densitatea medie a populației*: peste 111 loc./km²;
 - relativ diversă din punct de vedere *etnic* (alături de turci, majoritari, trăiesc kurzi, armeni etc.), *lingvistic* (limbile turcă, armeană, kurmanji etc.), *confesional* (peste 99% sunt musulmani) și *cultural*;
 - populație urbană*: 77%.
- Principalele **orașe**: *Istanbul* (cel mai mare oraș al țării – peste 10 mil. loc. și principalul centru turistic, găzduind un număr impresionant de obiective cultural-istorice: Palatul Topkapı, Catedrala Sfânta Sofia, Moscheea Albastră etc.), *Ankara* (capitala țării, oraș străvechi, bogat în monumente), *Izmir* (port la Marea Egee), *Bursa*.
- Turcia, care are o **economie** în plină ascensiune, dispune de *resurse* de lignit, bauxită, magneziu și sare. *Industria*, aflată în dezvoltare, se remarcă prin producțiile ramurilor textilă (pielărie, îmbrăcăminte, încălțăminte), siderurgie (oțel), construcții de mașini. *Agricultura* este bazată pe creșterea bovinelor, ovinelor, caprinelor și albinelor, pe culturi de cereale (grâu, orz, secară), citrice, măslina, migdale, fistic etc. *Rețeaua căilor de comunicație* este în continuă extindere. Turcia dispune de un important *potențial turistic* natural și antropic.

Aplic

- Numește strâmtorile și marea dincolo de care se află partea europeană a Turciei.
- Localizează pe harta de mai sus principalele unități de relief din Turcia.
- Explică faptul că în locul stepei s-au extins treptat terenurile agricole.
- Discută cu colegii și formulează argumente care să justifice afirmația: *Cele mai mari valori ale densității populației se înregistrează în jurul Mării Marmara și pe coastele Mării Egee.*

★ **Suprafața:**
783 562 km²

👤 **Populația:**
85,6 mil. loc.

📍 **Capitala:** Ankara;
5,4 mil. loc.

🏛️ **Forma de guvernământ:**
republică prezidențială

🌐 **Moneda:** lira turcească

Ararat/Büyük Ağri, 5 165 m, altitudinea maximă din Turcia

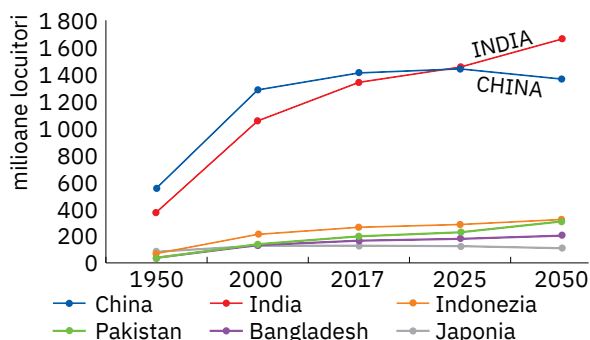
Van, cel mai mare lac din Turcia (peste 3 000 km²), cu apă sărată

Pamukkale („Castelul de bumbac”), cu terase de calcar și ochiuri de apă termală – un important obiectiv turistic din Turcia

Studiu de caz: Asia în lumea contemporană

A. Creșterile demografice și sărăcia

Asia concentrează peste 50% din populația mondială. În unele state, creșterea numărului de locuitori într-un ritm foarte ridicat s-a produs pe fondul unei dezvoltări economice mai lente, ceea ce a dus la scăderea nivelului de trai. Dar există și state care se confruntă cu mari probleme privind populația, chiar într-un context de dezvoltare accelerată a economiei.

În această situație se află cel mai populat stat din lume: **India**.

Creșterea explozivă a populației a necesitat schimbări rapide în economia Indiei. Prin diferite reforme (încurajarea investițiilor străine, intensificarea comerțului exterior etc.), economia Indiei a înregistrat, mai ales în ultimii ani, creșteri spectaculoase. Cu toate acestea, India se confruntă cu probleme majore, recunoscute de autoritățile statului:

- procent ridicat al populației afectate de sărăcie (circa 15% din populație, din care aproape 20% trăiește în zonele rurale);
 - rată ridicată a șomajului, mai ales în rândul tinerilor și al populației din zonele rurale;
 - număr mare de analfabeți (aproape unul din patru indieni este incapabil să citească sau să scrie);
 - acces limitat la apă și la energie electrică pentru o parte semnificativă a populației (îndeosebi pentru locuitorii așezărilor rurale);
 - contraste enorme între păturile sociale din punct de vedere al veniturilor (foto);
 - infrastructură insuficient dezvoltată;
 - poluare și probleme de mediu etc.
- Discută cu colegii și, cu ajutorul profesorului/profesoarei de geografie, explicați de ce migrația de la sat la oraș (sau exodul rural, o problemă actuală a Indiei) reprezintă o adevărată provocare pentru autoritățile statului.

Contraste între cartierele sărace și cele moderne în Mumbai, India

B. Conflictele

Din cauza mării sale diversități etnice și religioase, Asia prezintă un potențial ridicat de declanșare a unor **conflicte**. Neînțelegerile interetnice și conflictele armate care au urmat celui

de-al Doilea Război Mondial și Războiului Rece, ca rezultat al intereselor internaționale (ale unor state precum SUA și URSS/Federația Rusă) în anumite regiuni considerate strategice (Orientul Mijlociu, Caucaz, Asia de Est și Sud-Est), continuă și astăzi, având ca efect pierderi de vieți omenești și distrugereri materiale.

Dintre conflictele armate, încă în desfășurare în Asia, sunt de amintit:

- **Războiul din Afghanistan**, cu două etape de confruntări militare violente: între 1979 și 1989, așa-numitul Război Afgano-Sovietic, și cel declanșat de SUA după 11 septembrie 2001, pentru anihilarea grupărilor teroriste, care încă face numeroase victime omenești și determină exodul unui număr mare de refugiați;

Studiu de caz: Asia în lumea contemporană

- *Războiul Civil Sirian* (declanșat în 2001, care are ca efect un adevărat exod al populației siriene către statele vecine, în special Turcia, și către Europa);
- *Conflictele dintre Israel și statele arabe* a cunoscut, alternativ, episoade de confruntări armate violente, soldate cu victime (Primul Război Arabo-Israelian, din 1948; Al Doilea Război Arabo-Israelian, din 1956; Războiul de Șase Zile, din 1967; războiul din perioada 1973 – 1978; conflictul militar declanșat în octombrie 2023), urmate de perioade de pace și de acorduri de încetare a focului (Acordurile de la Camp David, din 1978).

Acestora li se adaugă un mare număr de stări conflictuale, precum cea dintre India și Pakistan legată de regiunea Kashmir sau dintre cele două state din Peninsula Coreea.

- Analizează reprezentarea de pe pagina alăturată (pag. 42) și identifică statele în care se manifestă diferite conflicte. Din ce motive, în opinia ta, regiunea Orientului Mijlociu înregistrează un număr atât de mare de confruntări militare?

Tabără de refugiați sirieni

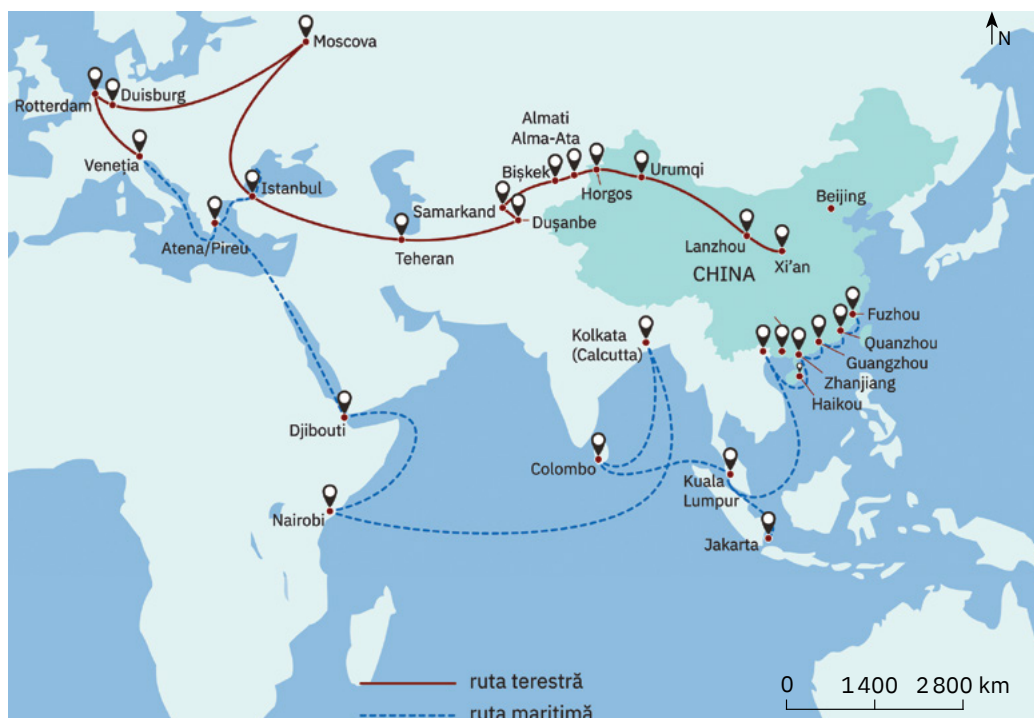
C. Cel mai mare proiect economic al secolului XX

Noul Drum al Mătăsii (One Belt, One Road/O centură, un drum), lansat de China în anul 2013, este considerat cel mai mare proiect economic al secolului XX, de o anvergură ieșită din comun: înglobează trei continente (Asia, Africa și Europa) și nu mai puțin de 151 de țări, între care și România.

Vechiul Drum al Mătăsii, care a funcționat din Antichitate (din timpul Dinastiei Han) până în Evul Mediu, pe care se comercializa în principal mătasea, dar și multe alte mărfuri, pleca din capitala chineză de atunci, Xi'an, și ajungea până la Marea Mediterană. Noul Drum al Mătăsii este mult mai complex decât cel vechi, dezvoltându-se pe două ramuri bine definite:

1. *O rută terestră* care urmează în mare parte vechiul Drum al Mătăsii, fiind alcătuită atât din șosele, cât și din căi ferate. *Drumul de Fier al Mătăsii* constă într-o rețea feroviară lungă de 81 000 km, ce traversează 89 de țări, care pornește din Shanghai (China) și se termină la Rotterdam (Țările de Jos), pe malul Mării Nordului.
2. *O rută maritimă*, ce pornește din sud-estul Chinei (din orașele-port Fuzhou, Guangzhou și Zhanjiang), traversează strâmtorile Malacca și Bab el-Mandeb, apoi Marea Roșie și Canalul Suez, având ca puncte terminus porturile Pireu (din Grecia) și Veneția (din Italia); o ramură a acestui drum maritim traversează Marea Egee, stâmtorile Dardanele și Bosfor și pătrunde în Marea Neagră, valorizând gurile Dunării și Canalul Dunăre – Marea Neagră.

- Analizează harta de mai jos și numește patru state asiatice străbătute de ruta terestră a Noului Drum al Mătăsii, ghidându-te după orașele de pe traseu, precum și două state aflate pe ruta sa maritimă.

Podul Xinjiang Guozigou, un nod important al celui mai ambițios proiect de infrastructură lansat de China

Kuala Lumpur, orașul-capitală al statului Malaysia, un important port pe ruta maritimă a Noului Drum al Mătăsii

Recapitulare și autoevaluare

Grilă de autoevaluare

Subiectul I + Subiectul II
+ Subiectul III + Subiectul
IV + Subiectul V = 90 de
puncte (90 p).

Din oficiu: 10 puncte (10 p).

Subiectul I	8 x 4 p = 32 p
Subiectul II	5 x 4 p = 20 p
Subiectul III	4 x 4 p = 16 p
Subiectul IV	4 x 4 p = 16 p
Subiectul V	2 x 3 p = 6 p

Total: 32 p + 20 p + 16 p +
16 p + 6 p + 10 p din oficiu
= 100 de puncte

I. Scrie pe caiet litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos, după modelul: 1 – a. Indicație: este corectă o singură variantă de răspuns.

- Este cunoscută sub numele de Orientul Apropiat partea asiatică de la:
 - Marea Arabiei;
 - Marea Bering;
 - Marea Galbenă;
 - Marea Mediterană.
- Religia islamică este predominantă în statul asiatic numit:
 - China;
 - India;
 - Japonia;
 - Turcia.
- Face parte dintre monarhiile Asiei statul numit:
 - Afghanistan;
 - Arabia Saudită;
 - Indonezia;
 - Mongolia.
- Printre marile metropole din China se numără orașul numit:
 - Ankara;
 - Calcutta;
 - Osaka;
 - Shanghai.
- Regiunea Golfului Persic este renumită la nivel mondial pentru importantele sale rezerve de:
 - aur și argint;
 - cărbuni;
 - minereuri de fier;
 - petrol și gaze naturale.
- Cultura orezului este specifică pentru majoritatea statelor din:
 - Asia Centrală;
 - Asia Nordică;
 - Asia de Sud-Est;
 - Asia de Sud-Vest.
- După trăsăturile fizice, populația majoritară din statele Nepal și Bangladesh aparține grupei:
 - caucaziene;
 - europoide;
 - indiene;
 - mongoloide.
- Statul asiatic care prezintă o densitate medie a populației foarte ridicată (peste 500 loc./ km²) se numește:
 - Arabia Saudită;
 - Bangladesh;
 - Mongolia;
 - Turcia.

II. Scrie pe caiet informația care completează fiecare dintre afirmațiile următoare:

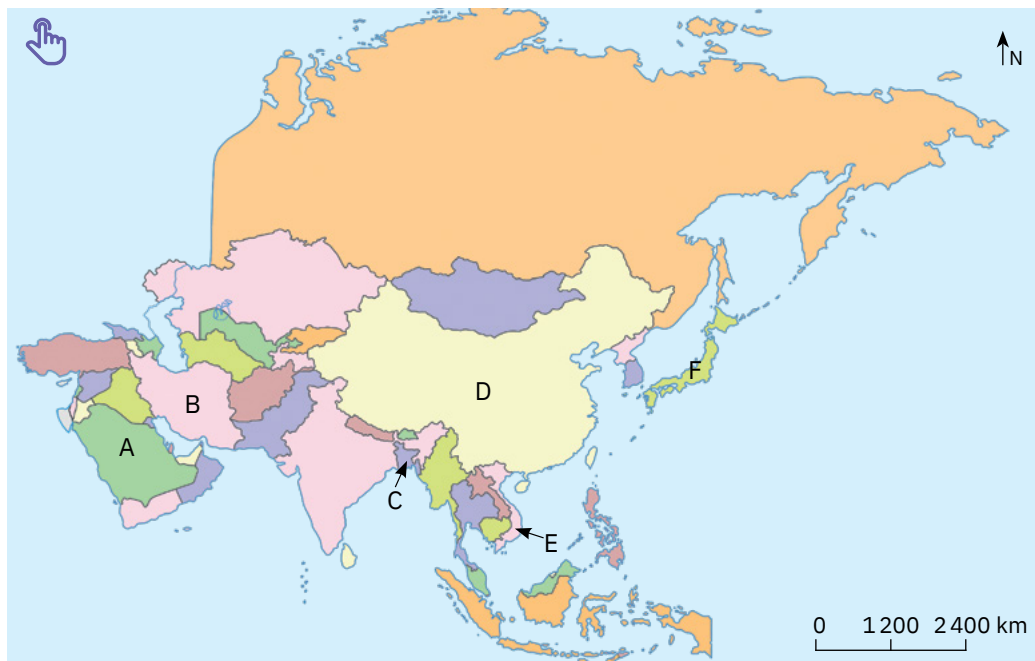
- Cel mai nou stat asiatic, a cărui independență a fost recunoscută în anul 2002, se numește
- Statul asiatic care ocupă Peninsula Asia Mică se numește
- Cea mai mare hidrocentrală din Asia a fost construită pe fluviul
- Aria metropolitană Mumbai se află în statul numit
- Orașul Damasc, considerat cea mai veche capitală din lume, se află în statul asiatic numit

III. Analizează harta de mai jos și scrie pe caiet:

- numele statelor marcate cu literele **A** și **D**;
- numele orașelor-capitală din statele marcate cu literele **B** și **F**.

IV. Analizează harta de mai jos și scrie pe caiet litera cu care este marcat pe hartă:

- statul în care se află cel mai populat megalopolis din lume;
- statul a cărui capitală este orașul Hanoi;
- statul care ocupă cea mai mare parte din delta formată la vărsare de fluviul Gange;
- statul care reprezintă cel mai mare producător mondial de cereale, autovehicule și mătase naturală.

V. Scrie pe caiet numele celor două state asiatice care au peste un miliard de locuitori.

*Această hartă se referă
la subiectele III și IV.*

*Pe hartă sunt marcate
cu litere șase state din
Asia.*

I. Scrie pe foaia de test litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare afirmație de mai jos, după modelul: 1 – a. Indicație: este corectă o singură variantă de răspuns.

- Principala paralelă care traversează Arhipelagul Indonezian se numește:
 - Cercul Polar de Nord;
 - Ecuator;
 - Tropicul Capricornului;
 - Tropicul Racului.
- Este considerat extremitatea estică a Asiei capul numit:
 - Baba;
 - Celiuskin;
 - Dejnev;
 - Tanjung Piai.
- Șirurile de insule vulcanice dublează țărmurile Asiei din partea de:
 - est;
 - nord;
 - sud;
 - vest.
- Este situat într-una dintre peninsulele Asiei statul numit:
 - Afghanistan;
 - Filipine;
 - Nepal;
 - Oman.
- Două dintre fluviile Asiei care își au izvoarele în Munții Himalaya sunt:
 - Amur și Enisei;
 - Enisei și Indus;
 - Indus și Gange;
 - Gange și Lena.
- Pe țărmurile joase și mlăștinoase, afectate de marea, din Indonezia, Filipine sau India sunt specifice formațiunile vegetale numite:
 - mangrove;
 - păduri ecuatoriale;
 - păduri musonice;
 - savane.
- Statul asiatic considerat transcontinental datorită poziției sale geografice se numește:
 - Egipt;
 - Pakistan;
 - Turcia;
 - Uzbekistan.
- După modul de formare, Marea Moartă face parte din categoria lacurilor:
 - carstice;
 - glaciare;
 - tectonice;
 - vulcanice.

II. Scrie pe foaia de test asocierile corecte dintre elementele geografice specifice Asiei precizate în coloana A și denumirile acestora menționate în coloana B, după modelul: 6 – E. Indicație: unul dintre elementele coloanei A nu are corespondent în coloana B.

A	B
1. câmpie	A. Aral
2. deșert	B. Gobi
3. fluviu	C. Huang He
4. lac	D. Krakatoa
5. vulcan	

III. Scrie pe foaia de test informația care completează fiecare dintre afirmațiile următoare:

- Formează la vărsarea în Marea Laptev o întinsă deltă fluviul marcat pe hartă cu cifra ...
- Este supranumită „Acoperișul Lumii” unitatea de relief marcată pe hartă cu litera ...
- Poartă același nume cu fluviul care o traversează unitatea marcată pe hartă cu litera ...

IV. Scrie pe foaia de test:

- numele unei insule din arhipelagul marcat pe hartă cu litera (b), precum și numele unui oraș din statul care ocupă acest arhipelag;
- vânturile specifice peninsulei marcate pe hartă cu litera (a), precum și numele orașului-capitală al statului care ocupă această peninsulă;
- numele statului pe teritoriul căruia se află unitatea de relief marcată pe harta de mai sus cu litera (C), precum și o resursă de subsol de care dispune acest stat.

V. Scrie pe foaia de test două argumente care să susțină afirmația:

„Asia reprezintă un continent al marilor contraste”.

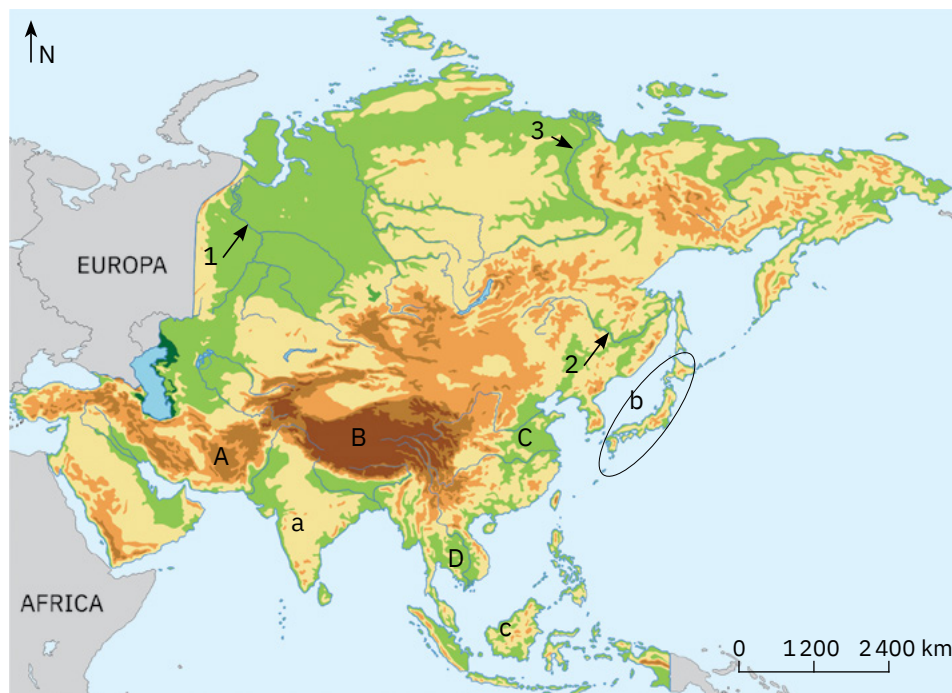
**Grilă de evaluare/
autoevaluare**

Subiectul I + Subiectul II
+ Subiectul III + Subiectul
IV + Subiectul V = 90 de
puncte (90 p).
Din oficiu: 10 puncte (10 p).

Subiectul I	8 x 4 p = 32 p
Subiectul II	4 x 3 p = 12 p
Subiectul III	3 x 4 p = 12 p
Subiectul IV	6 x 4 p = 24 p
Subiectul V	2 x 5 p = 10 p

Total: 32 p + 12 p + 12 p
+ 24 p + 10 p + 10 p din
oficiu = 100 de puncte

Harta de mai jos se referă la subiectele III și IV. Pe hartă sunt marcate cu litere de la a la c articulații ale țărmurilor, cu litere de la A la D unități de relief și cu cifre de la 1 la 3 fluvii.

U2

Africa. Caracterizare geografică

Lecția 1	48	Poziția geografică – simetrie latitudinală
Lecția 2	50	Relieful Africii – caracteristici generale. Riftul African
Lecția 3	52	Hidrografia, clima și biogeografia
Recapitulare și autoevaluare	57	
Lecția 4	58	Harta politică
Lecția 5	60	Specificul demografic al Africii
Lecția 6	62	Marile orașe
Studii de caz	64	Problemele Africii în lumea contemporană/Sahara/ Caracterizarea geografică a unor state (la alegere)
Recapitulare și autoevaluare	72	
Test secvențial	73	

Din punct de vedere al faunei, Africa prezintă cele mai interesante animale mari, majoritatea aflate pe listele speciilor ocrotite sau pe cale de dispariție. Elefanții africani, rinocerii, hipopotamii, unele dintre cele mai masive animale de pe Terra, sunt embleme ale faunei africane, în timp ce marile feline (leii, leoparzii, gheparzii) sunt astăzi ocrotite în impresionante parcuri naționale. În plus, Africa prezintă și specii endemice, mai ales de mari erbivore: girafe, zebre, antilope gnu, okapi etc.

Poziția geografică – simetrie latitudinală

Știu!

Amintește-ți ce știi despre continentul Africa și despre primii exploratori ai acestui continent.

Știi că?

- Denumirea continentului provine de la latinescul *africa* („însorită”), grecescul *aphrike* („fără frig”) sau de la populația berberă *afriqi* din nordul continentului.
- Multă vreme, cel mai nordic punct al Africii a fost considerat Capul Blanc (37° 01' lat. N), dar măsurătorile moderne au dovedit că acest record îl deține Ras ben Sakka (37° 21' lat. N), aflat tot pe teritoriul Tunisiei, dar ceva mai la vest.
- Capul Bunei Speranțe, deși nu este cel mai sudic punct al continentului african, rămâne cel mai semnificativ punct de reper al extremității meridionale a Africii. A fost atins pentru prima dată de navigatorul portughez Bartolomeu Diaz, în 1487, și depășit într-o călătorie spre est de compatriotul său Vasco da Gama, 11 ani mai târziu.

Capul Bunei Speranțe

Analiză critică

Africa este al doilea continent ca mărime, după Asia, suprafața sa (aproximativ 30 mil. km², o cincime din întinderea uscatului terestru) fiind individualizată sub forma unui bloc masiv, puțin fragmentat.

Deși pare mult alungit de la nord la sud, distanțele dintre extremitățile continentului sunt relativ egale: 8 012 km pe direcția N – S și 7 400 km pe direcția V – E.

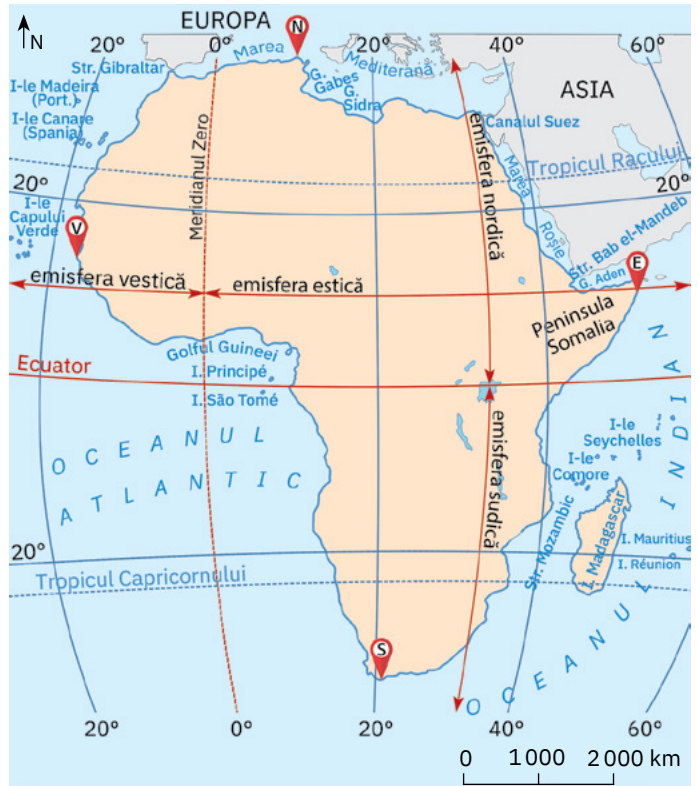
1. Identifică pe harta alăturată paralelele și meridianele care traversează teritoriul Africii. Citește apoi următoarele afirmații, completând spațiile punctate cu informațiile corespunzătoare.
 - a. Cea mai mare parte din uscatul african (75% din suprafață) se află între cele două ...
 - b. Continentul african este situat relativ simetric de-o parte și de alta a ... și este traversat de Meridianul ...
2. Discută cu colegii și stabiliți **poziția geografică** a Africii.
3. Identifică în tabelul alăturat **punctele extreme** ale Africii și apoi localizează-le pe harta de mai sus.

Africa continentală	
Punctul extrem	Coordonate
N: Ras ben Sakka	37° 21' lat. N
S: Capul Acelor/Agulhas	34° 51' lat. S
V: Capul Verde	17° 32' long. V
E: Ras Hafun	51° 27' long. E
4. Observă cu atenție forma continentului. Discută cu colegii și, cu ajutorul profesorului/profesoarei de geografie, explicați afirmația: **Simetria latitudinală** este dată de poziția uscatului african și nu de desfășurarea suprafeței sale în raport de Ecuator.

Explorez

1. Spre deosebire de Asia, Africa are un contur bine individualizat, fiind mărginită în totalitate de ape și bine delimitată de continentele învecinate. Prin două strâmtoari, uscatul african se separă de Europa (strâmtoare cu lățimea minimă de 14 km) și de Asia (26,5 km lățimea minimă a strâmtoarii).
 - Analizează harta de mai sus și identifică oceanele și mările care mărginesc uscatul african.
 - Cum se numește strâmtoarea care separă Africa de Europa? Cum se numește strâmtoarea prin care Marea Roșie comunică cu Oceanul Indian și separă totodată Africa de Asia?
 - Istmul nisipos Suez, care unea Africa de Asia (ilustrat în schița alăturată), a fost tăiat de un canal (Canalul Suez, inaugurat în 1869). Discută cu colegii și explicați afirmația: *Dacă Vasco da Gama ar fi navigat spre sfârșitul secolului al XIX-lea și nu în secolul al XV-lea, ar fi descoperit o rută comercială maritimă către India mult mai scurtă.*

Africa – poziție geografică, limite, țărături

Poziția geografică – simetrie latitudinală

2. Linia țărmului african este lipsită de sinuozitate și monotonă, aspect dat și de faptul că majoritatea țărmurilor sunt joase, nisipoase, cu delte (Nil – a, Niger), limanuri și lagune ori cu mangrove.

Africa este continentul cu cele mai puține insule, majoritatea fiind de dimensiuni reduse (exceptând Madagascar, cele mai extinse insule nu depășesc 2 000 – 3 000 km²) și grupe în arhipelaguri.

După origine, insulele sunt tectonice (continentale), vulcanice (cele din Oceanul Atlantic, dezvoltate în general la contactul dintre crusta oceanică atlantică și cea continentală africană) și coraligene (atoli – b) formate, în condițiile de climat tropical, prin acumularea coloniilor de corali pe unii vulcani ale căror vârfuri rămân puțin sub nivelul oceanului (mai ales cele din Oceanul Indian).

- ▶ Analizează harta de la pagina alăturată (pag. 48) și identifică principalele articulații ale țărmurilor Africii. Cum se numește peninsula denumită metaforic și „Cornul Africii”?
- ▶ Citește afirmația următoare și completează spațiile punctate cu informațiile corespunzătoare. *Cea mai întinsă insulă africană este Insula ..., situată la aproximativ 400 km de coasta sud-... a Africii, de care se separă prin Strâmtoarea ...*
- ▶ Se dă următoarea listă de insule/arhipelaguri: Borneo, Canare, Capul Verde, Comore, Filipine, Hainan, Mauritius, Principé, Réunion, Sahalin, São Tomé și Seychelles.

Identifică în listă insulele care aparțin continentului african și grupează-le după poziție, completând pe caiet un tabel asemănător cu cel alăturat.

Insulele Africii din Oceanul Atlantic	Insulele Africii din Oceanul Indian
...	...

Știi că?

- Madagascar este, după suprafață, a patra insulă de pe Glob (589 840 km²). Desprinsă din Africa acum aproximativ 100 de milioane de ani, Insula Madagascar este deseori numită de ecologiști „al optulea continent al Terrei”, deoarece găzduiește circa 4% din speciile de plante și animale ale planetei, dintre care 80% sunt endemice.
- Pe Insula Tenerife, din Arhipelagul Canare, se află Vulcanul Teide, care are o altitudine de 3 718 m deasupra nivelului apei și 7 500 m sub nivelul acesteia, fiind considerat cea mai înaltă formă de relief din Oceanul Atlantic (11 218 m).

- Marea Roșie este considerată cea mai caldă mare de pe Glob, cu o temperatură medie anuală de aproape 32 °C. Are cea mai ridicată salinitate (circa 40‰) și este singura mare în care nu se varsă nici un râu permanent.

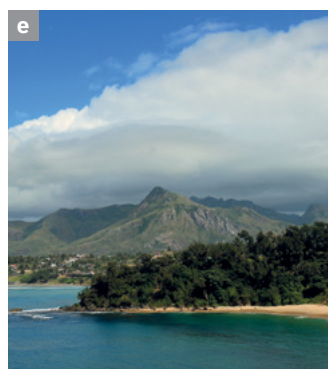
Rețin

- Africa este continentul a cărui suprafață (fără insule) este situată în toate cele patru emisfere ale Globului.
- Este singurul continent cu o dispunere relativ simetrică față de Ecuator, poziție din care derivă o serie de consecințe de natură climatică și biogeografică.

Aplic

1. Calculează pe câte grade de latitudine și pe câte grade de longitudine se desfășoară continentul Africa.
2. Imaginează-ți că te afli la Capul Ras Hafun. Ce oră ar indica ceasul tău dacă într-o localitate africană aflată în primul fus orar ar fi ora 12.00?
3. Precizează o consecință de natură climatică ce decurge din așezarea Africii de-o parte și de alta a Ecuatorului.
4. Explică de ce lungimea totală a țărmurilor africane (28 000 km) este mai redusă decât lungimea țărmurilor europene (32 000 km), deși suprafața Africii este de trei ori mai mare decât a Europei.
5. Observă, cu atenție, imaginile de mai jos. Alege titlul potrivit pentru fiecare imagine, dintre următoarele: *Coasta estică a Insulei Madagascar, Insule din Arhipelagul Seychelles, Strâmtoarea Gibraltar*. Argumentează răspunsul.

Relieful Africii – caracteristici generale. Riftul African

A. Caracteristicile generale ale reliefului Africii

Știu!

Amintește-ți ce știi despre *magnă, rift, plăci tectonice*.

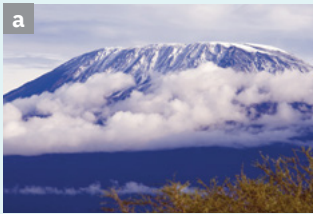
Analiză critică

Forma uscatului african, cu țărmurile aproape lineare, și marea sa întindere sugerează *masivitate*, caracteristică impusă și de înfățișarea generală de platou (podiuș). Africa reprezintă cel mai mare fragment din fostul continent sudic Gondwana. *Scutul* străvechi, format din roci cristaline dure, constituie 96% din actualul teritoriu continental și prezența sa se reflectă în relieful predominant.

► Observă imaginea alăturată și argumentează afirmația: *Africa reprezintă nucleul străvechiului continent sudic Gondwana*.

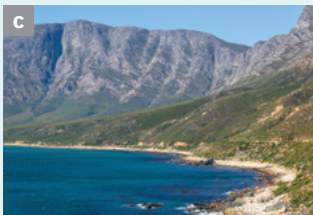
Fragmentele continentale (scuturile) care au alcătuit străvechiul supercontinent sudic Gondwana

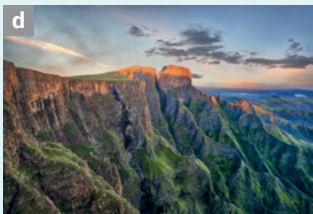
Masivul Kilimanjaro (5895 m, altitudinea maximă din Africa)

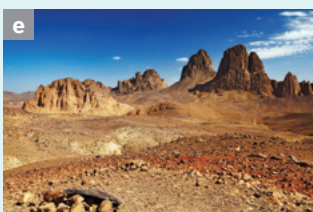
Munții Atlas

Munții Capului

Munții Scorpioni

Munții Hoggar/Ahaggar

Explorez

1. În comparație cu alte continente, Africa pare că are un **relief** monoton. Dar în fapt, ca urmare a fragmentării scutului african, a mișcărilor de ridicare și de coborâre a blocurilor rezultate sau a mișcărilor de încrețire, pe suprafața podiușului s-a format un mozaic de regiuni joase, depresionare, și de zone mai înalte.

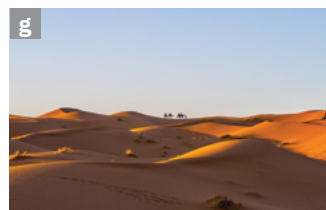
► Analizează informațiile din caseta de mai jos și localizează pe harta de la pagina alăturată (pag. 51) unitățile montane menționate. Cum se numesc cei mai înalți munți de pe teritoriul Africii?

► Discută cu colegii și formulează argumente care să susțină afirmația: *Chiar dacă se prezintă mai puțin variat în raport cu relieful Asiei, relieful Africii este lipsit de monotonie*.

- fracturarea scoarței a dus la apariția unui imens *șanț tectonic* ce străbate continentul pe mii de kilometri (Marele Rift African) și a fost însoțită de un intens *vulcanism* din care au rezultat *munții vulcanici*: Kilimanjaro – **a**, Kenya (ale căror conuri depășesc 5 000 m înălțime), Camerun etc.; activitatea vulcanică se manifestă, pe alocuri, și astăzi (vulcani activi: Nyiragongo, Nyamuragira, Meru);
- ca urmare a mișcărilor scoarței, s-au format Munții Atlas (**b**) și Munții Capului (**c**) (*munți de încrețire*), iar în sud-est, Munții Scorpioni (**d**) (*formați datorită mișcărilor pe verticală ale scoarței*).

2. Dezvoltate în interiorul podiușului, al depresiunilor sau în zona litorală, *deșerturile* reprezintă o trăsătură specifică reliefului african. Cel mai întins este Deșertul Sahara, simbolul Africii și cel mai mare deșert de pe Terra, care ocupă podiușul cu același nume.

Aspectul general de podiuș relativ neted este întrerupt, pe alocuri, de *munți* insulari de origine vulcanică (Hoggar/Ahaggar – **e**, Tibesti) sau de *depresiuni* în care apele subterane ivite la suprafață favorizează prezența *oazelor* – **f** (Farafra, Siwa, Fezzan etc.). Specifice peisajului saharian sunt *ergurile* – **g** (câmpuri de dune mișcătoare, a căror înălțime poate atinge și 500 de metri) și *hamadele* – **h** (platouri stâncoase acoperite cu pietre colțuroase, rezultate din sfărâmarea rocilor de la suprafață și îndepărtarea particulelor mai fine/nisipuri de către vânt).

► Localizează Deșertul Sahara pe harta de la pagina alăturată (pag. 51) și identifică celelalte mari deșerturi din Africa.

Rețin

Principalele **caracteristici ale reliefului Africii** sunt:

- masivitatea și aparenta monotonie;
- prezența dominantă a podișurilor;
- vulcanismul latent și activ;
- diversitatea tipurilor de relief.

Relieful montan ocupă suprafețe reduse și cuprinde unități diferite ca mod de formare. *Relieful de podiș* acoperă cea mai mare parte din uscatul african, în cadrul său existând *depresiuni*. *Câmpiile* au o distribuție litorală și discontinuă.

Aplic

1. Localizează pe harta alăturată următoarele unități de relief:
 - a. podișurile Sahara, Shaba, Angola și Etiopiei/Abisiniiei (cu 3 000 – 3 500 m altitudine medie);
 - b. depresiunile Congo, Ciad și Niger.
2. Localizează pe hartă și numește principalele unități de câmpie din Africa.
3. Discută cu colegii și cu profesorul/profesoara de geografie și explicați prezența Deșertului Namib în sud-vestul Africii, de-a lungul țărmului atlantic. Pentru formularea răspunsului, amintiți-vă de la orele de geografie din clasa a V-a ce fel de curent oceanic scaldă acest țărm.

Africa – unitățile de relief și ponderea treptelor majore

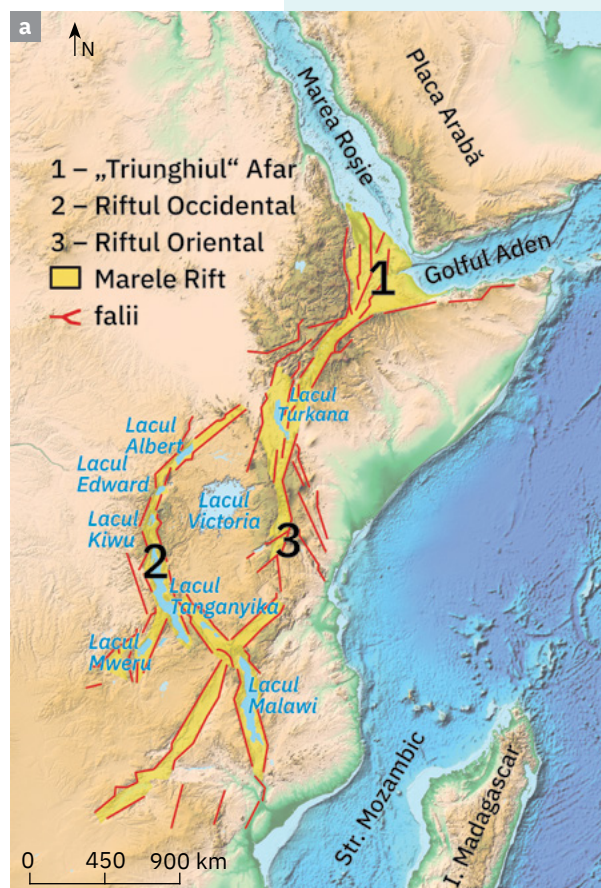
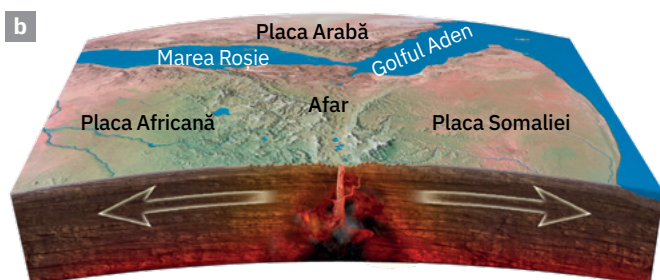
B. Marele Rift African

În urmă cu circa 25 de milioane de ani, datorită mișcărilor tectonice și sub presiunea magmei de dedesubt, Placa Africană a început să se fractureze, luând naștere cel mai mare sistem de despicăături masive în scoarță, un imens șanț tectonic, cunoscut sub numele de **Marele Rift African (a)**. Acesta se extinde de la Marea Roșie (de la Triunghiul Afar, zona cu cea mai intensă activitate vulcanică) până la cursul inferior al fluviului Zambezi, fiind marcat la suprafață de prezența numeroșilor vulcani stinși și activi și de un aliniament de lacuri tectonice.

Fracturarea scoarței continuă și astăzi. Placa Somaliei, nou formată, se îndepărtează de Placa Africană (b) cu circa 2,5 cm/an. Specialiștii consideră că, peste circa 50 milioane de ani, Africa se va „rupe” și în zona riftului va apărea un nou ocean.

- ▶ Documentează-te din enciclopedii ilustrate, reviste de știință, filme documentare, internet etc. despre ultimele evenimente vulcanice sau seismice care argumentează faptul că Marele Rift African este activ.

A. Hidrografia Africii – caracteristici generale

Știu!

Amintește-ți ce știi despre categoriile de *ape continentale*, dar și despre importanța resurselor de apă atât pentru plante și animale, cât și pentru comunitățile umane.

Cristale de sare în peisajul arid

Arbore singuratic într-o albie uscată

Cascada Victoria, pe fluviul Zambezi (122 m înălțime și 1.800 m lățime)

Termeni noi

regiune areică

fără rețea hidrografică de suprafață; fără scurgere superficială

ued

vale prin care se scurg ape doar după ploile bogate, dar foarte rare

șot

lac sărat care seacă în perioadele de secetă, lăsând depozite de săruri

Explorez

1. Aproximativ 20% din uscatul african este ocupat de **regiuni endoreice** (Ciad, Kalahari ș.a.), în care râurile se scurg spre un lac sau se pierd într-o mlaștină, și aproape 9 milioane km² sunt **regiuni areice**, în care evaporația puternică și absența îndelungată a ploilor au dus la transformarea văilor râurilor în *ueduri*, văi seci în cea mai mare parte a anului, cu apă doar după ploile relativ bogate.

Specifice arealelor endoreice sau areice, cu climat arid, sunt *șoturile*, lacuri sărate, care seacă frecvent, lăsând în loc depresiuni întinse, acoperite cu cruste de sare (cel mai mare șot al Africii de Nord este El Djerid, din Tunisia, 5 000 km²).

- Observă imaginile **a** și **b**, care ilustrează cele două elemente frecvent întâlnite în deșerturile africane: *uedurile* și *șoturile*. Precizează elementul hidrografic prezentat în fiecare imagine.

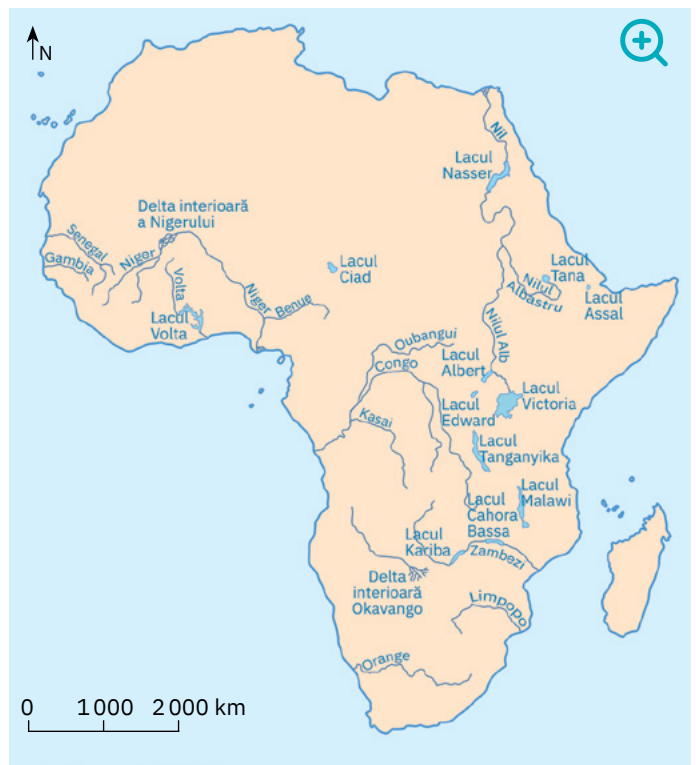
2. În funcție de relief, **rețeaua hidrografică** africană s-a organizat în trei mari sisteme teritoriale: spre cele două oceane și spre Marea Mediterană. Râurile tributare Mării Roșii sunt foarte puține, scurte, cu debite scăzute (temporare) și nu se impun într-un sistem. Majoritatea fluviilor sunt doar parțial navigabile, având praguri și cascade (Victoria, pe Zambezi – c).

- Identifică pe harta alăturată principalele fluvii tributare Oceanului Atlantic, Oceanului Indian și Mării Mediterane.

- Analizează tabelul de mai jos în care sunt prezentate, alfabetic, marile fluvii din Africa. Scrie pe caiet, sub formă de coloane, primele trei fluvii după lungime și respectiv primele trei fluvii după suprafața bazinului hidrografic. Ce observi?

3. Deși izvoarele sale sunt la o distanță de numai 240 km de Atlantic, fluviul Niger și-a îndreptat cursul înspre Sahara, după care s-a întors spre sud-est, vărsându-se în cele din urmă în Golful Guineei, printr-o uriașă deltă. Înaintea schimbării majore de traseu, apele fluviului străbat o zonă mai joasă și se despart în mai multe brațe, formând o deltă interioară, extinsă pe 25 000 km².

Cea mai mare deltă interioară de pe Glob aparține însă râului *Okavango* – d. Acest râu se vărsa inițial într-un uriaș lac. Astăzi, apele râului, mult diminuate ca urmare a evaporării, se împrăștie într-un labirint de lacuri și canale ascunse și dispar în mlaștinile din nord-vestul Deșertului Kalahari, formând ceea ce specialiștii numesc *Delta Okavango*.

Africa – principalele fluvii și lacuri

Nr. crt.	Fluviul	Lungimea (km)	Suprafața bazinului hidrografic (km ²)
1	Congo	4 700	3 699 100
2	Limpopo	1 750	414 800
3	Niger	4 200	2 113 350
4	Nil	6 650	3 038 100
5	Okavango	1 100	725 000
6	Orange	2 300	850 000
7	Senegal	1 800	490 000
8	Volta	1 610	414 000
9	Zambezi	2 650	1 400 000

Sursa: Africa's River Basin Organisation

- Discută cu colegii și explică faptul că aceste delte interioare sunt foarte importante pentru populațiile care trăiesc în regiunile respective.

Analiză critică

1. Continentul african are puține **lacuri**, cele *naturale* fiind în general de origine tectonică (Ciad, Albert, Edward, Victoria, Tanganyika, Malawi ș.a.). În afara lacurilor cu apă dulce, în Africa sunt și lacuri sărate (de exemplu, șoturile din Sahara, lacul vulcanic Assal din Triunghiul Afar ș.a.). Dintre *lacurile antropice*, mai importante sunt lacurile de acumulare/hidroenergetice, precum cele amenajate pe fluviile Nil (lacul Nasser, în spatele barajului de la Assuan), Volta (lacul Volta, în spatele barajului Akosombo), Zambezi (lacurile Kariba, Cahora Bassa) etc.
 - Localizează pe harta de la pagina alăturată (pag. 52) principalele lacuri tectonice din Africa. Unde sunt situate majoritatea lacurilor tectonice din Africa?
 - Analizează informațiile din tabelul alăturat și numește primele trei lacuri africane după: **a.** suprafață; **b.** adâncimea maximă. Ce observi?
2. Situat într-o vastă depresiune endoreică, *lacul Ciad* este pe cale de dispariție. Cu câteva mii de ani în urmă era cel mai mare lac cu apă dulce din lume. Reducerea dimensiunilor sale a fost rapidă și drastică, din cauza puternicei evaporări, a scăderii semnificative a volumului de apă adus de afluenți, dar și a intensei sale utilizări pentru irigații sau pentru alimentarea așezărilor. În opinia specialiștilor, lacul Ciad ar putea seca complet până la sfârșitul secolului.
 - Analizează imaginea alăturată (**e**) și precizează pe teritoriul căror state se extindea lacul Ciad în urmă cu 60 de ani. Dar în prezent? Ce urmări ar avea dispariția acestui lac?

Nr. crt.	Lacul	Suprafața (km ²)	Adâncimea maximă (m)
1	Albert	5 300	58
2	Cahora Bassa	2 739	157
3	Kariba	5 400	97
4	Kivu	2 700	480
5	Malawi	29 600	706
6	Nasser	5 250	180
7	Tanganyika	32 900	1 470
8	Turkana	6 750	109
9	Victoria	68 800	84
10	Volta	8 502	75

Delta Okavango (Botswana)

Sursa: Africa's Lakes: Atlas of Our Changing

Sursa: prelucrare după NASA/Earth Observatory

Portofoliu

Lacul Tanganyika

Realizează o *fișă de caracterizare* a Lacului Tanganyika. Documentează-te din enciclopedii, reviste de specialitate, de pe internet etc. și notează în fișă caracteristicile acestui lac (localizare, dimensiuni, vechime, volum de apă dulce, importanță biogeografică și pentru cei peste 10 milioane de oameni din cele patru țări riverane). Prezintă fișa colegilor, familiei și prietenilor și apoi atașează-o la **Portofoliu**.

Rețin

- Africa este un continent al **contrastelor hidrografice**, cu mari ape curgătoare și stătătoare, dar și cu întinse regiuni areice și endoreice (aproape 50% din suprafața continentului).
- Uscatul african este traversat de mari **fluvii** ale lumii, atât după lungime (Nil), cât și după volumul de apă transportată și întinderea bazinului hidrografic (Congo).
- **Lacurile** însumează un volum ridicat de apă dulce (Tanganyika, cel mai vechi lac și cel mare rezervor de apă dulce din Africa), dar repartitia lor neuniformă se răsfrânge asupra calității vieții africanilor.
- În Africa există și importante acumulări de **ape subterane** (freatice), cele din subso-lul Saharei condiționând formarea oazelor. Chiar dacă ocupă suprafețe reduse, **ghețarii montani** (aflați la peste 5 000 m) prezintă o varietate de forme, majoritatea formându-se în craterele vulcanilor stinși.

Aplic

1. Cu ajutorul hărții de la pagina alăturată (pag. 52) și al *Hărții fizice a Africii* din atlasul geografic, identifică fluviile ale căror caracteristici sunt prezentate mai jos:
 - a. Are cel mai extins bazin hidrografic și traversează de două ori Ecuatorul.
 - b. Lungimea și mai ales izvoarele acestui fluviu, care curge pe direcția sud-nord și formează la vărsare o deltă, au fost de-a lungul timpului subiecte de dispu-te în rândul exploratorilor și specialiștilor (foto).
2. Explică afirmația: *Unele lacuri africane par adevărate mări interioare*.

Știu!

Amintește-ți de la orele de geografie ce factori *determină și influențează clima*, ce știi despre *zonele și tipurile de climă calde și temperate*.

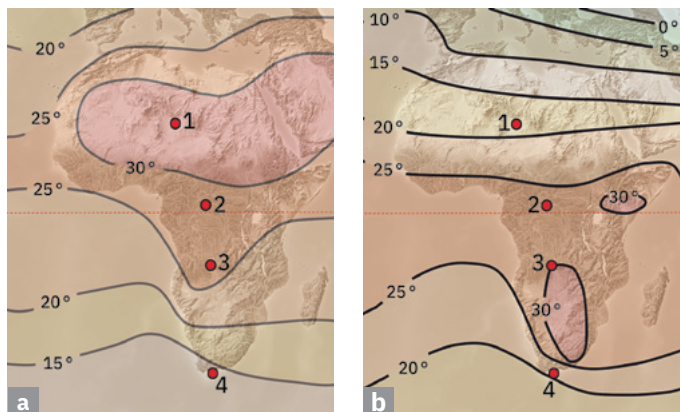
B. Clima Africii – caracteristici generale

Analiză critică

1. Situată aproape în întregime în cuprinsul zonei calde, Africa este continentul cu *cele mai ridicate temperaturi medii lunare*.

► Observă împreună cu colegii hărțile alăturate și identificați *izotermele* specifice uscatului african în fiecare din cele două luni. Pe hărți sunt marcate cu cifre patru localități. Precizați cifra ce indică localitatea în care există cea mai mică diferență între temperatura medie a lunii iulie și cea a lunii ianuarie.

► De ce în localitatea marcată cu cifra 4 temperatura medie a lunii ianuarie este mai ridicată decât cea a lunii iulie?

Distribuția temperaturii medii a aerului în lunile iulie (a) și ianuarie (b)

Explicați acest fapt.

2. În graficele alăturate sunt reprezentate cantitățile lunare de precipitații înregistrate la trei stații meteorologice din Africa, denumite **A**, **B** și **C**. Aceste stații sunt situate aproximativ la aceleași altitudini, dar la latitudini diferite.

► Analizează împreună cu colega/colegul de bancă cele trei grafice și apoi citiți, cu atenție, afirmațiile de mai jos. Stabiliți dacă afirmațiile sunt adevărate sau false și notați pe caiet răspunsurile, după modelul: a – A (adevărat) sau a – F (fals).

a. Cea mai scăzută cantitate de precipitații se înregistrează în luna aprilie la stația **A**.

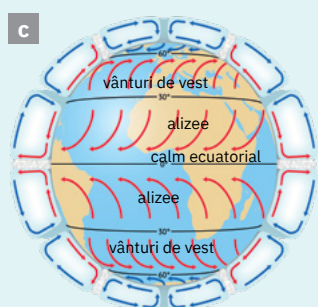
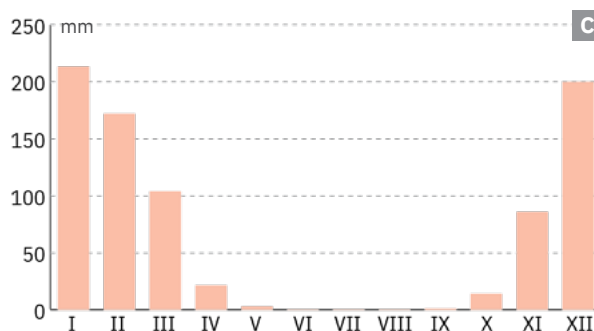
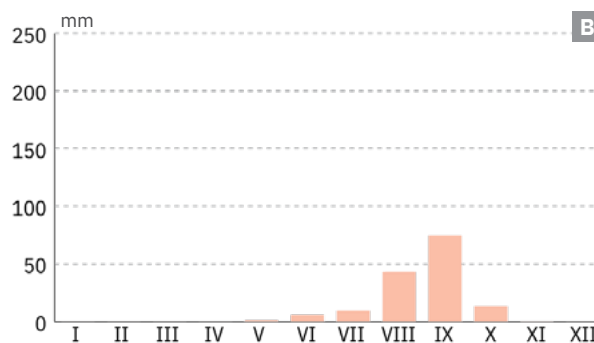
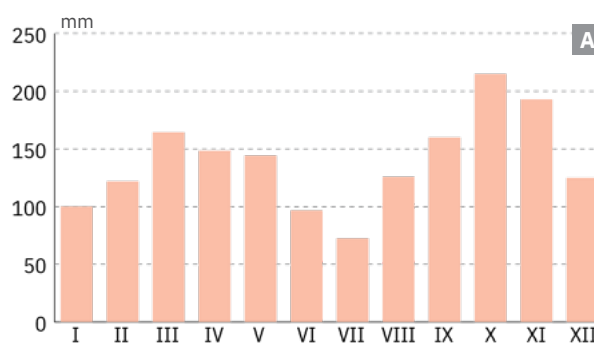
b. Cantitatea de precipitații înregistrată în luna decembrie la stația **C** este de 200 mm.

c. În regiunea unde se află stația **B**, precipitațiile sunt foarte reduse tot timpul anului.

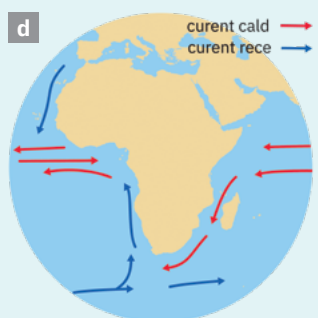
d. Se înregistrează un sezon ploios și un sezon secetos în regiunea unde se găsește stația notată cu litera **A**.

e. Plouă tot timpul anului în regiunea unde se află stația notată cu litera **C**.

3. Discută cu colegii și, cu ajutorul profesorului/profesoarei de geografie, stabiliți factorii care determină și influențează clima Africii, având în vedere și imaginile **c** și **d**.

Specificul circulației generale a aerului la nivelul Africii

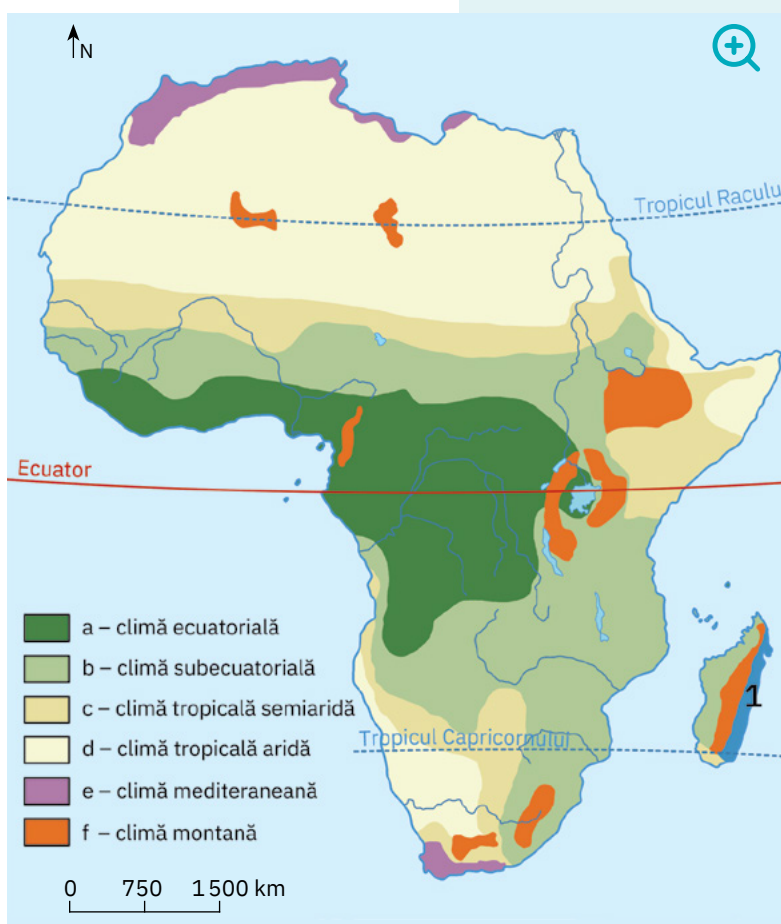
Specificul curenților oceanici din vecinătatea țărmurilor Africii

4. Unde sunt situate regiunile în care se manifestă calmul ecuatorial, adică nu bat vânturi? De ce alizeele sunt vânturi calde?

Explorez

- Influența circulației atmosferice asupra climei este evidentă în Insula Madagascar.
 - ▶ Observă pe harta de mai jos această insulă și identifică arealul marcat cu cifra 1. Citește apoi textul următor, completând spațiile punctate cu informațiile corespunzătoare. *Coasta ... a Insulei Madagascar se află sub influența vânturilor venite dinspre Oceanul ... care aduc precipitații bogate. Ca urmare, clima este aici caldă și ... (tropicală cu influențe oceanice). Datorită întinderii latitudinale și a reliefului înalt, precipitațiile scad spre vest și mai ales spre extremitatea de sud-..., unde clima tropicală are caracter ...*
- Traversată fiind de Ecuator și de cele două tropice, Africa este situată aproape în întregime în cuprinsul zonei calde. Relativa simetrie față de Ecuator determină succesiunea tipurilor de climă în cele două emisfere.
 - ▶ Principalele **tipuri de climă** de pe teritoriul Africii sunt reprezentate pe harta alăturată și descrise în enunțurile marcate cu cifre de la 1 la 6. Identifică tipul de climă pe baza caracteristicilor menționate, asociază-l cu litera cu care acesta este notat în legenda hărții și apoi scrie asocierea corectă pe caiet, după modelul: 1 – g, 2 – m etc.
 - Precipitațiile sunt foarte reduse (sub 150 mm/an) și foarte neregulate în timp; există diferențe mari de temperatură de la zi la noapte și bat vânturi puternice, uscate (alizeele).
 - Caracteristicile elementelor meteorologice se modifică odată cu creșterea altitudinii și astfel apar etajele de climă.
 - Chiar dacă temperaturile sunt ridicate tot timpul anului, înaintarea și restrângerea calmelor ecuatoriale determină existența a două sezoane/anotimpuri: unul ploios (vara) și unul secetos (iarna), când bat alizeele.
 - Temperaturile sunt ridicate tot timpul anului (dar cu contraste termice de la zi la noapte), precipitațiile sunt reduse (150 – 300 mm/an), iar perioadele de secetă sunt foarte frecvente și îndelungate.
 - Este cald tot timpul anului (temperaturile medii lunare oscilează în jurul valorii de 25 °C), cad cantități mari de precipitații (depășesc 2 000 mm/an) și nu bat vânturi.
 - De la vară la iarnă sunt diferențe de temperatură, dar mai ales de precipitații: dacă vara este caldă și secetoasă, iarna este blândă, umedă, cu ploi bogate și ninsori foarte rare.

Africa – principalele tipuri de climă

Știi că?

Vânturile puternice, cu deplasarea aerului în spirală, însoțite de ploi torențiale și de descărcări electrice, specifice regiunilor tropicale (numite *cicloni*) sunt foarte frecvente în partea estică a Africii. Furtunile violente și ploile intense produc deseori inundații, alunecări de teren, numeroase pagube materiale și uneori chiar victime.

Rețin

- Principalii factori care influențează **clima** Africii sunt: poziția geografică, masivitatea teritoriului, absența unor lanțuri muntoase de mare desfășurare, specificul circulației atmosferice și al curenților oceanici din vecinătatea țărmurilor.
- Ca urmare a acțiunii acestor factori, pe teritoriul Africii *tipurile de climă* (specifice zonei calde și doar la extremitățile de nord și de sud zonei temperate) se succed aproape simetric de o parte și de alta a Ecuatorului, dar au o repartiție diferită, datorită extinderii neuniforme a continentului pe cele două emisfere latitudinale. Regiunile muntoase înalte au o climă distinctă, etajată.

Portofoliu

Realizează cu ajutorul internetului o colecție de fotografii digitale cu următoarele specii de animale caracteristice Africii: *dromaderul*, *leul*, *girafa*, *elefantul african*, *gorila*, *hipopotamul*, *rinocerul african*. Documentează-te, consultând diferite surse (atlas zoologice, enciclopedii ilustrate, reviste științifice, internet) și realizează, pentru fiecare specie, o scurtă caracterizare, în care să menționezi aria de răspândire, numărul aproximativ de exemplare, mediul de viață și dacă specia este sau nu pe cale de dispariție. Printează pe o coală A4 fiecare fotografie descărcată și completează pe verso datele colectate. Atașează la **Portofoliu** fișele zoologice create.

C. Caracteristici biogeografice

Explorez

Diversitatea condițiilor climatice se reflectă în asociațiile specifice de plante și de animale care definesc **zonele biogeografice** africane, desfășurate și ele relativ simetric față de Ecuator.

► Citește textul următor și completează spațiile punctate selectând termenii corespunzători din lista de mai jos. Atenție: lista cuprinde un număr mai mare de termeni.

De la litoralul atlantic până la vest de Marele Rift Est-African, de-o parte și de alta a Ecuatorului, se desfășoară Aceasta este urmată la nord și la sud de ..., care formează o acoperitură vegetală de ierburi ... presărată, pe alocuri, cu accacii și ... sau întreruptă de pădurile-galerii ce urmăresc cursurile de apă. Trecerea la zona deșerturilor nu se realizează brusc, covorul vegetal compact al savanei fiind înlocuit treptat de ierburi din ce în ce mai rare și mai ... și de arbuști țepoși, adaptări specifice îndelungatelor perioade ... ale climatului semideșertic. În ..., vegetația foarte săracă este reprezentată îndeosebi de tufișuri spinoase sau cu frunze mici și groase. Pe suprafețe relativ restrânse, în nordul și în ... Africii se extinde zona mediteraneană.

Lista de termeni: baobabi, brazi, deșerturi, estul, înalte, pădurea ecuatorială, pădurea de foioase, ploioase, savane, scunde, secetoase, stepă, sudul, vestul.

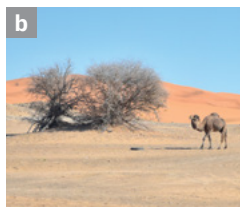
Analiză critică

1. Analizează imaginile de mai jos, care prezintă specii de plante sau de animale caracteristice Africii și reprezentative pentru zonele biogeografice care se individualizează pe acest continent. Precizează zona biogeografică în care se regăsesc speciile de plante sau de animale prezentate în fiecare imagine.

Ordonează imaginile astfel încât să evidențiezi desfășurarea zonelor biogeografice de la Ecuator spre extremitatea de nord a continentului african.

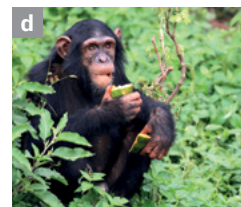
a Baobabul înfrunzit în sezonul umed

b Un „călător” prin pustiul Saharei

c Stejari de plută pe coastele Mării Mediterane

d Un „locatar” al pădurii veșnic verde

2. Savana africană este considerată cea mai tipică de pe Glob prin marea sa diversitate a lumii animale. Specialiștii trag serioase semnale de alarmă privind pericolul dispariției unor specii, printre care se numără *leul* și *elefantul african* (considerat cel mai mare mamifer terestru al timpurilor actuale).

► Analizează cu colegii hărțile de pe coloana alăturată care ilustrează arealele de răspândire a acestor două specii acum 50 de ani și în prezent. Ce observații?

► Explicați afirmația: *Factorul cel mai important pentru descreșterea rapidă a populațiilor de lei și de elefanți și pentru micșorarea habitatelor acestor specii este considerat omul.*

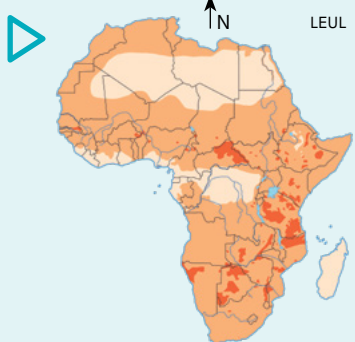
Rețin

- Caracteristicile climei impun în spațiul african condiții de viață foarte diferite și, ca urmare, arealele cu **vegetație** și **faună** abundente și foarte diversificate contrastează puternic cu cele aride, în care trăiesc doar câteva specii de plante și de animale.
- Zonele biogeografice se dispun relativ simetric față de Ecuator, dar au extinderi diferite.

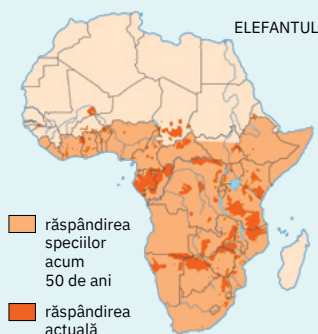

Aplic

1. Explică de ce pădurea ecuatorială este veșnic verde.
2. Dă exemple de trei specii de animale caracteristice savanei.

0 2 100 4 200 km

■ răspândirea speciilor acum 50 de ani
■ răspândirea actuală

I. Scrie pe caiet litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos, după modelul: 1 – a. Indicație: este corectă o singură variantă de răspuns.

- În Africa s-au format prin vulcanism munții:
 - Atlas;
 - Capului;
 - Kilimanjaro;
 - Scorpiei.
- Lacul african a cărui suprafață s-a redus drastic în ultimele cinci decenii se numește:
 - Albert;
 - Ciad;
 - Tanganyika;
 - Victoria.
- În savanele africane este specific arborele numit:
 - abanos;
 - baobab;
 - mahon;
 - stejarul de plută.
- Înaintarea și restrângerea calmelor ecuatoriale determină existența a două anotimpuri în regiunile Africii cu climat:
 - ecuatorial;
 - mediteranean;
 - subecuatorial;
 - tropical arid.
- Câmpia Somaliei se află situată în zona litorală mărginită de:
 - Marea Mediterană;
 - Marea Roșie;
 - Oceanul Atlantic;
 - Oceanul Indian.
- Victoria, cea mai renumită cascadă din Africa, este situată pe fluviul:
 - Congo;
 - Limpopo;
 - Nil;
 - Zambezi.

II. Scrie pe caiet informația care completează fiecare dintre afirmațiile următoare:

- În regiunea aridă din sudul Africii s-a format Deșertul
- Cea mai importantă paralelă care traversează continentul Africa este
- Africa se separă de Europa prin Strâmtoarea
- Aproape întreg teritoriul Africii se încadrează în zona de climă
- Prezența apelor freatice în regiunile deșertice determină apariția unor areale distincte, numite

III. Analizează harta alăturată și scrie pe caiet:

- numele unităților de relief marcate, pe hartă, cu literele **A**, **B** și **C**;
- numele fluviilor marcate, pe hartă, cu cifrele **1**, **2** și **3**;
- tipul de climă specific regiunilor străbătute de fluviul marcat, pe hartă, cu cifra **4** în cursul său mijlociu și inferior;
- formațiunea vegetală specifică regiunilor din care își adună apele fluviul marcat, pe hartă, cu cifra **1**;
- cifra cu care este marcat fluviul african cunoscut prin faptul că formează o deltă interioară cu mult înainte de vărsare.

IV. Scrie pe caiet numele:

- cele mai întinse insule care aparține Africii;
- celor mai înalți munți de pe continentul african;
- celui mai lung fluviu care traversează teritoriul Africii;
- celui mai vechi și celui mai adânc lac african.

Grilă de autoevaluare

Subiectul I + Subiectul II + Subiectul III + Subiectul IV = 90 de puncte (90 p).

Din oficiu: 10 puncte (10 p).

Subiectul I	6 x 3 p = 18 p
Subiectul II	5 x 4 p = 20 p
Subiectul III	9 x 4 p = 36 p
Subiectul IV	4 x 4 p = 16 p

Total: 18 p + 20 p + 36 p + 16 p + 10 p din oficiu = 100 de puncte

Fișă de observare sistematică CINE SUNT EU?

Când am de realizat o activitate împreună cu colegii, îmi place ...

Citește afirmațiile și răspunde cu DA sau NU. Copiază pe caiet tabelul de mai jos și bifează cu X caseta cu varianta de răspuns.

Îmi place ...	DA	NU
să cer ajutor atunci când am nevoie.		
să cooperez cu colegii în realizarea unei sarcini de lucru.		
să finalizez activitatea/sarcina de lucru.		
să împart materialele cu colegii.		
să lucrez în echipă.		
să particip la discuții și dezbateri.		
să urmez indicațiile primite.		

Știi!

Amintește-ți ce știi despre *expansiunea arabă* în Africa și despre *colonizarea* teritoriilor africane de către europeni.

Știai că?

- Odată cu câștigarea independenței, statele africane și-au preluat vechiul nume, cel dinaintea colonizării. Swaziland a fost singura țară care păstrase numele din perioada colonială. În anul 2018 a revenit la numele său original: Eswatini (denumirea oficială: Regatul eSwatini).
- Unele state din Africa și-au schimbat și orașul-capitală: Yamoussoukro (în 1984, Côte d'Ivoire), Abuja (1990, Nigeria), Dodoma (1990, Tanzania).
- În Africa există o serie de teritorii cu statut deosebit:
 - Somaliland, un teritoriu din nordul Somaliei, care s-a autodeclarat stat suveran (dar nu are recunoaștere internațională);
 - Republica Democrată Arabă Sahrawi, un stat autoproclamat din Sahara Occidentală, fostă colonie spaniolă aflată astăzi (pe 80% din întinderea sa) sub controlul Marocului (această republică este recunoscută de unele țări din Africa și America Latină, dar nu și de ONU).

Explorez

1. La sfârșitul mileniului al IV-lea î.Hr., în lungul fertilei văi a Nilului, apar *primele formațiuni teritoriale organizate politic* de pe teritoriul Africii (Regatele Egiptul de Sud și Egiptul de Jos), prin unirea cărora ia naștere vestitul imperiu egiptean. De-a lungul timpului, ca urmare a diferitelor evenimente istorice, pe harta politică a Africii s-au produs nenumărate schimbări.

Importante modificări de natură politică, economică și socială au avut loc în perioada modernă, odată cu transformarea teritoriului african în colonii ale marilor puteri maritime europene, proces care va determina și restructurarea hărții politice a continentului african.

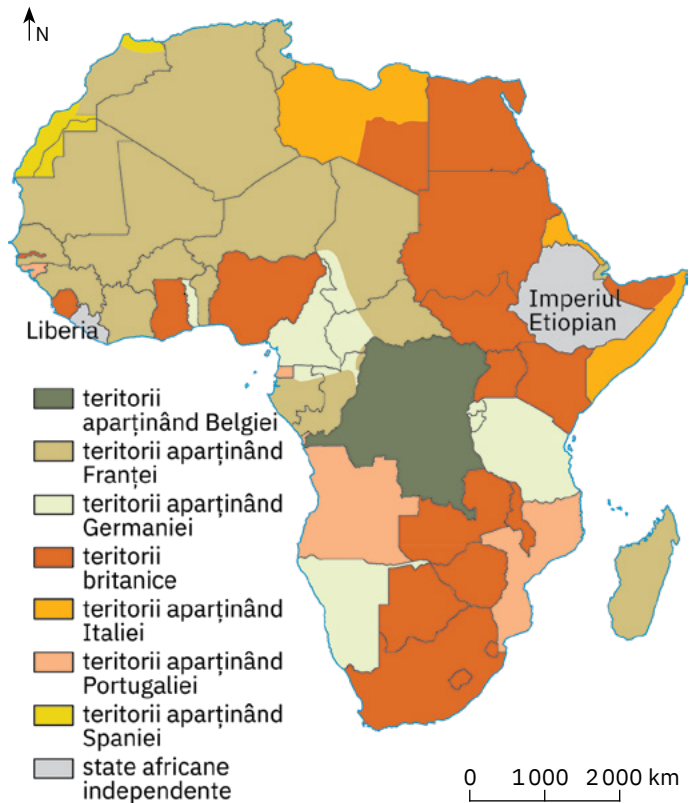
- Analizează cu colegii harta de mai sus și explicați afirmația:

Cu două excepții (un teritoriu mic de pe coasta vestică și unul mult mai extins din est), la începutul secolului al XX-lea, spațiul african era organizat în funcție de interesele marilor puteri europene.

2. Dacă în 1945 Africa avea doar patru state independente (Africa de Sud, Egipt, Etiopia și Liberia), prăbușirea sistemului colonial a dus la obținerea independenței politice a majorității statelor africane.

Cel mai nou stat african (și din lume) a apărut în secolul al XXI-lea. După un conflict de peste cinci decenii, care a culminat cu al Doilea Război Civil Sudanesez (între anii 1983 și 2005, considerat unul dintre cele mai sângeroase războaie din istoria omenirii), partea sudică a Sudanului și-a proclamat independența în anul 2011 sub numele de Republica Sudanul de Sud.

- Localizează pe actuala hartă politică a Africii de la pagina alăturată (pag. 59) cel mai recent stat african și identifică numele orașului-capitală.

Africa – Harta politică la începutul secolului XX

Analiză critică

Între foarte numeroasele state africane există *multiple diferențieri*, generate nu numai de poziția geografică, ci și de dimensiunea lor teritorială sau demografică, de caracteristicile economice etc.

1. Teritoriul unor state africane se remarcă printr-o așezare deosebită. Este cazul statului *transcontinental* Egipt (aproximativ 6% din suprafața sa se află în peninsula asiatică Sinai) și al statului Lesotho, care, fiind situat în interiorul altui stat (Africa de Sud), are statut de *enclavă*.

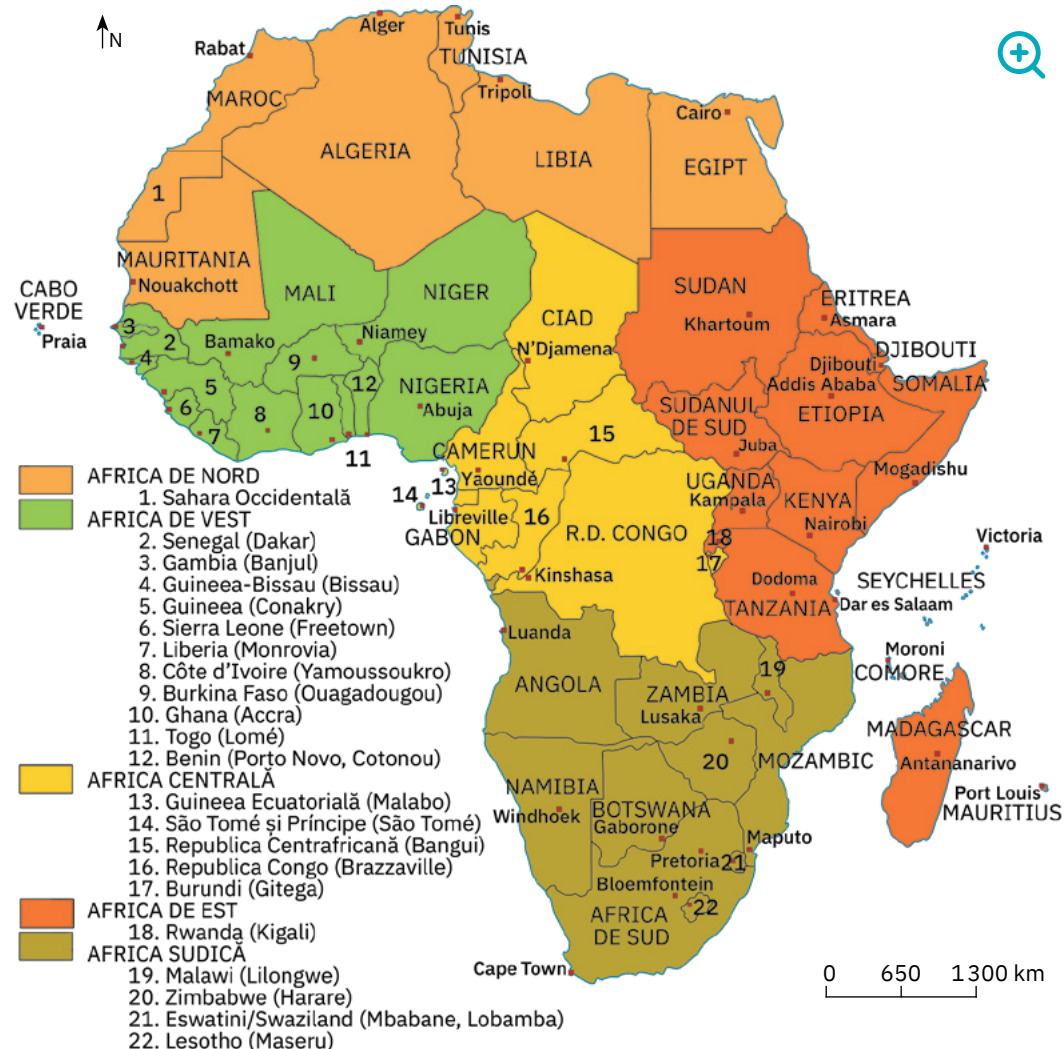
- Localizează aceste trei state pe harta de la pagina alăturată (pag. 59) și precizează:

- a. numele statului care are ieșire la ambele oceane ce mărginesc Africa;
- b. numele statului care are țărmuri scăldate de apele a două mări.

Harta politică

2. Poziția statelor este un element definitoriu pentru identitatea lor naturală sau economică.
 - ▶ Analizează harta de mai jos și *Harta fizică a Africii* din atlasul geografic și numește:
 - a. trei state situate pe fațada atlantică și, respectiv, trei state aflate pe fațada indiană a Africii;
 - b. statele traversate de Ecuator;
 - c. trei state străbătute de fluviul Nil.
 - ▶ Discută cu colegii și precizați ce avantaje au statele cu ieșire la mare sau ocean, în comparație cu cele situate în interiorul uscatului african. Dar cele traversate de Nil?
3. Analizează tabelele de pe coloana alăturată, care prezintă statele Africii cu cea mai mare și, respectiv, cu cea mai mică întindere. Identifică statele și apoi localizează-le pe harta de mai jos. Cum se numește cel mai mic stat situat pe uscatul continental african? Dar cel mai mic stat african insular?
4. Toate statele Africii s-au asociat (în 2002) într-o superstructură, creată după modelul UE și denumită *Uniunea Africană* (UA). Pe baza poziției și a legăturilor economice, statele Africii s-au grupat, astfel, în cinci *regiuni* cu caracteristici geografice distincte. Identifică pe harta de mai jos aceste regiuni și statele componente.

Africa – Harta politică actuală

Cele mai mari state din Africa

1. Algeria	2 381 741 km ²
2. R.D. Congo	2 344 858 km ²
3. Sudan	1 861 484 km ²
4. Libia	1 759 540 km ²

Cele mai mici state africane

Africa continentală	
1. Burundi	27 830 km ²
2. Djibouti	23 200 km ²
3. Eswatini	17 364 km ²
4. Gambia	11 295 km ²
Africa insulară	
1. Comore	2 235 km ²
2. Mauritius	2 040 km ²
3. São Tomé și Príncipe	964 km ²
4. Seychelles	455 km ²

 Rețin

- Înregistrând de-a lungul timpului profunde transformări politice, Africa este astăzi *continentul cu cele mai multe state*, majoritatea declarându-și independența după anul 1945.
- **Harta politică** a Africii cuprinde în prezent *54 de state*, dintre care, după forma de guvernământ, trei sunt *monarhii* (Maroc, Lesotho și Eswatini) și restul *republici*.
- Cel mai întins stat african este Algeria (locul 10 pe Glob), iar cel mai populat este Nigeria.

Specificul demografic al Africii

Știu!

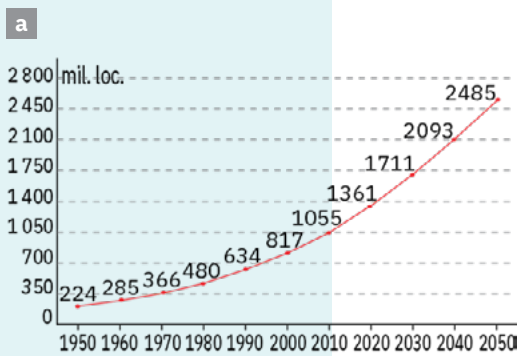

Amintește-ți caracteristicile prin care locuitorii dintr-un teritoriu (continent, regiune sau țară) se diferențiază de locuitorii altui teritoriu.

Analiză critică

- Până la începutul secolului al XX-lea, Africa a fost slab populată, din cauza numeroaselor epidemii și mai ales a comerțului cu sclavi practicat îndeosebi în secolele XVII-XVIII (africanii reprezentând principala sursă de forță de muncă pentru Lumea Nouă). După 1950, odată cu procesul de decolonizare, acest continent cunoaște o intensă *creștere demografică*, deținând în prezent o populație de 1,46 mld. loc. (2023).
 - ▶ Analizează împreună cu colegii informațiile din reprezentările și tabelul marcate cu literele **a**, **b** și **c**. Calculați cu cât a crescut populația Africii în perioada 1950 – 2023. Cum va evolua în următoarele decenii populația acestui continent, după estimările specialiștilor?
 - ▶ În 2020, populația Europei reprezenta 9,52% din populația Terrei. Cu câte procente a fost mai mare ponderea populației Africii în același an?
 - ▶ În câte state africane populația depășește 40 de milioane de locuitori? Numiți primele trei state din Africa după populație, în ordinea descrescătoare a numărului de locuitori.

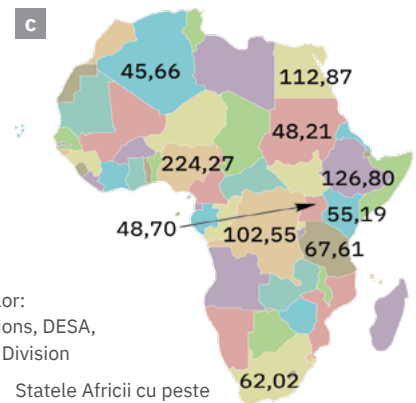

Evoluția numerică a populației Africii

b

Anul	% din populația mondială
1950	9,01
2000	13,32
2010	15,10
2020	17,35
2030	20,01
2040	22,78
2050	25,59

Ponderea populației Africii din totalul mondial

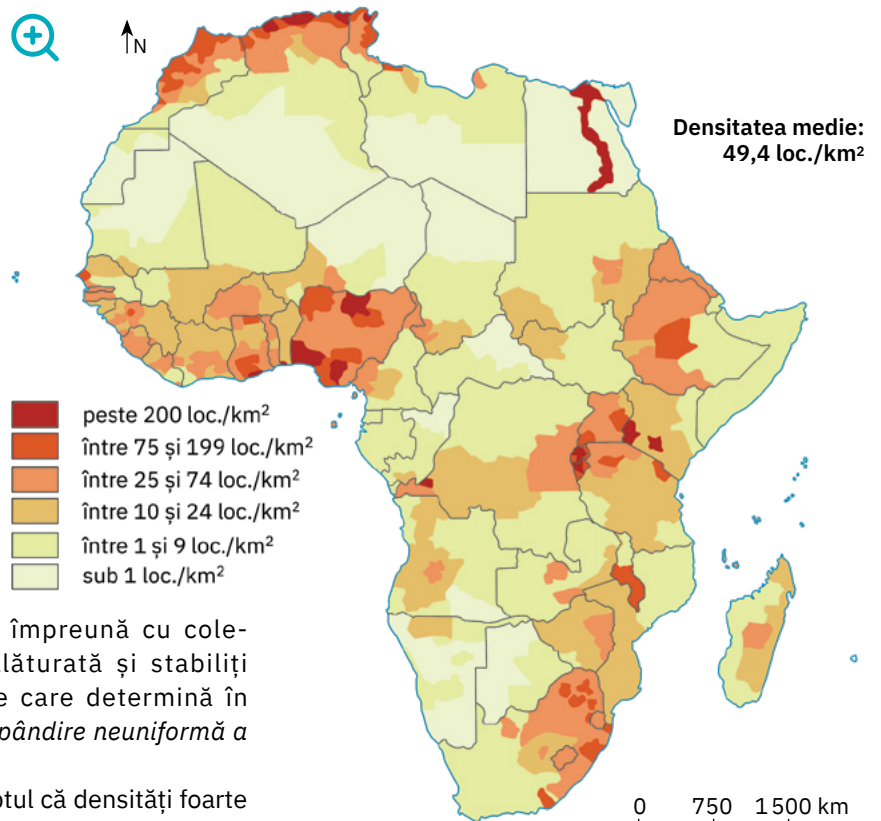

Sursa datelor:
United Nations, DESA,
Population Division

Statele Africii cu peste 40 mil. loc. (2023)

Anul	Indicatorul demografic		
	Natalitatea (%)	Mortalitatea (%)	Bilanțul natural (%)
1950	48,1	26,6	21,5
2000	38,4	13,0	25,4
2010	36,8	10,1	26,7
2020	32,9	8,4	24,5
2023	31,7	8,0	X

- Analizează cu colegii tabelul alăturat și precizați două cauze care au determinat creșterea continuă a populației Africii, după 1950.
 - ▶ Calculați bilanțul natural al populației pentru anul 2023.

Repartiția populației în Africa

Știi că?

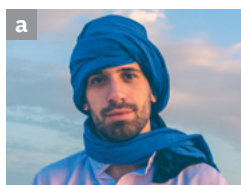

- Primii europeni care au explorat Africa au fost grecii și romanii. Începând din Evul Mediu, teritoriul din Africa de Nord au fost cucerite de arabi, iar Epoca Modernă a adus dominația pe întreg continentul a imperiilor coloniale.
- Cele 10 state africane care numără peste 40 de milioane de locuitori concentrează circa 45% din populația Africii.

- Analizează împreună cu colegii harta alăturată și stabiliți două cauze care determină în Africa o *răspândire neuniformă a populației*.
 - ▶ Explicați faptul că densități foarte mari ale populației se înregistrează în lungul văii Nilului.

Explorez

- Pe lângă *arabi*, în Africa de Nord trăiesc *berberii*, descendenții locuitorilor pre-arabi. Ei vorbesc diverse limbi amazighe aparținând familiei afro-asiatice înrudite cu egipteana antică. Dintre berberi, mai cunoscuți sunt *tuaregii*, popor tipic nomad din Sahara.
 - Imaginile de la **a** la **d** sunt reprezentative pentru populația berberă a Africii de Nord. Discută cu colegii și explicați faptul că bărbații tuaregi poartă frecvent pe cap un turban din bumbac (cu care își acoperă inclusiv nasul și gura) și au, în general, o îmbrăcăminte largă și deschisă la culoare. De ce locuința lor obișnuită este un cort?

Berber din Africa de Nord

Așezare berberă din Munții Atlas

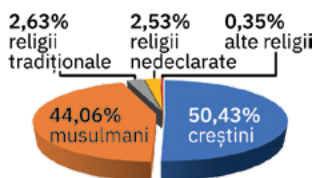

Tuaregi în Deșertul Sahara

Locuință tradițională tuaregă

- La sud de Sahara, populația *ecuatorială* (*neagră*) este extrem de diversă, cuprinzând mii de grupuri etnice și triburi foarte diferențiate prin limbă, tradiții și mod de viață. Principalele grupuri etnice sunt de *sudanezi*, *bantu* – **e** (în Africa Centrală și Sudică), *pigmei* din pădurile Africii Centrale (din care fac parte triburile aka, baka – **f**, mbuti și twa), *hotentoți* și *boșimani* – **g** (în sudul Africii) ș.a.
 - Discută cu colegii și explicați faptul că pigmeii sunt oameni scunzi (140 – 150 cm înălțime).
- Analizează cu colegii harta, tabelul și graficul de mai jos și formulați argumente care să susțină *diversitatea lingvistică și religioasă* a populației Africii.

Africa – Ponderea populației după religie

Familii lingvistice vorbite în Africa

- afro-asiatică (*araba, somaleza, amhara*)
- nilo-sahariană (*kanuri, masai, nubiana*)
- nigero-kordofaniană (*banutu: ganda, kongo, zulu, swahili*)
- khoisanică (*limbile boșimanilor și ale hotentoților din sudul Tanzaniei*)
- indo-europeană (*engleza, afrikaans*)
- austroneziană (*malgașa*)

Cel mai vorbite 10 limbi în Africa (2023)	
1. Arabă	6. Yoruba
2. Franceză	7. Berberă
3. Swahili/Kiswahili	8. Oromo
4. Hausa	9. Portugheză
5. Igbo	10. Amharică

Știi că?

- Numeroasele modificări în rândul popoarelor indigene au determinat în Africa actuală o mare varietate etnică (peste 3 000 de grupuri etnice) și lingvistică (se vorbesc aproximativ 2 000 de limbi indigene).
- Numele de *boșimani* a fost dat de olandezi, dar ei își spun „san” și formează cel mai vechi popor din lume. Testele ADN au demonstrat că sunt descendenții direcți ai primilor *Homo sapiens*. Populația San trăiește în Angola, Namibia, Botswana și Africa de Sud, având un stil de viață în mare parte nomad (mai ales în Botswana).

Tânăra bantu

Pigmei baka

Bărbat boșiman

Rețin

Specificul demografic al Africii rezultă din însumarea următoarelor caracteristici:

- populație numeroasă (locul 2 pe Glob, după Asia) și în continuă creștere;
- bilanț natural foarte ridicat (de aproape 2,5 ori mai mare decât valoarea mondială);
- pondere mare a populației tinere;
- contraste teritoriale semnificative privind repartitia geografică a populației;
- concentrarea populației în așezările rurale (aproximativ 54% populație rurală);
- diversitate umană deosebită din punct de vedere etnic, lingvistic, confesional și un bogat și original patrimoniu cultural.

Marile orașe

Știu!

Amintește-ți ce sunt *orașele milionare și megaorașele*.

Număr de locuitori	Număr de orașe				
	2000	2010	2020	2025	2030
peste 10 mil.	1	2	3	4	5
5 – 10 mil.	2	2	6	8	13
1 – 5 mil.	37	42	59	73	81

Știi că?

- În țările africane Niger, Burundi, Rwanda și Malawi, doar unul din cinci locuitori trăiește în orașe.
- Orașul Addis Ababa este așezat în centrul geometric al Etiopiei și se numără printre capitalele lumii situate la altitudini foarte mari (2 355 m).

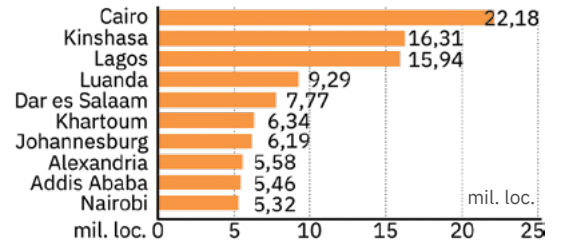

- Orașul Nairobi, cunoscut drept „capitala safari” din Africa, este înconjurat de Parcul Național Nairobi. În acest oraș se află sediile regionale ale unor companii internaționale (Coca-Cola, Toyota, General Motors etc.).

Analiză critică

- Analizează tabelul de mai jos și calculează câte orașe cu peste un milion de locuitori existau în Africa în anul 2000 și câte astfel de orașe vor fi, după estimările specialiștilor, în anul 2030.

Orașele Africii cu peste 5 milioane de locuitori

- Identifică în graficul de mai sus orașele Africii care, în prezent (2023), au peste 5 milioane de locuitori și localizează-le pe harta de la pagina alăturată (pag. 63). Copiază apoi pe caiet enunțurile următoare și completează spațiile punctate cu răspunsurile corecte:
 - Singurul oraș din Africa cu peste 20 de milioane de locuitori se numește ...
 - Orașele africane cu peste 10 milioane de locuitori se află în statele ..., ... și ...
- Imaginile de mai jos ilustrează aspecte specifice pentru șase dintre orașele Africii cu peste cinci milioane de locuitori. Analizează fiecare imagine și identifică, pe baza caracteristicilor prezentate, orașul ilustrat.

Cel mai mare oraș din cea mai populată țară africană

Cel mai populat oraș din Africa și, respectiv, din lumea arabă

Oraș-capitală situat pe malul stâng al fluviului Congo

Principalul centru economic și comercial al Tanzaniei

Oraș-capitală în plină expansiune (5,32 mil. loc.)

Orașul-capitală a celui mai vechi stat suveran din Africa (5,46 mil. loc.)

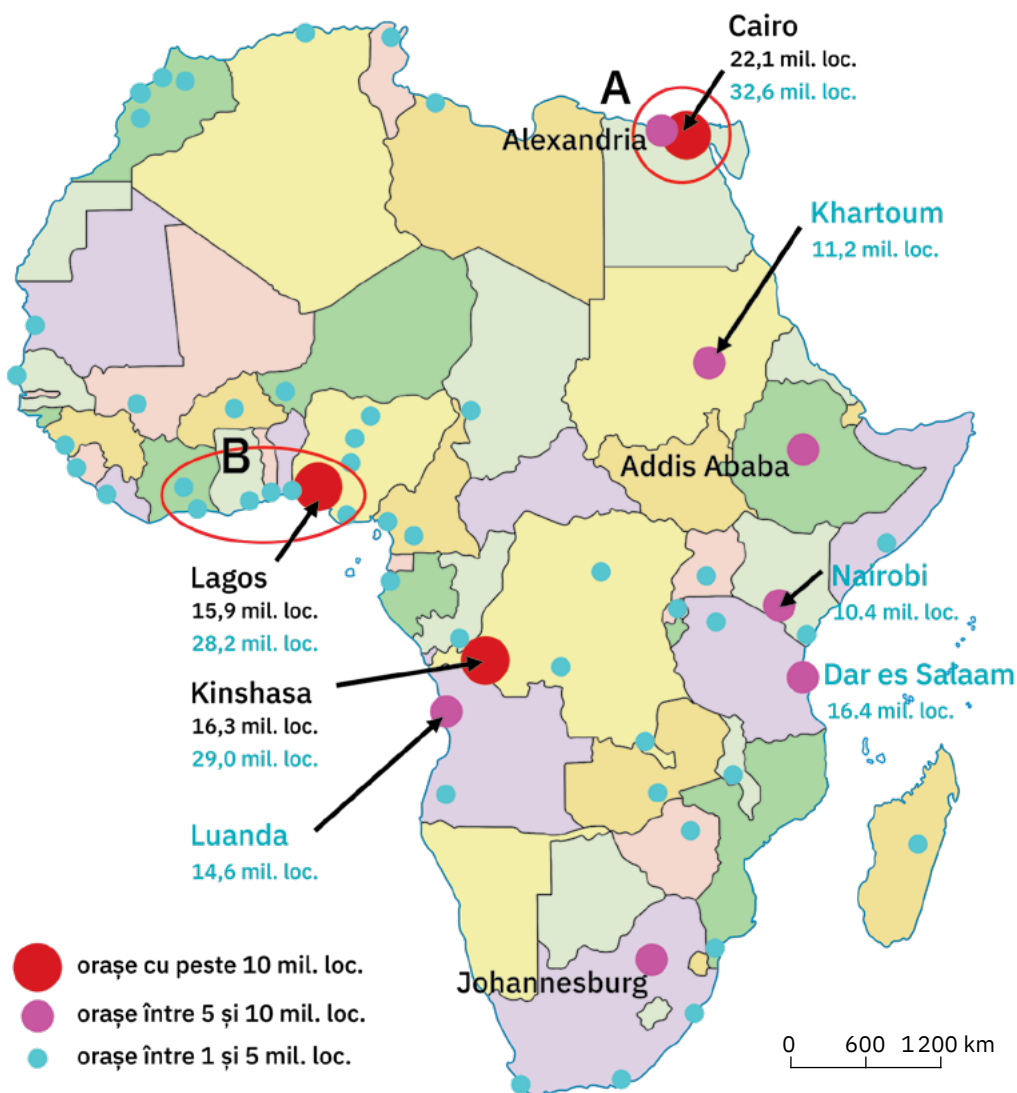

Explorez

- În raport cu celelalte continente, Africa prezintă cel mai redus grad de *urbanizare* (aproximativ 46% populație urbană). Majoritatea așezărilor urbane au sub 500 000 de locuitori, dar numărul orașelor cu peste un milion de locuitori este într-o permanentă creștere. Orașe noi apar într-un ritm accelerat, iar orașele deja existente se transformă în centre urbane mai mari. Specialiștii consideră că, în raport cu celelalte continente, Africa înregistrează cea mai rapidă creștere a orașelor, care vor concentra în anul 2050 aproximativ 60% din populație.
 - Observă pe harta de pe pagina alăturată (pag. 63) populația megaorașelor africane estimată pentru anul 2050. Numește orașele despre care se consideră că vor deține peste 10 milioane de locuitori în anul 2050. Ce modificări observi?
 - Identifică pe aceeași hartă arealele notate cu literele **A** și **B**, care marchează existența unor arii urbanizate extinse și cu populație foarte numeroasă de tip *megalopolis*. Pe lângă Delta Nilului, experții consideră coridorul urbanizat de pe coasta Africii, întins pe aproape 1 000 km începând de la Abidjan (Côte d'Ivoire/Coasta de Fildeș) până la Lagos, un megalopolis în formare (acest spațiu prezintă cea mai rapidă urbanizare din lume).

Megaorașe și populația acestora în anul 2023

Megaorașe și populația acestora estimată pentru anul 2050

Sursa datelor: United Nations, DESA, Urbanization

Africa – marile orașe

2. Oferind speranța unor locuri de muncă, a unor condiții mai bune de viață și șanse mai mari la educație, orașele reprezintă o atracție pentru populațiile rurale. Dar deplasările masive de populație rurală spre orașe determină nu numai creșterea demografică a orașelor, ci și extinderea lor în teritoriu, prin apariția la periferii a unor cartiere insalubre, lipsite de confort și igienă minimă. În așa-numita Africă Subsahariană (Africa din sudul Saharei), peste 50% din populația urbană trăiește în cartiere periferice, sărace, care contrastează puternic cu părțile centrale ale marilor orașe (cartiere numite în general mahalale/ghetouri, dar cu denumiri specifice la nivel de state). Astfel de situații sunt specifice inclusiv în orașele multimilionare (cele mai mari mahalale ca populație fiind întâlnite la marginea orașelor Nairobi – g, Cairo – h și Cape Town – i).

- Discută cu colegii și explicați de ce mahalalele sunt considerate adevărate focare de boli, de violență și de criminalitate.

Kibera, una dintre mahalalele de la periferia orașului Nairobi (Kenya)

Manshiyat Nasser din Cairo, mahala în care trăiesc mai ales colecătorii de gunoi (supranumită „orașul gunoierului”)

Khayelitsha, mahala de la marginea orașului Cape Town (Africa de Sud)

Rețin

Africa cunoaște unul dintre cele mai rapide procese de urbanizare din lume. Dintre **marile orașe** se remarcă, în prezent, *Cairo* (cu peste 20 mil. loc.), *Kinshasa* și *Lagos* (ambele cu peste 10 mil. loc.). Numărul orașelor multimilionare este într-o continuă creștere, urbanizarea cuprinzând inclusiv zonele rurale și ridicând numeroase provocări.

Studiu de caz: Problemele Africii în lumea contemporană

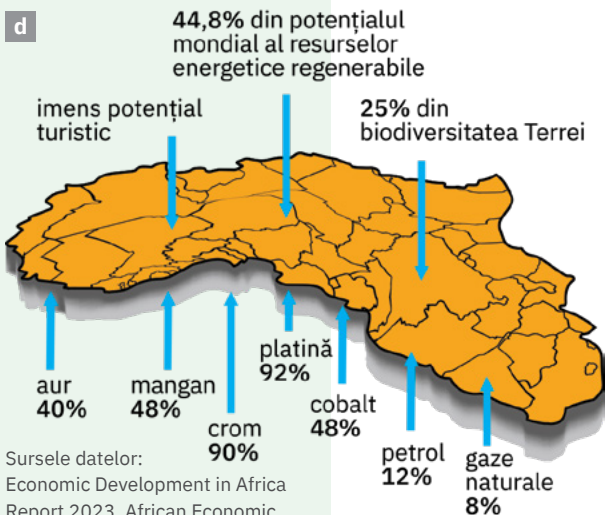
În medie, femeile și copiii din mediul rural parcurg aproximativ 6 km până la o sursă de apă potabilă

Mină de coltan din Rwanda

În multe state africane, mai ales în mediul rural, condițiile de educație sunt dintre cele mai precare; există „clase” amenajate în aer liber.

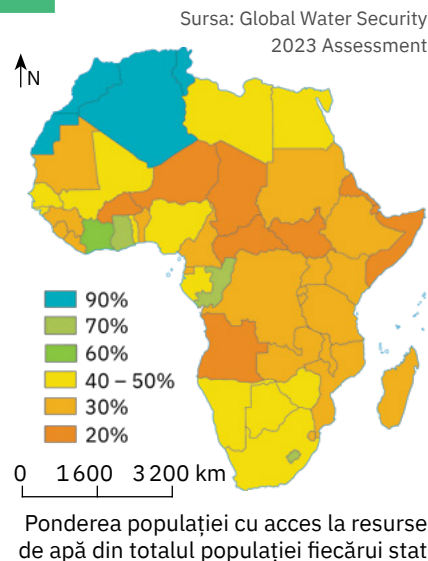
Sursele datelor:
Economic Development in Africa Report 2023, African Economic Outlook (AEO) 2023

Resurse ale Africii și ponderea lor din totalul mondial

A. Resurse de apă insuficiente

Africa deține 18% din populația lumii și doar aproximativ 9% din resursele globale de apă dulce. Distribuția inegală a apelor de suprafață și prezența apelor subterane la mare adâncime influențează negativ agricultura, care în țările africane reprezintă cel mai important motor al creșterii economice, dar mai ales al comunităților umane. În medie, mai mult de o treime din populația africană nu are acces la apă potabilă, mai ales cea din așezările rurale (86%). Până la o sursă de apă, acești oameni trebuie să se deplaseze la distanțe mari față de așezările lor (a).

- ▶ Analizează harta alăturată și numește statele în care doar 20% din populație are acces la apă potabilă. Ce importanță are apa pentru sănătatea umană? De ce lipsa apei contribuie la adâncirea sărăciei?

B. Continent cu resurse naturale bogate și sărăcie

Telefonul mobil și multe din dispozitivele electronice din jurul tău „ascund” câteva micrograme de niobiu și tantal, elemente ale tehnicii moderne extrase din coltan, care se găsește mai ales în R.D. Congo (80% din rezervele mondiale) și Rwanda.

Botswana, R.D. Congo, Angola, Zimbabwe sunt printre producătorii mondiali de diamante, iar Africa de Sud deține cel mai mare zăcământ aurifer din lume.

Condițiile de exploatare a acestor minerale sunt foarte grele (b), producțiile sunt direcționate spre piața mondială, iar populația acestor state trăiește în sărăcie.

Africa deține resurse naturale din abundență și, chiar dacă înregistrează progrese economice, rămâne *continentul cu cele mai sărace țări ale lumii*. Sute de milioane de oameni sunt afectați de foamete și de malnutriție, sunt lipsiți de asistență medicală și de posibilitatea de a se instrui (c).

- ▶ Analizează imaginea alăturată (d) și numește resursele naturale de care dispune continentul african.
- ▶ Discută cu colegii și explicăți de ce lipsa educației școlare contribuie la adâncirea sărăciei unui popor.

C. Conflicte și maladii

În majoritatea statelor africane au loc frecvente conflicte interne și interstatale, soldate cu milioane de victime. Burkina Faso, R.D. Congo, Etiopia, Mozambic, Sudanul de Sud sunt doar câteva dintre „punctele fierbinți” de pe harta Africii. În conflictele din Etiopia și-au pierdut viața în anul 2023 peste 100 000 de oameni. În Burkina Faso, atacurile asupra izvoarelor și instalațiilor de apă s-au înmulțit în ultimii ani și drept urmare, în 2023, aproximativ 800 000 de oameni, dintre care jumătate copii, și-au pierdut accesul la apă potabilă.

Urmările conflictelor sunt amplificate de sărăcie și de insuficienta dezvoltare a sistemului medical. Aceste situații conduc inevitabil la apariția și de extinderea bolilor infecțioase și la o rată ridicată a mortalității, îndeosebi în rândul copiilor.

De exemplu, malaria, o boală care poate fi prevenită și tratată, cauzează anual sute de mii de decese în rândul africanilor.

- ▶ Discută cu colegii și explicăți de ce diversitatea etnică, sărăcia și foametea generează adesea dispute între oameni.

A. Caracteristici naturale

În jumătatea nordică a Africii, se află **Sahara**, care, prin caracteristicile sale naturale, se definește ca cel mai tipic deșert cald:

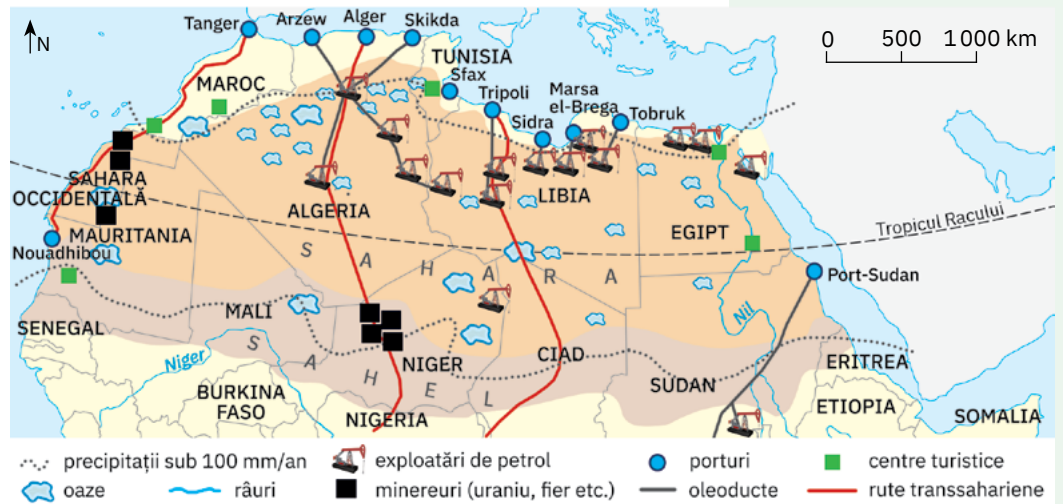
- **relief** cu aspect de *podis*, cu *erguri* și *hamade* (a cărei monotonie este întreruptă de câțiva *munți* insulari, de origine vulcanică; se remarcă Munții Tibesti, cu masivul Koussi/Emi Koussi, 3 415 m, cea mai mare altitudine din Sahara);
 - **climă tropicală aridă**;
 - **lipsit de cursuri permanente** în cea mai mare parte, cu *ueduri* (Dra'a, cel mai mare, peste 1 000 km lungime) și *șoturi* (El Djerid din Tunisia, cel mai mare șot), cu *ape freatice* care ivite la suprafață au dus la apariția *oazelor* (a);
 - **vegetație** extrem de rară, puținele plante având tulpini și frunze mici, cerate și rădăcini foarte lungi; speciile de *animale* sunt puține (dromaderi, scorpionii etc.).
- Discută cu colegii și stabiliți trei termeni/expresii-cheie care descriu Deșertul Sahara.

Oaza Farafra din Egipt

B. Oameni, locuri, activități

Excluzând valea Nilului, în Sahara trăiesc câteva milioane de oameni. Cu o densitate medie de sub 1 loc./km², zone uriașe sunt nepopulate. Dar, oriunde vegetația slabă poate susține pășunatul sau există surse de apă sigure, sunt grupuri împrăștiate de oameni, majoritatea *berberi*. Comunități sedentare există doar în oaze, unde irigațiile permit culturi agricole (mei, orz, grâu, legume, palmierul curmal, rodie etc.).

Sahara este un teritoriu foarte fragmentat din punct de vedere politic și un spațiu al contrastelor. Deține resurse de subsol, dar nu dispune de o rețea dezvoltată de căi de comunicație. Dromaderul, perfect adaptat la condițiile vitrege din deșert, este unicul „mijloc de transport” al triburilor arabo-berbere, pentru care organizarea de caravane a devenit în ultimii ani o ocupație importantă (b). Deși economiile statelor sahariene sunt puțin dezvoltate, există astăzi companii private care oferă turiștilor excursii sub formă de circuite de tip safari.

- Analizează harta de mai sus și precizează resursele naturale existente în spațiul saharian.
- Identifică pe harta statele din Sahara, apoi notează-le pe caiet. Explică de ce este considerată dificilă construirea unei rețele organizate de căi de comunicație în Deșertul Sahara.

C. Sahelul

Cu milioane de ani în urmă, în locul deșertului de astăzi existau o vegetație bogată, râuri și lacuri, regiuni locuite și cultivate. Treptat, acest spațiu a fost acaparat de deșert, procesul de *deșertificare* început acum 10 000 de ani accentuându-se vizibil în ultimele secole. Specialiștii avertizează că în ultimul secol suprafața deșertului s-a mărit cu circa 10%. La sudul Saharei se află **Sahelul** (c), zonă semiaridă, dar foarte populată, care face trecerea de la deșert la savană. Sahelul reprezintă astăzi una dintre cele mai sărace regiuni ale lumii și se confruntă cu probleme grave în ceea ce privește drepturile omului, conflictele armate, dezvoltarea economică.

- Identifică pe harta de mai sus țările ale căror teritorii sunt cuprinse în regiunea cunoscută sub numele de Sahel. Documentează-te împreună cu colegii pe internet și descoperiți ce proiecte împotriva deșertificării se derulează în unele state sahariene.

Caravană cu cămile, în Sahara

Peisaj din Sahel

Studiu de caz: Egipt

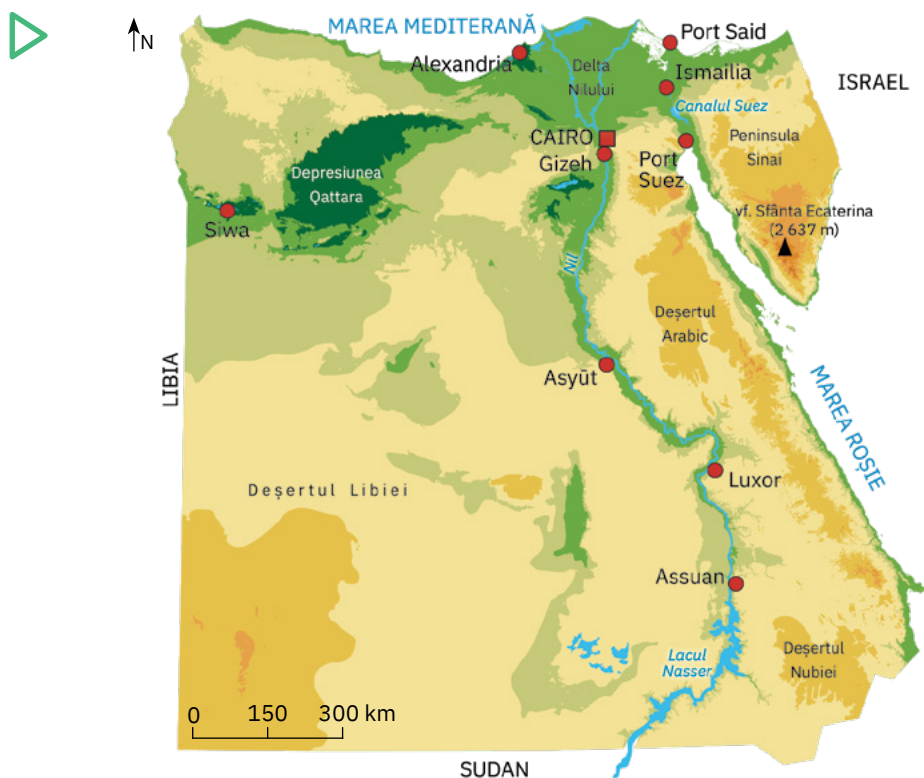
★ **Suprafața:**
1 001 450 km²

👤 **Populația:**
112,87 mil. loc.

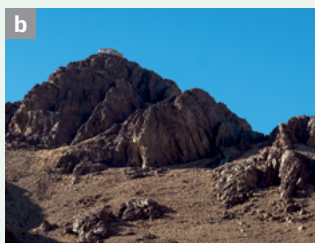
🇪🇬 **Capitala:** Cairo;
22,18 mil. loc.

🇪🇬 **Forma de guvernământ:**
republică prezidențială

🇪🇬 **Moneda:** lira egipteană

Deșertul Nubiei

Muntele Sfânta Ecaterina

Lacul Nasser

Barajul de la Assuan

A. Cadrul natural

- Așezat** în nord-estul Africii de Nord, statul Egipt, care ocupă și peninsula asiatică Sinai, are ieșire atât la Marea Mediterană, cât și la Marea Roșie.
- Relieful** este reprezentat de un vast *platou deșertic* (sector al *Saharei Orientale*) împărțit de Valea Nilului astfel:
 - la vest: *Deșertul Libiei* (cu hamade, erguri și depresiuni care coboară adesea sub nivelul mării – Depresiunea Qattara, –133 m, adăpostind oaze);
 - la est: *Deșertul de Est/Deșertul Arabic* (mai stâncos și accidentat, continuat spre Marea Roșie cu un lanț muntos) și *Deșertul Nubiei* (a), spre granița de sud.
 Cele mai mari *altitudini* din Egipt se întâlnesc în Peninsula Sinai, în Muntele Sfânta Ecaterina/Jebel Katerina (b) (2 637 m).
- Clima** este în cea mai mare parte *tropical-aridă* (deșertică), doar pe fațada litorală nordică fiind *mediteraneană*.
- Elementul de bază al **hidrografiei** este *fluviul Nil* (în limba arabă, Bahr el-Nil), cel mai lung fluviu al Terrei, care străbate Egiptul de la sud spre nord, fără a avea vreun afluent. Chiar dacă ocupă doar 4% din teritoriul egiptean, Valea și Delta Nilului constituie regiunile agricole ale țării, iar apele fluviului sunt utilizate intens pentru irigații, pentru producerea energiei electrice (lacul Nasser – c, din spatele barajului de la Assuan – d) și pentru navigație.
- Vegetația** este în general săracă, alcătuită din specii adaptate la clima uscată a deșerturilor și din specii mediteraneene în nord.

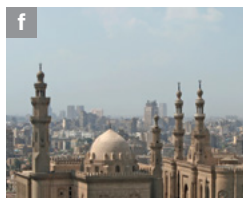
Aplic

- Precizează din ce categorie de lacuri, după modul de formare, face parte lacul Nasser, aflat în proporție de peste 80% pe teritoriul Egiptului.
- Explică de ce unor turiști veniți să viziteze oaza Siwa (din Deșertul Libiei) recepționarul de la hotel le-a recomandat să adopte o îmbrăcăminte ușoară și lejeră din bumbac, o încălțăminte sport în locul sandalelor și să aibă asupra lor o pălărie și neapărat o sticlă de apă.

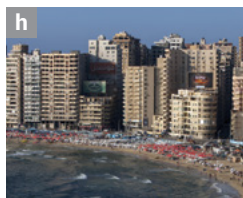
B. Populația. Marile orașe. Economia

6. Egiptul este, în prezent, a treia țară africană ca **populație** (112,87 mil. loc.), creșterea demografică din ultimul secol continuându-se, în opinia specialiștilor, și în următoarele decenii. Un procent redus din suprafața țării este locuit (aproape 14%), însă în creștere continuă datorită acțiunilor de recuperare a terenurilor și de construire a unor așezări în deșert. Aproximativ 90% din populație este concentrată în Valea și Delta Nilului, *densitatea* depășind aici 1 500 loc./km², cu mult peste media națională (de 113,2 loc./km²). Populația trăiește îndeosebi în așezări rurale (doar 44% *populație urbană*) și este foarte omogenă din punct de vedere *etnic* (majoritari sunt egiptenii – peste 99%, la care se adaugă berberi și beduini – în Peninsula Sinai – **e**), *lingvistic* (predomină limba arabă), *confesional* (majoritatea egiptenilor sunt de confesiune musulmană, existând și o minoritate creștină – coptii) și *cultural*.

7. Egiptul are **orașe** puține, majoritatea sub 300 000 de locuitori. Dar acest stat se remarcă la nivelul Africii prin cele două mari orașe, **Cairo** (**f** și **g**) și **Alexandria** (**h**) (singurele cu peste un milion de locuitori), la care se adaugă **Giza/Gizeh** (El Giza/El Gizeh/Al-Jizah – **i**), **Port Said**, **Ismailia** și **Suez** din lungul Canalului Suez (**j**).

Cairo (Al-Qāhirah) este capitala statului și cea mai mare metropolă a Africii. Întins pe malul drept al Nilului, înainte ca acesta să formeze marea deltă, orașul antic (**f**) s-a extins treptat spre vest, noile clădiri din perioada medievală și modernă (**g**) contrastând puternic cu vechile moschei și palate. Supranumit și „orașul celor 1000 de minarete”, cel mai important centru economic, financiar, comercial și cultural-științific al Egiptului găzduiește una dintre cele mai vechi universități din lume (Al-Azhar).

Alexandria (Al Iskandariyah), cel mai cunoscut port egiptean, este important centru industrial, comercial și turistic (aici s-a aflat faimosul Far, una dintre cele șapte minuni ale lumii antice, și renumita Bibliotecă, ce a găzduit cea mai mare colecție de cărți din Antichitate).

Giza/Gizeh (El Giza/El Gizeh/Al-Jizah), în care se află Marile Piramide (singurele dintre cele șapte minuni ale lumii antice păstrate până astăzi) și Sfinxul, statuia gigantică cu înfățișare de leu și cap de om.

Beduini din Peninsula Sinai

Canalul Suez, situat între orașele **Port Said** la Marea Mediterană și **Port Suez**, la Marea Roșie, este cel mai lung canal maritim (161 km) și cu cel mai mare trafic de mărfuri de pe Glob.

8. Chiar dacă dispune de variate *resurse de subsol* (gaze naturale, petrol, sare etc.) și se numără printre țările africane mai dezvoltate, Egiptul se confruntă de peste un deceniu cu o serie de mișcări sociale, schimbări politice și amenințări de securitate (atentate teroriste), care i-au afectat **economia**, nivelul de trai al populației continuând să fie scăzut.

Industria se remarcă prin produsele metalurgice, textile (îmbrăcăminte și confecții), farmaceutice, chimice, autovehicule, electrocasnice; este un mare producător regional de ciment.

Agricultura se practică numai în condiții de irigare, principalele culturi valorificate la export fiind bumbacul, legumele, fructele (curmale și citrice), orezul; cerealele cultivate sunt insuficiente necesarului intern.

Rețeaua de căi de comunicație este concentrată îndeosebi în Valea Nilului, un rol deosebit avându-l și Canalul Suez. Disponând de un ridicat potențial, **turismul** este foarte dezvoltat.

Aplic

1. Localizează pe harta de la pagina alăturată (pag. 66) marile orașe din Egipt.
2. Discută cu colegii și, cu ajutorul profesorului/profesoarei de geografie, explicați de ce Herodot (supranumit „părintele istoriei”) spunea că Egiptul este „un dar al Nilului”.

Studiu de caz: Republica Democratică Congo

★	Suprafața: 2 344 858 km ²
👤	Populația: 102,55 mil. loc.
📍	Capitala: Kinshasa; 16,31 mil. loc.
🏛️	Forma de guvernământ: republică prezidențială
🌐	Moneda: francul congolez

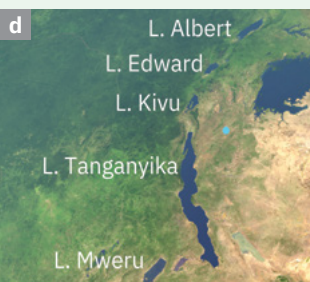
Munții Ruwenzori (Vf. Margherita, 5 109 m altitudinea maximă din R.D. Congo)

Vulcanul activ Nyiragongo

Fluviul Congo
- al doilea ca lungime din Africa;
- deține un imens bazin hidrografic (locul 2 pe Glob, după Amazon)
- remarcabil debit (locul 1 în Africa și 2 pe Glob, după Amazon)
- uriaș potențial hidroenergetic (mai ales în regiunea cataractelor Inga, de pe cursul inferior)

Lacurile din R.D. Congo

A. Cadrul natural

1. **Situată** în Africa Centrală, de-o parte și de alta a Ecuatorului și cu o foarte mică deschidere (37 km) la Oceanul Atlantic, Republica Democratică Congo (cunoscută până în anul 1997 sub numele de Republica Zair) este a doua țară africană ca întindere (după Algeria).

2. **Relieful** este format dintr-o imensă *depresiune* mărginită de *podişuri* (Shaba, Kasai etc.), *munți* la est (Ruwenzori/ Munții Lunii – a, Virunga – vulcanici, dintre care unii activi: Nyiragongo – b, Nyamuragira ș.a.) și o mică *câmpie litorală*, la vest.

3. Dată fiind poziția geografică, suprafața extinsă și prezența reliefului montan, **clima** R.D. Congo este *ecuatorială* în partea centrală, *subecuatorială* în podișurile sudice și suportă o evidentă *etajare* în arealul estic montan (de la climă ecuatorială la poalele munților la cea rece, cu zăpezi permanente, la peste 5 000 m).

4. Elementele **hidrografice** importante sunt *fluviul Congo* (c), cu afluentul său principal Kasai și *lacurile* din est (d).

5. **Învelișul biogeografic** este format îndeosebi de *pădurea ecuatorială* (ocupă două treimi din suprafața țării și reprezintă 60% din pădurile ecuatoriale ale Terrei) cu o bogată și variată *faună*, numeroase specii fiind ocrotite în marile parcuri naționale (Ituri – e, Salonga – f, Virunga – g), *savane* și *păduri-galerii* (în podișurile sudice).

Okapi („girafa pădurii”) din pădurea tropicală Ituri din nord-estul R.D. Congo

Bonobo, specia de maimuțe care trăiește în sălbăcie doar în pădurile din R.D. Congo

Gorila de munte (exemplarele adulte pot ajunge la peste 1,85 m înălțime și la peste 200 kg)

Aplic

1. Localizează pe harta Republicii Democrate Congo de mai sus principalele unități de relief, ape curgătoare și lacuri.
2. Explică faptul că debitul fluviului Congo este de aproximativ 15 ori mai mare decât al Nilului, deși, ca lungime, cursul său este cu aproximativ 2 000 km mai scurt decât cursul fluviului Nil.

B. Populația. Marile orașe. Economia

6. **Populația** foarte numeroasă a Republicii Democratice Congo (locul 4 în Africa și locul 15 pe Glob după numărul de locuitori) se remarcă prin câteva aspecte specifice:

- creșterea spectaculoasă din ultimele decenii va continua și în viitor (se estimează că în 2050 va depăși 200 de milioane de locuitori);
- ponderea foarte mare a populației tinere în comparație cu persoanele adulte care constituie forța de muncă a țării;
- densitatea medie a populației este de 45 loc./km², dar depășește 200 loc./km² în partea central-vestică a țării, în arealul Kinshasa-Boma, de pe cursul inferior al fluviului Congo;
- populația rurală este predominantă (54% din totalul locuitorilor);
- populația este majoritar *negroidă*, dar R.D. Congo se numără printre țările africane cu cea mai mare *diversitate culturală*, ca urmare a pluralismului etnic, lingvistic și religios:

Diversitate etnică

Peste 250 de grupuri etnice, dintre care se remarcă bantu, suda-nezii, pigmeii, niloticii, hamiții; fiecare grup etnic cuprinde grupuri/popoare diferite (foto h, i, j).

Diversitate lingvistică

Se vorbesc peste 200 de limbi, mai răspândite fiind bantu (swahili, lingala, kongo etc.); limba oficială este franceza, folosită doar în școli, administrație și comunicații internaționale.

Diversitate religioasă

- creștini (circa 95%, catolicii și protestanții fiind majoritari);
- musulmani (aproximativ 2%);
- alte religii și o varietate de credințe tradiționale (3%).

7. Chiar dacă majoritatea populației trăiește în mediul rural, această țară găzduiește șase **orașe** cu peste un milion de locuitori, dintre care cel mai mare este *Kinshasa*, orașul-capitală și cel mai important centru economic, financiar și cultural al țării.

8. Chiar dacă dispune de foarte multe resurse naturale, R.D. Congo este una dintre cele mai sărace țări ale lumii. **Economia** este foarte slab dezvoltată, permanentele conflicte interne la care s-au adăugat și problemele recente generate de pandemia de COVID-19 fiind factorii principali care contribuie la menținerea subdezvoltării. Cu toate intervențiile și misiunile umanitare internaționale, majoritatea populației trăiește în cele mai grave condiții de sărăcie și de insecuritate alimentară (**k**) (pentru aproximativ o treime din populație, mijloacele de trai sunt la limita și sub limita existenței, foametea severă amenințându-le permanent viața).

Resurse naturale:

- cobalt, cupru, coltan, diamante, aur
- imens *fond forestier*
- ridicat potențial hidroenergetic (fluviul Congo are cel mai mare potențial hidroenergetic amenajabil de pe Glob)

În sectorul *industrial* predomină mineritul. Producția de energie electrică este insuficientă (doar 17% dintre congolezi au acces la electricitate).

Sectorul *serviciilor* este puțin dezvoltat (lipsește infrastructura de bază, inclusiv liniile de telefonie fixă), *agricultura* (alături de minerit) distingându-se ca principalul domeniu economic. Se cultivă, cu echipamente și dotări rudimentare, plante pentru consumul intern (manioc, porumb ș.a.) și export (arbori-de-cacao, de cafea, bananieri etc.).

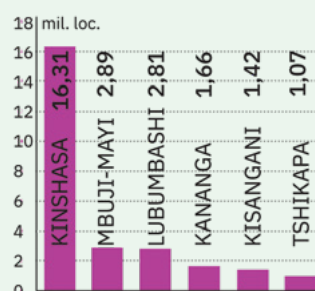
Popoare din grupul bantu:
h – lunda; i – kongo;
j – kasai

Locuință pe malul lacului Kivu

Aplic

1. Explică faptul că, deși este foarte populată, Republica Democratică Congo prezintă o densitate medie a populației relativ redusă.
2. Identifică în graficul din dreapta principalele orașe din R.D. Congo și apoi localizează-le pe harta de la pagina alăturată (pag. 68).
3. Accesul copiilor la educație este dificil din cauza conflictelor, a școlilor care lipsesc în multe așezări rurale sau sunt lipsite de electricitate, apă, manuale ori materiale didactice. Discută cu colegii și explicați de ce educația este esențială pentru dezvoltarea oricărei țări.

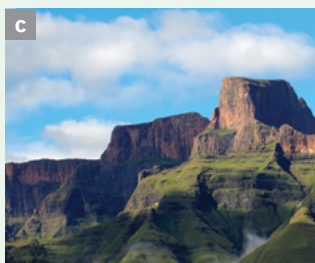
Studiu de caz: Africa de Sud

Capul Acelor/Capul Agulhas

Peisaj din vestul Podișului Karoo, regiune cu climă tropical-aridă

Munții Scorpiei (Vf. Mafadi 3 475 m, altitudinea maximă din Africa de Sud)

Orange, cel mai mare fluviu al Africii de Sud (2 100 km)

★ **Suprafața:**
1 219 090 km²

👤 **Populația:**
62,02 mil. loc.

📍 **Capitale:** Cape Town, Pretoria, Bloemfontein;
populațiile capitalelor:
4,7 mil. loc.;
2,8 mil. loc.; 0,7 mil. loc.

🏛️ **Forma de guvernământ:**
republică prezidențială

🌐 **Moneda:** rand

A. Cadrul natural

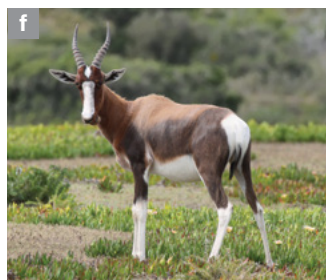
1. După cum indică chiar numele, Africa de Sud este **situată** în sudul continentului. Este statul ce găzduiește punctul extrem sudic al Africii (a) și singurul stat cu deschidere la ambele oceane care mărginesc această întinsă masă continentală. Totodată, face parte din grupul statelor cu **formă perforată** (teritoriul său „înfășoară” teritoriul statului Lesotho).

2. Două treimi din suprafața acestui stat are un **relief de podiș înalt** (de exemplu Podișul Karoo – b), care este separat de fâșia **câmpiilor** litorale prin **munți** (Munții Capului și Munții Scorpiei numiți și Drakensberg/Muntele Dragonului – c) și se continuă spre nord cu o **depresiune deșertică** (Deșertul Kalahari).

3. **Clima tropicală** prezintă mari variații de umiditate, determinate de relief (dispunere, altitudine) și de influențele oceanice. Precipitațiile aduse de vânturile formate deasupra Oceanului Indian scad cantitativ spre vest. Ariditatea de pe coasta occidentală este accentuată de influența curentului rece al Benguelei. Partea de sud-vest (Regiunea Capului) are un climat **mediteranean**.

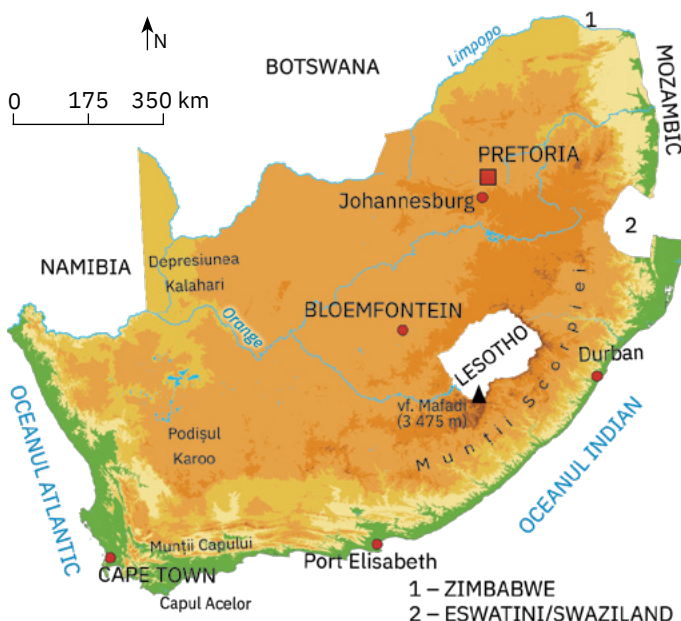
Peisajul savanei sud-africane în perioada iernii

Bontebok (o specie de antilopă)

Zebra de munte

4. **Rețeaua hidrografică** este săracă, principalele cursuri de apă fiind **Orange** (d), utilizat pentru irigații și hidroenergie, și **Limpopo** („Fluviul Elefanților”).

5. **Învelișul biogeografic** este variat: **savane** cu ierburi înalte – e (veld), tufișuri și ierburi rare **semideșertice și deșertice**, **păduri și formațiuni mediteraneene**, o **faună** bogată, multe specii fiind ocrotite în cadrul numeroaselor rezervații și parcuri naționale (f, g).

Aplic

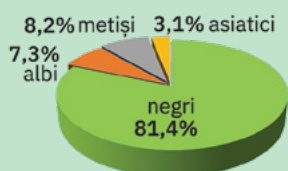
1. Uită-te la ceas. Ce oră indică? Explică faptul că în Africa de Sud este exact aceeași oră, chiar dacă este situată față de România la o distanță de peste 13 000 km.
2. Localizează pe harta de mai sus principalele unități de relief și fluvii din Africa de Sud.
3. Explică de ce savanele din platourile interioare ale Africii de Sud suportă uscăciunea climatei în intervalul aprilie – septembrie, iar în savanele situate la nord de Ecuator perioada secetoasă este specifică intervalului octombrie – martie.

Studiu de caz: Africa de Sud

6. Cu un bilanț natural ridicat și bilanț migratoriu pozitiv, Africa de Sud are în prezent o **populație** foarte numeroasă (al șaselea cel mai populat stat african), aflată într-o continuă creștere, și concentrată îndeosebi în jumătatea estică a țării și de-a lungul coastei de sud și de sud-est (*densitatea medie a populației* fiind de 51,8 loc./km²). Africa de Sud se numără printre statele africane cu o pondere mai mare a *populației urbane* (68%) și cu o deosebită *diversitate umană* (un amestec complex de rase, etnii și identități culturale).

Diversitate etnică:

Pe lângă *negri* (boșimani, hotentoți, bantu ș.a) există *albi* (descendenți ai coloniștilor europeni), *asiatici* și *mețiși* (proveniți din amestecul dintre rase).

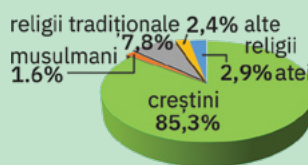

Diversitate lingvistică:

Numeroasele limbi vorbite sunt o reflectare a pluralismului etnic, dar și a diferitelor grupuri de imigranți (țara africană cu cel mai mare număr de imigranți, circa 5% din populație). În 2023, limbajul semnelor a fost recunoscut ca mijloc oficial de comunicare, Africa de Sud devenind astfel statul cu **12 limbi oficiale** (tabelul de pe coloana din dreapta).

Diversitate confesională:

Predominante sunt religiile creștine (mai ales protestantismul și catolicismul), la care se adaugă islamismul, hinduismul, iudaismul, religiile tradițional-etnice indigene etc.

7. Africa de Sud are cinci mari *arii metropolitane*, dezvoltate în jurul **orașelor**: *Johannesburg* (4,8 mil. loc. – **h**), *Cape Town* (4,7 mil. loc.), *Durban* (4,2 mil. loc.), *Pretoria* (2,8 mil. loc.), și *Port Elizabeth* (1,1 mil. loc.).

Este singurul stat african (și din lume) cu trei orașe-capitală (**i**, **j** și **k**).

Johannesburg, primul centru economic și financiar al țării

Pretoria, capitala administrativă

Bloemfontein, capitala juridică

Cape Town, capitala legislativă

8. Africa de Sud este țara africană cu cea mai dezvoltată și diversificată **economie**. Deținând numeroase *resurse naturale* (40% din resursele cunoscute ale planetei), este lider mondial în minerit și unul din principalii producători mondiali de aur, diamante, uraniu, cărbuni superiori, minereu de fier și metale rare (platină).

În ultimii ani, *industria* a fost dotată cu tehnologii de ultimă generație, ramurile industriale cheie fiind industria minieră, constructoare de autovehicule, electronică, chimică, alimentară, industria tehnologiilor informatice și de comunicații. În *agricultură* sunt specifice culturile de viță-de-vie, citrice, trestie-de-zahăr, alături de creșterea animalelor (îndeosebi ovine, caprine și bovine). Sectorul *serviciilor* reprezintă motorul economiei sud-africane, pe lângă transporturi (cea mai extinsă rețea rutieră și feroviară de pe continentul african) remarcându-se turismul (Africa de Sud fiind prima destinație turistică dintre țările continentului african).

Aplic

1. Argumentează afirmația: *Africa de Sud este o țară multiculturală*.
2. Localizează pe harta de la pagina alăturată (pag. 70) principalele orașe din Africa de Sud, inclusiv cele cu statut de capitală.
3. Discută cu colegii și stabiliți trei cuvinte/expresii-cheie care descriu economia Africii de Sud.

Limbile oficiale în Africa de Sud

1	isiZulu
2	isiXhosa
3	Afrikaans
4	Sepedi
5	Setswana
6	Sesotho
7	Xitsonga
8	siSwati
9	Tshivenda
10	isiNdebele
11	engleza
12	limba semnelor

Știi că?

- În timpul colonizării, dar mai ales între anii 1948 și 1990, populația de culoare (negrii majoritari) din Africa de Sud a fost victima unei politici de *segregare rasială/ apartheid* (politică de separare a raselor și de discriminare a negrilor, care erau lipsiți de multe drepturi, inclusiv cel de a circula liber).
- Deși engleza este limba principală a afacerilor din lume, doar 8,7% din populația Africii de Sud o folosește ca formă principală de comunicare.

Recapitulare și autoevaluare

Grilă de autoevaluare

Subiectul I + Subiectul II
+ Subiectul III + Subiectul
IV + Subiectul V = 90 de
puncte (90 p).

Din oficiu: 10 puncte (10 p).

Subiectul I	8 x 4 p = 32 p
Subiectul II	5 x 4 p = 20 p
Subiectul III	4 x 4 p = 16 p
Subiectul IV	4 x 4 p = 16 p
Subiectul V	2 x 3 p = 6 p

Total: 32 p + 20 p + 16 p +
16 p + 6 p + 10 p din oficiu
= 100 de puncte

Harta de alăturată se referă la **subiectele III și IV**. Pe hartă sunt marcate cu litere șase state din Africa.

I. Scrie pe caiet litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos, după modelul: 1 – a. Indicație: este corectă o singură variantă de răspuns.

- Majoritatea statelor africane și-au obținut independența în secolul:
 - XVIII;
 - XIX;
 - XX;
 - XXI.
- Capitala R.D. Congo este orașul numit:
 - Antananarivo;
 - Cairo;
 - Kinshasa;
 - Luanda.
- Dacă îți dorești să-l vizitezi, vei auzi oamenii din jur vorbind despre rege în statul african:
 - Algeria;
 - Egipt;
 - Maroc;
 - Mozambic.
- Reprezintă un aspect demografic specific Africii:
 - migrarea populației spre regiunile din interiorul continentului;
 - ponderea ridicată a populației vârstnice;
 - repartiția uniformă a populației;
 - predominarea populației rurale.
- Una dintre marile probleme actuale cu care se confruntă populația Africii constă în:
 - exploatarea de petrol din Deșertul Sahara;
 - resursele de apă potabilă insuficiente;
 - suprafețele imense ocupate de păduri;
 - valorile negative ale bilanțului natural.
- Populația berbero-arabă este predominantă în regiunea numită:
 - Africa Centrală;
 - Africa de Est;
 - Africa de Nord;
 - Africa de Sud.
- Este supranumită și „orașul celor 1 000 de minarete” capitala statului:
 - Africa de Sud;
 - Egipt;
 - Sudan;
 - Tanzania.
- După religia practică, majoritatea africanilor din statele situate la sud de Sahara sunt:
 - animiști;
 - budiști;
 - creștini;
 - musulmani.

II. Scrie pe caiet informația care completează fiecare dintre afirmațiile următoare:

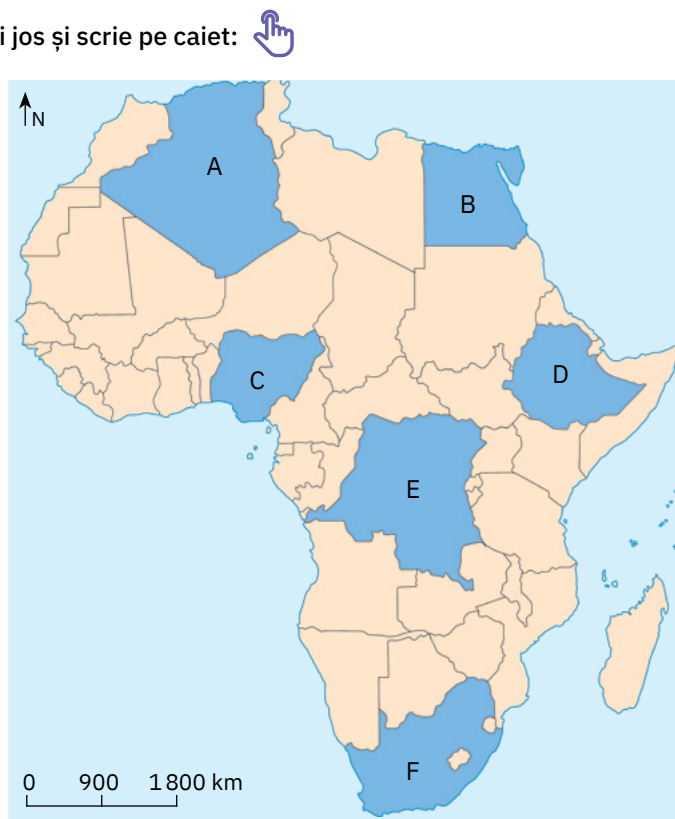
- La sud de Sahara, populația Africii este reprezentată predominant de
- Grupul etnic reprezentat de pigmei este specific pădurilor din regiunea Africa
- Alexandria este al doilea mare oraș din statul numit
- Statul Somalia este situat în regiunea Africa
- Tuaregii reprezintă un popor nomad din

III. Analizează harta de mai jos și scrie pe caiet:

- numele statelor marcate cu literele **A** și **D**;
- numele orașelor-capitală din statele marcate cu literele **B** și **C**.

IV. Analizează harta alăturată și scrie litera cu care este marcat pe hartă:

- statul al cărui oraș Addis Ababa se numără printre capitalele lumii aflate la altitudini foarte mari (peste 2 000 m);
- statul care deține trei orașe-capitală;
- statul despre care Herodot, părintele istoriei, considera că reprezintă „un dar al Nilului”;
- statul care deține rezerve foarte mari de aur, diamante și platină.

V. Scrie pe caiet numele:

- celui mai populat stat african;
- celui mai nou stat african, care și-a proclamat independența în anul 2011.

I. Scrie pe foaia de test litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare afirmație de mai jos, după modelul: 1 – a. Indicație: este corectă o singură variantă de răspuns.

- Africa se remarcă printr-un spectaculos relief:
 - carstic;
 - glaciar;
 - litoral;
 - tectonic.
- După modul de formare, Madagascar face parte din categoria insulelor:
 - coraligene;
 - continentale;
 - tropicale;
 - vulcanice.
- Singurii munți de pe teritoriul Africii formați prin încrețirea și înălțarea scoarței sunt:
 - Ahaggar și Atlas;
 - Atlas și Capului;
 - Capului și Kenya;
 - Kenya și Kilimanjaro.
- Platourile stâncoase acoperite cu pietre, specifice peisajului saharian, poartă numele de:
 - erguri;
 - hamade;
 - șoturi;
 - ueduri.
- Formează la vărsare o impresionantă deltă, fluviul numit:
 - Congo;
 - Limpopo;
 - Niger;
 - Senegal.
- Importante rezerve de petrol se află pe teritoriul statului numit:
 - Etiopia;
 - Egipt;
 - R.D. Congo;
 - Zambia.
- Hotentoții și boșimanii sunt răspândiți îndeosebi în:
 - Africa Centrală;
 - Deșertul Sahara;
 - sudul Africii;
 - zona Golfului Guineei.
- Este enclavă, fiind situat pe teritoriul Africii de Sud, statul numit:
 - Angola;
 - Lesotho;
 - Namibia;
 - Zimbabwe.

II. Scrie pe foaia de test asocierile corecte dintre statele Africii precizate în coloana A și regiunile în care acestea sunt situate, menționate în coloana B, după modelul: 6 – E.

Indicație: unul dintre elementele coloanei A nu are corespondent în coloana B.

A	B
1. Camerun	A. Africa Centrală
2. Libia	B. Africa de Nord
3. Malawi	C. Africa de Sud
4. Mali	D. Africa de Vest
5. Sudan	

III. Scrie pe foaia de test informația care completează fiecare dintre afirmațiile următoare:

- Face parte din categoria podișurilor înalte (3 000 – 3 500 m) unitatea de relief marcată pe hartă cu litera
- Caracterul arid al climei a contribuit la formarea unității de relief marcate pe hartă cu litera
- Poartă același nume cu țara pe teritoriul căreia se află cea mai mare parte din suprafața sa lacul marcat pe hartă cu cifra
- Vulcanul Camerun este situat în unitatea de relief marcată pe hartă cu litera

IV. Scrie pe foaia de test:

- două tipuri de climă specifice regiunilor traversate de la izvoare până la vărsare de fluviul marcat cu cifra ①;
- numele fluviului marcat pe hartă cu cifra ③, precum și o cauză care împiedică navigația pe întreg cursul său;
- numele lacului marcat pe hartă cu cifra ④.

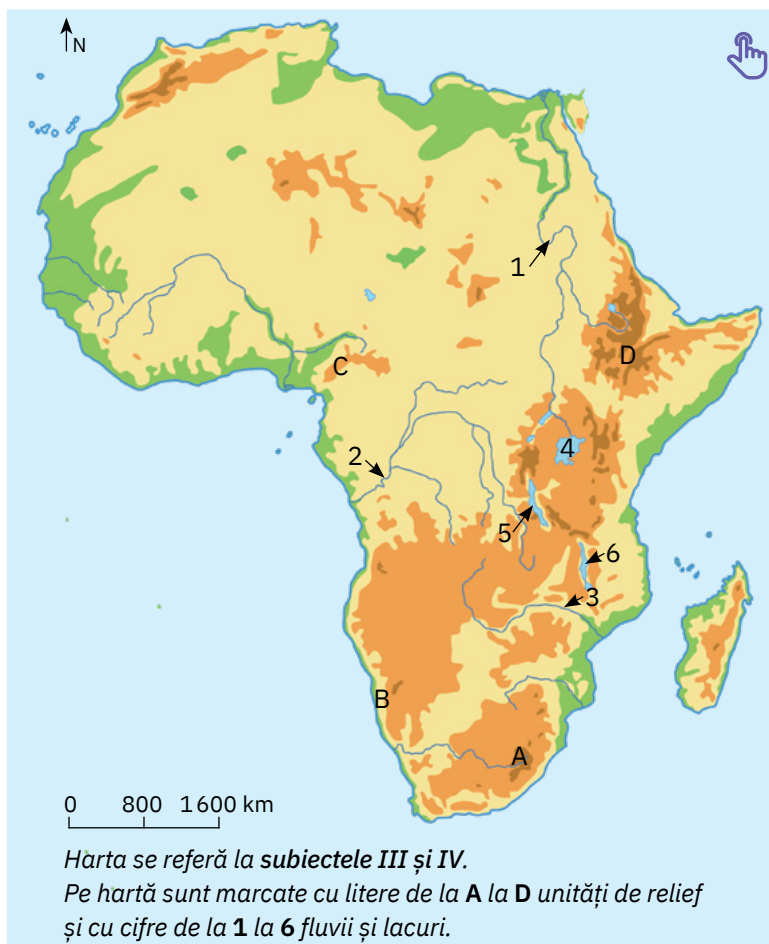
V. Scrie două argumente care să susțină unicitatea Africii în raport cu celelalte continente.

**Grilă de evaluare/
autoevaluare**

Subiectul I + Subiectul II
+ Subiectul III + Subiectul
IV + Subiectul V = 90 de
puncte (90 p).
Din oficiu: 10 puncte (10 p).

Subiectul I	8 x 4 p = 32 p
Subiectul II	4 x 3 p = 12 p
Subiectul III	4 x 4 p = 16 p
Subiectul IV	5 x 4 p = 20 p
Subiectul V	2 x 5 p = 10 p

Total: 32 p + 12 p + 16 p
+ 20 p + 10 p + 10 p din
oficiu = 100 de puncte

U3

America de Nord și America de Sud. Caracterizare geografică

Lecția 1	76	Poziția geografică
Lecția 2	78	Relieful – caracteristici generale. Sistemul muntos cordiliero-andin
Lecția 3	82	Hidrografia – caracteristici generale. Fluvii și lacuri
Lecția 4	86	Diferențieri climatice și biogeografice
Recapitulare și autoevaluare	89	
Lecția 5	90	Harta politică și contraste teritoriale între state
Lecția 6	92	Elemente de diversitate umană
Lecția 7	94	Forme de aglomerare urbană
Lecția 8	96	Diferențieri economice regionale
Studii de caz	98	Particularități geografice ale unor state (la alegere)
Recapitulare și autoevaluare	102	
Test secvențial	103	

Cadrul natural al celor două Americi abundă de superlative: sistemul cordiliero-andin este cel mai lung sistem montan de pe Glob (peste 20 000 km; Aconcagua (6 962 m) este considerat cel mai înalt vârf din emisfera sudică; Marele Canion săpat de fluviul Colorado (Grand Canyon) este unul dintre cele mai lungi din lume; Angel (cu o cădere de aproximativ 1 000 de metri) este cea mai înaltă cascadă de pe Glob, iar Amazonul este fluviul cu cel mai mare bazin hidrografic și cu cel mai mare debit de pe Terra.

Poziția geografică

Știi că?

Denumirea dată celor două continente americane vine de la numele faimosului navigator italian Amerigo Vespucci, care, în anul 1499, explorează gurile Amazonului, devenind astfel primul european ajuns în America de Sud.

Explorez

1. Denumirea de **America** este atribuită întinsului uscat din emisfera vestică, ce ocupă, împreună cu insulele mărginașe, peste 28% din suprafața uscatului terestru.

Deși în aparență pare un spațiu geografic unitar, blocul american cuprinde în fapt două mase continentale: **America de Nord** (24,2 mil. km², al treilea continent ca suprafață) și **America de Sud** (17,8 mil. km², locul 4), legate prin America Centrală.

Continental America de Nord

Continental America de Sud

America de Nord și America de Sud – poziția geografică, limite, țarmuri

- ▶ Analizează reprezentările de mai sus și harta alăturată și identifică principalele paralele care traversează fiecare continent. Discută cu colegii și stabiliți **poziția geografică** a fiecărui uscat continental american.
 - ▶ Precizați două consecințe geografice care decurg din această așezare geografică.
2. Întregul uscat american se desfășoară în lungul meridianelor, de la Oceanul Arctic până în vecinătatea Antarcticii.
- ▶ Identifică în tabele de mai jos **punctele extreme** ale fiecărui continent american și apoi localizează aceste puncte pe harta alăturată și pe *Harta fizică a Americii* din atlasul geografic.

America de Nord	
Punctul extrem	Coordonate
N: Capul Zenith	72° 00' lat. N
S: Istmul Tehuantepec	15° 59' lat. N
V: Capul Prince of Wales	168° 5' long. V
E: Capul Saint Charles	55° 37' long. V

America de Sud	
Punctul extrem	Coordonate
N: Capul Gallinas	12° 27' lat. N
S: Capul Froward	53° 53' lat. S
V: Capul Pariñas	81° 19' long. V
E: Capul Branco/Ponta do Seixas	34° 47' long. V

Analiză critică

1. Puntea de legătură dintre continentele americane poartă numele de *America Centrală*. Acest spațiu geografic este format dintr-o fâșie îngustă de uscat (istm), desfășurată pe o lungime de peste 2500 km de la Istmul Tehuantepec până la Istmul Panama, și din numeroase insule (situate în așa-numita Mediterană Americană, care cuprinde Golful Mexic și Marea Caraibilor).

► Analizează cu atenție harta alăturată, apoi citește textul de mai jos. Completează spațiile punctate cu informațiile corespunzătoare.

Insulele Americii Centrale sunt grupate în două arhipelaguri: ... Mari (insule predominant continentale ca origine, dintre care mai mari sunt Insula ... și Insula ...) și Antilele ... (unde apar și insule vulcanice, de exemplu Guadelupa și Martinica).

2. Analizează împreună cu colegii *Harta politică a Americii* din atlasul geografic și explicați de ce limitele fizico-geografice ale Americii Centrale istmice nu coincid cu limitele politice.

3. Chiar dacă între cele două continente există o asemănare de *formă* (au un aspect triunghiular, fiind mai largi în partea nordică și mai înguste în cea sudică), **țărmurile** lor au caracteristici diferite. Configurația diferită a țărmurilor de la un ocean la altul și variația lor genetică sunt consecințele acțiunilor complexe atât ale factorilor naturali interni și externi, cât și antropici. America de Nord are țărmurile adânc crestate, cu multe golfuri, peninsule, capuri și numeroase insule (unele grupate în arhipelaguri). În America de Sud, linia țărmurilor este mai puțin crestată.

► Analizează harta de la pagina alăturată (pag. 76) și identifică principalele articulații ale țărmurilor Americii de Nord și Americii de Sud.

► Discută cu colegii și explicați de ce insula Groenlanda, cunoscută ca un teritoriu dependent de statul european Danemarca, aparține din punct de vedere fizico-geografic de America de Nord.

America Centrală

Știi că?

Groenlanda este cea mai mare insulă de pe Glob (aproape 2,2 mil. km²). Este despărțită de America de Nord prin Strâmtoarea Davis și Golful Baffin. În ciuda uriașei întinderi, are o populație redusă (cam cât un oraș românesc precum Călărași, Deva sau Vaslui).

În această mare insulă se află cea mai întinsă zonă ocrotită de pe Glob, Parcul Național Groenlanda (cu o suprafață de aproape un milion de kilometri pătrați, de patru ori mai mare decât România). Sunt ocrotite întreaga masă de gheață și interesanta faună arctică (ursul alb, boul moscat, morsa, lemingul, vulpea polară și numeroase specii de păsări). Între cercetătorii Groenlandei s-a remarcat și compatriotul nostru Constantin Dumbravă, care a organizat o expediție în anii 1927 – 1928.

Rețin

- Situat longitudinal în totalitate în emisfera vestică, dar extins latitudinal în ambele emisfere, uscatul american este constituit din două continente cunoscute sub numele de America de Nord și America de Sud.
- La vest și la est, continentele sunt mărginite de oceanele Pacific și respectiv Atlantic, ale căror ape se întâlnesc în larga strâmtoare Drake (1140 km), care separă America de Sud de Antarctica; la rândul său, America de Nord se separă de Asia prin strâmtoarea Bering și este mărginită la nord de Oceanul Arctic.

Aplic

1. Calculează pe câte grade de latitudine și pe câte grade de longitudine se desfășoară fiecare continent american.
2. Numește punctele extreme între care se extinde întregul bloc continental american.
3. Precizează numele articulațiilor țărmurilor marcate pe reprezentarea alăturată cu cifrele 1 și 2.
4. Pe reprezentarea alăturată sunt marcate cu literele **A** și **B** două localități. Cu ce literă este marcată localitatea situată la cea mai mare distanță de Peninsula Alaska?

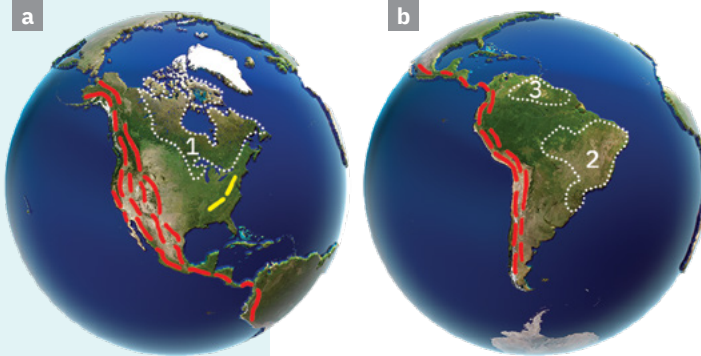
Relieful – caracteristici generale.

Sistemul muntos cordiliero-andin

A. Caracteristicile generale ale reliefului

Explorez

- munți vechi
— munți tineri 1. scutul canadian 2. scutul brazilian 3. scutul guyana

Elemente de specificitate a reliefului american

1. La fel ca celelalte uscatari continentale, blocul american este format din fragmente aparținând continentelor Laurasia și Gondwana. În jurul acestor străvechi nuclee de uscat (*scuturi*), cărora le corespund astăzi mari unități de câmpie sau de podiș, s-au adăugat treptat noi uscatari, ca urmare a mișcărilor de cutare și înălțare, dar și a numeroaselor procese vulcanice și de sedimentare.

► Identifică, împreună cu colega/colegul de bancă, cele mai vechi nuclee continentale (*scuturi*) ale Americii de Nord și ale Americii de Sud, ilustrate în imaginile **a** și **b**.

► Analizați poziția acestora și numiți fragmentul/fragmentele continentale care au făcut parte din Lau-

rasia și respectiv fragmentul/fragmentele care au aparținut Gondwanei.

► Discută cu colega/colegul de bancă și stabiliți ce elemente geografice (sugestiv ilustrate în imaginile **a** și **b**) au apărut în urma mișcărilor de cutare și de înălțare și dau personalitate reliefului american de astăzi.

2. Uscatul american se suprapune peste *plăcile tectonice Nord-Americană și Sud-Americană*. Pe partea lor vestică, aceste două plăci (formate din scoarță continentală) intră în contacte convergente (de tip subducție) cu alte plăci (toate din scoarță predominant oceanică). Ca urmare a uriașelor presiuni tectonice, la marginea plăcilor americane au luat naștere lanțuri muntoase și arcuri insulare (Aleutine). Totodată, această parte vestică se caracterizează prin *vulcanism și cutremure*.

► Analizează, cu atenție, harta alăturată și numește plăcile tectonice cu care plăcile continentale americane au contacte.

► Localizează pe hartă vulcanii prezentați în imaginile alăturate (**c** și **d**). Identifică și alți vulcani din America de Nord și din America de Sud.

► Discută cu colegii și explicați lipsa vulcanilor în partea estică a continentelor americane.

Plăcile tectonice și distribuția vulcanilor și a cutremurelor

Vulcanul Popocatepetl din Mexic (5426 m)

Vulcanul Pelée din Insula Martinica (Antilele Mici)

3. Complexitatea și varietatea reliefului din continentele americane este atât rezultatul modurilor și etapelor diferite de formare, cât și al acțiunii ghețarilor. Puternica răcire globală a climei de acum aproximativ două milioane de ani a avut ca efect acoperirea uscaturilor americane cu *ghețari de calotă* și *ghețari montani*.

► Observă pe harta alăturată extinderea calotei glaciare în momentele de maximă dezvoltare. Citește și completează afirmația de mai jos cu informația corespunzătoare.

Calota glaciară din America de Nord a depășit, pe alocuri, paralela de ...

► Chiar dacă încălzirea climei a dus la topirea gheții, suprafețe extinse din uscaturile americane continuă să fie și astăzi acoperite cu gheață. Analizează casetele de mai jos și precizează în ce areale gheața continuă să persiste.

Calota glaciară acoperă și astăzi peste 75% din suprafața Insulei Groenlanda; are grosimi medii de 1 500 – 1 600 m, dar în unele zone grosimea păturii de gheață depășește 3 000 m.

În munții din Peninsula Alaska, dar și în alți munți înalți din cele două mase continentale americane, există și astăzi ghețari, cu circuri și văi glaciare întinse.

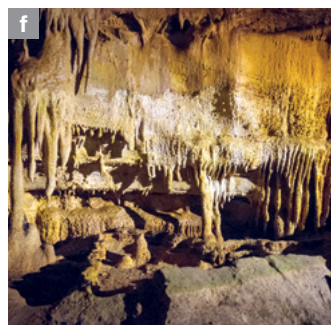
Extinderea calotei glaciare acum aproximativ două milioane de ani

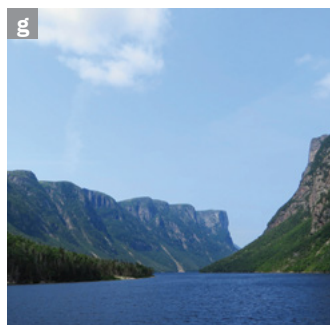
Analiză critică

- Analizează cu atenție ilustrația alăturată (e) și apoi citește enunțurile de mai jos. Stabilește dacă enunțurile sunt adevărate sau false și notează răspunsurile pe caiet, după modelul: $a - A$ sau $a - F$.
 - Continentele americane au un relief variat.
 - În ambele continente, principalele trepte de relief se desfășoară în fâșii longitudinale, orientate pe direcția nord-sud.
 - În partea estică a celor două continente se găsesc întinse lanțuri muntoase.
- Analizează împreună cu colegii imaginile de mai jos (f, g și h). Stabiliți *tipul de relief* ilustrat în fiecare imagine și agentul/agenții care au contribuit la crearea respectivului tip de relief.

► Formulați argumente care să susțină afirmația:
Atât în America de Nord, cât și în America de Sud există tipuri variate de relief, ale căror forme specifice sunt rezultatul acțiunii agenților interni și externi.

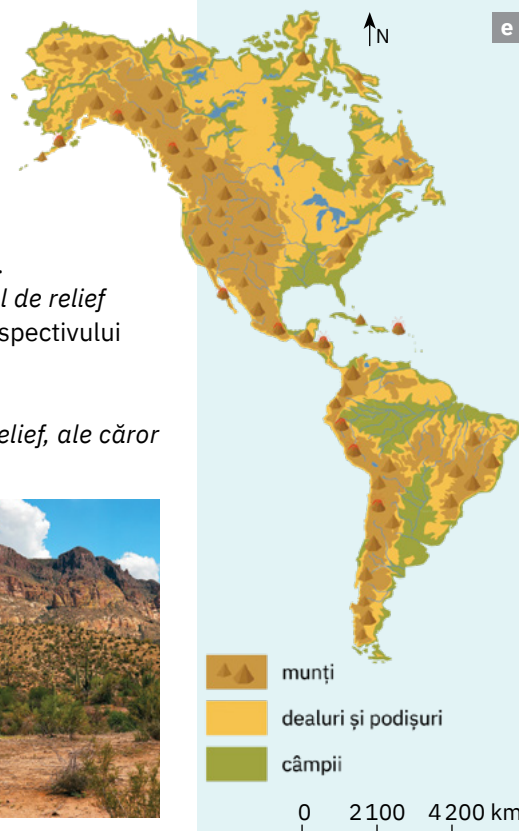
Peștera Mamut cu peste 630 km de galerii reprezintă cel mai lung sistem de peșteri și pasaje subterane din lume (situat în Parcul Național Mammoth Cave, din SUA)

Fiorduri în nord-estul Peninsulei Labrador (țărături cu fiorduri se întâlnesc și în estul și vestul Groenlandei, nord-estul Insulei Baffin etc.)

Sonora, cel mai umed deșert nord-american datorită poziției sale (situat în vecinătatea Golfului Californiei și Oceanului Pacific)

Treptele majore ale reliefului american

3. Privit în ansamblu, relieful celor două mase continentale americane este format din unități diferite ca geneză, evoluție și aspecte exterioare.

Analizează infograficele de mai jos și identifică *unitățile majore* reprezentative pentru relieful fiecărui continent american. Localizează apoi aceste unități majore de relief pe harta de mai jos și respectiv pe harta de la pagina alăturată (pag. 81).

Munții	Podișurile	Câmpiile
Lanțurile muntoase dispuse longitudinal, din partea vestică a celor două continente, formează cel mai lung sistem montan de pe Glob. Pe latura estică a Americii de Nord, paralel cu țărmul atlantic, se întind (de aproximativ 2 000 m, munți vechi și puternic erodați).	În America de Nord apar atât în interiorul masei montane vestice (<i>Columbia, Colorado, Podișul Marelui Bazin, Podișul Mexican ș.a.</i>), cât și în părțile centrale și estice (<i>Podișul Preriilor și Podișul Labrador</i>). În America de Sud se disting podișurile estice vechi (<i>Podișul Guyanelor și Podișul Brazilian</i>), <i>Podișul Patagoniei</i> din sud și podișurile din aria montană.	Cele mai extinse se află în America de Sud: <i>Câmpia Amazonului</i> (cea mai mare câmpie de pe Glob), <i>Câmpia Orinoco</i> și <i>Câmpia La Plata</i> . În America de Nord se disting <i>Câmpia Mississippi</i> și <i>Câmpia Hudson</i> . De-a lungul țărmurilor, în ambele continente apar câmpii litorale.

America de Nord – principalele unități majore de relief

Rețin

Caracteristicile generale care definesc relieful Americii de Nord și Americii de Sud sunt:

- *complexitatea*;
- *varietatea* formelor și a tipurilor de relief;
- *relativa proporționalitate* a treptelor majore de relief și *dispunerea lor în lungul meridianelor*;
- *asimetria altitudinală* (concentrarea marilor înălțimi pe fațada pacifică);
- *intensa activitate seismică și vulcanică din vest*.

Relieful montan ocupă, în general, partea vestică a continentelor și cuprinde unități diferite ca mod de formare.

Relieful de podiș este foarte divers ca geneză, altitudini, aspecte exterioare etc.

Câmpiile se desfășoară în continuarea podișurilor, dezvoltându-se îndeosebi în lungul marilor artere hidrografice (câmpii aluvionare).

Aplic

1. Discută cu ceilalți colegi și prezentați o asemănare și două deosebiri între relieful continentelor americane și relieful Asiei.
2. Numește continentul american în care se află fiecare dintre următoarele unități majore de relief: *Câmpia Amazonului*, *Podișul Columbia*, *Podișul Patagoniei*, *Munții Apalași*.
3. Explică prezența reliefului vulcanic (cu conuri, cratere, platouri) în partea vestică a continentelor americane.

B. Investigație: Sistemul muntos cordiliero-andin

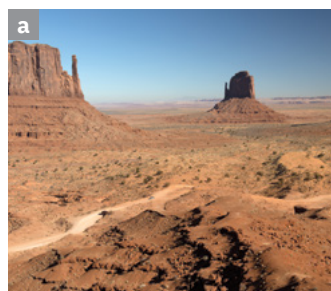
Sistemul muntos din vestul uscatului american, desfășurat în lungul meridianelor, cu o continuitate remarcabilă, din Alaska până în Țara de Foc, cuprinde munți tineri, de încrețire, și numeroși vulcani activi ce fac parte din Cercul de Foc al Pacificului. Cel mai impunător sistem muntos al Terrei prin extinderea sa pe o distanță de peste 20 000 km este constituit din Cordilierii Nord-Americani și Anzii Americii de Sud, „sudați” prin Cordilierele Americii Centrale.

Cordilierii Nord-Americani sunt alcătuiți din două lanțuri muntoase paralele, care cuprind în interior depresiuni și vaste podișuri (bazine) cu altitudini ridicate (1 500 – 2 000 m). Lanțul interior format din *Munții Stâncoși* se continuă spre sud cu *Sierra Madre de Est* (munți aflați pe teritoriul Mexicului). Lanțul exterior, paralel cu țărmul Pacificului, este format din *Munții Alaska* (Vf. Denali/McKinley, 6 190 m, cea mai mare altitudine de pe continentul nord-american), *Munții Coastei*, *Munții Cascadelor*, *Sierra Nevada* și *Sierra Madre de Vest*.

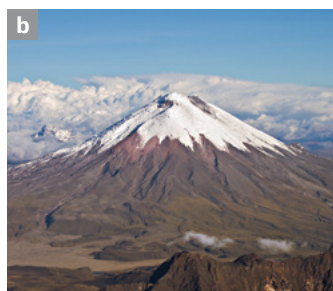
Munții Anzi se întind de-a lungul Americii de Sud pe aproape 7 000 km, fiind cel mai lung lanț muntos din lume. Comparativ cu Cordilierii, Munții Anzi sunt mai unitari și mai înalți (Vf. Aconcagua, 6 962 m, cea mai mare altitudine de pe uscatul american). Platourile interioare sunt mai restrânse și suspendate la altitudini de peste 3 000 m (*Altiplano*).

Acest imens sistem muntos grupează aproximativ o treime din vulcanii activi de pe Glob, vulcanismul și cutremurele frecvente modelând permanent peisajul.

- ▶ Localizează pe harta de la pagina alăturată (pag. 80) principalele culmi muntoase care formează Cordilierii Nord-Americani.
- ▶ Analizează imaginile de mai jos, care ilustrează unități și aspecte specifice reliefului sistemului muntos cordiliero-andin. Precizează literele cu care sunt marcate imaginile reprezentative pentru relieful Cordilierilor Nord-Americani și respectiv cele reprezentative pentru relieful andin.

Podișul Colorado

Vulcanul Cotopaxi

Munții Alaska

Vulcanul Chimborazo

Munții Stâncoși

Vârful Aconcagua

America de Sud – principalele unități majore de relief

Portofoliu

Adună din cărți, din reviste, din enciclopedii sau de pe internet informații și imagini pentru trei unități de relief ale blocului continental american. Realizează o *fișă de prezentare*, cu imagini și scurte informații pentru fiecare unitate majoră de relief. Atașează această fișă la **Portofoliu**, dar mai întâi prezintă-le colegilor rezultatele activității tale.

Știi că?

Cel mai înalt vulcan din America de Nord este Pico de Orizaba, numit și Citlaltépetl, din Mexic (5 636 m).

Hidrografia – caracteristici generale.

Fluvii și lacuri

Știu!

Amintește-ți cum influențează clima *debitul* râurilor și care sunt principalele *tipuri de lacuri* după modul de formare.

Știi că?

- Cascada Niagara cuprinde trei căderi de apă: Cascada Americană și Vălul Miresei pe teritoriul SUA și Cascada Potcoavă pe teritoriul Canadei (foto).

- Cel mai mare număr de gheizere de pe Glob (peste 300) se află în Parcul Național Yellowstone (cea mai complexă zonă protejată din lume). Renumite sunt gheizerele Old Faithful („Bătrânul Fidel”) și Steamboat Geyser (a cărui coloană de apă și aburi fierbinți atinge 90 – 120 m).

A. Caracteristicile generale ale hidrografiei

Explorez

1. Continentele americane, cunoscute la nivel mondial prin marile fluvii și lacuri, prezintă totodată vaste regiuni *endoreice* (în podișurile și depresiunile înalte intramontane) și chiar *areice*.
 - Observă imaginile de mai jos (**a**, **b** și **c**), care prezintă cele mai semnificative areale endoreice și areice din continentele americane. Identifică aceste areale și precizează numele continentului american în care se află fiecare areal.

În Podișul Marelui Bazin, puținele râuri se varsă, în general, în lacuri sau își pierd treptat apele

Altiplano, extins pe sute de kilometri la altitudini de peste 3 500 m, este o mare regiune cu caracter endoreic

Deșertul Atacama este traversat de un singur râu permanent (Loa), întinse suprafețe având caracter areic

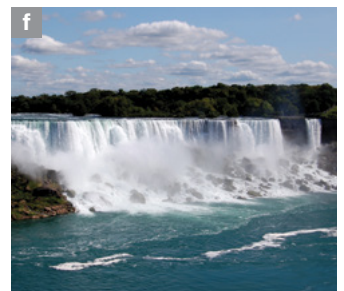
2. Evoluția uscaturilor continentale, clima și relieful actual au favorizat dezvoltarea unei *rețele hidrografice* dense, neuniform repartizate și cu anumite particularități ale cursurilor de apă: unele cursuri și-au săpat în decursul timpului văi înguste și adânci cu versanți abrupti (*văi de tip canion – d*) și multe au o curgere tumultuoasă și numeroase *cascade* (**e** și **f**), care impresionează prin căderile naturale de apă provocate de rupturile de pantă din lungul văilor.
 - Observă imaginile de mai jos și stabilește continentul în care se află fiecare aspect specific ilustrat.

Marele Canion/Grand Canyon săpat de fluviul Colorado timp de milioane de ani (printre cele mai lungi canioane din lume – peste 400 km)

Cascada Angel, formată de micul râu Churún din bazinul fluviului Orinoco (cea mai înaltă cascadă de pe Glob, cu o cădere de aproape 1 000 m)

Cascada Niagara, una dintre marile atracții turistice nord-americane (este formată de râul Niagara care leagă lacurile Erie și Ontario)

3. Pe teritoriul american se află nu numai *ghețari de calotă* (în Groenlanda și Arhipelagul Arctic Canadian) sau *ghețari montani*, ci și *ape subterane* bogate, care apar la zi sub forma izvoarelor termale și a gheizerelelor.
 - Analizează imaginile alăturate (**g** și **h**) și precizează cu ce literă este marcată imaginea care prezintă un gheizer.

Rețin

Hidrografia continentelor americane se caracterizează prin *varietate* (mari sisteme fluvi-ale, lacuri care însumează un imens volum de apă, ghețari, ape subterane) și *complexitate*, trăsături generate de evoluția, întinderea, forma, relieful și condițiile climatice specifice celor două mase continentale.

B. Marile fluvii americane

Explorez

1. Amazonul (foto i, *Rio Amazonas* cum îl numesc brazilienii) este *cel mai lung fluviu american*. La nivel mondial, este considerat al doilea după Nil, dar evaluarea lungimii exacte a unei ape curgătoare poate fi dificilă, calculul depinzând de identificarea sursei, a izvorului. De aceea, titlul de cel mai lung fluviu din lume acordat oficial Nilului generează și astăzi mari dispute între specialiști.

► Identifică în infograficele de mai jos principalele caracteristici pentru care Amazonul este supranumit „Uriașul Terrei” sau „Fluviul rege al Terrei”.

Cel mai mare debit

La vărsare poate atinge și peste 300 000 m³/s, depășind de 1,5 ori suma debitelor tuturor fluviilor africane.

Cel mai mare bazin hidrografic

Își adună apele de pe o suprafață ce depășește 7 mil. km², adică aproape 40% din suprafața Americii de Sud.

Cel mai mare număr de afluenți

Izvorăște din Munții Anzi (Anzii Peruvieni) și primește aproximativ 15 000 de afluenți, cei mai mulți venind dinspre sud.

► Calculează pe câte grade latitudine se extinde bazinul hidrografic al Amazonului, dacă acest fluviu își adună apele de pe o suprafață situată între 5° lat. N și 20° lat. S.
 ► Observă împreună cu colegii imaginea alăturată (j) și stabilește litera cu care este marcată săgeata ce indică direcția de scurgere a Amazonului. Menționați cifra care indică afluentul de pe partea dreaptă a Amazonului.

2. Prin dimensiunile lor, marii afluenți ai Amazonului sunt ei înșiși adevărate fluvii: 15 au lungimi de peste 1 500 km, iar doi (Madeira și Purus) depășesc 3 000 km lungime.

► Identifică în imaginea de mai jos (k) cei mai importanți afluenți ai Amazonului.

► Explică de ce Amazonul prezintă la vărsare un debit uriaș.

Fluviul Amazon

Amazonul și principalii săi afluenți

3. Gura de vărsare a fluviului Amazon este foarte largă, iar aspectul său se modifică, din cauza acțiunii combinate a fluviului (debit bogat, cantitate mare de aluviuni) și a Oceanului Atlantic (maree puternice). În timpul fluxului, apele oceanului pătrund pe gura de vărsare până la peste 900 km în interiorul continentului, valul mareic atingând și 4,5 m înălțime. Fenomenul este cunoscut sub numele de *pororoca*.

► Discută cu colegii și, cu ajutorul profesorului/profesoarei de geografie, explicați afirmația: *În anumite momente, apele fluviului Amazon curg invers, dinspre vărsare spre izvoare.*

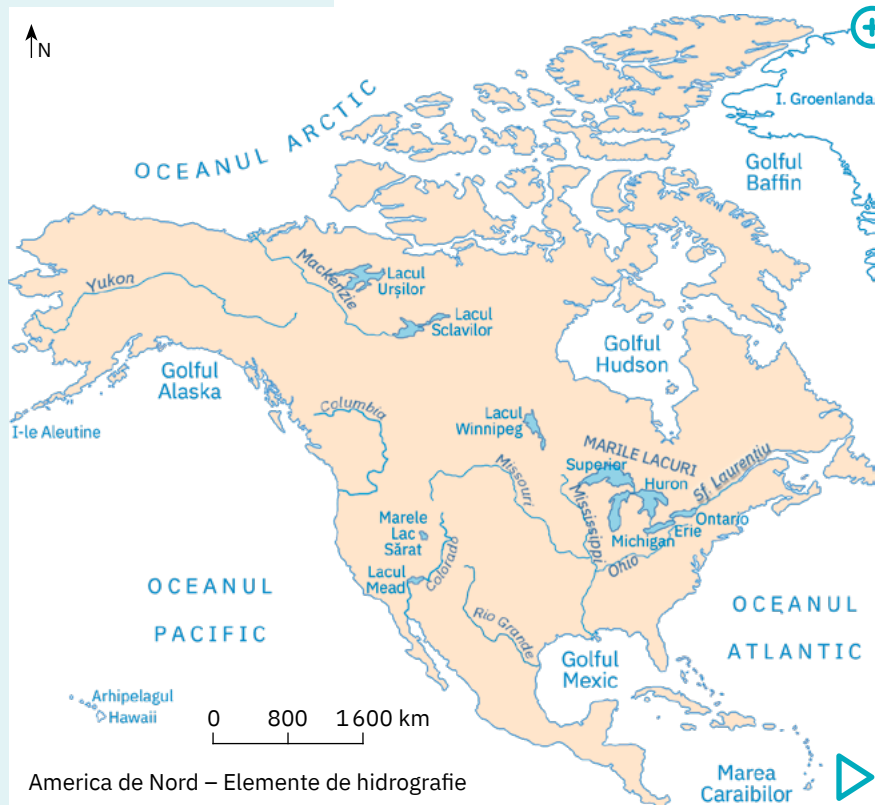
Știi că?

- Amazonul are și un lung traseu navigabil (de la gura de vărsare spre amonte, pe o distanță de aproximativ 3 700 km se desfășoară un intens transport de mărfuri și de persoane).
- Sistemul Mississippi-Missouri este unul dintre cele mai mari din lume, bazinul hidrografic de peste 3 mil. km² drenând nu mai puțin de 31 de state din SUA și două provincii canadiene.
- Multe fluvii americane prezintă un potențial hidroenergetic foarte ridicat (Columbia, Colorado, Tennessee, Paraná etc.).

Analiză critică

Situată pe fluviul Parana, la granița dintre Paraguay și Brazilia, hidrocentrala Itaipu ocupă primul loc pe Glob după cantitatea de energie produsă și locul 2 după puterea instalată.

1. Identifică în tabelul de mai jos marile fluvii americane și apoi localizează-le pe hărțile alăturate.

► Notează pe caiet, sub formă de coloane, primele două fluvii, ca lungime, din America de Nord (coloana A) și respectiv primele două fluvii din America de Sud (coloana B).

Principalele fluvii americane		
Nr. crt.	Fluviul	Lungimea (km)
1.	Amazon	6 400
2.	Mississippi-Missouri	5 971
3.	Paraná	4 880
4.	Mackenzie	4 241
5.	Yukon	3 185
6.	São Francisco	3 180
7.	Sf. Laurențiu	3 058
8.	Rio Grande	3 057
9.	Colorado	2 334
10.	Orinoco	2 101
11.	Columbia	1 954

2. Marile artere fluviale au la nivelul celor două mase continentale orientări relativ diferite. Analizează pe hărțile alăturate direcțiile generale de scurgere ale marilor fluvii și apoi citește afirmația următoare. Completează spațiile punctate cu termenul corespunzător dintre paranteze.

În general, marile cursuri de apă din America de Nord se dispun în lungul ... (*meridianelor, paralelelor*), iar în America de Sud se direcționează în lungul (*meridianelor, paralelelor*).

3. Analizează hărțile alăturate și *Harta fizică a Americii* din atlasul geografic și identifică pentru fiecare continent:

- fluviile care curg spre Oceanul Atlantic;
- fluviile care curg spre Oceanul Pacific.

4. Discută cu colegii și, cu ajutorul profesorului/profesoarei de geografie, explicați faptul că sectorul montan din America de Nord este străbătut de cursuri de apă care au, în general, lungimi mai mari, iar cel din America de Sud este brăzdat doar de râuri scurte.

Rețin

- **Fluviile** continentelor americane se remarcă prin lungime, debit și suprafața bazinului hidrografic (Amazonul, pe primul loc). Urmărind particularitățile reliefului, aceste artere hidrografice sunt tributare oceanelor care încadrează cele două continente.
- Marile fluvii sunt navigabile și intens folosite pentru irigații, pentru producerea energiei electrice (foto), pentru pescuit și agrement.

C. Marile lacuri americane

Explorez

În America de Nord se află cel mai întins complex lacustru cu apă dulce de pe Glob (aproape 250 000 km²), cunoscut sub numele de *Marile Lacuri* (Great Lakes). Cele cinci lacuri glaciare, care marchează prin poziția lor „fruntea” vechii calote glaciare, înglobează cel mai mare volum de apă dulce de pe Glob (Lacul Superior – cel mai extins lac terestru cu apă dulce).

► Analizează imaginea alăturată **a** și identifică cele cinci lacuri care compun acest sistem. Localizează-le pe harta de la pagina alăturată (pag. 84) și apoi citește afirmația de mai jos. Completează spațiile punctate cu informațiile corespunzătoare.

Marile Lacurile comunică între ele și, prin fluviul ..., sunt legate cu Oceanul ...

5. Pe lângă lacurile cu apă dulce, pe continentele americane sunt și lacuri sărate, situate de obicei în regiunile endoreice sau areice, cu climat arid (**b**). Multe dintre ele au un caracter sezonier, seacă frecvent, lăsând în loc cruste de sare. În America de Sud, acestea poartă numele de „salare” (**c**).

► Pe ce continent astfel de lacuri sunt cunoscute cu denumirea de șoturi?

Analiză critică

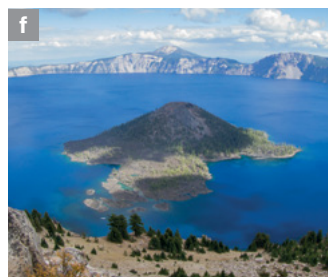
Analizează împreună cu colegii imaginile de mai jos. Identificați și apoi notați pe caiete tipurile de lacuri naturale din America, după modul de formare a cuvetei lacustre.

Lacul Urșilor – cel mai întins lac glaciare din nordul Americii de Nord (31 792 km²)

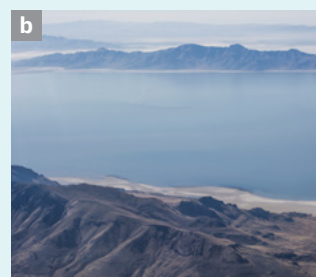
Lacul tectonic Titicaca – cel mai mare lac de altitudine și lacul navigabil aflat la cea mai mare altitudine

Lacul Crater – cel mai renumit lac vulcanic de pe Glob; lacul cu cele mai pure ape din America de Nord

Marile Lacuri (văzute din spațiu)

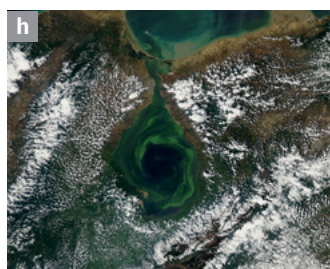
Marele Lac Sărat din Podișul Marelui Bazin

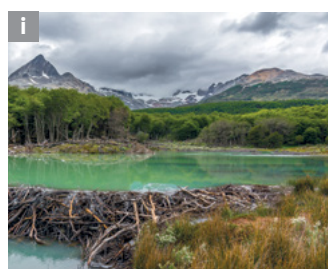
Salar de Uyuni, din platoul andin Altiplano

Lacul carstic Marion – unul dintre numeroasele lacuri formate în platourile carstice din Florida

Lacul Maracaibo (la țărnul Mării Caraibilor) – cel mai întins lac litoral de tip lagună de pe Glob

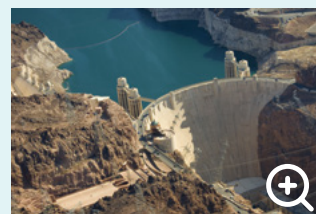

Lac natural format în spatele barajului de bușteni „construit” de castori (frecvente pe râul Missouri)

Rețin

- **Lacurile** sunt inegal distribuite pe cele două mase continentale, cele mai numeroase și mai întinse aflându-se în America de Nord.
- Din punct de vedere genetic (după modul de formare), există pe cele două continente americane o mare varietate de lacuri *naturale* (majoritatea sunt *glaciare* și *tectonice*), iar dintre lacurile *antropice* foarte numeroase sunt cele *de acumulare/hidroenergetice* (de exemplu, lacul Mead, din spatele barajului Hoover de pe Colorado, este unul dintre cele mai mari lacuri antropice din lume – foto).

Lacul Mead și barajul Hoover

Știu!

Amintește-ți ce știi despre caracteristicile principalelor tipuri de climă și ale principalelor zone biogeografice de pe Glob.

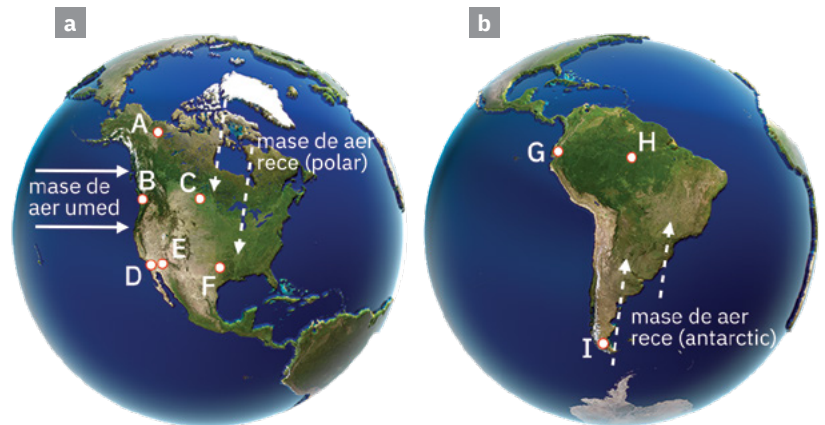

Analiză critică

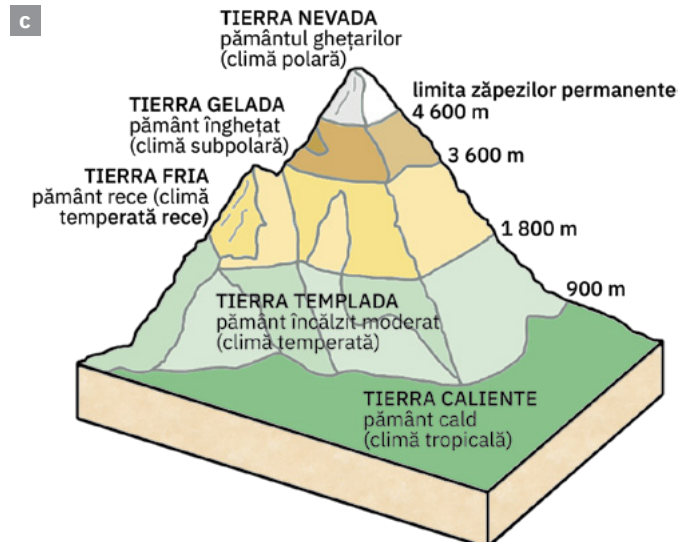
- Analizează împreună cu colegii imaginile **a** și **b** și selectați din lista de mai jos factorul/factorii care determină fiecare dintre următoarele situații:
 - masele de aer rece pătrund pe teritoriile continentelor americane până la latitudini mici (înaintea iarna până spre Golful Mexic, respectiv până în Podișul Brazilian și uneori chiar în zona amazoniană);
 - masele de aer umed venite dinspre Oceanul Pacific nu ajung în interiorul continentului nord-american.

Listă de factori care determină și influențează clima: *altitudinea formelor de relief, așezarea geografică a continentului, dispunerea reliefului montan, forma continentului.*
- Pe imaginile **a** și **b** sunt marcate cu litere stații meteorologice din cele două continente americane. Analizează tabelul de mai jos, care prezintă aspecte privind localizarea acestor stații și caracteristici climatice specifice. Discută cu colegii și, cu ajutorul profesorului/profesoarei de geografie, stabiliți factorul/factorii climatici care determină următoarele realități geografice:
 - valorile foarte diferite ale temperaturii medii anuale înregistrate la stațiile: **A și F, G și H, H și I**;
 - diferențele privind cantitatea medie anuală de precipitații înregistrată la stațiile: **B și C, D și E** (stație situată în Podișul Colorado);
 - cantitatea foarte mare de precipitații înregistrată la stația **H**.

Stația meteo	Localizare (latitudine și altitudine)	Temperatura medie anuală (°C)	Precipitații medii anuale (mm)
A	68° lat. N, 59 m	-9	256
B	49° lat. N, 3 m	10	1106
C	50° lat. N, 239 m	2	513
D	34° lat. N, 30 m	17	303
E	33° lat. N, 2 136 m	21	174
F	32° lat. N, 134 m	20	917
G	0° lat., 2 850 m	14	1172
H	1° lat. S, 25 m	27	2088
I	55° lat. S, 16 m	6	556

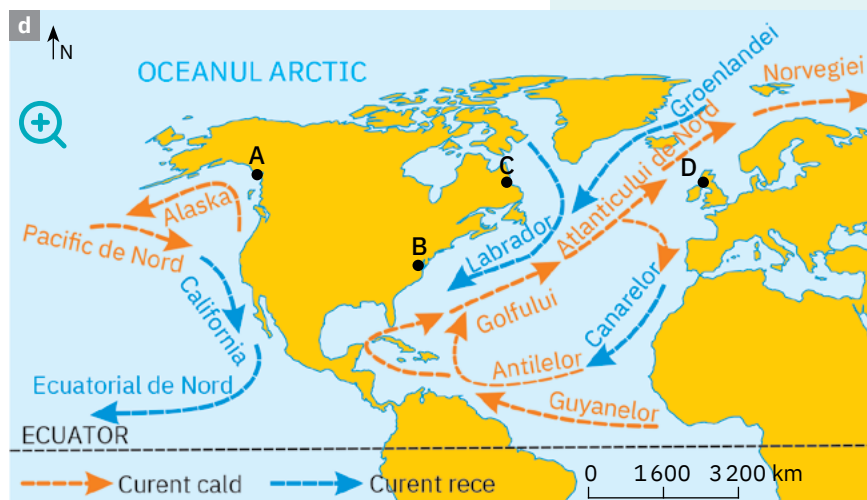

- Imaginea **c** ilustrează etajele climatice specifice catenelor andine înalte, situate în zona intertropicală. Fiecare etaj climatic este descris, pe scurt, în enunțurile următoare. Analizează imaginea și citește enunțurile. Asociază fiecare etaj climatic cu enunțul corespunzător, după modelul: *Tierra fria – e.*
 - Înregistrează temperaturi medii anuale de 10 – 15 °C;
 - Este un climat deosebit de rece, ceea ce a condus la transformarea zăpezilor permanente în mase întinse de gheață;
 - Prezintă temperaturi medii anuale ridicate (25 – 28 °C) și precipitații bogate (peste 2000 mm/an);
 - Temperaturile medii anuale sunt foarte scăzute, iernile lungi, verile foarte răcoroase;
 - Aici temperaturile medii anuale nu depășesc 18 °C.

Diferențieri climatice și biogeografice

4. Analizează împreună cu colegii imaginea **d** și explicați următoarele realități geografice:
- chiar dacă între localitățile nord-americane marcate cu literele **A** și **B** există o distanță pe latitudine de aproximativ 10° , temperaturile medii anuale din cele două localități au valori aproape identice;
 - temperaturile medii anuale din localitatea **C**, situată pe țărmul estic al Americii de Nord, sunt cu aproximativ 10°C mai scăzute decât cele înregistrate în localitatea **D**, situată la aceeași latitudine, dar pe coasta vestică a Europei.

Explorez

- Continentele americane însumează o diversitate de **tipuri de climă** (climate) care corespund zonelor de climă existente pe Terra (caldă, temperată și rece). Dar, regional sau chiar local, succesiunea și extinderea acestora sunt influențate/modificate de diferiți factori geografici, dintre care se remarcă îndeosebi relieful și curenții oceanici. Relieful creează diferențieri și prin altitudine, etajarea climatică fiind foarte evidentă îndeosebi în masivele ce depășesc $5\,000\text{ m}$. Curenții oceanici imprimă zonelor de coastă caracteristicile lor termice și de umiditate, cei reci determinând în anumite zone formarea deșerturilor în imediata apropiere a litoralului (Atacama, cel mai arid deșert din lume).
 - ▶ Analizează împreună cu colegii hărțile de mai jos și identificați principalele tipuri de climă de pe fiecare continent american.
 - ▶ Stabiliți două asemănări și două deosebiri între clima Americii de Nord și clima Americii de Sud.

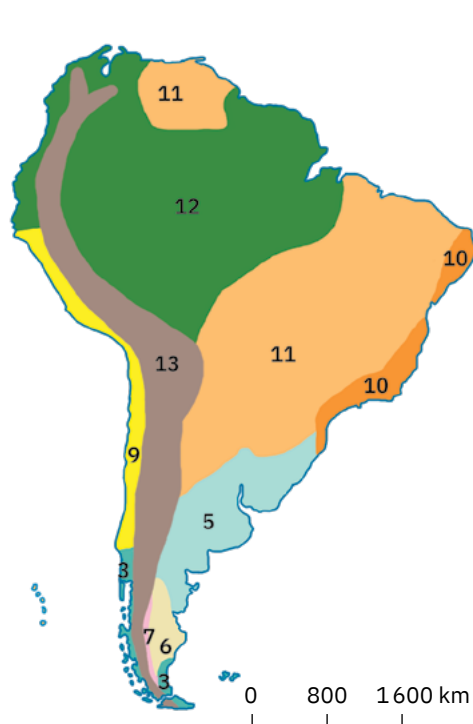
AMERICA DE NORD ȘI AMERICA CENTRALĂ

- polar
- subpolar
- temperat rece
- temperat oceanic
- temperat continental
- temperat continental moderat (secetos)
- temperat arid și semiarid

- subtropical
- tropical arid și semiarid
- tropical umed

AMERICA DE SUD

- subecuatorial
- ecuatorial
- montan (etajat)

America de Nord și America de Sud – principalele tipuri de climă

Știi că?

Între recordurile climatice americane care sunt, totodată, și mondiale se înscriu:

- Valea Morții/Death Valley, depresiune aflată între Podișul Marelui Bazin și Deșertul Mojave, în care s-a înregistrat cea mai ridicată temperatură pe termen lung: $48,9^\circ\text{C}$ la umbră timp de 43 de zile consecutive (între 6 iulie și 17 august 1913).

- Atacama, deșert aflat în vestul Munților Anzi, paralel cu țărmul Oceanului Pacific, în care s-a înregistrat cea mai lungă perioadă de secetă: prima ploaie, după 400 de ani, a căzut în anul 1971.
- Paradise, stațiune pentru sporturi de iarnă în nord-vestul SUA, la poalele vulcanului activ Mount Rainier, este „Polul zăpezii” pe Terra: pe 17 aprilie 1972, stratul de zăpadă s-a apropiat de 8 m ($7,79\text{ m}$), iar între 19 februarie 1972 și 18 februarie 1972 s-a acumulat un strat de zăpadă de peste 31 m .

Știi că?

- În pădurile de conifere ale coastelor sudice pacifice din America de Nord cresc două specii de arbori giganti: *Sequoia sempervirens* (arborele roșu) și *Sequoia gigantea* (arborele mamut); aceștia ating frecvent înălțimi foarte mari și au trunchiurile foarte groase. De pildă, exemplarul numit Generalul Sherman are înălțimea de 83 m, circumferința de 31 m și masa lemnoasă conținută de 5 600 de tone!

- Galápagos, arhipelag situat în apele Pacificului, chiar pe Ecuator, la circa 2 000 km de țărmul Americii de Sud, prezintă un interes științific deosebit datorită florei și, mai ales, faunei specifice. Viețuitoarele de aici, între care țestoasa uriașă (galápagos), iguana marină și cele peste 70 de specii de păsări (cormoranul fără aripi, specii de flamingo, pelicani, egrete, albatroși, pescăruși etc.), prezintă varietăți diferite pentru fiecare insulă. Acestea l-au inspirat pe marele naturalist britanic Charles Darwin în elaborarea teoriei evoluției speciilor.

America de Nord și America de Sud – elemente faunistice

- Desfășurându-se latitudinal din zona arctică până la cea antarctică, blocul american prezintă toate **zonele biogeografice**, repartiția acestora fiind condiționată de climă și de relief.
 - Identifică în caseta **A** zonele biogeografice specifice continentelor americane. Asociază fiecărei zone biogeografice aspectele specifice (localizare, descriere) menționate în caseta **B**. Scrie pe caiet asocierile corecte, după modelul *M – 12*.

A	B
Zonele biogeografice:	1. are cea mai mare extindere în Câmpia Amazonului, unde este cunoscută sub numele de <i>selvas</i> ;
A. <i>tundra</i>	2. cuprinde păduri veșnic verzi (zona Golfului Mexic, Peninsula Florida etc.) și asociații de tufișuri de tip <i>chaparral</i> (în Peninsula California) și <i>matorral</i> (în zona pacifică sud-americană, între 32 – 37° lat. S);
B. <i>pădurea de conifere</i>	3. este etajată, fiind specifică sistemului cordiliero-andin;
C. <i>pădurea de foioase</i>	4. extinsă la sud de tundră, de la Oceanul Pacific la Oceanul Atlantic; cu specii de arbori diferite de cele din pădurile europene (tsuga, bradul Douglas etc.);
D. <i>stepa</i>	5. în deșerturile nord-americane (Sonora și Mojave), Deșertul Atacama, platourile sud-americane; cu numeroase specii de cactuși, yucca, agave, unele fiind endemice;
E. <i>vegetația de deșert și semideșert specifică climatului temperat arid și semiarid</i>	6. în nordul Americii de Nord, pe coastele Groenlandei; cu mușchi, licheni, arbuști (mesteceni pitici, sălcii pitice);
F. <i>vegetația subtropicală</i>	7. întâlnită pe suprafețe extinse în America de Sud, prezintă aspecte și denumiri diferite: <i>llanos</i> (în Câmpia Orinoco, vestul Podișului Guyanelor), <i>campos</i> (în Podișul Braziliei), <i>caatinga</i> (în nord-estul Podișului Braziliei);
G. <i>vegetația de deșert și semideșert specifică climatului tropical arid și semiarid</i>	8. ocupă îndeosebi versanții Munților Apalași și regiunile învecinate;
H. <i>savana</i>	9. poartă numele de <i>prerie</i> în America de Nord (vegetația ierboasă a fost în mare parte înlocuită cu terenuri agricole) și de <i>pampas</i> în câmpiile temperate sud-americane;
I. <i>pădurea ecuatorială</i>	10. specifică podișurilor intracordiliere nord-americane (Podișul Marelui Bazin, Podișul Columbiei ș.a.), Podișului Patagoniei etc.
J. <i>vegetația montană</i>	

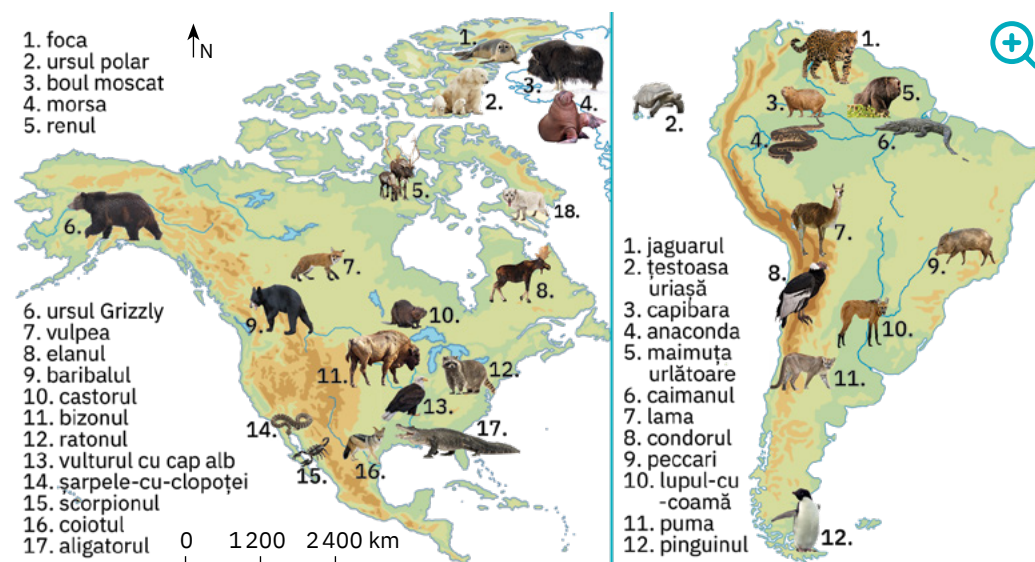
Rețin

Uscatul american prezintă toate zonele de climă terestre și, respectiv, toate zonele biogeografice. Succesiunea tipurilor de climă fiind influențată/modificată de diferiți factori geografici, apar **diferențieri climatice** atât între cele două continente, cât și în cuprinsul fiecărui continent. Condițiile climatice și caracteristicile reliefului determină **diferențieri biogeografice** vizibile în specificul și repartiția zonelor biogeografice.

Aplic

- Explică de ce există diferențieri climatice și biogeografice atât în interiorul fiecărui continent, cât și între continentele americane.
- Analizează cu colegii hărțile de mai jos și identificați speciile de animale caracteristice zonelor biogeografice din fiecare continent american.

I. Scrie pe caiet litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos, după modelul: 1 – a. Indicație: este corectă o singură variantă de răspuns.

- Peninsula din nord-vestul Americii de Nord se numește:
 - Alaska;
 - California;
 - Florida;
 - Labrador.
- Este situat în interiorul lanțurilor montane nord-americane, podișul numit:
 - Brazilei;
 - Colorado;
 - Patagoniei;
 - Preriilor.
- Fluviul american care își adună apele din regiuni cu climă ecuatorială se numește:
 - Amazon;
 - Mississippi;
 - Paraná;
 - Yukon.
- Lacul navigabil aflat la cea mai mare altitudine se numește:
 - Crater;
 - Erie;
 - Titicaca;
 - Urșilor.
- Vegetația de stepă este cunoscută în America de Nord sub numele de:
 - campos;
 - pampas;
 - prerie;
 - selvas.
- După modul de formare, majoritatea lacurilor naturale americane sunt:
 - carstice și glaciare;
 - glaciare și tectonice;
 - tectonice și vulcanice;
 - vulcanice și carstice.

II. Scrie pe caiet informația care completează fiecare dintre afirmațiile următoare:

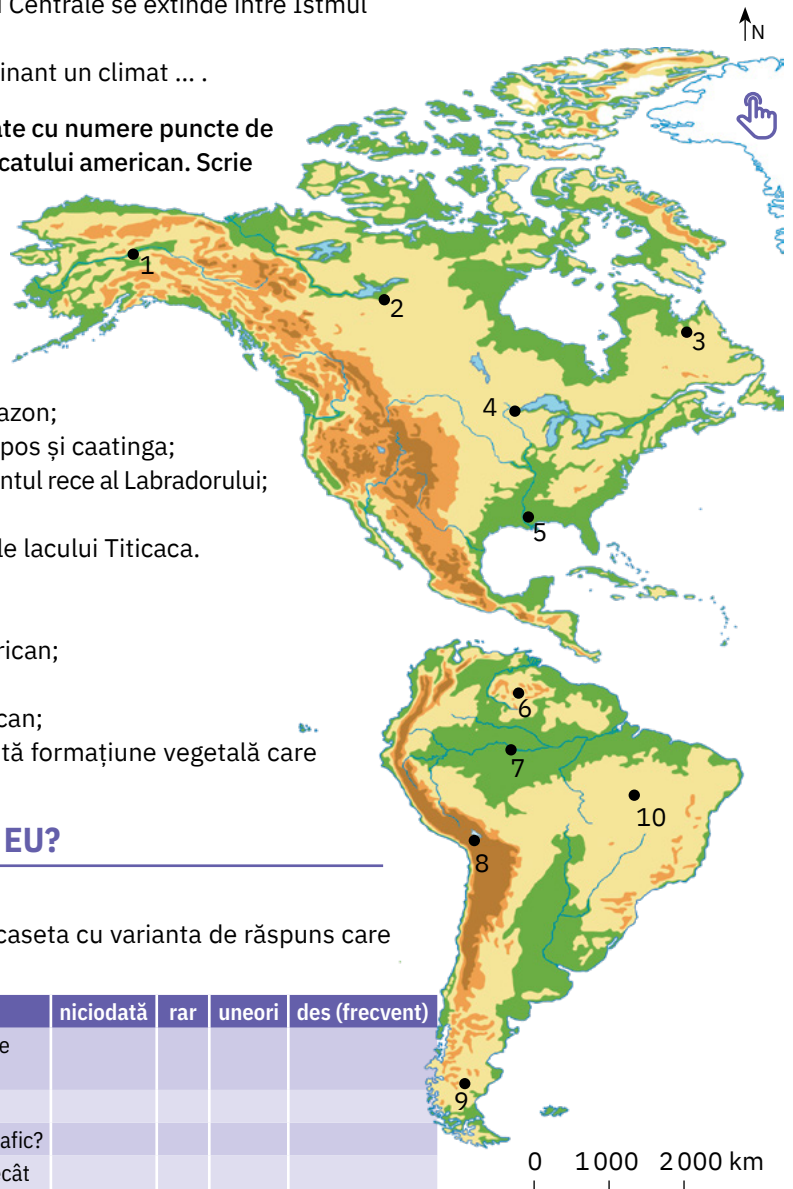
- Deșertul Atacama este situat pe coasta vestică a Americii ...
- După modul de formare, Cotopaxi și Chimborazo sunt munți ...
- Cea mai mare altitudine din America de Nord se află în vârful ...
- Strâmtoarea care poartă numele exploratorului Magellan este situată în sudul Americii ...
- În mod convențional, partea continentală a Americii Centrale se extinde între Istmul Tehuantepec și Istmul ...
- Arhipelagul din nordul Americii de Nord are predominant un climat ...

III. Analizează hărțile alăturate pe care sunt marcate cu numere puncte de observare aflate pe traseul unei expediții de studiu a uscatului american. Scrie pe caiet numărul care marchează punctul:

- situat în apropierea cascadei Angel;
- din care se poate ajunge în cel mai scurt timp la Strâmtoarea Bering;
- situat în Podișul Patagoniei;
- situat în apropierea Lacului Sclavilor;
- din care se poate organiza o croazieră pe fluviul Amazon;
- aflat într-o regiune cu vegetație ierboasă de tip campos și caatinga;
- situat în regiunea a cărei climă este influențată de curentul rece al Labradorului;
- situat în Câmpia Mississippi;
- din care se poate organiza o excursie în împrejurimile lacului Titicaca.

IV. Scrie pe caiet numele:

- celei mai întinse insule care aparține uscatului american;
- celor mai înalți munți de pe uscatul american;
- celui mai lung fluviu care traversează uscatul american;
- sub care este cunoscută cea mai bogată și luxuriantă formațiune vegetală care se dezvoltă pe teritoriul american.

Grilă de autoevaluare
 Subiectul I + Subiectul II +
 Subiectul III + Subiectul IV
 = 90 de puncte (90 p).
 Din oficiu: 10 puncte (10 p).

Subiectul I	6 x 3 p = 18 p
Subiectul II	6 x 4 p = 24 p
Subiectul III	9 x 4 p = 36 p
Subiectul IV	4 x 3 p = 12 p

Total: 18 p + 24 p + 36 p +
 12 p + 10 p din oficiu = 100
 de puncte

Fișă de observare sistematică CINE SUNT EU?

În ce măsură ...

Citește cu atenție enunțurile următoare. Bifează cu X caseta cu varianta de răspuns care consideri că te reprezintă.

În ce măsură ...?	niciodată	rar	uneori	des (frecvent)
pot să redau, în cuvinte proprii, semnificația termenilor denumiți de profesor/identificați în manual?				
pot să scriu un text folosind corect termenii dintr-o listă dată?				
pot să citesc și să înțeleg informațiile de pe o hartă sau de pe un grafic?				
caut surse de informare noi pentru a descoperi și alte informații decât cele date de profesor/în manual?				

Harta politică și contraste teritoriale între state

Explorez

Teritoriile din America deținute de puterile coloniale europene

Știi că?

Imperiul Aztec a existat între anii 1438 d.Hr. și 1521 d.Hr. în Mexic. Civilizația aztecă a fost una dintre ultimele civilizații native americane înainte de a fi cucerită de spanioli în secolul al XVI-lea. Aztecii studiau soarele și stelele de pe cerul nopții și astfel au creat un calendar foarte precis, cu 365 de zile. Pe baza calendarului, aztecii știau când trebuie să planteze și să culegă recoltele.

Piramida Soarelui din vechiul oraș aztec Teotihuacan, lângă Mexico City (Mexic)

2. Statele Unite ale Americii reprezintă în fapt un singur stat constituit istoric prin uniunea liber consimțită a 50 de state. Printre acestea se numără și Alaska, teritoriu care a aparținut inițial Imperiului Țarist. Cum a fost posibil acest lucru?

► Descoperă răspunsul în caseta de mai jos. Formulează un punct de vedere prin care să explici de ce acțiunea de vânzare-cumpărare a imensului teritoriu din nord-vestul Americii de Nord este considerată de către specialiștii de astăzi drept „cea mai ciudată tranzacție comercială din istorie”.

1. Primele structuri statale au apărut pe continentele americane încă din Antichitate. Dintre civilizațiile precolumbiene s-au remarcat, atât prin nivelul cultural ridicat, cât și prin rolul economic și politic jucat în regiune, *mayașii* (în sudul Mexicului de astăzi și în America Centrală), *aztecii* (America Centrală) și *incașii* (America de Sud).

Construcții mayașe din fostul oraș antic Edzna (sudul Mexicului)

Harta politică a celor două continente a cunoscut, de-a lungul secolelor, permanente prefaceri. Foarte multe dintre statele actuale au fost colonii ale imperiilor europene, procesele complexe de dobândire a independenței desfășurându-se în spațiul insular al Antilelor până la mijlocul secolului XX.

► Analizează împreună cu colegii harta alăturată și identificați marile puteri imperiale europene care și-au împărțit teritoriul american.

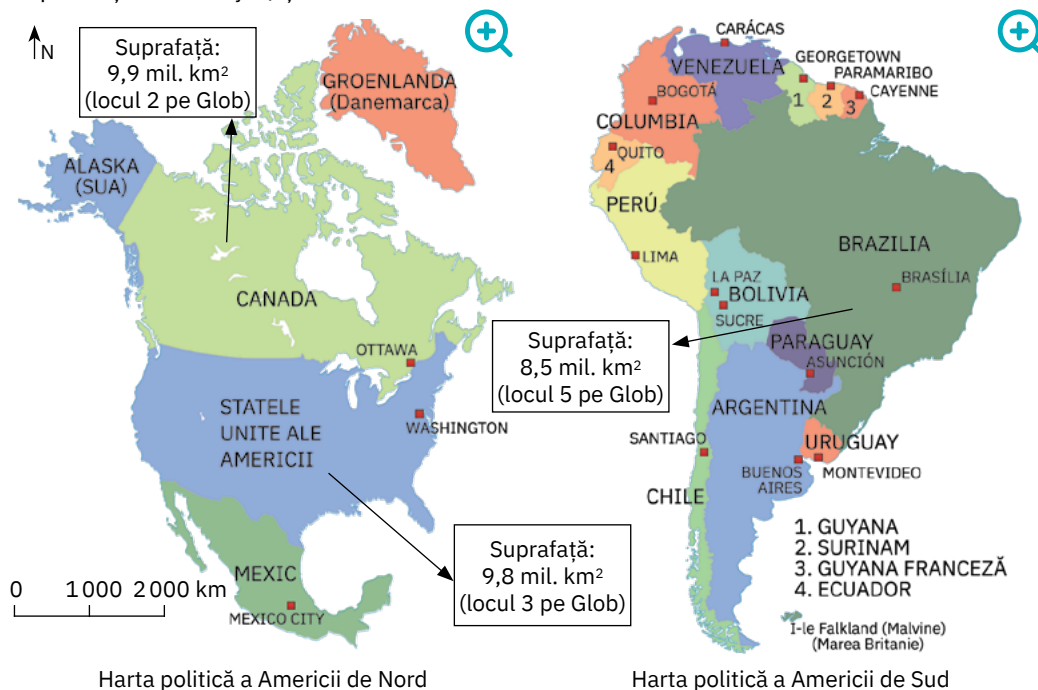
► De ce imperiile coloniale au fost interesate să dețină teritorii din America, deși acest bloc continental se află la distanțe foarte mari de Europa?

Dintotdeauna Rusia a dorit să știe ce există dincolo de estul extrem al Siberiei. Trimis de țarul Petru I într-o expediție de cercetare, exploratorul Vitus Bering descoperă în 1725 strâmtoarea ce separă Asia de America și apoi, în 1741, ajunge în Alaska, care astfel intră în stăpânirea Rusiei. Dar, ulterior, rușii au fost descurajați constatând clima aspră, drumurile dificile și distanțele prea mari pentru a transporta blănurile de vidră, puținele bogății descoperite în Alaska. Ca urmare, au preferat să vândă acest teritoriu Statelor Unite. „Tranzacția” a fost încheiată în 1867, când Alaska, considerată una dintre cele mai sărace și mai slab populate provincii ale Imperiului Țarist, a fost cumpărată de către SUA cu prețul de 7,2 milioane de dolari... adică aproximativ cinci dolari pe kilometru pătrat. Între timp, americanii au descoperit adevăratele resurse ale acestui teritoriu: petrol, gaze naturale, cărbuni, metale prețioase, lemn etc.

Analiză critică

- În prezent, uscaturile continentale și insulare americane cuprind 35 de **state**, cu mari diferențieri teritoriale. Analizează harta politică a fiecărui continent (hărțile de mai jos) și identifică statele din fiecare continent american. Numește continentul care, deși este mai extins, cuprinde doar trei state.
- Poziția și forma teritoriului* sunt elemente care influențează evoluția economică și socială a fiecărui stat. Analizează hărțile politice ale celor două continente americane și precizează:
 - numele statelor americane cu ieșire la cele trei oceane care mărginesc continentul;
 - numele a două state sud-americane traversate de lanțul Munților Anzi (*state andine*) și, respectiv, numele a două state cu ieșire la Oceanul Atlantic (*state atlantice*);
 - numele singurelor două state americane care nu au ieșire la mare/ocean;
 - numele singurului stat american cu teritoriul de formă foarte alungită pe direcția nord-sud.
- Statele americane se diferențiază și după *suprafață*, unele având o întindere mare (Argentina și Mexic) și foarte mare. Numește statele cu suprafețele foarte mari (marcate pe hărțile de mai jos) și continentul în care se află fiecare.

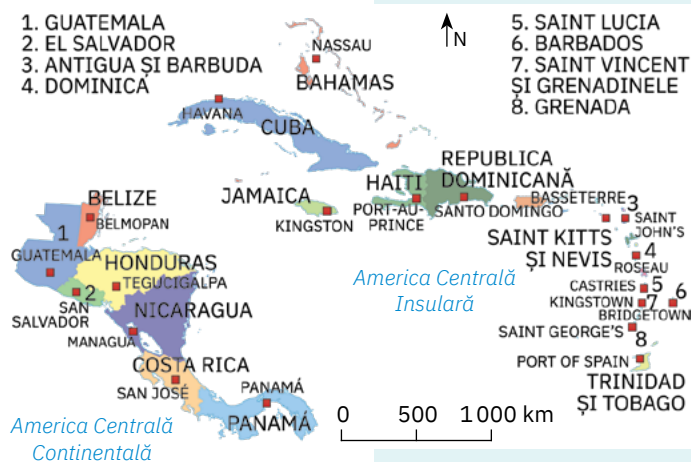

Știi că?

- În America Centrală Insulară sunt șapte state foarte mici (sub 1 000 km²), dintre care se remarcă Saint Kitts și Nevis, cel mai mic stat american (261 km²).
- Dintre cele trei teritorii din nord-estul Americii de Sud cucerite și colonizate de europeni, alții decât spaniolii și portughezii, două și-au dobândit independența: cel britanic a devenit statul Guyana, iar cel olandez a devenit statul Surinam. Cel de-al treilea este încă un teritoriu dependent de Franța (Guyana Franceză).
- Dintre insulele mari din Antile, numai Puerto Rico nu a devenit independentă, fiind teritoriu cu statut special (stat liber asociat cu SUA). Are una dintre cele mai dezvoltate economii din America Centrală Insulară.
- Bolivia (cu denumirea oficială de Statul Plurinacional al Boliviei) deține două capitale: La Paz (capitala administrativă, situată la 3 640 m altitudine – cea mai înaltă capitală din lume) și Sucre (capitala constituțională).

Rețin

- Harta politică** actuală a Americii însumează 35 de state (trei în America de Nord, 12 în America de Sud și 20 în America Centrală) și 24 de teritorii dependente și autonome, care, în afară de Guyana Franceză, sunt insule (Groenlanda, cel mai mare teritoriu autonom din lume, aparține de Danemarca).
- După *forma de guvernământ*, 11 state sunt *monarhii* (Canada, din America de Nord, și 10 state din America Centrală), restul fiind *republici*.
- Între statele americane există **contraste teritoriale** evidente (privind poziția, forma și mărimea teritoriului).

Statele Americii Centrale

Aplic

- Identifică pe harta de mai sus statele Americii Centrale. Câte state sunt situate pe insulele din arhipelagurile Antilele Mari și Antilele Mici?
- Numește cel mai extins stat din fiecare continent american.

Elemente de diversitate umană

Știu!

Amintește-ți de la orele de geografie și de istorie ce știi despre *popularea Americii*.

Familie de inuiți

Indian Dakota

Indian Tupi (Bazinul Amazon)

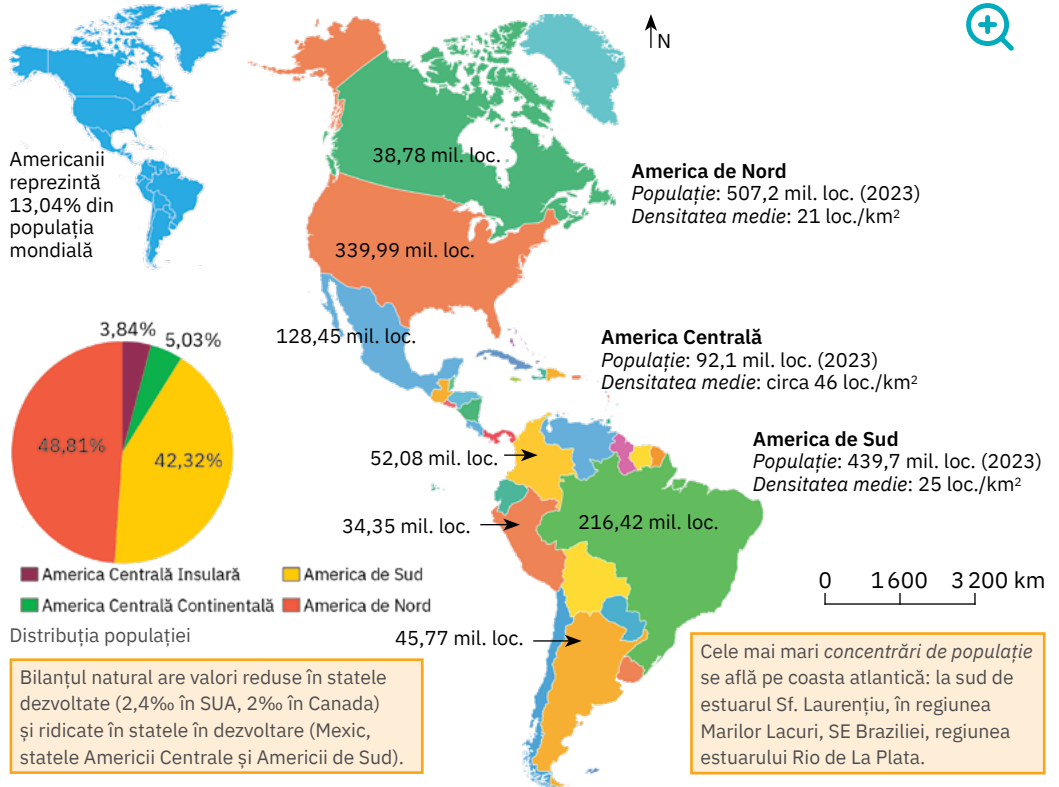

Tânăra Quechua (Perú)

Analiză critică

1. Analizează împreună cu colegii infograficul de mai jos și explicați faptul că, deși America de Nord este mai întinsă cu peste 6 mil. km², populația sa actuală este doar puțin mai numeroasă (cu 67,5 mil. loc.) decât populația Americii de Sud.
2. Numiți cele mai populate state americane (cu peste 30 mil. loc.). De ce SUA are o populație de aproape 9 ori mai numeroasă decât Canada, statele fiind comparabile ca întindere (Canada chiar mai mare cu 0,6 mil. km²)?

Explorez

1. Popularea întregului uscat american s-a realizat treptat, de la nord la sud, prin mai multe valuri de migrație, începând de acum aproximativ 40 000 de ani. Se estimează că, în momentul sosirii lui Columb (1492), populația Americii, formată din triburi cu civilizații și culturi diferite, se ridica la peste 50 de milioane de persoane.
 - Descoperă în casele de mai jos și în imaginile de pe coloană informații privind populația *nativă/indigenă* din America de astăzi. Discută cu colegii și explicați de ce multe dintre limbile, obiceiurile, modurile tradiționale de viață ale grupurilor indigene de pe teritoriul Americii au dispărut sau sunt pe cale de dispariție.

În Alaska, Arhipelagul Arctic Canadian, sud-vestul Groenlandei trăiesc *inuiții*, popoare indigene unice din punct de vedere cultural și lingvistic. Fiecare popor are propriile tradiții, istorii orale, un anume mod de viață. Limbile lor, foarte diferite (specialiștii au identificat peste 20 de limbi native și peste 300 de dialecte numai în Alaska), fac parte din familia lingvistică eskimo-aleutină. Despre inuiți, această populație băștinașă ce a înfruntat condiții climatice dificile de peste șapte milenii, se spune că au „domesticit” viscolul și gerul.

Din populația băștinașă a Americii fac parte și *amerindienii* (*indieni/nativi americani* – așa cum doresc astăzi să fie numiți).

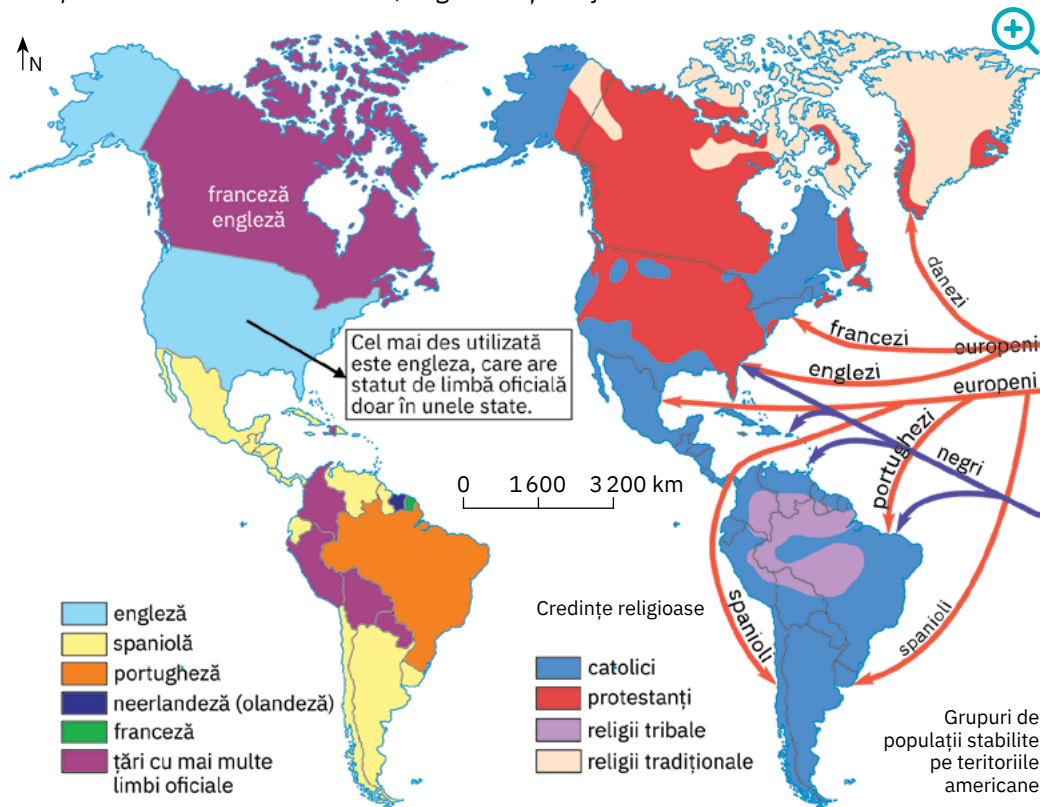
În Canada și SUA există peste 500 de grupuri de indieni recunoscute oficial, dintre care mai numeroase fiind grupurile *Navaajo* (care trăiesc la est de Marele Canion), *Dakota* (din Podișul Missouri), *Cherokee*, *Sioux*, *Apașii* ș.a.

În Mexic, America Centrală și America de Sud, populațiile/grupurile de amerindieni sunt mult mai numeroase. Numai în Bazinul Amazonului există peste 180 de triburi de indigeni, dar numărul indienilor s-a redus puternic din cauza bolilor aduse de europeni și recent datorită defrișărilor masive. În prezent, cele mai mari populații de indieni se află în Bolivia, Guatemala, Mexic și Peru. Limbile amerindiene sunt și ele pe cale de dispariție, deși există și state sud-americane în care unele limbi native ale indienilor au fost declarate limbi oficiale (Peru, Paraguay, Bolivia).

Elemente de diversitate umană

2. Diversificarea populației americane s-a produs după secolul al XVIII-lea, odată cu aducerea de către colonizatorii europeni a africanilor (folosiți ca sclavi), dar și mai târziu, spre sfârșitul secolului al XIX-lea, odată cu sosirea imigranților asiatici (mai ales chinezi, indieni, filipinezi, japonezi ș.a.).

► Analizează împreună cu colegii hărțile de mai jos și infograficele de pe coloană și formulează argumente care să susțină afirmația: *America reprezintă astăzi un spațiu geografic cu o impresionantă diversitate etnică, lingvistică și confesională.*

Limbi oficiale în statele americane

3. Având în vedere diversitatea umană (din punct de vedere etnic, lingvistic, confesional), blocul american poate fi împărțit în două arii culturale distincte: *America Anglo-Saxonă* și *America Latină*.

► Analizează reprezentarea de mai jos și numește statele care fac parte din America Anglo-Saxonă și respectiv spațiul american cuprins în așa-numita America Latină. În casetele **a** și **b** sunt prezentate aspecte specifice celor două spații culturale americane. Stabilește ce arie culturală este descrisă în fiecare casetă.

- a**
- țări foarte eterogene etnic
 - țări care au adoptat limba, religia, cultura foștilor coloniști spanioli și portughezi, dar moștenirea culturală a populațiilor indigene își pune amprenta în cultura spaniolă/portugheză prin gastronomie, limbi, tradiții și folclor

- b**
- țări care au adoptat limba, religia, cultura foștilor coloniști britanici și francezi
 - puținele popoare indigene care supraviețuiesc nu și-au impus valorile în cultura dominantă;
 - există o importantă cultură neagră importată din Africa

Diversitatea etnică

- *albi*
- *negri* (afro-americani)
- *indigeni*
- *metiși* (rezultați din amestecul albilor cu amerindienii)
- *mulatri* (din amestecul albilor cu negri)
- *zambos* (proveniți din amestecul negrilor cu amerindienii)
- *cholos* (rezultați din amestecul metișilor cu amerindienii)
- *asiatici*

Diversitatea lingvistică

Știi că?

- Inuiții nu acceptă să fie numiți eschimoși, considerând acest termen ca fiind peiorativ.
- Între băștinașii amerindieni, numiți și pieile-roșii întrucât se vopseau îndeosebi cu argilă roșiatică, se înscriu și *jivaros* (în traducere, „războinicii”), renumiți „vânători de capete”, care trăiesc și astăzi în Amazonia. Primul român care a intrat în contact cu ei a fost globe-trotterul Dumitru Dan, în anul 1912, în timpul călătoriei sale în jurul lumii.

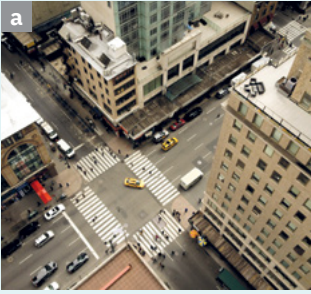
Rețin

Diversitatea umană (etică, lingvistică, confesională și culturală) care caracterizează continentele americane este expresia modului în care s-a produs popularea acestui imens teritoriu și mai ales a secolelor de conviețuire. America este un exemplu de spațiu în care *nu s-a creat o barieră rasială*, diferențele conducând în final la unitate și toleranță între popoare și la sporirea bogăției culturale.

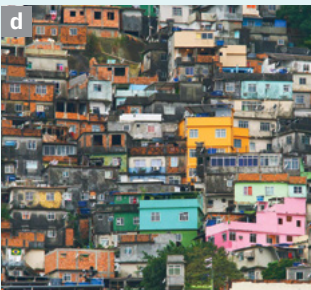
Forme de aglomerare urbană

Explorez

1 – metropola Boston
2 – aria metropolitană

- Formarea rețelei urbane pe continentele americane s-a datorat inițial coloniștilor europeni, orașele fiind în general noi. Imensitatea teritoriului, varietatea condițiilor naturale și industrializarea au contribuit la o *structură și o repartitie teritorială a orașelor foarte diferite*.
 - ▶ Descoperă în casetele de mai jos și în imaginile de pe coloana alăturată (a și b) caracteristicile ce definesc *fizionomia* marilor orașe americane.
 - ▶ Discută cu colegii și stabiliți un avantaj și un dezavantaj pentru fiecare dintre aspectele specifice orașelor americane.

Construite, în general, pe terenuri orizontale, *orașele nord-americane* sunt renumite la nivel mondial prin rețeaua lor stradală care, în mare parte, are un aspect geometric: străzile se întretaie în unghiuri drepte și sunt paralele, respectiv perpendiculare între ele (a). Datorită acestui fapt, sunt denumite *orașe rectangulare* sau „tablă de șah”.

Nevoia de organizare a spațiului, datorată supraaglomerării, a dus la apariția clădirilor foarte înalte, cu aspect geometrizat, dispuse foarte ordonat în raport de rețeaua stradală (b). Modelul clădirilor-gigant (cunoscute sub denumirea de „zgârie-nori”) al orașelor nord-americane a fost preluat ulterior de marile metropole mondiale.

- Continentele americane prezintă cel mai mare grad de *urbanizare* de pe Glob: 83% din populația totală a Americii de Nord și respectiv 81% din cea a Americii Centrale și de Sud trăiește la oraș. Creșterea demografică și migrația masivă a populației rurale au dus la creșterea numărului de orașe și la conturarea unor aglomerări urbane de tipul **metropolelor** (orașe cu peste 1 mil. loc.). Dacă în America Centrală sunt mult mai puține și mai reduse ca populație (nu depășesc 5 mil. loc.), în America de Nord și America de Sud numărul metropolelor este semnificativ și în creștere, cu concentrări mari de populație.
 - ▶ Identifică pe harta de la pagina alăturată (pag. 95) metropolele din cele două continente care au peste 10 mil. loc. (*megaorașele* americane).
 - ▶ Discută cu colegii și, având în vedere caracteristicile reliefului și diferențierile climatice, formulează argumente care să justifice faptul că în America de Nord sunt mai puține megaorașe comparativ cu America de Sud.
- Metropolele exercită o puternică influență asupra teritoriului din jur (atrag forța de muncă din așezările urbane și rurale din jur, dezvoltă cu acestea fluxuri de mărfuri/relații de aprovizionare-desfacere). Ca urmare, în jurul lor se dezvoltă **arii metropolitane**, *forme superioare de aglomerare urbană* care facilitează diminuarea decalajelor dintre metropole și spațiile adiacente acestora.
 - ▶ Observă în imaginea c aria metropolitană dezvoltată în jurul metropolei Boston. De ce orașele și așezările rurale din aria metropolitană se dezvoltă odată cu metropola?
- Procesul de urbanizare este un proces continuu, care se reflectă într-o expansiune progresivă a orașelor în teritoriu. În spațiul american, acest proces a generat dezvoltarea unor *structuri urbane complexe și de mari dimensiuni* cunoscute sub numele de **megalopolisuri**.
 - ▶ Identifică în infograficul de la pagina următoare (pag. 95) megalopolisurile americane. Localizează principalele orașe din fiecare megalopolis pe harta alăturată infograficului.

Analiză critică

Creșterea demografică din secolul al XX-lea provoacă, la marginea metropolelor americane, o explozie a cartierelor sărăciei. Mahalalele sunt cunoscute în America Centrală și în America de Sud sub denumirea de *favelas* (în Brazilia, cea mai mare este Rocinha, din Rio de Janeiro – d și e), *barrios* sau *barriadas* (în Venezuela, Peru, Chile, Salvador etc.).

- Analizează imaginile d și e. Imaginează-ți că trăiești într-unul din aceste cartiere lipsite de electricitate, canalizare, apă curentă. Cum crezi că ar decurge o zi din viața ta într-un astfel de cartier?
- Discută cu colegii și cu profesorul/profesoara de geografie și explicați de ce în aceste cartiere sunt frecvente comportamentele violente în rândul copiilor și abandonul școlar.

Megalopolisurile americane

Megalopolisul Boswash

- este cel mai vechi megalopolis din lume
- este situat pe litoralul atlantic al SUA
- cuprinde arealul urban dintre Boston și Washington (cu metropolele polarizatoare *Boston, New York, Philadelphia, Baltimore* și *Washington*)

Megalopolisul Chipitts sau al Marilor Lacuri

- se desfășoară pe teritoriul statelor SUA și Canada
- cuprinde mai multe orașe, între care se remarcă *Chicago, Detroit (1), Toronto, Cleveland (2), Pittsburgh (3)*

Megalopolisul San-San sau Californian

- este situat pe litoralul pacific al SUA
- se desfășoară între orașele *San Francisco, Los Angeles* și *San Diego*

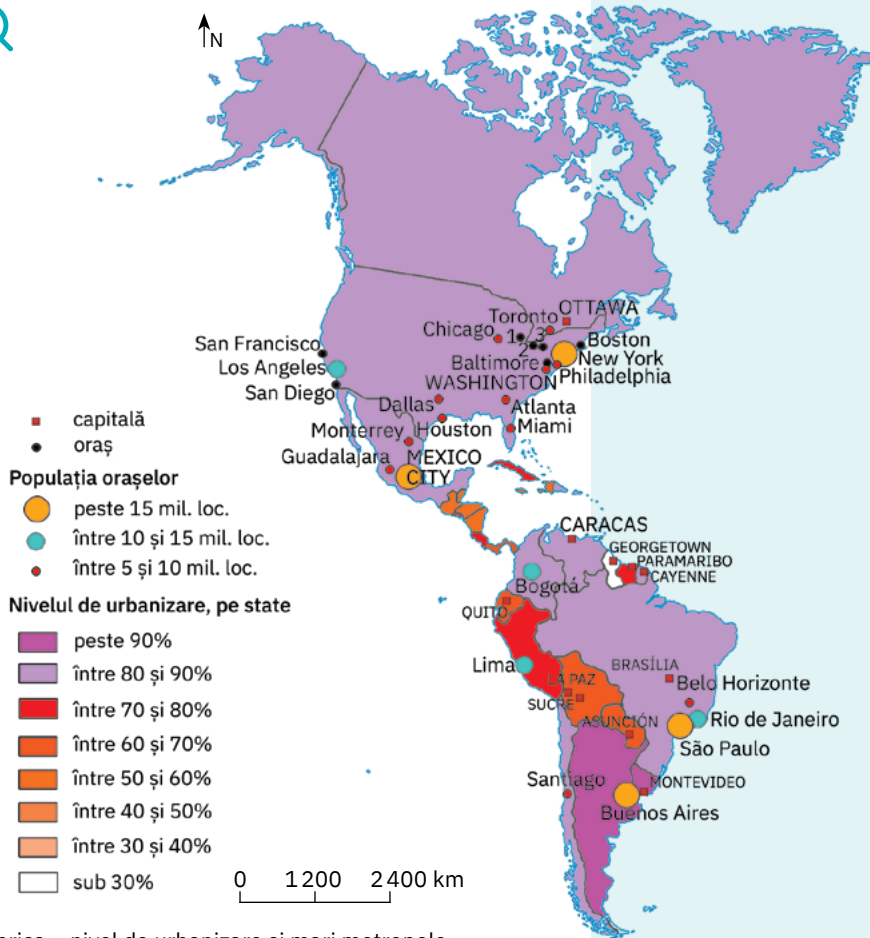
Megalopolisul Brazilian

- este extins atât pe coasta atlantic, cât și în interiorul Braziliei
- se concentrează în jurul a trei mari metropole: *São Paulo, Rio de Janeiro* și *Belo Horizonte*

Megalopolisul în curs de formare:

Marele Buenos Aires

- este situat pe coasta estică a Argentinei
- cuprinde aria metropolitană din jurul marii metropole *Buenos Aires*

America – nivel de urbanizare și mari metropole

Rețin

Continentele americane se disting printr-o urbanizare superioară mediei mondiale și prin **forme de aglomerare urbană** de dimensiune și complexitate diferite (*metropole, arii metropolitane* și *megalopolisuri*), care se constituie în puternice concentrări de populație și de activități economice.

Aplic

1. Imaginile alăturate (**f** și **g**) sunt reprezentative pentru metropolele americane descrise în enunțurile de mai jos. Identifică fiecare metropolă și precizează numele, statul în care aceasta se află și imaginea corespunzătoare.
 - a. *Construit pe locul vechii capitale a imperiului aztec, într-un podiș dominat de conuri vulcanice (Popocatepetl), orașul a evoluat continuu, iar astăzi, cu cei peste 22,2 milioane de locuitori, reprezintă al doilea oraș american (după São Paulo) și unul dintre cele mai mari orașe ale lumii (locul 6 pe Glob).*
 - b. *Cei peste 15 milioane de locuitori ai acestui oraș sunt cunoscuți sub numele de „portenos”, adică „oamenii din port”, denumire ce derivă din așezarea sa pe malurile fluviului Rio de La Plata, de o parte a estuarului format la vărsarea în Oceanul Atlantic.*
2. Explică faptul că cea mai mare parte dintre metropolele americane sunt amplasate pe litoralul atlantic.

Știi că?

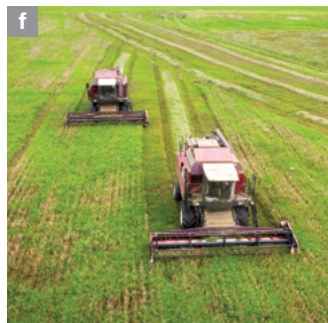
- Megalopolisul Boswash este cel mai întins de pe Glob (suprafața sa fiind puțin mai mare decât jumătate din România – 139 000 km²) și unul dintre cele mai populate (circa 60 mil. loc., de aproximativ trei ori mai mult decât țara noastră).
- Date fiind apropierea și apartenența la regiunea nord-americană (cea mai dezvoltată regiune din punct de vedere industrial), între megalopolisurile Boswash și Chipitts există numeroase legături. Specialiștii consideră că prin extinderea în viitor a celor două megalopolisuri se va forma un megalopolis gigant.

Diferențieri economice regionale

Știu!

Amintește-ți diferențele privind cadrul natural dintre cele două continente americane.

Analiză critică

- Analizează împreună cu colegii imaginile de mai jos, care ilustrează **activități agricole** din șase state americane, și tabelul **A**, care prezintă numele acestor state și câteva caracteristici economice specifice acestora. Numiți statele care practică o agricultură modernă, intensivă, cu un grad ridicat de mecanizare, cu producții mari destinate comercializării și respectiv statele în care este specifică agricultura tradițională, adesea cu caracter extensiv, cu producții aflate la limita satisfacerii necesităților populației.
 - Numiți statele care, în opinia voastră, sunt foarte dezvoltate economic și cu nivel de trai ridicat al populației. Fac parte din America Anglo-Saxonă sau din America Latină?

A	Statul	Suprafață terenuri agricole (% din suprafața totală)	Populație ocupată în agricultură (% din totalul populației angajate)	Acces la energie electrică (% din populația rurală)
a.	Bolivia	35,2	29,2	95,11
b.	Brazilia	28,6	9,7	97,31
c.	Canada	6,5	1,3	100
d.	Mexic	50	12,3	100
e.	Perú	19,9	27,9	83,55
f.	SUA	44,4	1,7	100

B	Statul	Suprafață (mil. km ²)	Populație (mil. loc.)	Lungimea totală a rețelei feroviare (km)	Lungimea totală a rețelei rutiere (km)
	Argentina	2,78	45,77	36 917	281 290
	Bolivia	1,09	12,45	3 690	90 568
	Brazilia	8,51	216,42	29 850	2 000 000
	Canada	9,98	38,78	77 793	1 042 300
	Columbia	1,13	52,08	2 141	206 500
	Ecuador	0,28	18,26	965	43 216
	Mexic	1,96	128,45	20 825	398 148
	Perú	1,28	34,35	1 854	140 672
	Venezuela	0,91	29,05	447	96 189
	SUA	9,83	339,99	293 564	6 586 610

- Analizează împreună cu colegii hărțile de mai jos și comparați continentele americane din punct de vedere al **resurselor minerale și energetice** deținute. Ce observați?

America – Resurse minerale și energetice și concentrații industriale

- Explicați faptul că cele mai numeroase **concentrații industriale** se află în statele nord-americane SUA și Canada.

- Analizează tabelul **B**, care prezintă informații privind suprafața, populația, lungimea rețelei feroviare și rutiere pentru zece state americane.

- Numește statul american care deține supremația la căile de transport pe uscat (locul 1 pe Glob la ambele categorii). Discută cu colegii și formulează argumente care să susțină afirmația:

În America există mari diferențieri regionale în ceea ce privește distribuția teritorială a rețelei de căi de comunicație rutiere și feroviare.

- Explicați faptul că în SUA și în Canada, state cu suprafețe comparabile, lungimea totală a rețelei feroviare și rutiere prezintă valori foarte diferite.

Explorez

- În ceea ce privește **transporturile**, continentele americane concentrează mai mult de jumătate din rețeaua feroviară și rutieră mondială și dețin magistrale feroviare și rutiere *transcontinentale*. Dintre magistralele rutiere se remarcă *Transamazonianul* (peste 4 000 km) și *Panamericana* (care traversează 14 state, extinzându-se aproape continuu din Alaska până în Țara de Foc).
 - ▶ Documentează-te pe internet și descoperă statele traversate de Panamericana.
 - ▶ Discută cu colegii și, cu ajutorul profesorului/profesoarei de geografie, stabiliți ce influențe a avut construirea Transamazonianului atât asupra vegetației și faunei din Câmpia Amazonului, cât și asupra popoarelor indigene care trăiesc în selvasul amazonian.
- Blocul american se remarcă la nivel mondial prin *aeroporturile Hartsfield-Jackson Atlanta* (SUA) și *Los Angeles* (locul 1 și respectiv locul 3 pe Glob, după numărul anual de pasageri), prin mari *porturi*, dar mai ales prin cel mai mare *sistem de navigație interioară* de pe Glob: *Marile Lacuri – Sfântul Laurențiu* (include o rețea de peste 1 000 km și 200 de porturi).
 - ▶ Discută cu colegii și stabiliți importanța *Canalului Panama* (care traversează istmul Panama) pentru transporturile maritime americane și extraamericane.
- Chiar dacă, pe ansamblu, spațiul american are un deosebit **potențial turistic**, atât natural, cât și antropoc, fluxurile turistice și veniturile obținute din turism sunt importante doar pentru câteva state: SUA (locul 2 pe Glob, ca număr de turiști, și primul, ca venituri), Mexic și Canada.
 - ▶ Amintește-ți caracteristicile cadrului natural și numește trei obiective naturale din America, atracții turistice deosebite prin originalitatea peisajelor.
 - ▶ Analizează împreună cu colegii imaginile de mai jos și stabiliți domeniile de interes și tipurile de turism specifice fiecărui spațiu ilustrat.

Miami, Florida, SUA

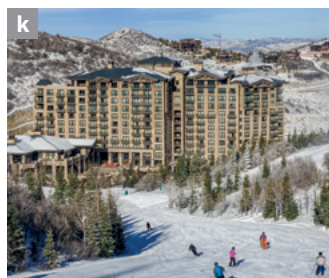
Piramidă aztecă, Mexic

Carnavalul de la Rio de Janeiro

Machu Picchu, Perú

Salt Lake City, SUA

Ghețarul Perito Moreno, Argentina

Știi că?

- Panamericana este cea mai lungă cale rutieră de pe Glob, măsurând 23 387 km lungime. Străbate America, pe latura vestică, din Alaska (Fairbanks) și până în Țara de Foc (la Puerto Montt în Chile și Ushuaia în Argentina). Leagă capitalele și principalele orașe din SUA, Canada, Mexic cu America Centrală și de Sud, urcând până la 3 500 m altitudine în Anzi.

Panamericana este întreruptă între Panama și Columbia, în zona cunoscută sub numele de Darién Gap, care găzduiește păduri tropicale, mlaștini deosebite din punct de vedere ecologic și o serie de popoare indigene.

- Canalul Panama, inaugurat la 15 august 1914, a fost unul dintre cele mai importante proiecte realizate în secolul XX, fiind apreciat de specialiști drept una dintre cele șapte minuni ale lumii moderne.

Rețin

- Chiar dacă dispune de o mare varietate de resurse naturale, spațiul american este marcat în prezent de semnificative **diferențieri economice regionale**, la care au contribuit deopotrivă atât *factorii naturali*, cât și *factorii istorici* (ce țin de caracteristicile populației spațiului american), *sociali* (implicațiile ce derivă din diversitatea umană) și *politici*.
- Pe baza deosebirilor evidente în toate domeniile economiei (servicii, industrie, agricultură) și în ceea ce privește nivelul de trai al populației, în spațiul american se disting *state foarte dezvoltate* economic, cu rol mondial financiar și ca producție (SUA și Canada), *state în curs de dezvoltare*, cu o industrializare rapidă și importante creșteri economice (Brazilia, Mexic, Argentina, Chile etc.) și *state slab dezvoltate* (de exemplu, Haiti, Bolivia ș.a.).

Studiu de caz: Statele Unite ale Americii

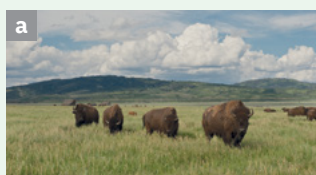
★ **Suprafața:**
9 833 517 km²

👤 **Populația:**
339,9 mil. loc.

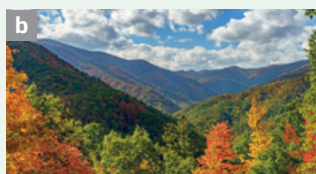
🇺🇸 **Capitala:** Washington;
9,5 mil. loc.

🏛️ **Forma de guvernământ:**
republică prezidențială

🌐 **Moneda:**
dolarul american

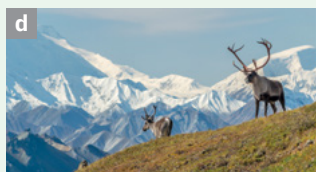
Bizonii și preria

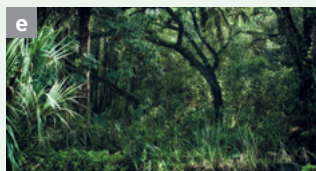
Păduri de foioase și de amestec în
Munții Apalași/Appalachi

Păduri de conifere în Munții Sierra
Nevada

Alaska – prietenia dintre caribu și
tundră

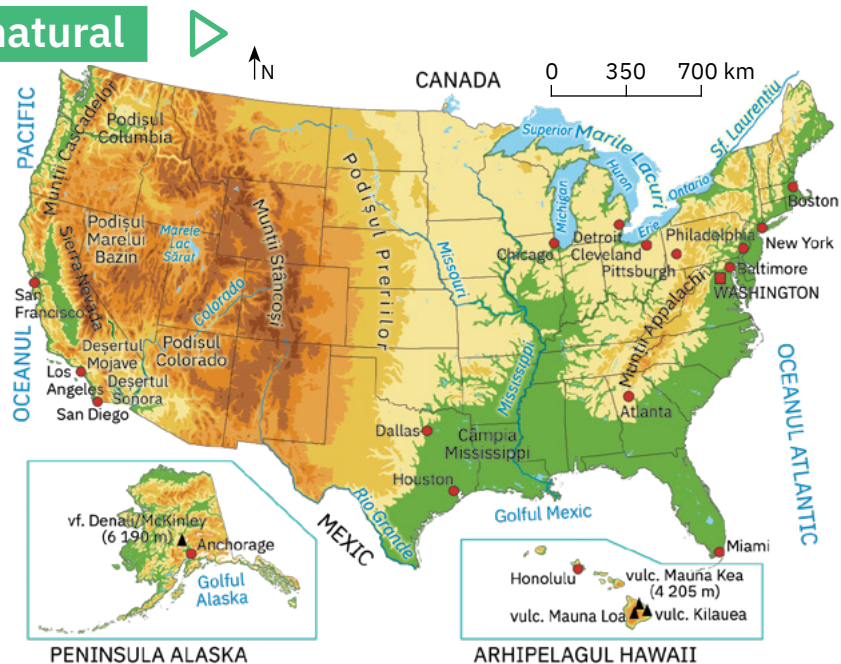
Pădure subtropicală în Florida

Cactuși uriași în deșertul tropical
Sonora

A. Cadrul natural

1. Statele Unite ale Americii reprezintă al treilea cel mai întins stat de pe Glob și cuprinde, în fapt, 50 de state **situate** în America de Nord (în partea centrală și în Peninsula Alaska din nord-vest) și în Arhipelagul Hawaii din Oceanul Pacific.

2. **Relieful** este foarte variat:

- partea continentală este formată din două *lanțuri muntoase tinere* la vest, *munți vechi* pe partea estică, spre fațada atlantică, vaste *podisuri* (la periferia munților și intramontane), *depresiuni* (cea mai joasă este Valea Morții/Death Valley situată la sud de Podișul Marelui Bazin – 85 m) și *câmpii*.
- Peninsula Alaska are un relief predominant muntos (*Munții Alaska*, vf. Denali/McKinley 6 190 m, cea mai mare altitudine din SUA), la fel ca Arhipelagul Hawaii (4 205 m în vulcanul *Mauna Kea*).
- Spațiul geografic al SUA se remarcă printr-o *seismicitate accentuată* și un *vulcanism activ* (Saint Hellens, Mauna Loa și Kilauea, ultimii doi în arhipelagul hawaian).

3. Pe cea mai mare întindere, **clima** este *temperată* (cu diferențieri termice și de umiditate impuse de relief și de depărtarea față de ocean), *tropicală* (în sud și în Arhipelagul Hawaii), *subpolară* (în Alaska); spațiile închise de catene montane au climat *temperat arid* și *semiarid* (Podișul Marelui Bazin, Podișul Columbia etc.) și *tropical arid* și *semiarid* (deșerturile Sonora și Mojave).

4. **Hidrografia** cuprinde: *sistemul fluvial* Mississippi – Missouri, *râuri* (scurte pe coasta atlantică și mai lungi pe cea pacifică, cu potențial hidroenergetic ridicat), *lacuri* (Marile Lacuri, dintre care Michigan este singurul lac aflat în întregime pe teritoriul SUA), *ghețari*, *ape subterane* (apar la zi sub forma gheizerelor – Parcul Național Yellowstone).

5. **Învelișul biogeografic** este în strânsă legătură cu clima, relieful și solurile, SUA având cea mai importantă rețea de arii naturale protejate din lume: 59 de parcuri naționale (Yellowstone – cel mai vechi din lume, Yosemite, Everglades), 129 de monumente naționale, 154 de păduri naționale și parcuri de stat etc.

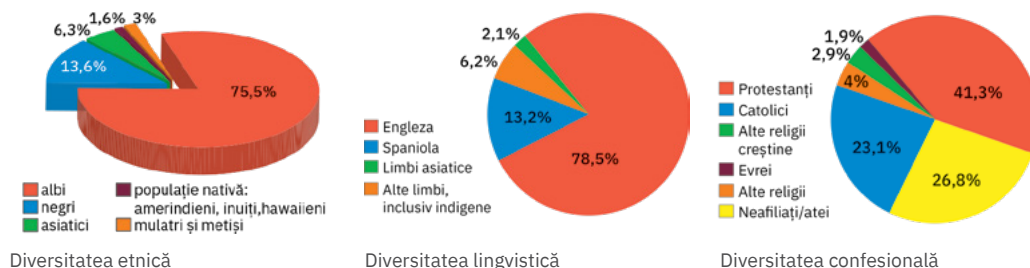

Aplic

1. Analizează harta de mai sus și explică faptul că Statele Unite ale Americii prezintă predominant granițe naturale.
2. Identifică pe harta de mai sus și pe *Harta fizică a Americii de Nord* din atlasul geografic unitățile majore de relief, principalele fluvii și lacuri din Statele Unite ale Americii.
3. Analizează împreună cu colegii cele șase imagini de pe coloana din stânga și stabiliți principalele zone biogeografice din acest stat.

B. Populația. Marile orașe. Economia

6. SUA dețin cea mai numeroasă **populație** din blocul american. Explozia demografică din ultimii 200 de ani se datorează în primul rând imigranților, proveniți inițial din Europa și după 1950 din Asia, Africa și America Latină. Cei circa 340 de milioane de locuitori sunt de rase și etnii foarte diferite, SUA reprezentând una dintre cele mai diverse țări ale lumii, din punct de vedere etnic, lingvistic, confesional și cultural. Pe teritoriul acestui stat trăiesc peste 570 de grupuri de populații indigene (cele mai numeroase aparțin inuiților și amerindienilor) și se vorbesc peste 350 de limbi.

7. Având o pondere foarte ridicată a **populației urbane** (peste 83%), SUA dețin numeroase **orașe**, 46 fiind **metropole** cu peste un milion de locuitori. În jurul marilor metropole s-au dezvoltat **arii metropolitane**, cu importante concentrări de populație și activități economice (New York cu peste 20 milioane de locuitori, Los Angeles, Chicago ș.a.). SUA reprezintă totodată statul american cu cele mai multe **megalopolisuri**: Boswash, San-San și Chipitts (cu orașele de pe teritoriul SUA).

8. Cu o **economie** complexă, SUA reprezintă cea mai mare putere economică a lumii. Beneficiind de bogate și variate **resurse naturale**, SUA dețin o **industrie** modernă și diversificată (ocupând poziții de top la nivel mondial în multe domenii, precum aeronautica, tehnologia IT, telecomunicațiile etc.), o **agricultură** puternic mecanizată și de mare randament, **servicii** foarte dezvoltate și moderne (transporturile, comerțul și turismul fiind sectoare-cheie ale economiei, cu o contribuție enormă la veniturile acestui stat).

Aplic

- Explică de ce în SUA densitatea medie a populației este redusă (circa 35 loc./km²).
- Imaginile de pe coloana alăturată (de la **g** la **j**) sunt reprezentative pentru marile metropole din SUA descrise în casetele de mai jos. Asociază fiecărei imagini descrierea corespunzătoare, după modelul *m – 7*.

1. Situat pe râul Potomac, în apropiere de țărmul Atlanticului, este primul oraș din istoria modernă înălțat exclusiv cu destinația de capitală, funcție politico-administrativă pe care o deține și în prezent; centru cultural-științific, centru internațional de conferințe.

2. Face parte din Boswash, fiind cea mai populată metropolă a țării, unul dintre cele mai mari centre urbane și economice de pe Glob, cel mai mare centru financiar mondial; aici se află sediul Organizației Națiunilor Unite și Statuia Libertății – simbolul american al libertății și al democrației.

3. Cu aproape 9 mil. loc., este al treilea oraș din SUA și cel mai mare din Chipitts, un mare centru industrial, nod de comunicație, piață mondială pentru grâu și animale; pentru prima dată în lume, aici s-a construit o clădire-gigant („zgârie-nori”) bazată pe o structură de oțel.

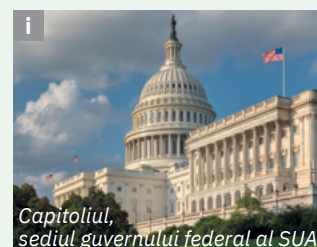
4. A doua metropolă ca populație (12,5 mil. loc.), situată pe fațada pacifică, în megalopolisul San-San, centru industrial complex; aici se află Disneyland, primul și cel mai mare parc de distracții din lume, și studiourile cinematografice Hollywood.

- Printre numeroasele companii americane ale căror produse/servicii se găsesc și în România se numără: *Citibank, Coca-Cola, Colgate-Palmolive, Ford, Hewlett-Packard, Hilton, IBM, McDonald's, Microsoft, Procter & Gamble*. Documentează-te împreună cu colegii și precizați produsele/serviciile oferite de fiecare companie.

Știi că?

- Circulația generală a maselor de aer determină producerea de frecvente furtuni/uragane și tornade ce afectează îndeosebi partea de est și de sud a țării, provocând mari pagube materiale și, adesea, pierderi de vieți omenești.
- Regiunea industrială californiană Silicon Valley prezintă cea mai mare concentrare din lume de companii de electronice și computere, fiind leagănul economiei digitale și al internetului.

Studiu de caz: Brazilia

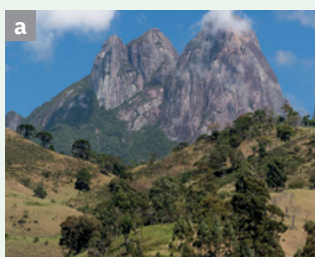
★ **Suprafața:**
8 514 877 km²

👤 **Populația:**
216,42 mil. loc.

📍 **Capitala:** Brasília;
3,7 mil. loc.

🏛️ **Forma de guvernământ:**
republică prezidențială

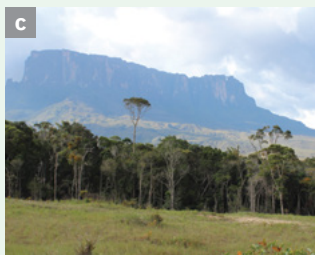
🌐 **Moneda:** real

Serra do Mar

Marele Amazon

Vegetație tropicală din podișul nordic

Caatinga (savana uscată)

A. Cadrul natural

1. **Situată** în partea central-estică a Americii de Sud, Brazilia se numără printre cele mai extinse state (locul 3 între statele americane, locul 5 la nivel mondial). Totodată, este singura țară sud-americană care are granițe cu aproape toate celelalte țări (cu excepția Ecuadorului și Chile) și face parte din țările atlantice cu cea mai largă deschidere la ocean.

2. **Relieful** Braziliei are în general altitudini reduse (aproape două treimi sub 300 m) și este format dintr-o câmpie întinsă (Câmpia Amazonului) înconjurată de vaste *platouri*: Podișul Guyanelor (la nord, cu vârful Pico da Neblina, 3 014 m, cea mai mare altitudine din țară), Podișul Brazilian (la sud, cu platouri fragmentate de ape) și Podișul Mato Grosso (considerat de unii geografi diviziune a Podișului Brazilian). Spre est și sud-est se află o serie de *lanțuri muntoase* (numite „serra” – a).

3. Fiind traversată de Ecuator și de Tropicul Capricornului și situată în calea alizeului de sud-est, Brazilia are o **climă** predominant caldă, cu diferențieri impuse de desfășurarea latitudinală: *ecuatorială* în Amazonia, *subecuatorială* și *tropicală* (cu un anotimp umed și celălalt uscat) în cea mai mare parte a Podișului Brazilian și în Podișul Guyanelor. Doar în extremitatea sudică apar nuanțe climatice *temperate*.

4. **Hidrografia** este reprezentată de una dintre cele mai bogate rețele de *cursuri de apă* din lume, în care domină Amazonul (cursul mijlociu și inferior; numit de populația băștinașă „Paranto Tingo”, adică „regina râurilor”) și numeroșii săi afluenți. Alte fluvii importante sunt São Francisco, Paraná (cursul superior) și Tocantins. Cursurile de apă sunt în mare parte navigabile și oferă Braziliei un imens potențial hidroenergetic.

5. **Învelișul biogeografic** este reprezentat de: *pădurea ecuatorială* („selvasul amazonian”, cu peste 4 000 de specii de arbori), *savane* (asociații vegetale cu aspecte și denumiri diferite: *campos* îndeosebi în Podișul Mato Grosso, *caatinga* în nord-estul Podișului Brazilian). Bogăția lumii vegetale și animale este ocrotită în numeroase zone, care formează unele dintre cele mai mari parcuri naționale de pe Glob (Amazonia, Araguaia).

Aplic

1. Identifică pe harta de mai sus unitățile majore de relief și principalele fluvii din Brazilia.
2. Analizează împreună cu colegii imaginile **b**, **c** și **d** și stabilește unitatea majoră de relief căreia îi corespunde peisajul prezentat în fiecare imagine.
3. Discută cu colegii și formulează argumente care să susțină afirmația: *În Câmpia Amazonului, inundațiile sunt foarte frecvente.*

B. Populația. Marile orașe. Economia

6. Cu un spor natural foarte ridicat, **populația** Braziliei a crescut enorm în ultimele decenii, astfel că în prezent este cea mai populată țară sud-americană (a doua din America și a șaptea din lume). Fiind singura colonie portugheză din America, în primele secole de colonizare au venit masiv portughezi, cărora li s-au alăturat africanii aduși ca sclavi și, mai târziu, italieni, spanioli, germani, dar și asiatici.

Ca urmare, populația actuală reprezintă un *mozaic de rase și etnii*, pe lângă albi existând într-o pondere ridicată mulatri, metiși, negri, la care se adaugă băștinașii amerindieni (peste 300 de triburi, dar care reprezintă doar 0,83% din totalul populației și trăiesc îndeosebi în pădurea amazoniană). *Limba oficială* este portugheza (Brazilia fiind astăzi cea mai mare țară vorbitoare de portugheză din lume și singura din America), dar, în fapt, datorită diversității etnice se vorbesc peste 250 de limbi. Sub aspect *religios*, majoritatea brazilienilor sunt creștini (predominant catolici).

7. Peste 87% din populație trăiește în **orașe**, Brazilia având unele dintre cele mai mari aglomerații urbane de pe Glob. Un element caracteristic pentru marile aglomerații îl reprezintă contrastul dintre centrele urbane moderne și cartierele mărginașe suprapopulate și insalubre (favelas). Marile *metropole* São Paulo, Rio de Janeiro și Belo Horizonte (peste 6 mil. loc.) formează *Megalopolisul Brazilian* sau așa-numitul „triunghi economic” brazilian.

Cel mai mare oraș și cea mai mare aglomerație urbană este *São Paulo* (în prezent cel mai mare oraș cu peste 20 de milioane de locuitori din America), considerat cel mai modern și complex centru industrial al Americii Latine, un important centru financiar, comercial, de transport și turistic al țării, piață mondială a cafelei.

Rio de Janeiro este al doilea oraș ca populație (13,7 mil. loc.), capitală până în 1960, în prezent un mare centru economic, financiar-bancar, cultural-științific și turistic (cunoscut pe plan mondial pentru Carnavalul de la Rio, Corcovado, celebrul munte cu statuia lui Iisus, plajele Copacabana, Ipanema etc.), nod de comunicații.

Actuala capitală a țării este Brasília, un oraș nou, construit în întregime în secolul al XX-lea în interiorul Podișului Brazilian (pe malul lacului antropoc Paranoa) pentru a prelua funcția politico-administrativă, dar și pentru a atrage populația și activitățile economice în această regiune mai puțin locuită și dezvoltată.

8. Beneficiind de enorme *resurse naturale* (minereu de fier, mangan, nichel, bauxită, petrol, păduri ș.a.) și trecând prin numeroase reforme, Brazilia are o **economie** în plină dezvoltare, fiind în prezent cea mai mare putere economică a Americii Latine și unul dintre producătorii și exportatorii mondiali de minereu de fier, lemn, zahăr, cacao, ceai, soia (locul 1 mondial), porumb (locul 2), bumbac, carne (de vacă – locul 1 mondial, de porc – locul 4) etc. Investițiile din sectorul *serviciilor* sunt orientate spre modernizarea rețelei rutiere și feroviare, a activităților portuare și spre valorificarea imensului potențial turistic.

Aplic

1. Explică faptul că, deși Brazilia are o populație numeroasă, densitatea medie a populației este foarte redusă (sub 24 loc./km²).
2. Localizează pe harta de la pagina alăturată (pag. 100) principalele orașe braziliene.

Știi că?

- Simbolul natural al Americii de Sud este cascada Iguazu/Iguazú („Apă Mare”, în limba amerindienilor guarani), aflată în inima pădurii virgine tropicale în apropiere de confluența râului Iguazu cu marele fluviu Paraná, la granița dintre Brazilia și Argentina.

- Ceva mai înaltă decât Niagara, are, la fel ca aceasta, două căderi principale de apă: „Căderea Potcoavei”, pe teritoriul argentinian, și „Gura Diavolului”, pe teritoriul brazilian.
- Brazilia este țara cu cel mai mare număr de persoane de religie catolică din lume.
 - Brazilia are cea mai mare populație de origine italiană care trăiește în afara Italiei și cea mai mare populație japoneză din afara Japoniei, plus o populație destul de numeroasă de germani.

Recapitulare și autoevaluare

Grilă de autoevaluare

Subiectul I + Subiectul II + Subiectul III + Subiectul IV + Subiectul V = 90 de puncte (90 p).

Din oficiu: 10 puncte (10 p).

Subiectul I	8 x 4 p = 32 p
Subiectul II	5 x 4 p = 20 p
Subiectul III	4 x 4 p = 16 p
Subiectul IV	4 x 4 p = 16 p
Subiectul V	2 x 3 p = 6 p

Total: 32 p + 20 p + 16 p + 16 p + 6 p + 10 p din oficiu = 100 de puncte

Harta de mai jos se referă la subiectele III și IV. Pe hartă sunt marcate cu litere șase state din America de Sud.

I. Scrie pe caiet litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos, după modelul: 1 – a, 2 – c, 3 – c.

Indicație: este corectă o singură variantă de răspuns.

- Teritoriile nord-americane au fost colonizate îndeosebi de către:
 - danezi și francezi;
 - englezi și francezi;
 - negri și spanioli;
 - spanioli și portughezi.
- Face parte din Megalopolisul Boswash orașul numit:
 - Bogota;
 - Chicago;
 - Los Angeles;
 - New York.
- Este reprezentată de inuiți populația băștinașă din:
 - Câmpia Amazonului;
 - Munții Anzi;
 - Peninsula Alaska;
 - Podișul Missouri.
- Capitala Venezuelei este orașul numit:
 - Bogotá;
 - Caracas;
 - Ottawa;
 - Santiago.
- După poziția sa geografică, este considerat andin statul sud-american numit:
 - Brazilia;
 - Cuba;
 - Chile;
 - Guyana.
- Este situat pe coasta vestică a Americii de Nord orașul:
 - Lima;
 - Los Angeles;
 - Santiago;
 - Toronto.
- Sunt predominant adepți ai religiei protestante locuitorii statelor:
 - Canada și SUA;
 - SUA și Mexic;
 - Mexic și Brazilia;
 - Uruguay și Brazilia.
- Este situat în America Centrală statul numit:
 - Columbia;
 - Mexic;
 - Nicaragua;
 - Paraguay.

II. Citește cu atenție afirmațiile următoare. Dacă apreciezi că afirmația este adevărată, scrie pe caiet, în dreptul numărului corespunzător, litera A, iar dacă apreciezi că afirmația este falsă, scrie litera F, după modelul: 1 – A sau 1 – F.

- Uscatul american se remarcă la nivel mondial prin densitatea medie a populației foarte ridicată.
- Religiile tribale și tradiționale sunt specifice imigranților europeni.
- Pe teritoriul Americii de Nord se află trei state: Canada, SUA și Mexic.
- Megalopolisul Brazilian cuprinde orașele São Paulo, Rio de Janeiro și San Diego.
- Continentele americane prezintă cel mai mare grad de urbanizare de pe Glob.

III. Analizează harta alăturată și scrie pe caiet:

- numele statelor marcate cu literele **B** și **F**;
- numele orașelor-capitală din statele marcate cu literele **C** și **E**.

IV. Analizează harta și scrie pe caiet litera cu care este marcat:

- statul al cărui oraș, La Paz, este considerat capitala situată la cea mai mare altitudine din lume;
- statul a cărui oraș-capitală este situat pe malul fluviului Rio de La Plata;
- statul cu cea mai numeroasă populație;
- statul cu economia cea mai avansată.

V. Scrie pe caiet numele:

- celui mai întins stat american;
- celui mai populat stat american.

I. Scrie pe foaia de test litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare afirmație de mai jos, după modelul: 1 – a. Indicație: este corectă o singură variantă de răspuns.

- Fac parte din Arhipelagul Arctic Canadian insulele:
 - Baffin și Victoria;
 - Bahamas și Cuba;
 - Groenlanda și Hawaii;
 - Malvine și Galápagos.
- Formează împreună așa-numita Mediterană Americană, Marea Caraibilor și Golful:
 - Alaska;
 - Beaufort;
 - Hudson;
 - Mexic.
- În cadrul uscatului american, cele mai mari concentrări de populație se află:
 - în bazinul amazonian;
 - pe coasta arctică;
 - pe coasta atlantică;
 - pe coasta pacifică.
- Este cunoscut sub numele de America Latină spațiul geografic format din:
 - America Centrală și America de Sud;
 - America Centrală și America de Nord;
 - Brazilia, America Centrală și America de Nord;
 - Mexic, America Centrală și America de Sud.
- Reprezintă o mare metropolă sud-americană orașul numit:
 - Buenos Aires;
 - Mexico City;
 - Philadelphia;
 - San Francisco.
- Asociațiile de tufișuri cunoscute sub numele de *chaparral* sunt specifice climatului:
 - ecuatorial;
 - subecuatorial;
 - subtropical;
 - tropical arid.
- Complexul lacustru Marile Lacuri este legat de Oceanul Atlantic prin fluviul:
 - Columbia;
 - Missouri;
 - Rio Grande;
 - Sfântul Laurențiu.
- Este considerat cel mai arid din lume deșertul american numit:
 - Altiplano;
 - Atacama;
 - Mojave;
 - Sonora.

II. Scrie pe foaia de test asocierile corecte dintre statele Americii precizate în coloana A și capitalele acestora, menționate în coloana B, după modelul: G – 5.

Indicație: unul dintre elementele coloanei A nu are corespondent în coloana B.

A	B
A. Argentina	1. Buenos Aires
B. Bolivia	2. La Paz
C. Canada	3. Ottawa
D. Perú	4. Washington
E. SUA	

III. Scrie pe foaia de test litera care marchează pe hartă:

- Munții Stâncoși;
- o importantă regiune agricolă a SUA;
- o regiune cu vegetație de pampas.

IV. Identifică peninsula, unitatea de relief sau fluviul pe baza caracteristicilor și denumirilor geografice prezentate mai jos. Scrie pe foaia de test litera sau cifra cu care fiecare dintre acestea este marcată pe hartă, după modelul: 7 – H sau 7 – 4.

- peninsulă, Miami;
- fluviu, Marele Canion;
- podis, caatinga;
- fluviu, estuarul Rio de La Plata;
- munți, lacul Titicaca;
- câmpie, llanos.

V. Scrie pe foaia de test două argumente care să susțină contrastele fizico-geografice și/sau socio-economice care caracterizează uscatul american.

**Grilă de evaluare/
autoevaluare**

Subiectul I + Subiectul II + Subiectul III + Subiectul IV + Subiectul V = 90 de puncte (90 p).

Din oficiu: 10 puncte (10 p).

Subiectul I	8 x 4 p = 32 p
Subiectul II	4 x 3 p = 12 p
Subiectul III	3 x 4 p = 12 p
Subiectul IV	6 x 4 p = 24 p
Subiectul V	2 x 5 p = 10 p

Total: 32 p + 12 p + 12 p + 24 p + 10 p + 10 p din oficiu = 100 de puncte

Harta de mai jos se referă la subiectele III și IV. Pe hartă sunt marcate peninsule cu litere de la a la c, unități de relief cu litere de la A la G și fluvii cu cifre de la 1 la 3.

U4

Australia și Oceania. Antarctica. Caracterizare geografică

Lecția 1

106 Australia – caracterizare geografică generală

Studiu de caz

108 Unicitatea biogeografică australiană

Lecția 2

110 Oceania – particularități geografice

Lecția 3

112 Antarctica – elemente de identitate geografică

Recapitulare și autoevaluare

114

Test secvențial

115

Australia, ținutul de la „Antipozi”, abundă în superlative: cel mai mic dintre continentele Terrei ca suprafață; cel mai mare număr de specii de animale marsupiale; cel mai complex ecosistem marin coraligen (Marea Barieră de Corali); cel mai mare monolit de gresie din lume (Ayers Rock/Uluru), situat chiar în centrul continentului, considerat locul sacru al aborigenilor.

Australia – caracterizare geografică generală

A. Caracteristici naturale

Știu!

Amintește-ți din lecțiile anterioare care sunt continentele Terrei, poziția acestora și numește-le pe cele situate în totalitate în Emisfera Sudică.

Amintește-ți ce înseamnă fiecare dintre articulațiile țărmurilor (*golfuluri, insule, arhipelaguri, peninsule, strâmtori, capuri*).

Australia continentală

Punctul extrem	Coordonate
N: Capul York	10° 41' lat. S
S: Capul Wilson	39° 08' lat. S
V: Steep Point	113° 09' long. E
E: Capul Byron	153° 38' long. E

Știi că?

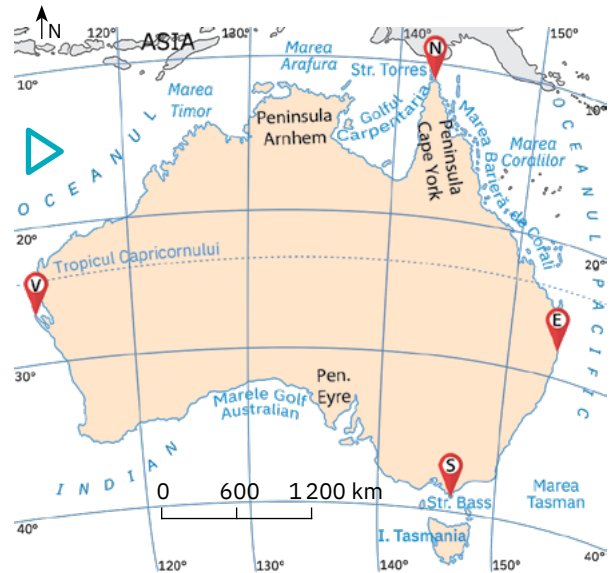
- Marea Bariere de Corali este cel mai mare sistem de recifi de corali din lume și poate fi văzută din spațiu.
- În majoritatea deșerturilor australiene, nisipurile sunt roșii, deoarece particulele de nisip sunt acoperite de un strat subțire de oxizi de fier.
- În mod normal, lacul Eyre (ca majoritatea lacurilor naturale australiene) este fără apă și extrem de rar se umple complet și durează circa doi ani să se usuce din nou, în condițiile precipitațiilor reduse din regiunea endoreică în care se află. În secolul trecut s-a umplut doar de trei ori cu apă.

Analiză critică

1. Analizează harta alăturată și apoi citește textul următor. Completează spațiile punctate cu informațiile corespunzătoare.

Străbătut de Tropicul ..., continentul Australia este situat în emisfera Uscatul australian este înconjurat în totalitate de ... și oceane: la vest și la ... este mărginit de apele Oceanului ..., iar la est de cele ale Oceanului Țărmurile Australiei sunt, în general, puțin ..., cu doar câteva golfuluri (... în sud, ... în nord), peninsule (de exemplu Peninsula ...) și insule (cea mai mare fiind ..., de origine continentală). Țărmul ... este însoțit de Marea Bariere de Corali.

Australia – poziție geografică, limite și țărmuri

2. Pe baza datelor din tabelul alăturat calculează pe câte grade de latitudine și respectiv pe câte grade de longitudine se întinde continentul australian.
3. Discută cu colegii și stabiliți două consecințe care decurg din **poziția geografică** a continentului australian.

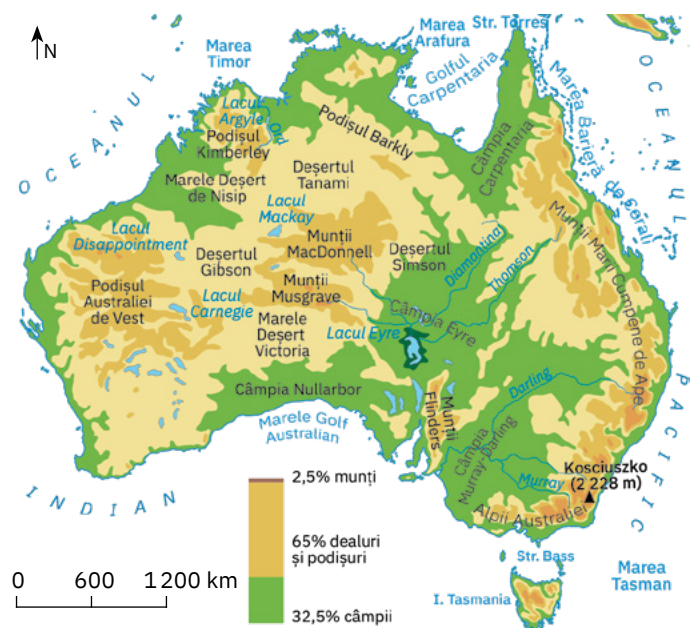

Explorez

1. Cea mai mare parte a Australiei reprezintă un rest al vechiului continent Gondwana, fapt care se reflectă în alcătuirea **reliefului** și în altitudinile relativ reduse (cuprinse între 2 228 m și 12 m sub nivelul Oceanului Planetar, în zona Lacului Eyre). De la vest spre est, relieful Australiei este format din:
 - un *podis* foarte vechi cu sectoare mai înalte (în nord și vest), *munți* insulari (în est), întinse *suprafețe deșertice* și o *câmpie* vastă, netedă, semiaridă, cu forme ale *reliefului carstic* (Câmpia Nullarbor, la sud);
 - o largă zonă depresionară centrală, formată din *câmpii*;
 - un *sistem montan* (Cordiliera Australiană) extins în lungul coastelor pacifice.
 - ▶ Identifică pe harta de la pagina alăturată (pag. 107) unitățile majore reprezentative pentru relieful Australiei.
 - ▶ Argumentează afirmația: *Chiar dacă relieful Australiei este mai puțin complex, cuprinde forme variate.*
2. Poziția geografică, circulația atmosferei, caracteristicile reliefului (altitudine, dispunere), curenții oceanici sunt factorii care generează **clima caldă** a teritoriului australian (excepând partea sa sudică, inclusiv Tasmania, unde sunt specifice tipuri de climă ale zonei *temperate*).
 - ▶ Discută cu colegii și, având în vedere dispunerea și altitudinile reliefului montan, explică faptul că masele de aer umede venite dinspre Oceanul Pacific nu ajung în interiorul continentului și, ca urmare, peste 40% din suprafața Australiei are o climă aridă și semiaridă.
3. **Hidrografia** Australiei cuprinde o rețea săracă de *cursuri de apă* (pe aproximativ două treimi din suprafața continentului existând regiuni areice și endoreice, precum cea din jurul Lacului Eyre cu cursuri temporare de apă numite *creek-uri*), *lacuri* naturale (în mare parte cu apă sărată) și antropice (amenajate în scopuri hidroenergetice și pentru irigații), importante acumulări de *ape subterane*.

Australia – caracterizare geografică generală

Australia – unitățile de relief și ponderea treptelor majore

Tipurile de climă: subecuatorială în nord, tropical-aridă și semiaridă în centru și vest, tropical-umedă pe fațada pacifică, subtropicală în sud și temperat-oceanică moderată în Tasmania.

Zonele biogeografice: păduri subtropicale, păduri temperate, păduri tropicale, savane, vegetație de deșert și semideșert.

▶ Analizează harta și imaginile de pe coloană și identifică principalele râuri și lacuri din Australia.

4. Existența în Australia a unor diferențieri climatice (impuse îndeosebi de precipitații și mai puțin de temperatura aerului) generează diversitatea asociațiilor de plante și animale și determină o anumită repartitie a **zonelor biogeografice**.

▶ Analizează casele de mai jos, care prezintă tipurile de climă și zonele biogeografice din Australia. Asociază fiecărui tip de climă zona biogeografică specifică.

Fluviul Murray (navigabil doar 6 luni pe an, când cerințele de apă pentru irigații sunt mai reduse)

Darling (cel mai mare afluent al fluviului Murray)

Lacul sărat Eyre, alimentat parțial cu apă în urma ploilor bogate din perioada octombrie 2022 – aprilie 2023

Lacul antropic Argyle (cel mai mare rezervor de apă dulce al Australiei, amenajat prin bararea râului Ord)

Retin

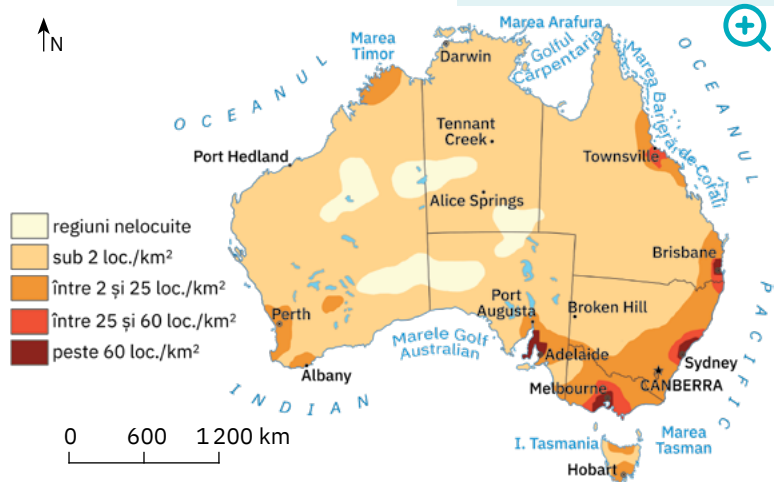
- Australia, *cel mai mic continent al Terrei* (7,68 mil. km²), este situată în emisfera sudică, la sud-est de Asia.
- Uscatul australian prezintă un relief relativ monoton (format predominant din platouri joase și câmpii) și se încadrează pe cea mai mare întindere în zona de climă caldă.
- Reflectând uscăciunea de ansamblu a climei, rețeaua hidrografică este foarte redusă și lacurile naturale sunt umplute rareori cu apă. Condițiile climatice din Australia își pun amprenta și asupra învelișului biogeografic.

B. Caracteristici politico-administrative, umane și economice

Explorez

1. Unicitatea Australiei este dată nu numai de caracteristicile sale fizico-geografice. În întregime fostă colonie britanică, este unicul continent ocupat de un singur stat, cu denumirea oficială de **Uniunea Australiană** (pe scurt, Australia). După forma de guvernare este *monarhie*, iar din punct de vedere al organizării interne este un *stat federal*, fiind compus din șase state (provincii) și două teritorii. Chiar dacă, după suprafață, Australia se numără printre statele foarte întinse (locul 6 pe Glob), are o **populație** de numai 26,4 milioane de locuitori (2023). Populația este neuniform repartizată.

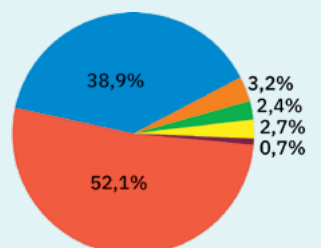
▶ Identifică pe harta alăturată regiunile australiene cele mai populate. De ce întinse suprafețe sunt nelocuite?

Australia – densitatea populației

Primele 10 limbi vorbite în Australia (exceptând engleza)

1	Mandarina
2	Araba
3	Vietnameza
4	Cantoneza
5	Punjaba
6	Greaca
7	Italiana
8	Filipineza/Tagalog
9	Hindi
10	Spaniola

■ Creștini ■ Budiști
■ Islamici ■ Evrei și alte religii
■ Hinduși ■ Atei/neafiliați

Ponderea populației după religie

Nr. crt.	Orașul	Populația (mil. loc.)
1	Adelaide	1,39
2	Brisbane	2,54
3	Melbourne	4,92
4	Perth	2,20
5	Sydney	4,89

Melbourne (cel mai mare oraș din Australia ca populație, capitala provinciei Victoria)

Sydney (cel mai important centru economic și comercial)

Canberra (capitala Australiei, cel mai mare oraș din interior)

2. Australia este o **țară multiethnică**, la **populația** băștinașă (aborigeni) adăugându-se de-a lungul timpului coloniștii britanici, stabiliți aici la sfârșitul secolului al XVIII-lea, numeroși imigranți europeni și asiatici (sosiți îndeosebi în secolul XX). Fenomenul migrației a stat la baza creșterii populației și în ultimele decenii, astfel că, în prezent, în Australia există numeroși britanici, chinezi, indieni, italieni, greci, vietnamezi, arabi ș.a. Grupurile aborigene reprezintă doar 3,2% din populația actuală, fiind cei mai vechi locuitori ai continentului, cu o continuitate neîntreruptă de peste 60 000 de ani. Pluralismul etnic din Australia se reflectă în diversitatea **lingvistică** (limba oficială este engleza, dar în Australia se vorbesc peste 200 de limbi și dialecte) și **confesională** (peste 100 de religii).

► Analizează împreună cu colegii caseta și graficul de pe coloana alăturată și formulează argumente care să susțină afirmația: *Australia este o țară multiculturală.*

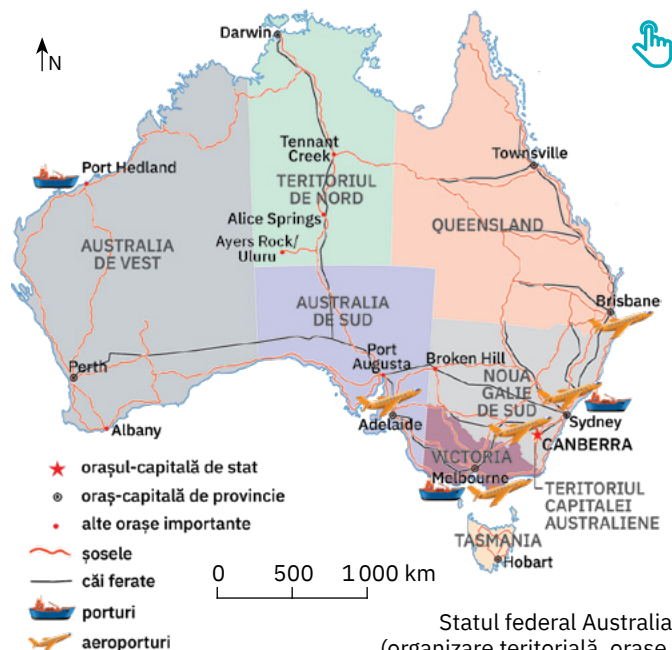
3. Majoritatea populației Australiei este concentrată în **orașe** (86,6% din total), situate mai ales pe fațada pacifică. Chiar dacă predomină orașele cu o populație sub 100 000 de locuitori, există cinci orașe cu peste un milion de locuitori.

► Identifică în tabelul și în imaginile de pe coloană metropolele Australiei. Localizează aceste orașe pe harta alăturată, apoi identifică și alte orașe importante.

► Cum se numește capitala Australiei?

4. După 1990, Australia s-a dezvoltat puternic, numărându-se astăzi printre statele lumii cu o **economie** de piață avansată și competitivă. Face parte din categoria statelor foarte bogate în **resurse** de minereuri feroase și neferoase și de combustibili fosili, fapt ce a favorizat dezvoltarea **industriei** extractive și a ramurilor prelucrătoare (metalurgică, chimică, textilă, alimentară etc.). **Agricultura** se bazează pe creșterea animalelor (ovine, bovine). Principalul sector economic îl reprezintă **serviciile** (importanță deosebită având-o transporturile, turismul și comerțul).

► Explică faptul că în Australia se cultivă atât plante tropicale (bananieri, ananași), cât și culturi întâlnite pe celelalte continente (grâu, pomi fructiferi și viță-de-vie).

Statul federal Australia (organizare teritorială, orașe, principalele tipuri de transporturi)

Rețin

- Australia este cel mai puțin populat continent al Terrei (având în vedere că Antarctica nu este locuită). Ca stat, are o populație de mărime medie, dar variată etnic, lingvistic și confesional. Cea mai mare parte a populației trăiește în orașe, care sunt mai numeroase și mai mari pe coastele estică și sud-estică. Capitala țării este orașul Canberra.
- Din punct de vedere economic, se numără printre statele dezvoltate (deține 1,7% din economia mondială).

Aplic

1. Identifică pe harta de mai sus statele și teritoriile care constituie diviziunile teritoriale ale statului federal Australia. Numește orașele reprezentative din fiecare diviziune.
2. Analizează pe hartă principalele tipuri de transporturi. De ce în Australia rețeaua rutieră nu este foarte densă?

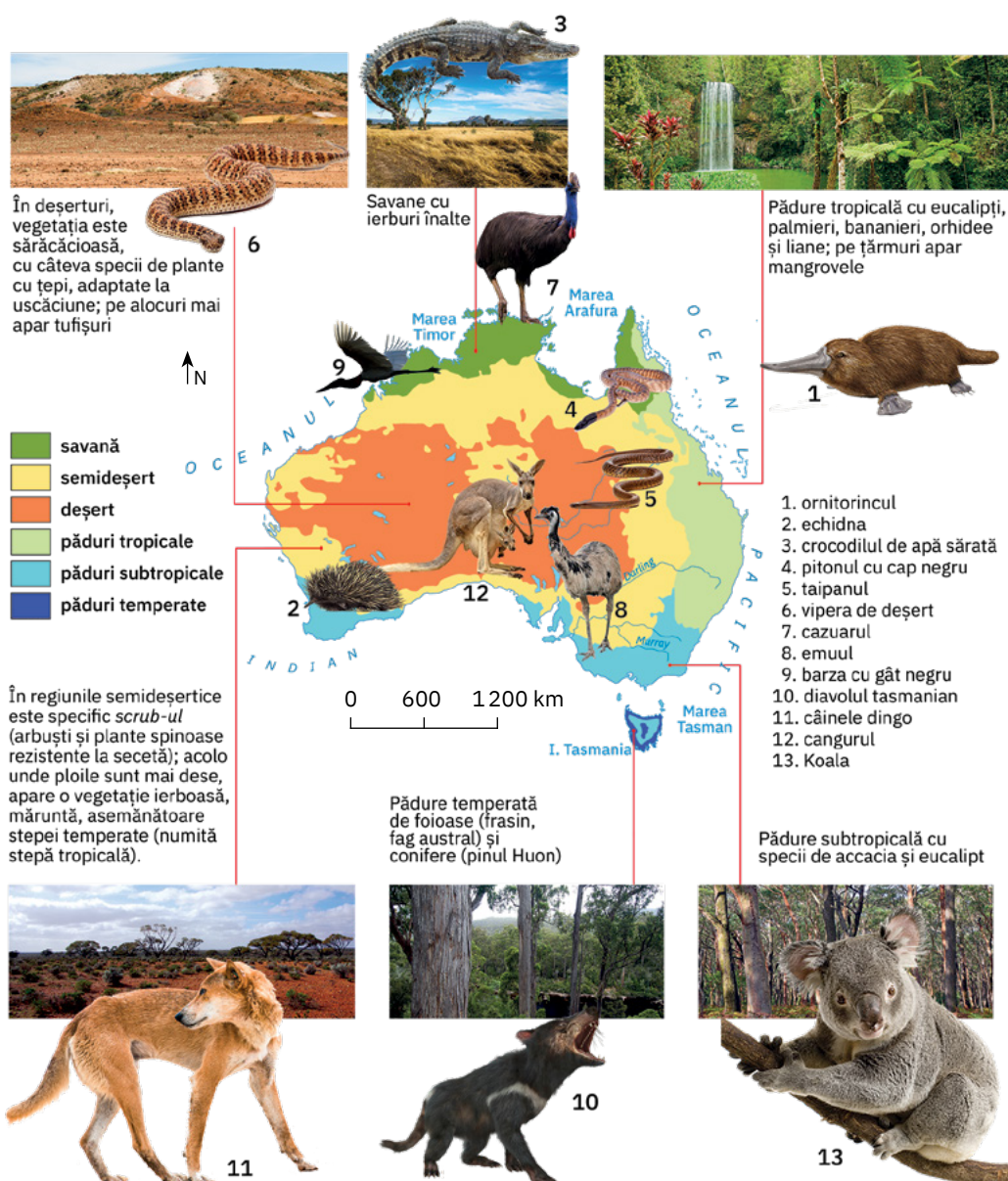
Studiu de caz: Unicitatea biogeografică australiană

Deși mare parte din teritoriu este arid sau semiarid, Australia prezintă o **vegetație** și o **faună** foarte diversificate și mai ales **originale**, dată fiind izolarea sa de celelalte uscaturi continentale. Specialiștii estimează că acest continent găzduiește peste 600 000 de specii de plante și animale, dintre care doar 30% au fost cercetate și denumite. Mai mult de jumătate dintre speciile de plante cunoscute sunt *endemice*, iar majoritatea speciilor de mamifere, de reptile și o mare parte dintre speciile de păsări sunt *unice* în lume.

Aplic

Identifică în infograficul și în casețele de mai jos elementele care conferă **unicitatea biogeografică** a continentului Australia.

Continentul eucaliptului

Eucaliptii sunt arborii emblematici din pădurile tropicale australiene; există peste 800 de specii de eucalipt, majoritatea endemice, aproape toate veșnic verzi.

În aceste păduri trăiește Koala, dar și oposumul.

Continentul marsupialelor

Sunt peste 140 de specii, mai cunoscute fiind cangurul – foto, koala, oposumul, diavolul tasmanian etc.

Continentul mamiferelor primitive (care depun ouă: ornitorincul și echidna – foto).

Oceania – particularități geografice

Știi că?

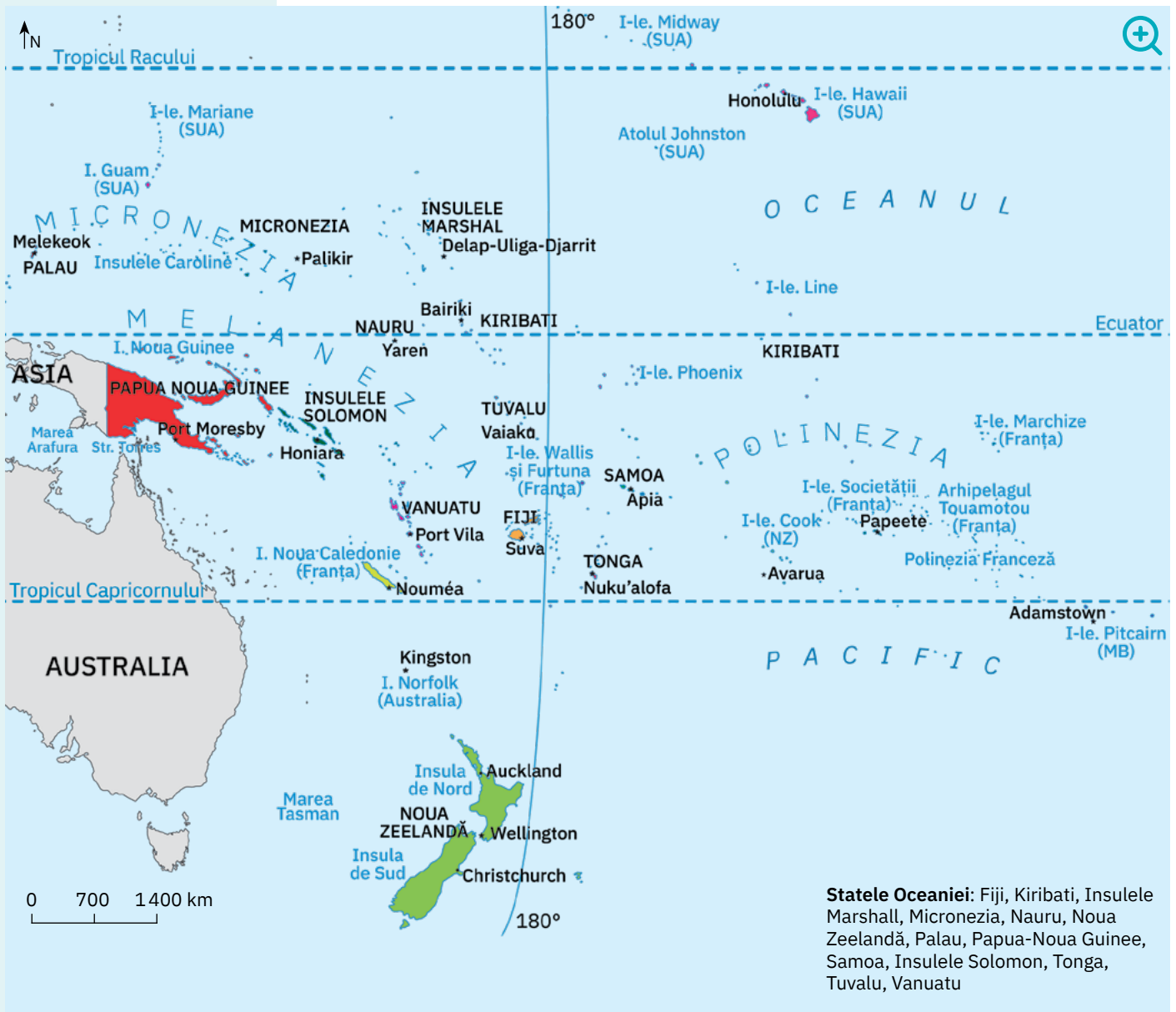

Cea mai mare insulă din Oceania și a doua cea mai întinsă de pe Glob este Noua Guinee (885 000 km²), partajată de două state: Papua-Noua Guinee (partea de est) și Indonezia (partea de vest). Altitudinea maximă este de 5 030 m, în vârful Puncak Jaya.

Analiză critică

- Analizează harta de mai jos și completează spațiile punctate din enunțurile următoare cu informațiile corespunzătoare.
 - Formează Oceania **insulele** și **arhipelagurile** răspândite în Oceanul
 - Principalele linii geografice care traversează Oceania sunt ... și ... și meridianul de
 - Cele peste 10 000 de insule care compun Oceania se grupează, de regulă, în patru mari regiuni: **Micronezia** (în nord-vest), ... (în vest), **Noua Zeelandă** (în sud-vest) și ... (cea mai extinsă, cuprinzând insulele pacifice din emisfera vestică, mai numeroase la sud de Ecuator).
- Se consideră că spațiul insular al Oceaniei se desfășoară între grupul de insule Midway-Hawaii (în nord) și Insula de Sud a Noii Zeelande (în sud), respectiv între Arhipelagul Palau (în vest) și Insula Paștelui (în est).
 - ▶ De ce Oceania nu are limite precise? Numește cele mai mari insule din Oceania.

Oceania – harta politică

Explorez

- Caracteristicile variate ale **reliefului** sunt în strânsă legătură cu *originea* diferită a insulelor. Se deosebesc insule *continentale* (cele din vest – Noua Guinee, Noua Caledonie, Noua Zeelandă), *coraligene* (majoritatea insulelor din Micronezia și Polinezia) și *vulcanice* (Arhipelagul Hawaii, unde se întâlnesc atât vulcani stinși, cât și activi).

Oceania – particularități geografice

- Identifică în imaginile de mai jos diversitatea reliefului din insulele prezentate. Localizează pe *Harta tectonică* din atlasul geografic aceste insule și explică ce legătură există între categoria în care se încadrează și deplasarea plăcilor tectonice.

Noua Zeelandă este un arhipelag de origine continentală, cu un relief predominant muntos. Insula Nordică prezintă un relief vulcanic deosebit de complex, în timp ce Insula de Sud este mai înaltă, cu un relief de tip alpin.

În Insulele Societății se află Bora Bora, supranumită și „Perla Pacificului”. În jurul conului unui vulcan stins, corali au construit aici o adevărată barieră, care închide o lagună.

Arhipelagul vulcanic Hawaii este recunoscut pentru relieful său complex, modelat atât pe conuri vulcanice stinse (Mauna Kea), cât și de activitatea vulcanică în desfășurare (Mauna Loa, Kilauea).

2. Insulele Oceaniei au o **climă** caldă, *tropicală umedă*, exceptând Noua Zeelandă cu o climă *temperată oceanică*. Ca urmare, **vegetația** este predominant tropicală, cu palmieri, ferigi (a), liane și plante exotice. Numai în Noua Zeelandă apar pădurile temperate și subtropicale. **Fauna**, mai puțin diversă ca în regiunile continentale, prezintă totuși câteva specii unice, *endemice*, de reptile (tuatara – b) și de păsări (kiwi – c, kea etc.).

- Explică de ce, exceptând Noua Zeelandă, Oceania prezintă o climă caldă și mereu umedă.
3. În secolul al XIX-lea, insulele Oceaniei au fost împărțite între marile puteri coloniale, iar după Al Doilea Război Mondial, multe dintre colonii și-au obținut independența. Ca urmare, **harta politică** actuală a Oceaniei cuprinde 13 *state* și numeroase *teritorii dependente*. Papua-Noua Guinee și Noua Zeelandă sunt cele mai întinse și mai populate state, iar Nauru și Tuvalu cele mai mici, atât după suprafață, cât și după numărul de locuitori.
4. **Populația** Oceaniei (19,13 mil. loc. în 2023) este formată predominant din băștinași, dintre care se remarcă grupurile de *melanezieni* (d), *papuasi* (e), *maori* (f), *micronezieni*, *polinezieni* (g). În perioada colonizării și apoi prin migrații, la populațiile băștinașe s-au adăugat alții (îndeosebi europeni și nord-americani), majoritari în Noua Zeelandă. Această țară deține și cele mai mari **orașe** din Oceania (Auckland, Wellington și Christchurch). **Economia** Oceaniei se bazează în principal pe *agricultură* și *turism*, cea mai dezvoltată țară fiind Noua Zeelandă.

- Discută cu colegii și formulează argumente care să susțină faptul că Oceania se caracterizează printr-o mare diversitate umană.

a Feriga argintie

b Tuatara (endemică în Noua Zeelandă)

c Pasărea kiwi (endemică în Noua Zeelandă)

Știi că?

- Noua Zeelandă este cunoscută și sub numele de *Aotearoa*, care în limba maori înseamnă „Ținutul norului lung și alb”.
- Relieful muntos și deosebit de spectaculos al Noii Zeelande a reprezentat decorul perfect pentru turnarea unor filme celebre, precum *Avatar*, seriile *Stăpânul Inelelor* și *Hobbitul*, *Cronicile din Narnia*, *Ultimul samurai*, *King Kong* etc.

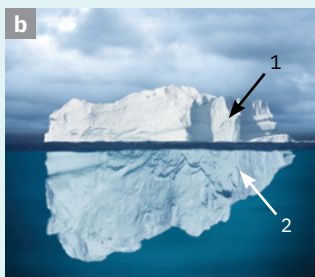
Rețin

Oceania reprezintă gruparea de insule și arhipelaguri din Oceanul Pacific, extinsă, în general, între cele două tropice. Dată fiind întinderea de apă enormă care cuprinde cele peste 10 000 de insule (peste 80 mil. km²), nu există o delimitare/definire exactă a acestui spațiu geografic, care, prin **particularitățile de natură fizico-geografică și umană**, are o identitate unică.

Antarctica – elemente de identitate geografică

Calota glaciară

Aisberg

Vulcanul Erebus

Explorez

- Deși au existat și în trecut mărturii ale unor navigatori care ar fi pretins că au „văzut” uscaturi dincolo de Cercul Polar de Sud, istoria îi consemnează pe *Fabian Gottlieb von Bellingshausen* și *Mihail Lazarev*, amirali ai Marinei Imperiale Ruse, drept descoperitori ai Antarcticii. Ei au reușit, între anii 1819 și 1821, să înconjoare Antarctica, demonstrând întregii lumi că în emisfera sudică există un întins continent, idee susținută încă din antichitate de marele Aristotel.
 - ▶ Analizează cronologia descoperirii și cercetării Antarcticii ilustrată în caseta de mai jos și explică de ce majoritatea explorărilor și expedițiilor au avut loc în lunile decembrie – ianuarie, când toți europenii știu că este iarnă.

Primul care a pus piciorul pe continentul antarctic a fost francezul *Dumont d'Urville*, în perioada 1837 – 1840.

Între anii 1839 și 1843, *James Ross* descoperă Ghețarul de Șelf Ross, Marea Ross, Muntele Erebus și Țara Victoria.

Expediția la care a participat *Emil Racoviță* (1897 – 1899) este prima care petrece o întreagă iarnă în Antarctica.

Pe 9 ianuarie 1909, *Ernest Shackleton* descoperă Polul Sud magnetic și atinge cel mai sudic punct în Antarctica.

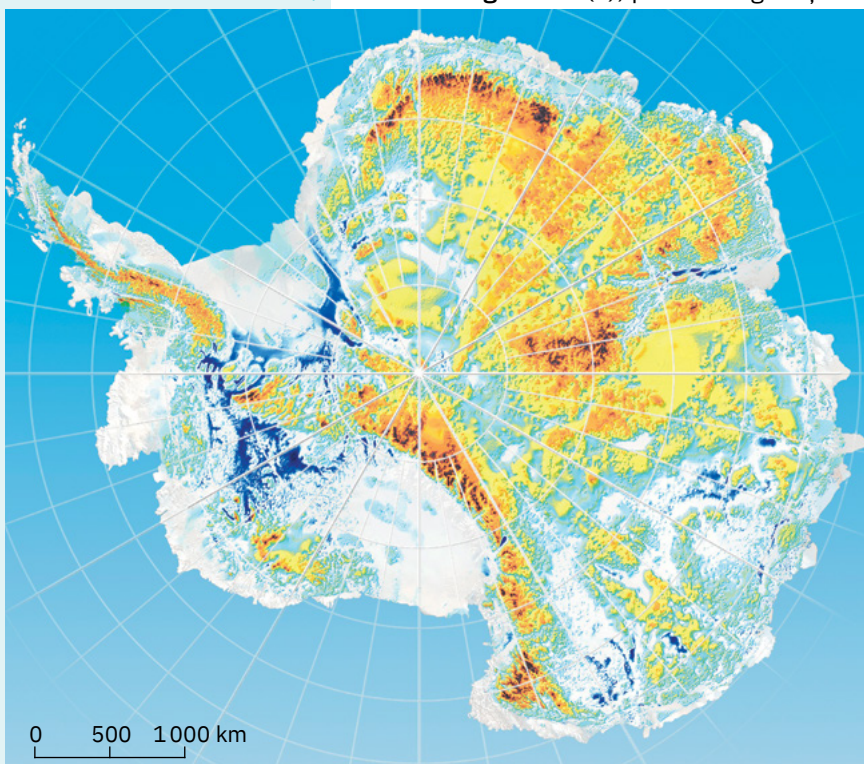

Polul Sud geografic a fost cucerit, pe 14 decembrie 1911, de norvegianul *Roald Amundsen*.

Britanicul *Robert Falcon Scott* a ajuns la Polul Sud pe 17 ianuarie 1912, dar a murit pe drumul de întoarcere.

- Denumirea de Antarctica (ce înseamnă „opus Arcticii”) este dată regiunii situate în jurul Polului Sud, care cuprinde continentul/uscatul propriu-zis (Antarctida) și teritoriile oceanice și insulare înconjurătoare, aflate, în general, în interiorul Cercului Polar de Sud.
 - ▶ Discută cu colegii și stabiliți în ce punct al Antarcticii ar trebui să vă aflați, astfel încât toate direcțiile spre care priviți să indice punctul cardinal nord.
- Calota glaciară (a)**, pătura de gheață care acoperă aproximativ 98% din continent, are grosimi ce depășesc, pe alocuri, 4 000 m. Ghețarii de pe uscat se prelungesc mult în apele înconjurătoare, formând platoșe mari de gheață, numite *ghețari de șelf*. Din aceștia se desprind frecvent blocuri uriașe de gheață, numite *aisberguri (b)*.

Antarctida, uscatul continental de sub calota glaciară

Cercetătorii au reușit să descopere că masa de uscat de sub calotă nu este continuă/unitară și are un **relief** major format din platouri, depresiuni (pe alocuri aflate sub nivelul mării) și lanțuri muntoase, ale căror vârfuri depășesc frecvent 4 000 m. Altitudinea medie a uscatului de sub calotă este de 2 165 m, *cea mai mare dintre toate continentele*.

În ghețarul de șelf Ross se află *cel mai sudic vulcan* de pe Terra și singurul *activ* din Antarctica (Erebus, 3 794 m – c).

- ▶ Observă cu atenție imaginea **b** și precizează ce indică săgețile marcate cu cifrele **1** și **2**.

- ▶ Analizează reprezentarea alăturată și imaginează-ți că te afli într-un avion care zboară deasupra Antarcticii. Ce element determină continuitatea/unitatea uscatului continental?

4. **Clima** polară a Antarcticii este cea mai aspră, cu temperaturi predominant negative, precipitații reduse (50 – 200 mm/an) și vânturi puternice (în apropierea coastelor pot atinge viteze de 300 km/h).

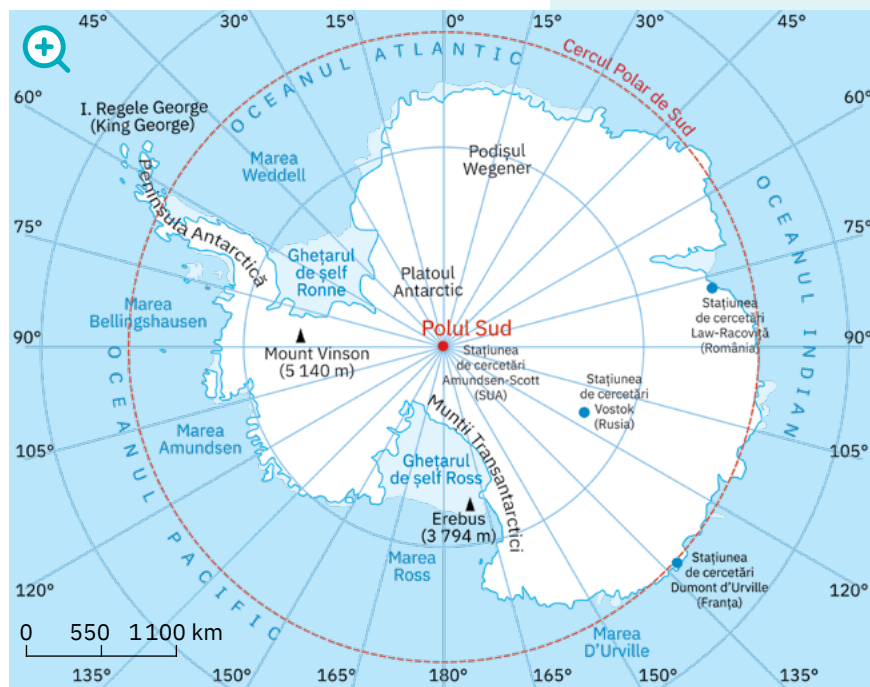
Vegetația este formată doar din organisme simple (alge, mușchi, licheni), iar **fauna** (prezintă îndeosebi pe țărmuri și în apele mărginașe) cuprinde un număr relativ mic de specii de păsări (pinguini, albatroși, pescăruși), mamifere (foci, balene) și pești. Antarctida este continentul nelocuit, fără **populație** permanentă. Pentru cunoașterea particularităților sale geografice aici sunt amenajate doar o serie de stațiuni, ocupate temporar de diferiți cercetători științifici.

► Observă harta alăturată și identifică:

a. mările și oceanele care înconjoară Antarctida;

b. principalele stațiuni de cercetare.

► Accesează împreună cu colegii site-ul <http://www.infoantarctica.com/statia-law-racovita-negoita.html> și descoperiți informații despre stațiunea de cercetare deținută de România.

Antarctica

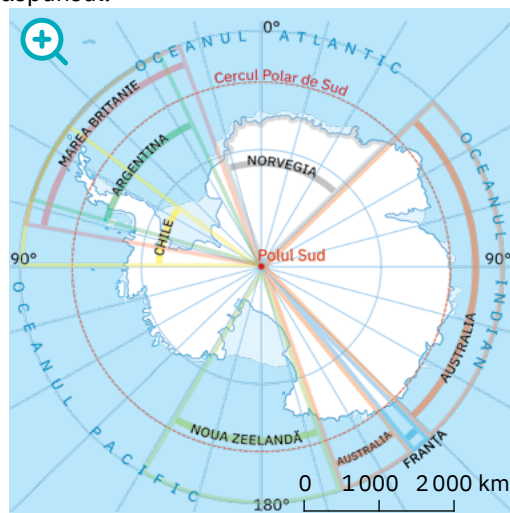
Stația	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
A	-28	-41	-53	-57	-58	-58	-60	-60	-59	-51	-38	-28
B	2	2	1	-2	-4	-6	-6	-7	-4	-3	-1	1

Analiză critică

1. Tabelul de mai sus prezintă temperaturile medii lunare înregistrate la două stații meteorologice din Antarctica marcate cu literele **A** și **B**. Poziția geografică a acestora este: 62°10' lat. S, 58°59' long. V și respectiv 90° lat. S, 0° long. Localizează împreună cu colegii aceste stații meteo pe harta de mai sus. Analizați apoi datele din tabel și stabiliți litera cu care este marcată fiecare stație meteo. Argumentați răspunsul.

2. Chiar dacă prospecțiunile au evidențiat existența unor **resurse de subsol** (cărbuni, uraniu, sulf, cupru, petrol etc.), în urma semnării *Tratatului Antarctic* (1959), în Antarctica nu se desfășoară activități economice, fiind considerată „zonă specială de conservare” și „bază de cercetări științifice în scopuri pașnice”. Șapte state au emis însă pretenții asupra unor teritorii din Antarctica (unele se suprapun), dar această împărțire „politică” și respectivele „granițe” nu sunt recunoscute pe plan mondial.

► Identifică pe harta alăturată cele șapte state care revendică teritorii în Antarctica. Explică de ce aceste state sunt interesate de spațiul antarctic.

Teritorii revendicate

Știi că?

- Compatriotul nostru Emil Racoviță a fost naturalistul expediției „Belgica” și l-a avut coleg pe Roald Amundsen, primul cuceritor al Polului Sud, 12 ani mai târziu.
- Sub imensa masă de gheață a Antarcticii există numeroase *lacuri*. Cel mai mare dintre acestea este lacul Vostok, situat sub stațiunea rusă cu același nume, la o adâncime de 3 500 m sub nivelul actual al gheții. Lacul are o adâncime maximă de 510 m și ocupă o suprafață de peste 14 000 km².
- Antarctica este polul frigului! La stația Vostok a fost înregistrată pe 21 iulie 1983 cea mai scăzută temperatură din lume: -89,2 °C.

Rețin

Elementele de identitate geografică ale Antarcticii derivă din recordurile deținute: este continentul cu *cea mai mică întindere*, cu *cea mai mare altitudine medie*, cu *cea mai mare ariditate*, este singurul continent *acoperit de o imensă calotă glaciară*, *fără un înveliș biogeografic dezvoltat și fără populație permanentă*.

Recapitulare și autoevaluare

Grilă de autoevaluare

Subiectul I + Subiectul II + Subiectul III + Subiectul IV + Subiectul V = 90 de puncte (90 p).

Din oficiu: 10 puncte (10 p).

Subiectul I	8 x 4 p = 32 p
Subiectul II	4 x 5 p = 20 p
Subiectul III	4 x 5 p = 20 p
Subiectul IV	2 x 4 p = 8 p
Subiectul V	2 x 5 p = 10 p

Total: 32 p + 20 p + 20 p + 8 p + 10 p + 10 p din oficiu = 100 de puncte

I. Scrie pe caiet litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos, după modelul: 1 – a. Indicație: este corectă o singură variantă de răspuns.

- Principala insulă a Australiei se numește:
 - Fiji;
 - Noua Zeelandă;
 - Tasmania;
 - Tonga.
- Principala paralelă care traversează continentul australian se numește:
 - Cercul Polar de Sud;
 - Ecuator;
 - Tropicul Capricornului;
 - Tropicul Racului.
- Melanezienii, maorii și papuașii reprezintă:
 - populațiile băștinașe din Antarctica;
 - populațiile băștinașe din Australia;
 - populațiile băștinașe din Oceania;
 - urmași ai coloniștilor din Australia.
- Blocurile de gheață care plutesc pe apele oceanice fiind desprinse din calota antarctică poartă numele de:
 - aisberguri;
 - favelas;
 - gheizere;
 - șoturi.
- Printre speciile faunistice endemice din Noua Zeelandă se numără:
 - albatrosul;
 - cangurul;
 - pasărea kiwi;
 - urangutanul.
- Poartă numele de Sydney:
 - cea mai importantă stațiune de cercetări din Antarctica;
 - cel mai important oraș din Australia;
 - cel mai important oraș din Oceania;
 - cel mai mare stat din Oceania.
- Pe cea mai mare parte din teritoriul australian se extind:
 - deșerturile și semideșerturile;
 - savanele;
 - pădurile temperate;
 - pădurile tropicale.
- Pinguinii fac parte din fauna specifică:
 - Antarcticii;
 - Australiei;
 - părții estice a Oceaniei;
 - Noii Zeelande.

II. Scrie pe caiet informația care completează fiecare dintre afirmațiile următoare:

- Statul insular din Oceania situat la aproximativ 2 000 km de țărmurile sud-estice ale Australiei se numește
- Cele mai mari insule care compun Oceania, după modul de formare, sunt
- Majoritatea orașelor australiene sunt situate în regiunile litorale din est și
- Este cunoscută sub numele de Polinezia o regiune din

III. Citește cu atenție afirmațiile următoare. Dacă apreciezi că afirmația este adevărată, scrie pe caiet, în dreptul numărului corespunzător, litera A, iar dacă apreciezi că afirmația este falsă, scrie litera F, după modelul: 1 – A sau 1 – F.

- Oceania reprezintă o grupare de insule și arhipelaguri răspândite în Oceanul Pacific.
- Întinse suprafețe din continentul australian sunt ocupate de deșerturile Atacama și Gibson.
- După forma de guvernare, statul Australia este o monarhie.
- Printre specialiștii care au cercetat Antarctica se numără și savantul român Emil Racoviță.

IV. În tabel sunt prezentate date privind numărul de locuitori (valori rotunjite) din cele mai populate state/diviziuni teritoriale ale statului federal Australia. Scrie pe caiet răspunsurile la următoarele cerințe:

- Calculează populația totală din cele cinci state australiene.
- Precizează numele statului cu cea mai mare pondere în populația totală a Australiei.

Noua Galie de Sud	Victoria	Queensland	Australia de Sud	Australia de Vest
8 294 000	6 766 600	5 418 500	1 844 600	2 855 600

(sursa datelor: Australian Bureau of Statistics, 2023)

V. Scrie pe caiet două argumente care să susțină unicitatea biogeografică a Australiei.

Fișă de observare sistematică

CINE SUNT EU?

În ce măsură ...

Citește cu atenție enunțurile următoare. Bifează cu X caseta cu varianta de răspuns care consideri că te reprezintă.

În ce măsură ...?	niciodată	rare	uneori	des (frecvent)
sunt interesat/interesată de cunoașterea lumii în care trăiesc?				
am grijă de consumul de energie electrică și de apă în viața cotidiană?				
sunt interesat/interesată să particip voluntar la activități de protecție a mediului înconjurător?				

I. Scrie pe foaia de test litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare afirmație de mai jos, după modelul: 1 – a. Indicație: este corectă o singură variantă de răspuns.

- Altitudinile maxime din continentul Australia depășesc cu puțin:
 - 1 000 m;
 - 2 000 m;
 - 3 000 m;
 - 4 000 m.
- Vegetația de arbuști și plante spinoase rezistente la secetele prelungite din regiunile australiene semideșertice poartă numele de:
 - creek;
 - endemism;
 - maquis;
 - scrub.
- Din punct de vedere al resurselor naturale, Australia se distinge prin:
 - fluvii lungi cu potențial hidroenergetic ridicat;
 - importante resurse ale scoarței terestre;
 - păduri foarte extinse, cu arbori de interes economic;
 - terenuri arabile foarte extinse.
- Capitala statului Australia este orașul:
 - Adelaide;
 - Brisbane;
 - Canberra;
 - Melbourne.
- Face parte din Oceania insula numită:
 - Java;
 - Noua Caledonie;
 - Noua Scoție;
 - Tasmania.
- Elementele geografice care individualizează pe plan mondial Antarctica sunt calota glaciară foarte extinsă și:
 - numeroși vulcani activi;
 - pinguinii;
 - precipitațiile foarte bogate;
 - speciile unice de reptile.
- Insulele Oceaniei prezintă o climă:
 - caldă și umedă;
 - caldă și uscată;
 - rece și umedă;
 - rece și uscată.
- Renumitul vulcan activ Kilauea se află în arhipelagul Oceaniei numit:
 - Hawaii;
 - Mariane;
 - Noua Zeelandă;
 - Solomon.

II. Citește afirmațiile următoare și analizează cu atenție harta de mai jos. Dacă apreciezi că afirmația este adevărată, scrie pe foaia de test, în dreptul numărului corespunzător, litera A, iar dacă apreciezi că afirmația este falsă, scrie litera F, după modelul: 1 – A sau 1 – F.

- Podișul Kimberley este marcat cu litera **C**.
- În câmpia marcată cu litera **D** există forme de relief carstic.
- Cu litera **a** este marcată Strâmtoarea Torres.
- Lacul marcat cu cifra **3** este situat într-o regiune endoreică.
- Orașul Port Hedland se află pe țărmul golfului marcat cu litera **c**.

III. Analizează harta și scrie pe foaia de test:

- numele golfulor marcate cu literele **b** și **c**;
- numele unităților de relief marcate cu literele **A** și **B**;
- numele râului marcat cu cifra **2**, precum și numele lacului marcat cu cifra **3**.

IV. Scrie pe foaia de test răspunsurile la următoarele cerințe:

- Explică de ce într-o insulă din Oceania (numită X) situată în apropierea meridianului de 180°, dar la vest de acesta, este ziua de luni, iar pe o altă insulă (numită Y) situată tot în apropierea meridianului de 180°, dar la est de acesta, este încă ziua de duminică.
- Precizează trei specii de plante și/sau de animale care trăiesc numai în Australia.

Grilă de evaluare/ autoevaluare

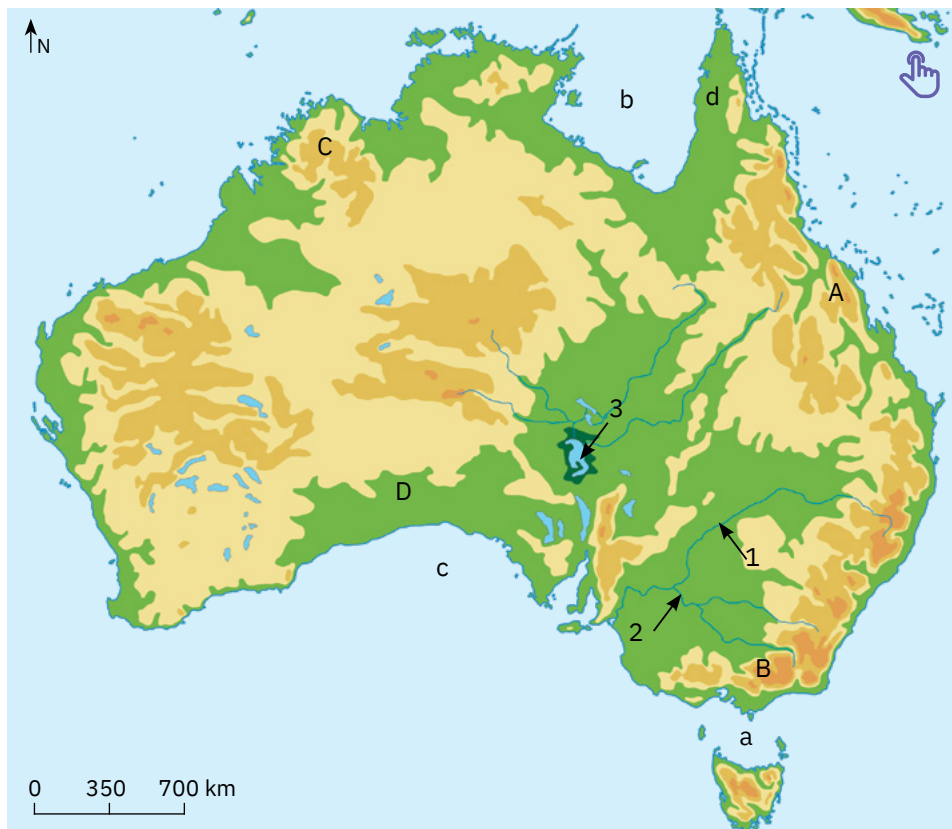
Subiectul I + Subiectul II + Subiectul III + Subiectul IV = 90 de puncte (90 p).

Din oficiu: 10 puncte (10 p).

Subiectul I	8 x 4 p = 32 p
Subiectul II	5 x 4 p = 20 p
Subiectul III	6 x 4 p = 24 p
Subiectul IV	1. 1 x 5 p = 5 p 2. 3 x 3 p = 9 p

Total: 32 p + 20 p + 24 p + 14 p + 10 p din oficiu = 100 de puncte

Harta de mai jos se referă la subiectele II și III. Pe hartă sunt marcate articulații ale țărmurilor cu litere de la a la d, unități de relief cu litere de la A la D și elemente de hidrografie (râuri, lacuri) cu cifre de la 1 la 3.

U5

Elemente de geografia mediului înconjurător

Lecția 1

118 **Componentele mediului și relațiile dintre acestea**

Lecția 2

120 **Degradarea mediului înconjurător, o problemă a lumii contemporane.
Schimbări globale ale mediului**

Test final

124

Glosar

126

Tot ceea ce a creat natura în decursul timpurilor geologice (vreme de miliarde de ani) constituie mediul natural al planetei. În timpurile istorice (de ordinul mileniilor) și mai ales în ultimele două secole, acest mediu a fost tot mai mult modificat, voit sau nu, de activitățile umane, rezultând mediul înconjurător. Acesta este studiat, printre alte discipline științifice, de geografia mediului înconjurător.

Componentele mediului înconjurător și relațiile dintre acestea

Știu!

Amintește-ți ce știi despre *învelișurile externe ale Terrei*, despre *interacțiunea dintre ele* și despre *legăturile dintre aceste învelișuri și societate*.

Știi că?

Mediile naturale au devenit tot mai restrânse ca întindere, astfel încât în prezent pot fi considerate regiuni naturale, în care amprenta umană este foarte restrânsă, doar:

- suprafețele acoperite de mării ghețari continentali;
- etajele alpine din munții foarte înalți;
- interiorul deșerturilor;
- pădurile virgine ecuatoriale sau temperate;
- mediul abisal.

Analiză critică

1. Din punct de vedere biologic, omul constituie o *parte a lumii vii*, dar prin existența sa socială și prin activitățile desfășurate, omul este *creator* de diferite componente care să-i asigure confortul, siguranța și bunăstarea. Pornind de la ideea că **mediul înconjurător** reprezintă *spațiul geografic din jurul nostru*, al oamenilor, analizează imaginile **a** și **b**, apoi citește enunțurile de mai jos.

Stabilește dacă aceste enunțuri sunt adevărate sau false.

- a. Din mediul înconjurător fac parte numai **componente naturale** (de exemplu, *aerul, plantele, animalele, apa* etc.).
- b. Mediul înconjurător este format în totalitate din **componente antropice** (create de om).

2. În imaginea **a** ai observat un râu și în imaginea **b** un lac. Ambele sunt componente ale învelișului de apă (hidrosferei) și fac parte dintre *elementele* ce definesc hidrografia regiunilor respective. Se deosebesc însă prin diferite *fenomene* și *proces*e specifice, precum temperatura apei, intensitatea evaporării, mișcările apei, acțiunea de eroziune a malurilor ș.a.

- ▶ În imaginile **a** și **b** ai observat forme de relief și așezări umane. Cu ce literă este marcată imaginea în care ai văzut: • dealuri; • un oraș. Argumentează fiecare răspuns.
3. Mediul înconjurător cuprinde componente *vizibile*, direct observabile, dar și *invizibile*, pe care le percepem cu ajutorul simțurilor și al gândirii.
- ▶ Grupează pe categorii componentele mediului menționate în lista de mai jos, completând pe caiet un tabel asemănător:

Componente vizibile		Componente invizibile	
naturale	create de om/antropice	naturale	create de om/antropice
...

Lista de componente ale mediului înconjurător (elemente, fenomene, procese): *aerul atmosferic, animale sălbatice, căi rutiere, clădiri, culturi agricole, educație, evaporare, forme de relief, ghețari, grup de oameni, informații, păduri ecuatoriale, presiunea atmosferică, religie, roci, râuri, sentimente, soluri, telefoane, vânturi*.

4. Componente naturale ale mediului sunt aerul, animalele, apa, plantele, relieful și rocile. Chiar dacă sunt foarte diferite, pot fi grupate în două categorii: *abiotice* (fără viață; numite și *primare* deoarece reprezintă suport al vieții) și *biotice* (cu viață, numite și *derivate*).
- ▶ Numește componentele naturale specifice fiecărei categorii. Explică faptul că solul cuprinde ambele categorii de componente.

Explorez

1. Prin activitatea sa complexă, omul influențează componentele naturale ale mediului înconjurător și chiar le modifică. Ca urmare, caracteristicile mediului diferă în funcție de gradul/nivelul de transformare a componentelor naturale de către om, astfel că se pot deosebi:
 - *medii naturale* – spații în care omul nu a produs modificări ale componentelor naturale;
 - *medii antropizate* – spații în care modificările aduse de om sunt minore, menținându-se un echilibru între componentele naturale și cele antropice;
 - *medii antropice* – spații complet transformate, unele componente naturale fiind parțial sau total înlăturate.
- ▶ Observă imaginile **c**, **d** și **e** de pe coloana alăturată și asociază-le cu situațiile prezentate mai sus. Argumentează asocierile realizate.

Componentele mediului înconjurător și relațiile dintre acestea

2. Existența și dezvoltarea componentelor mediului se bazează pe legăturile simple sau mai complexe care se stabilesc între ele, în timp și în spațiu.

Se pot deosebi următoarele **relații** fundamentale:

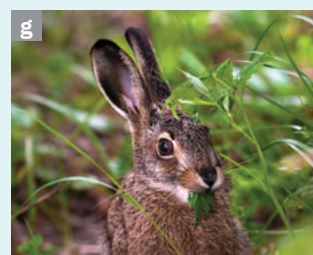
- **relații între componentele naturale (f, g)**, care se diferențiază în relații abiotice (aer – apă, aer – rocă, apă – rocă etc.), relații biotice (între plante, între animale, între plante și animale), relații între componentele abiotice și cele biotice (relief – vegetație, aer – vegetație etc.);
- **relații între componentele antropice**, de exemplu legăturile dintre populație și așezările omenești, dintre căile de comunicație și mijloacele de transport etc.;
- **relații între componentele naturale și cele antropice**, adică legăturile create între societatea omenească în ansamblul ei și componentele naturale care-i asigură existența și activitatea. Relațiile om-natură sunt considerate cele mai complexe, prin caracterul pozitiv sau negativ al interacțiunilor stabilite.

► Discută cu colegii și explicați tipul de relații care se creează între următoarele componente ale mediului (elemente, fenomene, procese), după modelul: *ploi și debitul unui râu – relații abiotice – ploile abundente pot determina creșterea debitului râului.*

- a. valurile tsunami și un oraș litoral;
- b. activitățile industriale și poluarea;
- c. vegetația de mangrove și regiunile costiere;
- d. religie și structura etnică a populației;
- e. combustibilii fosili și producția de energie electrică;
- f. savană și elefanți;
- g. variațiile de temperatură și sfărâmarea rocilor;
- h. educația ecologică și vegetația de pădure.

Relația aer-rocă și formațiunile rezultate (deșertul egiptean)

Relații biotice

Investigație

Relațiile om-natură în orizontul local

Discută cu colegii și formați două grupe de investigații. Ce trebuie să investigați? Aveți misiunea ca, după o cercetare minuțioasă, să descoperiți în orizontul local modificări ale mediului care să evidențieze caracterul pozitiv și respectiv negativ al relației om-natură. Fiecare grupă face propria sa investigație și întocmește o fișă cu rezultatele activității. Discutați apoi în clasă despre observațiile făcute pe teren. Stabiliți în ce măsură mediul natural al orizontului local a suferit modificări în urma interacțiunilor cu comunitatea umană din care faceți parte.

Rețin

Realitatea înconjurătoare, cu tot ceea ce presupune aceasta, este asociată în geografie cu termenul de *mediu*. Considerat *mediul de existență al societății omenești*, mediul înconjurător este format din *componente naturale* (abiotice și biotice) și *componente antropice*, care cuprind elemente cu trăsături diferite evidențiate prin fenomene sau procese distincte (naturale sau socio-economice).

Între componentele mediului înconjurător se stabilesc *relații de interacțiune*, adică legături prin care acestea se influențează reciproc.

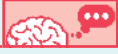
Aplic

Identifică împreună cu colega/colegul de bancă componentele mediului înconjurător ilustrate în imaginile de mai jos și precizați relațiile care se stabilesc între acestea.

Degradarea mediului înconjurător, o problemă a lumii contemporane. Schimbări globale ale mediului

Știu!

Amintește-ți de la orele de *geografie* și de *biologie* din anii anteriori ce știi despre *efectele activităților antropice asupra mediului*.

Știi că?

Prin acțiunile sale, omul a generat nenumărate modificări ale mediului în care trăiește.

De exemplu:

- a creat „forme de relief” (cariere, halde, diguri, canale);
- a nivelat „ondulările terenului” prin secționarea versanților și prin construirea unor căi de comunicație și de transport;
- a făcut să crească riscul producerii de alunecări de teren, surpări, torenți, ogașe;
- a schimbat complet mediul terenurilor mlăștinoase prin desecări și drenări;
- a creat platforme industriale care au condus la apariția unor areale de poluare a aerului, a apelor și a solurilor.

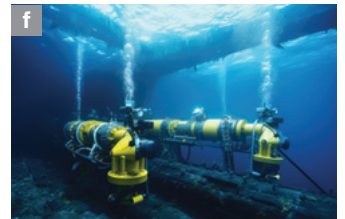
A. Relația om-natură și degradarea mediului

Înconjurător

Analiză critică

1. Analizează imaginile de mai jos și identifică componentele antropice ale mediilor ilustrate. Discută cu colegii și stabiliți, pentru fiecare imagine, care sunt componentele naturale ale mediului afectate de modificările introduse de om, cu scopul de a-și asigura bunăstarea și confortul.
2. Explicați afirmația: *Odată cu progresul societății, omul a devenit un factor activ în modificarea elementelor mediului, schimbările introduse creând puternice dereglări în echilibrul natural.*

Explorez

1. Chiar dacă astăzi trăim cu ochii ațintiți spre ecranul computerului sau al telefonului mobil, sub diferite forme (hârtie, mobilă, material de construcție sau articole muzicale și sportive), *lemnul*, prima resursă naturală folosită de om, continuă să facă parte din cotidianul existenței noastre, iar *pădurea* să ne fie „partener” de drumeție, loc de recreere sau de inspirație pentru diferite creații artistice. Habitat pentru animale și diferite plante, sursă majoră de oxigen, protector al solului, dar și scut de apărare a culturilor agricole sau a căilor de comunicație, pădurea asigură perpetuarea vieții.
 - Un mare înțelept a spus cândva: „Civilizația a început cu doborârea primului arbore și se va sfârși cu tăierea ultimului”. Discută cu colegii și formulează argumente care să demonstreze că această afirmație este adevărată.

2. Specialiștii estimează că aproape jumătate din pădurile existente acum circa 10 000 de ani au dispărut. Numai în perioada 1990 – 2015 s-au pierdut 1,3 mil. km² de pădure (naturală și plantată).

- Analizează tabelul alăturat, care prezintă statele lumii cu cele mai mari suprafețe împădurite și ponderea acestora din suprafața totală ocupată de pădurile Terrei. Pentru fiecare stat, precizează continentul unde este situat și tipul predominant de pădure. Ce modificări observi?

Nr. crt.	Țara	Ponderea suprafeței împădurite din totalul mondial (%)	
		2005	2020
1.	Federația Rusă	25,6	20,1
2.	Brazilia	15,1	12,2
3.	Canada	9,8	8,5
4.	SUA	9,6	7,6
5.	China	6,2	5,4
6.	Australia	5,2	3,3
7.	R.D. Congo	4,2	3,1

(sursa: FAO, 2020)

3. **Despădurirea/defrișarea** (acțiunea prin care omul înlătură complet pădurea de pe o anumită suprafață în scopul folosirii lemnului sau a terenului pentru alte utilizări: culturi agricole, pășunat, construcții etc.) constituie astăzi o amenințare gravă la echilibrul natural al Terrei din cauza consecințelor sale: reducerea masei lemnoase, diminuarea cantității de oxigen cedat atmosferei, reducerea biodiversității, accelerarea eroziunii solurilor și degradarea acestora, intensificarea inundațiilor etc.

- ▶ Discută cu colegii și explicați de ce specialiștii consideră că pădurea poate deveni o resursă neregenerabilă.
- ▶ Analizează imaginile de mai jos. Împreună cu colegii și cu profesorul/profesoara de geografie, stabilește procesul ilustrat în fiecare imagine, declanșat ca efect al defrișării.

4. Tehnicile moderne de investigare cu ajutorul sateliților au făcut posibil atât observațiile privind extinderea deșerturilor deja existente, cât și identificarea de noi areale deșertice. Acest proces de mărire a suprafețelor deșertice și de degradare a ecosistemelor din spațiile semiaride (care nu se mai pot regenera), cunoscut sub numele de **deșertificare**, afectează nu numai Sahara.

Din cauze naturale (scăderea cantităților de precipitații, diminuarea rezervelor de apă subterană, eroziune etc.), dar și antropice (suprapopulare, suprapășunat, cultivarea excesivă etc.), vegetația dispare, solurile își pierd fertilitatea (j), făcându-și apariția dunele (k) și suprafețele pietroase. Ca urmare, multe suprafețe ale Globului, unele cu populație numeroasă, se află în pericol.

- ▶ Observă harta de mai jos și identifică regiunile cele mai expuse deșertificării. Pe ce continente se află acestea?
- ▶ Discută cu colegii și, cu ajutorul profesorului/profesoarei de geografie, explicați faptul că Europa este oarecum ferită de riscul deșertificării.

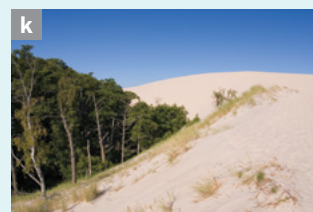
Proiect

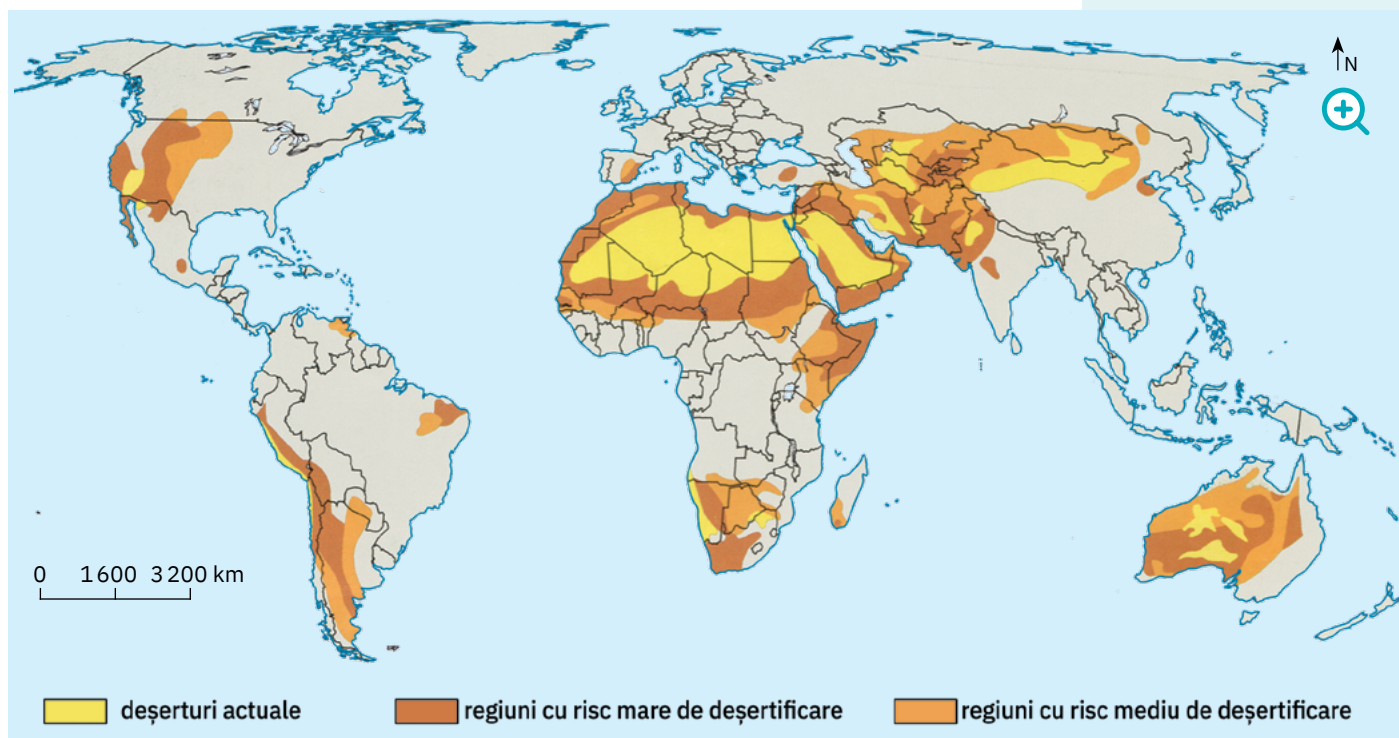
Citește cu atenție textul: „Eu sunt mediul tău și nu poți avea altul în afară de mine. Suntem inseparabili și binele tău depinde de binele meu. Ți-am dăruit aer, apă și bogății fără număr. Nu fi risipitor! Cinstește-mă și protejează-mă! Și mâine vei avea nevoie de mine, nu numai astăzi”. Realizează un afiș în care să explici fiecare afirmație și să propui cinci acțiuni pe care le consideri necesare pentru stoparea degradării mediului. Prezintă afișul colegilor și apoi expuneți în sala de clasă toate afișele realizate.

Degradarea terenurilor

Dune ajunse lângă o pădure

Harta regiunilor cu risc de deșertificare

5. Una dintre cele mai grave probleme care afectează întreaga omenire este **poluarea**, definită ca procesul de alterare a mediilor biotice și abiotice și a bunurilor create de om, sub influența activităților umane sau a unor fenomene naturale (prin contaminarea cu substanțe nocive/deșeuri lichide, solide sau gazoase).
- ▶ Identifică în imaginile de mai jos elementele mediului afectate de poluare. Discută cu colegii și stabiliți principalele surse de poluare.
 - ▶ Explicați ce înseamnă poluare sonoră și poluare estetică. Sunt acestea prezente în localitatea în care trăiți? Ce urmări au?

Rețin

Omul este sursa principală a degradării mediului, cele mai importante modificări ale mediului înconjurător fiind rezultatul activităților industriale, al transporturilor și urbanizării.

Sub toate formele sale de manifestare, **degradarea mediului înconjurător**, ca urmare a impactului omului asupra naturii, reprezintă o **problemă majoră a lumii contemporane**, efectele sale devastatoare punând în pericol însăși existența și calitatea vieții pe Terra.

B. Schimbări globale ale mediului

Analiză critică

acum 450 – 440 MA
Specii dispărute:

Cauza:

- activitatea solară

Schimbări globale:

- răcire accelerată a climei la nivel global
- scăderea nivelului Oceanului Planetar

Efecte:

- dispariția faunei din regiunile costiere
- schimbări în compoziția atmosferei

acum 375 – 360 MA
Specii dispărute:

Cauze:

- impactul cu un asteroid
- activitatea solară

Schimbări globale:

- răcirea climei la nivel global și a Oceanului Planetar

Efecte:

- distrugerea vegetației
- dispariția faunei marine și afectarea faunei terestre

acum 250 MA
Specii dispărute:

Cauza:

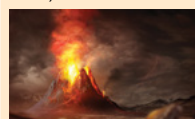
- intensa activitate vulcanică

Schimbări globale:

- creșterea concentrației de CO₂ și metan
- încălzire globală

Efecte:

- scăderea cantității de oxigen din apele oceanice și dispariția faunei marine
- deșertificare

acum 200 MA
Specii dispărute:

Cauza:

- activitatea solară

Schimbări globale:

- creșterea concentrației de CO₂ și metan
- încălzire globală accelerată

Efecte:

- majoritatea uscaturilor au devenit deșerturi
- apariția valurilor de căldură sufocantă

acum 65 MA
Specii dispărute:

Cauza:

- impactul cu un asteroid

Schimbări globale:

- intensificarea activității vulcanice
- scăderea nivelului Oceanului Planetar

Efecte:

- incendii de vegetație
- dispariția dinozaurilor

1. Analizează împreună cu colegii infograficul alăturat și stabiliți dacă enunțurile următoare sunt adevărate sau false:

- a. În ultimii 500 de milioane de ani (MA), din cauza intervenției omului au dispărut de pe Pământ numeroase specii de plante și animale.
- b. În evoluția vieții pe Terra din ultimii 500 de milioane de ani s-au înregistrat cinci evenimente catastrofale când, din diferite cauze naturale, majoritatea speciilor au dispărut.
- c. În fiecare caz, dispariția în masă a viețuitoarelor (numită *extincție*) s-a datorat schimbărilor majore survenite în mediul lor de existență.

2. **Schimbările de mediu** reprezintă transformări ale caracteristicilor componentelor sale și sunt generate de *cauze naturale* (de origine cosmică sau terestră) și *antropice* (intervenția omului/societății umane). În funcție de suprafața afectată, modificările pot fi *locale* (pe spații restrânse), *regionale* și *globale* (la scară planetară).

Analizează împreună cu colegii schema de mai jos și identificați cauzele schimbărilor de mediu. Stabiliți schimbările de mediu cu impact la scară planetară.

Cauze naturale

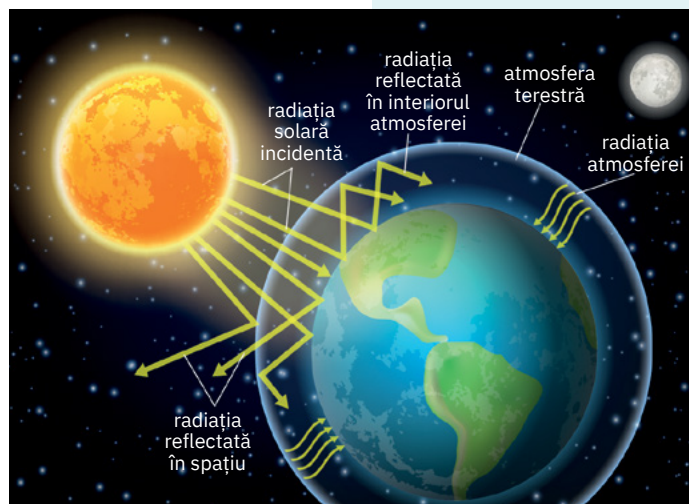
- Soarele (activitatea solară)
- impactul meteoriților/asteroizilor
- vulcanism și cutremure
- modificări climatice globale
- fenomene climatice și hidrologice extreme etc.

Cauze antropice

- creșterea populației
- urbanizarea
- exploatarea nerațională a resurselor naturale
- activitățile agricole, industriale și de construcție
- emisiile de substanțe nocive în aer, apă, soluri etc.

Schimbări de mediu

- încălzirea globală
- topirea ghețarilor
- diminuarea resurselor de apă dulce
- creșterea nivelului Oceanului Planetar
- degradarea solurilor și deșertificarea
- reducerea biodiversității
- diminuarea/epuizarea resurselor neregenerabile
- daune majore în economia statelor
- scăderea nivelului de trai/de bunăstare a populației
- deplasări de populație
- conflicte între diferite grupuri de oameni ș.a.

Efectul de seră

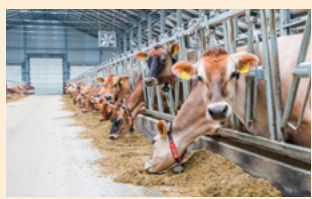
Explorez

1. **Schimbările climatice**, una dintre cele mai grave amenințări la adresa mediului și omenirii, se manifestă îndeosebi prin creșterea temperaturii aerului la nivelul întregii troposfere, dar și a masei de apă a Oceanului Planetar. Fenomenul de *încălzire globală* nu este ceva nou pentru planeta noastră. De exemplu, acum 56 de milioane de ani s-a produs o încălzire la nivelul Terrei, dar creșterea temperaturii medii globale cu 9 °C s-a realizat în decurs de aproximativ 20 000 de ani. Actuala încălzire globală este însă foarte alertă, specialiștii avertizându-ne că temperatura medie globală a crescut cu peste 1°C în perioada 1880 – 2000, iar până la finalul anului 2100 există riscul unei creșteri chiar și de peste 4 °C. Cauza generală o reprezintă *accentuarea (intensificarea) efectului de seră ca urmare a activităților antropice*.

- ▶ Analizează casețele de mai jos și argumentează afirmația: *Creșterea globală a temperaturii aerului este rezultatul emisiilor în atmosferă a unor cantități tot mai mari de gaze cu efect de seră (în special dioxid de carbon, oxizi de azot și metan) provenite din activitățile umane.*
- ▶ Accesează împreună cu colegii site-ul https://climate.ec.europa.eu/climate-change/consequences-climate-change_ro și descoperiți consecințele schimbărilor climatice.

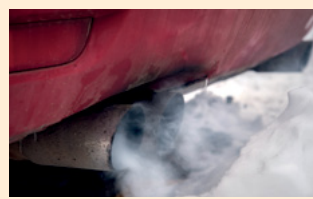
Agricultura (mai ales creșterea animalelor în ferme specializate cu efective mari) elimină în atmosferă cantități impresionante de metan (CH₄) și amoniac (NH₃).

Industria grea (industria energetică, metalurgică, industria chimică și cea a materialelor de construcție) poluează atmosfera cu gaze și pulberi nocive.

Ca urmare a traficului rutier se eliberează în atmosferă numeroase gaze cu efect de seră (monoxid și dioxid de carbon, oxizi de sulf și de azot etc.).

Natura și schimbările climatice

Un efect al creșterii nivelului apelor marine/oceanice

Rețin

- Schimbările actuale la nivelul geosferelor Terrei diferă de celelalte modificări globale ale mediului, deoarece cauza majoră o reprezintă activitatea omului.
- Prin consecințele lor, **schimbările globale ale mediului** pun în pericol însăși calitatea vieții pe Terra.

Test final

Grilă de evaluare/ autoevaluare

Subiectul I + Subiectul II
+ Subiectul III + Subiectul
IV + Subiectul V = 90 de
puncte (90 p).

Din oficiu: 10 puncte (10 p).

Subiectul I	5 x 3 p = 15 p
Subiectul II	5 x 3 p = 15 p
Subiectul III	A
	6 x 3 p = 18 p
Subiectul IV	B
	4 x 3 p = 12 p
Subiectul V	6 x 3 p = 18 p
Subiectul V	3 x 4 p = 12 p

Total: 15 p + 15 p + 30 p
+ 18 p + 12 p + 10 p din
oficiu = 100 de puncte

I. Scrie pe foaia de test litera corespunzătoare răspunsului corect pentru fiecare dintre afirmațiile de mai jos, după modelul: 1 – a. Indicație: este corectă o singură variantă de răspuns.

- Este faimos la nivel mondial prin climatul aspru, întinsele păduri de conifere și populația redusă teritoriul Asiei cunoscut sub numele de:
 - Extremul Orient;
 - Manciuria;
 - Orientul Apropiat;
 - Siberia.
- Separă Asia de America de Nord strâmtoarea numită:
 - Bab el-Mandeb;
 - Bering;
 - Drake;
 - Ormuz.
- Prin marea diversitate a faunei, este considerată cea mai tipică de pe Glob savana din:
 - Africa;
 - America de Sud;
 - Asia;
 - Australia.
- Cel mai impunător nod orografic de pe teritoriul Asiei este reprezentat de:
 - Podișul Deccan;
 - Podișul de Loess;
 - Podișul Pamir;
 - Podișul Tibet.
- Vulcanii Tambora și Krakatoa, cunoscuți la nivel mondial pentru erupțiile lor foarte violente, sunt situați în:
 - Arhipelagul Antilele Mari;
 - Arhipelagul Hawaii;
 - Arhipelagul Indonezian;
 - Arhipelagul Japonez.

II. Scrie pe foaia de test informația care completează fiecare dintre afirmațiile următoare:

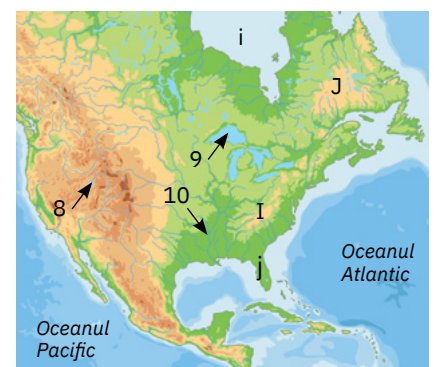
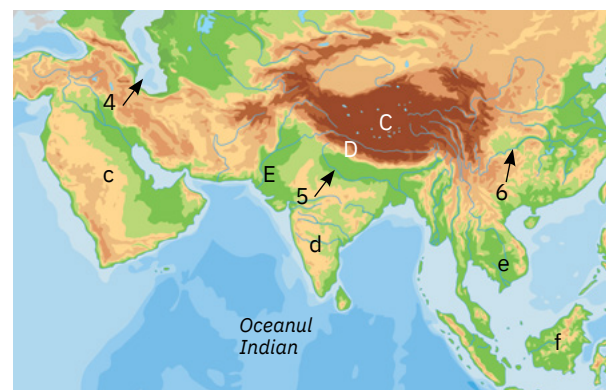
- Lacul Marea Moartă, recunoscut la nivel mondial pentru apele sale foarte sărate, se află pe continentul
- Cel mai întins complex lacustru cu apă dulce de pe Glob se află pe continentul
- Poartă numele de Tōkaidō un renumit
- Cel mai întins deșert de pe Glob ocupă partea nordică a continentului
- Continentul renumit la nivel internațional pentru numărul ridicat de marsupiale este

III. Reprezentările de mai jos constituie fragmente din hărțile fizice ale continentelor studiate pe parcursul acestui an școlar. Pe aceste fragmente de hartă sunt marcate articulații ale țărmurilor cu litere de la a la j, unități de relief cu litere de la A la J și elemente de hidrografie (fluvii și lacuri) cu numere de la 1 la 10.

A. Analizează fragmentele de hartă și scrie pe foaia de test:

- numele articulațiilor țărmurilor marcate cu literele **a** și **e**;
- numele unităților de relief marcate cu literele **C** și **F**;
- numele elementelor de hidrografie (fluvii sau lacuri) marcate cu numerele **6** și **10**.

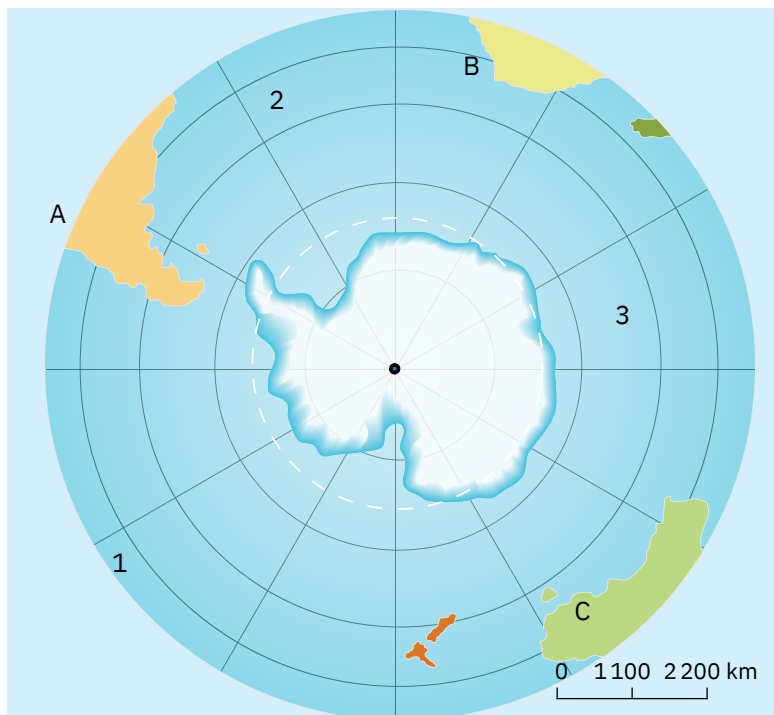
B. Identifică articulația țărmului, unitatea de relief sau elementul de hidrografie pe baza caracteristicilor și denumirilor geografice prezentate mai jos. Scrie pe foaia de test litera sau cifra cu care fiecare dintre acestea este marcat pe fragmentul de hartă, după modelul: 1 – b, 1 – H sau 1 – 7.

1. peninsulă, Deșertul An-Nafūd, petrol;
2. insulă, Rusia;
3. unitate de relief, vârful Chomolungma;
4. fluviu, deltă, lacul Nasser.

IV. Analizează harta alăturată și scrie pe foaia de test:

1. numele continentelor Terrei marcate cu literele **A**, **B** și **C**;
2. numele oceanelor Terrei marcate cu cifrele **1**, **2** și **3**.

V. Imaginile de mai jos, marcate cu literele A, B și C, sunt reprezentative pentru trei dintre marile metropole ale lumii. Pe baza informațiilor date, identifică fiecare oraș și scrie pe foaia de test numele orașului ilustrat în fiecare imagine, după modelul D – Sydney.

Cea mai mare metropolă africană, oraș-capitală al statului de care aparține peninsula asiatică Sinai

Cea mai mare metropolă asiatică, oraș-capitală a unui stat insular foarte dezvoltat

Cea mai mare metropolă americană, cel mai mare centru financiar mondial, unde se află sediul celei mai mari organizații internaționale din lume (ONU)

Energia eoliană și energia solară sunt surse alternative de energie

Băștinăș amerindian

Machu Picchu, cetatea sacră a civilizației precolumbiene incașe

acumulare fluviatilă – proces prin care materialele (aluviunile) erodate din regiunile mai înalte și transportate de râuri și fluvii către regiunile mai joase sunt depuse acolo unde, din cauza pantei reduse, viteza apei scade.

antropic – construit de om; care are legătură cu omul.

apă potabilă – apă curată, care întrunește toate calitățile pentru a putea fi consumată de oameni; apă bună de băut.

ateu – persoană care neagă existența lui Dumnezeu și a oricărei alte divinități.

băștinăș – (persoană) care aparține unei populații ce trăiește din timpuri străvechi pe același loc; aborigen, autohton, indigen.

biogeografic – referitor la biogeografie; biogeografia este știința care se ocupă cu studiul răspândirii plantelor și animalelor pe Glob, în strânsă legătură cu factorii de mediu și cu evoluția în timp a lumii vii; zonele biogeografice reprezintă areale în care distribuția în spațiu (pe latitudine) a viețuitoarelor (plante și animale) este relativ uniformă.

civilizații precolumbiene – civilizațiile care au apărut și au evoluat pe continentele americane înainte de sosirea lui Cristofor Columb în America Centrală, în anul 1492.

colonie – teritoriu ocupat și administrat de o națiune străină și care este dependent de aceasta pe plan politic, economic, cultural etc. Un **sistem colonial** sau un **imperiu**

colonial se constituie din mai multe colonii, situate în regiuni diferite și chiar pe continente diferite, toate administrate de același stat.

confesional/confesională – care are legătură cu credința/confesiunea religioasă.

demografie – știință care studiază fenomenele și procesele referitoare la populație: numărul, repartiția geografică, densitatea, mișcarea populației și structura acesteia pe grupe de vârstă, pe sexe etc.

dezvoltare durabilă/sustenabilă – tip de dezvoltare prin care resursele planetei se folosesc rațional, pentru a satisface nevoile actuale ale omenirii și pentru a crește calitatea vieții, fără însă a pune în pericol șansele generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi.

emigrare – acțiunea prin care o persoană/un grup de persoane pleacă din țara de origine pentru a se stabili (definitiv sau temporar) într-o țară străină.

enclavă – situate geografică a unui stat sau a unui teritoriu care este înconjurat total de spațiul altui stat.

energie alternativă – sursă de energie care nu folosește combustibili fosili (petrol, gaze naturale, cărbuni), ci este produsă cu ajutorul resurselor regenerabile (solare, eoliene, hidroenergetice etc.).

energie nucleară – se mai numește și **energie atomică**, deoarece este eliberată în procesele care afectează nucleul anumitor atomi. Deosebit de puternică, energia nucleară are la bază un mineral (uraniul) care, în urma unor reacții, eliberează energie. Aceasta este transformată în energie electrică în centralele nucleare (sau atomoelectrice), având însă ca rezultat secundar și producerea unor deșeuri deosebit de periculoase pentru viețuitoare.

energie geotermală – este energia calorică/termică naturală a Pământului. Cu cât pătrundem mai în adâncime, cu atât planeta noastră este mai fierbinte, iar această energie internă a Terrei poate fi folosită ca sursă de energie.

exclavă – porțiune a unui stat situată în afara teritoriului de bază al acestuia, complet înconjurată de teritoriul altor state.

gheizer – izvor intermitent de apă fierbinte și de vapori, de origine vulcanică, care aruncă apa, la intervale egale (de timp), până la mare înălțime, sub forma unei coloane.

hominid – strămoș al omului; stadiu intermediar al evoluției omului, conform teoriei evoluționiste, situat între maimuțele superioare (primate) și omul modern (*Homo sapiens*).

imigrare – acțiunea prin care o persoană/ un grup de persoane vine (definitiv sau temporar) într-o țară străină.

infografic – element ilustrativ complex, care conține o parte *informativă*, sub formă de text, și/sau o parte de natură *grafică* (scheme, hărți, grafice, imagini, linii, casete, forme geometrice de diferite culori, săgeți, marcatori grafici etc.).

istm – fâșie îngustă de uscat care leagă două continente sau o peninsulă de un continent și care separă două mări sau două golfuri.

loess – rocă sedimentară, prăfoasă, de culoare gălbuie; fiind foarte poroasă, este ușor dislocată și modelată de apă, generând forme de relief specifice.

malnutriție – stare degradată a unui organism care nu primește suficientă hrană; alimentație deficitară.

monarhie – formă de guvernământ în care puterea supremă în stat aparține monarhului (rege, împărat, țar, șah, emir etc.) și se transmite de obicei ereditar.

orogeneză – ansamblu de procese tectonice care se produc în zonele mobile ale scoarței terestre și care au drept rezultat formarea unui lanț muntos cutat.

orografic – care are legătură cu munții (în limba greacă, „oros” înseamnă „munte”; **nod orografic** – ansamblu montan din care pornesc radiar culmi încadrate de o rețea hidrografică complexă.

preneolitic – anterior neoliticului; **neoliticul** reprezintă perioada din istoria omenirii caracterizată prin folosirea uneltelor din piatră șlefuită și din bronz, prin apariția agriculturii primitive, a creșterii vitelor și a olăritului; epoca pietrei șlefuite.

Istm

regiune areică – fără rețea hidrografică de suprafață; fără scurgere superficială.

regiune endoreică – regiune în care râurile curg și se varsă în lacuri (permanente sau temporare) sau se pierd treptat, ca urmare a evaporării și infiltrației; regiune fără legătură cu Oceanul Planetar.

rift – fractură alungită a litosferei, care capătă la suprafață forma de vale foarte adâncă; rifturile pot fi de două feluri: oceanice și continentale și se formează acolo unde două plăci tectonice se îndepărtează una de cealaltă.

safari – expediție care are drept scop observarea animalelor sălbatice în mediul lor natural de viață.

sînuos – de forma unei linii șerpuitoare, plină de cotituri.

samanism – ansamblu de credințe și practici magice constituind forme de religie primitivă a unor populații din America de Nord, Asia de Nord și insulele Oceanului Pacific, caracterizate prin cultul strămoșilor, prin credința în spirite bune și rele, în farmece, ritualuri de tămăduire prin dansuri, stări de extaz etc.

șot – lac sărat care seacă în perioadele de secetă, lăsând depozite de săruri.

ued – vale caracteristică deșerturilor prin care se scurg ape doar după ploile bogate, dar foarte rare.

Safari în savana africană

Vedere aeriană asupra cursului sinuos al unui râu

pag. 7: Dreamstime; pag. 8-9 Deschidere U1: Dreamstime (AI generated image); pag. 10 Știi că: Dreamstime; pag. 10 Analiză critică: Dreamstime (bază cartografică); pag. 12 Analiză critică a-d: Dreamstime; pag. 12 Explorez e: Dreamstime (bază cartografică); pag. 13 Explorez harta: Dreamstime (baza cartografică); pag. 13 Explorez f: Science Photo Library (bază cartografică); pag. 13 Explorez g: Dreamstime; pag. 13 Știi că?: Dreamstime; pag. 14 Investigație: Dreamstime; pag. 15 a-b: Science Photo Library; pag. 16 Analiză critică a-d: Dreamstime; pag. 17 Știi că?: Dreamstime; pag. 18 Rețin a-b: Dreamstime; pag. 18 Aplic: Dreamstime; pag. 18 Știi că?: NASA/Earth Observatory; pag. 19 Analiză critică: Dreamstime; pag. 19 Aplic: Dreamstime; pag. 20 Explorez: Dreamstime; pag. 21 Analiză critică: Science Photo Library; pag. 21 Aplic: Dreamstime; pag. 22 Analiză critică: Dreamstime; pag. 23: Dreamstime (bază cartografică); pag. 24 Explorez: Dreamstime; pag. 24 Explorez a: Dreamstime (bază cartografică); pag. 24 Analiză critică: Dreamstime (bază cartografică); pag. 26 Analiză critică/infografic: Dreamstime (bază cartografică); pag. 26 Explorez: Dreamstime; pag. 27 Explorez a-d: Dreamstime; pag. 27 Explorez (pe coloană): Dreamstime (bază cartografică); pag. 29 Aplic a-b: Dreamstime; pag. 30 Știi că?: Shutterstock; pag. 31 Analiză critică (coloană): Dreamstime; pag. 31 Analiză critică a-e: Dreamstime; pag. 31 Aplic (coloană): Dreamstime; pag. 32 Analiză critică (coloană): Dreamstime; pag. 32 Analiză critică: Dreamstime (suport cartografic); pag. 33 Explorez a-b (coloană): Dreamstime; pag. 34 Studiu de caz: *India* – harta: Dreamstime (suport cartografic); Cadrul natural a-f: Dreamstime; pag. 35 Populația, marile orașe, economia g-j: Dreamstime; pag. 35 Aplic k: Dreamstime; pag. 36 Studiu de caz: *China* – harta: Dreamstime (suport cartografic); Cadrul natural a-d: Dreamstime; pag. 37 Populația, marile orașe, economia d: Dreamstime; pag. 38 Studiu de caz: *Japonia* – harta: Dreamstime (suport cartografic); Cadrul natural a-g: Dreamstime; pag. 39 Populația, marile orașe, economia h-j: Dreamstime; pag. 40 Studiu de caz *Coreea de Nord și Coreea de Sud* – harta: Dreamstime (cadrul natural); pag. 40 Elemente de identitate umană, politic și economică a-b: Dreamstime; pag. 41 Studiu de caz *Turcia* – harta: Dreamstime (bază cartografică); Cadrul natural a-b: Dreamstime; pag. 42-43 Studiu de caz *Asia în lumea contemporană*: Dreamstime; pag. 44 Recapitulare și autoevaluare: Dreamstime (bază cartografică); pag. 45 Test secvențial: Dreamstime (bază cartografică).

pag. 46-47 Deschidere U2: Dreamstime (AI generated image); pag. 48 Știi că? (coloană): Dreamstime; pag. 49 Explorez a-b: Dreamstime; pag. 49 Aplic c-e: Dreamstime; pag. 49 Știi că? (coloană): Dreamstime; pag. 50 Analiză critică: Dreamstime (bază cartografică); pag. 50 Explorez a-c, e-h: Dreamstime și d: Shutterstock; pag. 51 Marele Rift African a-b: Science Photo Library; pag. 52 Explorez a-b: Dreamstime și c: Shutterstock; pag. 53 Explorez d: Dreamstime și e: NASA/Earth Observatory; pag. 53 Aplic: Dreamstime; pag. 54 Analiză critică c: Shutterstock (bază cartografică) și d: Dreamstime (bază cartografică); pag. 56 Analiză critică a-d: Dreamstime; pag. 57 Recapitulare și autoevaluare: Dreamstime (bază cartografică); pag. 58 Analiză critică: Dreamstime (bază cartografică); pag. 61 Explorez a, e, g: Shutterstock și b-d și f: Dreamstime; pag. 62 Analiză critică: a-c: Shutterstock și d-f Dreamstime; pag. 62 Știi că? (coloană): Dreamstime; pag. 63 Analiză critică g-i: Dreamstime; pag. 64 Studiu de caz *Problemele Africii în lumea contemporană* a și c: Shutterstock și b și d: Dreamstime; pag. 65 Studiu de caz Sahara: Dreamstime și a-c: Shutterstock; pag. 66 Studiu de caz: *Egipt* – harta: Dreamstime

(suport cartografic); Cadrul natural a-d: Shutterstock; pag. 67 Populația, marile orașe, economia e și g-j: Dreamstime și f: Shutterstock; pag. 68 Studiu de caz: *Republica Democratică Congo* – harta: Dreamstime (suport cartografic); Cadrul natural a-b și g: Shutterstock și c-f: Dreamstime; pag. 69 Populația, marile orașe, economia h-k: Dreamstime; pag. 70 Studiu de caz: *Africa de Sud* – harta: Dreamstime (suport cartografic); Cadrul natural a-c și e-g: Dreamstime și d: Shutterstock; pag. 71 Populația, marile orașe, economia h-j: Dreamstime și k: Shutterstock; pag. 72 Recapitulare și autoevaluare: Dreamstime (bază cartografică); pag. 73 Test secvențial: Dreamstime (bază cartografică).

pag. 74-75 Deschidere U3: Dreamstime (AI generated image); pag. 76 Explorez: Dreamstime (bază cartografică); pag. 76 Știi că? (coloană): Wikipedia Commons Public Domain; pag. 77 Analiză critică: Dreamstime (bază cartografică); pag. 77 Aplic: Dreamstime (bază cartografică); pag. 78 Explorez a-d: Dreamstime; pag. 79 Explorez: Dreamstime; pag. 79 Analiză critică e-h: Dreamstime; pag. 81 Investigație a-b și e-f: Dreamstime și c-d: Shutterstock; pag. 82 Explorez a-h: Dreamstime; pag. 82 Știi că?(coloană): Shutterstock; pag. 83 Explorez i-k: Dreamstime; pag. 84 Rețin: Shutterstock; pag. 85 Explorez a-c: Dreamstime; pag. 85 Analiză critică d-e, g și j: Shutterstock, f: Dreamstime și h: NASA/Earth Observatory; pag. 85 Rețin: Dreamstime; pag. 86 Analiză critică: Dreamstime (bază cartografică); pag. 87 Știi că? (coloană): Shutterstock; pag. 88 Aplic: Dreamstime (bază cartografică) și Shutterstock (imagini animale); pag. 88 Știi că?: Shutterstock; pag. 89 Recapitulare și autoevaluare: Dreamstime (bază cartografică); pag. 90 Explorez: Dreamstime și Shutterstock (bază cartografică); pag. 90 Știi că?: Dreamstime; pag. 91 Analiză critică: Dreamstime (bază cartografică); pag. 92 Analiză critică a-d: Shutterstock; pag. 93 Analiză critică: Dreamstime (bază cartografică); pag. 94 Explorez a-d: Shutterstock; pag. 95 Aplic f-g: Dreamstime; pag. 96 Analiză critică a-f: Shutterstock; pag. 97 Explorez g-l: Shutterstock; pag. 97 Știi că?: Shutterstock; pag. 98 Studiu de caz: *SUA* – harta: Dreamstime (suport cartografic); Cadrul natural a-e: Shutterstock și f: Dreamstime; pag. 99 Populația, marile orașe, economia g și i: Shutterstock, h și j: Dreamstime; pag. 100 Studiu de caz: *Brazilia* – harta: Dreamstime (suport cartografic); Cadrul natural a și d: Shutterstock și b-c: Dreamstime; pag. 101 Populația, marile orașe, economia: Shutterstock; pag. 101 Știi că?: Shutterstock; pag. 102 Recapitulare și autoevaluare: Dreamstime (bază cartografică); pag. 103 Test secvențial: Dreamstime (bază cartografică).

pag. 104-105 Deschidere U4: Dreamstime (AI generated image); pag. 107 Explorez a-d: Dreamstime; pag. 106-107: Dreamstime (baze cartografice); pag. 108 Explorez a-c: Dreamstime; pag. 109 Aplic: Dreamstime; pag. 111 Explorez: Dreamstime și a-g: Dreamstime; pag. 112 Explorez/infografic: Wikimedia Commons Public Domain, a-c Dreamstime și Science Photo Library (bază cartografică); pag. 113: Dreamstime (bază cartografică); pag. 115 Test secvențial: Dreamstime (bază cartografică).

pag. 116-117 Deschidere U5: Dreamstime (AI generated image); pag. 118 Analiză critică a-e: Dreamstime; pag. 119 Analiză critică: Dreamstime; pag. 119 Aplic f-k: Dreamstime; pag. 120 Analiză critică a-f: Dreamstime; pag. 121 Analiză critică g-i și pe coloană: Dreamstime; pag. 122 a-g: Dreamstime; pag. 123 Explorez: Dreamstime; pag. 124-125 Test final: suport cartografic Dreamstime și foto A-C: Shutterstock; pag. 126-127 Glosar: Dreamstime.

